

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

IOSEPHI
DE ANTIQVI
TATIBVS IVDÆO-
RVM LIBRI X.
POSTERI-
ORES.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1539.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=

tis Iudaicæ liber undecimus.

De reditu Iudæorū ad Hierosolymam licētia Cyri,
& ædificatione templi.

CAP. I.

PRIMO imperij anno regis Persarum 1. Esd. 1.
Cyri, cui septuagesimus concurrebat, ex 3. Esd. 3.
die quo nostrum populum contigit ex
proprijs finibus ad Babyloniā migrare,
miseratus est captiuitatis deus, & illius
calamitatis infelicū Iudeorum: & sicut
per Hieremiā prophetam antē prædixerat, quā ciuitas euer
teretur, postquā seruierunt Nabuchodonosor eiusq; nepo=
tibus, & hanc sustinuerunt seruitutem per annos serē septua=
ginta, rursus eos ad propriam restituit terram, & templum
readificare, & præterita frui felicitate decreuit. Cōcitans er=
go animum Cyri, fecit eum per omnem Asiam scribere: Cyrus
rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus re=
gem constituit, credo hunc esse quem gens Israëlitarum ado=
rat. Is enim & meum prædixit nomē per prophetas, & quo=
modo tēplum eius ædificaturus essem in Hierosolymis in ter=
ra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem
inter suas prædicationes Esaias reliquerat ante ducētesimum
& decimum annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixisse
deum: Quoniam uolo Cyrum, quem multarum & magnarum
gentium regem constitui, mittere populum meū ad propriam
terram, & templum mihi reconstruere. Hæc Esaias prædica=
uerat, ante annos centum & quadraginta destructionis tem=
pli. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomē suum, im=
petus

petus quidam eum accepit, ut munificam scripturā impleret. Conuocans autem clarissimos Iudeorum, qui Babylonem habitabant, dixit se concedere Iudeos ad propriā remeare provinciam, & ciuitatem Hierosolymam, & templum dei reconstruere, se eos scilicet adiuuante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum conferrent & argētum ad templi renouationē, insuper & immolanda pecora. Hæc Cyrus cum Israëlitis dixisset, egressi duarum tribuum principes, Iudæ ac Beniamin, unā cū Leuitis & sacerdotibus, ad Hierosolymam peruenerunt. Multi uerò resederunt Babylonie, minime passi possessiones suas relinquere. Quò dum uenissent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad tēpli renouationem, alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem, & uota deo reddebant, & constitutas secundum ueterem cōsuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatam & antiquam religionis cōsuetudinem rediuiuam. Transmisit etiam Cyrus uasa dei, quæ aufrens à templo rex Nabuchodonosor, ad Babyloniam usque portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati suorū thesaurorum custodi, præcipiens ea dari seruanda Abassaro, donec templum reedificaretur: perfectō autem eo, traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponēda in templo. Direxit etiam epistolam Cyrus ad Syriæ satrapas, hæc continentem: Rex Cyrus Sisinnio & Sarabasnæ salutem. Iudeos terram meam inhabitantes, qui ueluerunt ad suam patriā remeare permisi, & ciuitatem renouare, templumq; dei in Hierosolyma rursus ædificare, in eodem loco in quo prius fuerat constitutū. Misi autem & Mithridatem thesaurorum meorū custodem, & Zorobabelum principem Iudeorum, ut fundamenta restituant, templumq; recōdant. Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum, eorundē & latitudo: & faciant tres parietes lapideos ex la-

pide

pide polito, & unum parietem ligneum ex materijs ipsius
 prouinciae: similiter & altare, super quod immolēt deo. Sum=
 ptus uerò de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam
 uasa, quae de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradēs
 ea Mithridati pecuniarū mearū custodi, & Zorobabel prin=
 cipi Iudaeorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, &
 templo dei restituant. Quorum numerus est tantus: Refrige=
 ratoria aurea quinquaginta, argētea quingenta: situle aureae
 quinquaginta, argenteae quingenta: libatoria aurea triginta:
 paterae aureae triginta, argenteae duo milia quadringenta: &
 uasa alia maxima uille. Concedo etiam eis honorem, quo po=
 tiebantur parentes eorum. Praeterea pro iumentis, & oleo &
 uino, drachmas ducētas quinq; milia quingētas: & ad simulam
 tritici, uigintiquinq; milia, quadringentas artabas: quae iubeo
 praebere de tributis Samariae, faciantq; immolationes in Hie=
 rosolymis sacerdotes secundum leges Mosaiicas, & offerētes
 supplicēt deo pro salute regis & generis eius, ut regnū Per=
 sarum permaneat. Eos uerò qui haec contempserint uel infir=
 mauerint, iubeo crucifigi, substantiasq; eorum esse regales. Et
 epistola quidem haec habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad
 Hierosolymam conuenerunt, fuerunt milia sexcentaduo, &
 quadringentissexagintaduo.

De prohibitione Iudaeorum à templi ædificatione
 præsidum factione.

C A P. 11.

Sed cum mitterēt templi fundamenta, & nimis circa ædi=
 ficia festinarent, omnes in circuitu gentes, praesertim Cu=
 thei, quos à Media & Persida terra Salmanasar rex Assy=
 riorum migrans, habitare fecit Samariam, cum exinde popu=
 lum Israëlitarum tulisset, petebant satrapas, & eos qui ædifi=
 ciacurabant, ut impedirent Iudeos, ne instaurarent ciuitatem
 templumq; construerent: qui pecunijs corrupti, uendiderunt

Cuthæis negligentiam & socordiam ædificationū. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens contra Massagetæ, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri principatum suscipiente, qui in Assyria, & Phœnice, & Ammonitide, & Moabitide, & Samaria morabantur, epistolam mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia accidentia scribens, & Semelius scriba, & curatores Syriæ iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudeos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos redisse, & ciuitatem rebellem ac maliuolam & fores eius, ac muros ædificare, templumq; reconstituere. Scito autē, his perfectis neq; tributa eos pati reddere, neq; obaudire, sed etiā regibus resistere, & magis imperare quam obsequi festinare. Dum autem ædificatur templum, & fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudeos & regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis & hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniam si ciuitas sic renouata, & muris undique munita fuerit, uia tibi claudetur ad inferiorē Syriam & Phœnicen. Postquā uerō Cambyses hanc legit epistolā, natura maleuolus existens mouetur, & hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo accidentia scribenti, & Belesenio, & Semelio scribæ, & reliquis constitutis, & habitantibus Phœnicen & Samaritā, hæc dicit: Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri uolumina: & inueni ciuitatē hanc inimicam regibus semper existere, & seditiones ac bella habitatores eius commouisse, regesq; eorum cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegisse: Igitur præcipio, minime concedi Iudeos ciuitatem ædificare, ne plus crescat eorū malitia, qua semper contra reges usi sunt. Cum has literas legissent

ſent Rathimus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant, ſtatim equis deuecti, propere ad Hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudeos edificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouẽ impedita ſunt, uſq; ad ſecundum annum Darij regis Perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis Aegyptij reuerteretur, deſunctus eſt in Damasco.

De propoſitæ quæſtionis diſſolutione, Iudæorum reſditu, & templi reſtauratione, impedimẽtoq; multiplici.

CAPVT

III.

Poſt Magorum uerò interitum, qui deſuncto Cambyſe, principatum Perſarum anno tenuerunt, hi qui ſeptem domini nuncupabantur apud Perſas, filium Hiſtaſpis Darium regem ordinauerũt. Qui dum priuatus eſſet, deũ orauit, & ſi fieret rex, omnia dei uafa quanta Babylonie inuenirentur, ad templum Hieroſolymitarum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudeorũ ab Hieroſolymis ad Dariũ, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quẽ ſperauerat honore potitus eſt. Pri- 3. Eſd. 3.
mo uerò imperij ſui anno, Darius ſummo apparatu coenã ex- & 4.
hibuit amicis, & uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarũ, & præſectis Indiæ & Aethiopie magiſtratibusq; centumuiſigintiſep-
tem prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unusquiſq;
ad dormiendum rediſſet, rex Darius ad cubiculum ueniens,
paucumq; noctis requieſcens, & expergeſactus, quod noctis
reſtabat reliquum inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres
corporis ſui cuſtodes conuertit, promiſitq; ſummo honore
fulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & uere re-
ſpondere ualuiffet: & indui purpura, & in poculis aureis
bibere, & ſuper aurum dormire, curruq; frenis aureis or-
nato

nato uehi, & cidari byssina ac torque aurea uti, & post se ipsum sedere propter sapientiam, affinemq; suum esse uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promississet, primum interrogauit utrum fortius sit uinū, secundo utrū rex, tertio utrum mulieres, aut his omnibus magis fortior sit ueritas. Hæc cum illis proposuisset quæstiones requieuit. Lucescente autem die cōuocauit omnes magistratus, & satrapas, & præfectos Persarum & Medorum: sedensq; in solio quo solebat, unūquenq; corporis custodem corā omnibus iussit pronunciare, quid eis de propositis quæstionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem ostendens, ait: Cum ego uere uini fortitudinem coniicio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes, & animas: reges etiam pupillo & infanti similes facit: seruum quoq; ad liberi auidiam concitat, & pauperes similes diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas, & calamitatibus cōpressas reficit: mœstitiam extinguit, alienaq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit, ita disponēs eos, ut se omnibus ditiores putent, nihilq; uile loquātur: sed memores diuitiarū, felicibus utantur uocabulis, & reges magistratusq; cōtemnant. Amicorū quoq; solitam expellit memoriam. Nam scit homines etiam contra amicissimos armare, societatesq; dissoluere: & cum ad sobrietatem, per noctem uina relinquentes, peruenerint, excitantur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiserant cogitantes. Hæc ergo considerans, omnibus fortitudinem uini comperio potiozem, & uiolenter omnia uincentem. Postquā hæc primus de fortitudine uini quæ dicta sunt disseruit, secundus dicere cœpit de regis fortitudine, ostendens eum superiorem ac potentiozem his quæ ualida iudicantur. Modum autē approbationis hinc assumpsit, & dixit: Dum omnia sub hominum coërcentur potestate, qui mare ac terras cogunt competent

tenter sibi seruire, etiam ipsi homines sub manu regum, ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens, et ualidū animal dominantur, cur non insuperabiles illi uirtute, ac fortitudine iudicentur? Vnde et bella, et pericula subiectis imponentes audiuntur, et eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes: montes quoque dirui, muros, ac turres deponi iubent, qui propterea occidere, ac interfici patiuntur, ne regum præcepta transcendere uideantur. Vincentes autem prædam, quam ab illis abstulerint bellis, regi reuportant. Hi quoque qui non militant, sed terram colunt arantes, cum laborauerint, et omnem operum miseriam tolerauerint, messem facientes, ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, et quod uel dixerint, uel iusserint sine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine saturati, dormierint, alijs uigilantibus custodiuntur, tanquam ipso timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere, uel discedere, et sibi providere: sed unum opus hoc existimant necessarium, ut permanentes eustodiant regem. Cur itaque non uidetur rex cunctos fortitudine superare, cui tot populi obsecundare præcipiuntur? Isto quoque tacente, de mulieribus et ueritate tertius Zorobabel coepit docere, dicens: Sic equidem forte uinum fortis et rex est, cui omnes obaudiunt, sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitam edidit, et eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinum, mulieres creauerunt, et aluerunt. Nihil autem est, quod non ab his habeamus. Nam et uestes nobis ab his texuntur, et domus nostræ per has curantur, atque seruantur, et non possumus à mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum, et argentum si possideamus, et quicquid aliud fuerit preciosum et industria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, speciem eius obstupescimus: patimur omnia conce-

dere, quæ posidemus, ut desiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricē terram, sæpius & amicos obliuiscimur propter uxores, & animas unā cum ipsis perdere non timemus. Nonne laborantes, & omnem tolerantes miseriam per mare, ac terram, cum aliquid per laborē acquirimus, totum offerentes uxoribus, tanquā dominis credimus, uel tradimus? Regem quoq; uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rabazaci Themasi; nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentem capiti eius & sibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem, ridebatq; cum illa risisset: & cum irata fuisset, moestitia confusus, & blandimentis placauit muliērem, rogans eam, & se nimis humilians, si quando eam uidisset tristem. Post hæc inuicem aspicientibus satrapis & ducibus, idem Zorobabel disputare de ueritate cœpit, euidenter quidē ostendens, quantum muliēres fortes existant: debiles tamen & istæ & rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam si terra maxima est, & cœlum altum & uelox, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iustus, & ex eadem causa oportet ueritatem fortissimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas ualet. Insuper & cetera quidem quæ fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis est, & sempiterna: nobis autē non pulchritudinem tempore tabescentem accommodat, neq; substantiam casibus auferendam, sed iusta & regalia discernit, ab his quæ iniusta uel iniqua monstrantur. Cum ergo terminasset Zorobabel de ueritate sermonem, laudāte multitudine optime eum dixisse, quomodo ueritas fortitudinē immutabilem & non senescentem sola posidet, imperauit ei rex petere præter promissa, quæ uellet: nam præstaturum se ei dixit, eò quod sapientior, & prudētior alijs apparuisset. Iussitq; etiam secum eum sedere, & affinem uocari. Tunc Zorobabel ammonuit eum,

ut uotum

ut uotum quod deuouerat, si regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat, hoc erat: readificare Hierosolymam, templumq; dei construere, et uasa restituere, quæ auferens Nabuchodonosor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: Hæc mea est petitio, quam nunc iubes me poscere, eò quòd iudicatus sum sapiens, ac prudens. Rex autem in hoc lætatus surrexit, et eum osculatus, toparchis et satrapis scripsit, præcipiens, ut deducerent Zorobabel, necnon et eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Præterea mandauit Syriæ, ac Phœnices magistratibus, ligna cedrina à Libano decisa Hierosolymam transmittere, et cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes Iudeos, qui à captiuitate redierunt ad terram Iudeam: prohibuitq; satrapas, ac procuratores suos imperare Iudeis opera regalia. Super hæc præcepit et omnem terram, quam colere uoluissent, sine tributis eos possidere: Iusitq; etiam Idumæos, et Samaritas, et eos qui humilem Syriam habitabant, reddere uicos Iudeorum, quos tenebant. Insuper ad templi adificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permisit: omnem autem impensam, et sacram uestem, qua seruiunt in templo principes sacerdotum et reliqui sacerdotes, et Leuitis instrumenta, quibus domino cantent, de suo fieri præcepit. Custodibus quoq; ciuitatis et templi, iugera terre per singulos annos, et pecunias constitutas ad necessaria uitæ dari decreuit. Transmisit etiam uasa, et omnia quæ Cyrus ante ipsum de Iudeorū restitutione facere uoluit, eadē Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, respexit sursum ad cælum, et coepit agere gratias deo sapiētiae, per quam uictoriam Dario præsentē perceperat, dicens: Nequaquam his dignus fuissē, nisi te domino propitio. Ita deo gratias agēs de
presen

presentibus, petebat, ut ei in futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniam, & contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias referebant, qui eos patrie suae restituebat: & ad potum, conuiuiaq; conuersi, per septem dies summa letitia fruebantur, restorationem & regressionem patrie festiua gratulatione celebrabant. Postea omnes principes tribuum ad Hierosolymam profecturi, cum uxoribus, & filiis, ac subiugalibus, elegerunt homines Darij, quos cum eis rex usq; Hierosolymam destinauit, & cum letitia, & iucunditate uel cantibus, tibijsq; ac sonantibus cymbalis ibat. Praecedebat autem eos & reliqua multitudo Iudeorum cum lu-

1. Esd. 2. 3. dis. At illi ad Hierosolymam conscendebant ab unaquaque
et 5. parte patrum, tribuumq; certus numerus existens. Sed mihi minime uisum est nomina patrum recensere, ne legentium animos a rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerem narrationem. Septem uero cantores, & cantatrices ducentae quadragintaquinque, cameli quadringentitriginta. Summa uero multitudinis euntium, qui circa duodecimum annum aetatis habebant, ex tribu Iuda, & Benjamin, fuerunt quater mille milia, & sexcentauigintiocto milia, Leuitae autem quatuor milia septuaginta. Mulierum autem, & infantium commixtim corpora fuerunt quadraginta milia, septingentiquadraginta duo. Praeter hos uero Leuitae fuerunt cantores centumvigintiocto, ianitores centumdecem, serui templi trecenti nonaginta duo: insuper & alij sexcentis sexaginta duo, dicentes se quidem Israelitas, nullo modo tamen ualentes suum ostendere genus. Repulsi uero sunt quidam a sacerdotali honore, qui uxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere praeualebant, nec in generatione Leuitarum uel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingentiugintiquinque. Mancipiorum uero multitudo sequebatur eos, qui ad Hierosolymam pergebant.

numero

numero septem milia trecentiugintiquinq; subiugalia uerò quinq; milia quingentaugintiquinq;. Dux uerò dinumeratæ multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filijs Dauid genitus de tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, princeps sacerdotum, necnon & Mardocheus, & Serebaus, qui à populo principes fuerant constituti, & contulerunt auri quidem minas centum, argenti autem quinq; milia. Sacerdotes autem & Leuite, parsq; totius populi Iudeorum, quanta in Babylone fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uerò multitudo ad suas patrias discessit. Cumq; septimus uenisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mittens Iesus princeps sacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco, quo prius edificatum fuerat, & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem Mosi. Dumq; hæc facerent, gentes offendeabantur uicine, quæ eis odiose erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moses præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechismos, & hostias sabbatorum, & omnium sanctorum dierum sacrificabant uota reddentes, à primo die septimi mensis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præstantes pecunias lapidum cesoribus, & edificatoribus insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs uerò leue & suaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere: quæ ligantes in modum ratiuum, ad portum Ioppæ transferebant. Nam sic antè præceperat Cyrus, sed tunc iubente Dario fiebat. Quæ secundo anno perfectionis Iudeorum ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cum & templi renouatio urgeretur, & fundamentis restitutis superedificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus uerò præposuerunt Leuitas, uicesimum iam annum

annum ætatis agentes: & Iesum, & filios, & fratres, & Abdoelum fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabant, propere quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo, sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuitæ & filij Asaph surgentes, laudabant dominum laudibus, quas Dauid prius eis ostēderat. Cumq; sacerdotes, & Leuitæ, & seniores prouinciarū uetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum uiderent per inopiam non ita constructum: arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristes ac dolorē minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperunt. Populus uerò presentibus contentus erat, & de templi ædificatione letabatur, nullam prioris memoriam faciens, nec antiqui compa-
ratione cruciabatur. Vincebant autem tubarum sonos, & populi letitiam sacerdotum, & seniorum lamentationes, eò quòd eis uidebatur minor templi constructio instituisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iudæ, & Beniamin habentes, concurrebant, causam tubæ uolentes agnoscere: uidentesq; quòd captiui Iudæi à Babylone redeuntes, templum reædificassent, petierūt Zorobabelum, & Iesum principes tribuum, ut ipsis quoq; permitteretur unà cum eis templum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidus ex illo tempore sumus, ex quo nos hic Salamanasar Assyrius rex ex Chutia & Media migravit. Postquàm hæc locuti sunt, Zorobabel, & princeps sacerdotum Iesus, & duces tribuum Israëlitarum responderunt quidem impossibile esse eis communicare, quoniam ipsis permissa esset templi innouatio; prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario: adorare uerò si uellēt licere, & hoc solum illis esse commune, & omnibus ho-
minibus

minibus uenientibus in templū adorare deum. Postquā uerō hæc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ uocantur) indignati persuaserūt gentibus Syriæ petere suos satrapas eodem modo quo prius sub Cyro, et Cambyse, ut cum illis templi renouationem prohiberēt, et festinantibus Iudeis moram afferrent, ac tarditatem. Per idem tempus ascenderunt Hierosolymā Sisinnius Syriæ, ac Phœnicie præfectus, et Saborbarzanes cum alijs, et interrogauerunt Iudeorum magistratam, quis eis concessisset templum sic edificare, ut magis castrum uideretur esse, quā templum, uel cur portas et ciuitatem tam munito circumdeditissent muro. Zorobabelus uerō et princeps sacerdotum Iesus, seruos quidem se esse maximi dei dixerunt: hoc uerō templum ipsi deo quondam à rege suo felicissimo, et qui omnes uirtute mortales uicerat, fuisse constructum, multisq; temporibus permāsisse: sed cū sui patres iniquitatē coram deo gessissent, Nabuchodonosor rex Chaldeorum, et Babylonie, sua potentia superans ciuitatem euertit, templumq; depopulatus incendit, et populum captiuum ad Babyloniam migravit. Cyrus autem qui post eum Persarum, et Babylonie rexit imperium, scripsit, ut templum reedificaretur: et exinde omnia quæ Nabuchodonosor extulit ornamenta, et uasa, Zorobabelo, et Mithridati custodi pecuniarum tradidit, præcipiens, ut hæc iterum ad Hierosolymam reportarent, et in propria renouato restituerent templo. Hoc enim mandauerat festinanter fieri, ideoq; Sabassarum ascendere iussit ad Hierosolymam, ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui postquā à Cyro literas accepit, ueniens studiosè fundamenta disposuit, et ex illo tempore hætenus hæc construxit, sed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remansit. Igitur si uultis, ac probatis, scribite Dario, ut inquirat imperatorum monumenta, et inueniet nihil penitus

nos fuisse mentitos. Hæc dicente Zorobabelo, et principe sacerdotum, Sisinnius et qui cum eo erant, edificationem quidem templi uetandam iudicauerunt, donec regi Dario suggererent. Statim uero ei propter hæc conscripserunt. Tunc Iudei timentes, et exterriti, ne aliud quam prius iusserat, regi uideretur de templi constructione, fiduciam à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo, et Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Persis durum esse metuendum, cum deus positum templum prædixerit innouari. Qui cum credidissent prophetarum sententia, edificationem curabant nullum prætermittentes diem. Dario uero scribentibus Samaritis, et accusantibus per epistolam Iudeos, qui ciuitatem munirent, et templum castello magis simile, quam templo construerent, et dicentibus non ea, quæ sunt ei prodesse: insuper epistolas ostendentibus, per quas Cambyses templi edificationem fieri uetuisset, cognoscens rempublicam suam non esse tutam Hierosolymis restitutis: cum literas à Sisinnio et ab his, qui cum eo erant directas, legisset, iussit, in monumētis regalibus de his inquiri: et inuentus est in Egbatanis constructa turris in regione Mediæ codex, in quo hæc conscripta leguntur: Primo imperij sui anno rex Cyrus iussit templum in Hierosolymis renouari et altare, cuius altitudo esset cubitorum sexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, et ligneum parietem unum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem à rege fieri disposuit, et uasa, quæ abstulit Nabuchodonosor, et ad Babyloniam portauit, reddi Hierosolymitis. Quorum curam Sabbassaro, Syriæ, ac Phœnices præfecto, et magistratibus collegis eius iniunxit, ut ipsi quidem à locis illis recederent, seruis uero dei Iudeis, et magistratibus eorum, templum edificare permetterent. Iussit quoque, ut adiuuarent eos ad opera, et ex tributis

butis prouincie quam curabant, darent Iudæis immolationis causa tauros, et arietes, agnos, ac hædos, et simulam, oleumq; et uinum, et alia quæcunq; peterent sacerdotes, ut orarent pro salute regis atq; Persarū. Eos uerò qui eius mandata contemnerent, crucifigi præcepit, et eorum substantias regie domui deputari: deprecatus quoq; orationibus deum, ut si quis auderet templi renouationē uetare, hunc talem percuti, eumq; à sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, rescripsit Sisinnio, et collegis eius, dicens: Rex Darius Sisinnio equitum præfecto, et Sarabazeni, et collegis eius salutem: Exemplar epistolæ, quam in monumentis inuenimus, transmisi, et iubeo omnia fieri, quæ in ea continentur. Valete. Igitur epistolam cognoscentes Sisinnius, et qui cum eo erant, regis uoluntati de reliquo competentia faciebant: et instabant sacris operibus, adiuuantes seniores, et magistratus Iudeorum, et procedebat summo studio templi constructio, prædicantibus Aggeo, et Zacharia secundum mandata dei: et cum uoluntate Cyri, et Darij regum edificatum est septem annis. Nono autem imperij anno Darij, uicesima tertia die mensis undecimi, quem Hebræi uocant Adar, Macedones Distrum, sacerdotes, et Leuitæ, ac reliqua Israëlitarum multitudo, post captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum, et dedicatione templi obtulerunt hostias, tauros centum, arietes ducetos, agnos quadringetos, et hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ sunt tribus Israël) pro suis unaqueq; peccatis. Sacerdotes uerò, et Leuitæ secundum legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam edificauerat iam Iudæi templi porticus, in circuitu interioris sacrarij. Veniente autem die festo Azymorum primo mense, quem Macedones Xanticum, nos autem Nisan nominamus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: diesq;

festos sanctificati cum suis uxoribus, et filiis secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod Pascha dicitur, quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt, et per septem dies nullis abstinuere delitijs. Holocaustum autem offerentes, deo sacrificabāt, agentes gratias, quod iterum eos terrae patriae, legibusq; restituisset, mentemq; regis Persarum propitiam eis praeberere dignatus est. Quibus rebus admoniti, deo munifice nimis, et locupletabiliter immolabant. Habebant autem in Hierosolymis, et optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabant eorum negotia, usque quo regnare contigit nepotes Asamonei. Nam ante captiuitatem et transmigrationem, à Saul, et Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicae susceperunt, alia illis erat forma reipublicae, per quingentos trigintaduos annos, menses sex, dies decem. Ante hos autem reges, praefules eos regebant, qui appellabantur iudices, et monarchae. Et hac republica usi sunt annis plus quingentis, post mortem Mosi, et ducis Iesu. Haec quidem reductis à captiuitate Iudeis temporibus Cyri, et Darij omnia contigerunt. Samaritae uero inuidi uel molesti aduersum eos erecti, multa in Iudeos operati sunt, diuitijs confidentes et cognationi Persarum, quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iubeantur à rege immolationis causa de uestigalibus praebere, nullatenus dare uolebant: et ut praefectos equitum fauentes sibi in hoc et cooperantes haberent, aliaq; multa, quibus nocere Iudeis per se aut per alios potuissent, non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hierosolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accusarent Samaritas. Legatus itaque missus est Zorobabel, et alij quatuor de senioribus. Cum uero crimina et causas, quas contra Samaritas ferebant, à legatis rex cognouisset, dedit eis epistolam deportandam ad praefectos equitum, et curiam Samariae,

que

que huiusmodi erat scripta: Rex Darius Tangane, & Sam-
 bale prefectis equitum, & Sadrace, & Velueni Samaritis,
 & reliquis conseruis eorum in Samaria constitutis: Zoroba-
 bel, & Iannias, & Mardocheus legati Iudeorum uos accu-
 sant tanquam molestos, & impediētes templi constructio-
 nem, & nullatenus uelle prestare ad hostias, quos uobis præ-
 cepimus sumptus. Volo igitur, ut legentes præsentem episto-
 lam præbeatis his ex regalibus thesauris, & tributis Samariæ
 omnia, que illis ad immolationem sunt utilia, quemadmodum
 sacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis sa-
 crificijs, & pro me, & pro Persis sacrificare deo. Epistola
 quidem hæc continebat.

De redeuntibus Hierosolymam sub Esdra, & Nees-
 mia: de uxoribus abdicatis, & muro extructo opera
 Neemias.

C A P. V.

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum susci- 1. Esdr. 7.
 piens, uoluntatis paternæ colendi, & honorandi deum
 heres apparuit. Omnia nanq; faciebat, quæ religionis erant,
 patremq; secutus Iudeis liberaliter utebatur. Per illud tempus
 princeps fuit sacerdotum filius Iesu, nomine Ioachim. Erat
 autem in Babylone uir iustus, & gloria magna potens apud
 multitudinem, primus populi sacerdos, nomine Esdras. Qui
 cum legum Mosi integram haberet experientiam, Xerxi re-
 gi amicus factus est. Ad Hierosolymam autem ascendere deli-
 berans, & ducere quosdam secum de Babylone Iudeos, à re-
 ge poposcit epistolam sibi ad satrapas Syriæ dari, per quam
 notitiæ eorum, quis esset, intimaretur. Rex autem ad satrapas
 huiusmodi direxit epistolam: Rex regum Xerxes Esdræ sa-
 cerdoti, & lectori legis dei, salutem. Opus esse meæ clemen-
 tiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel sacerdotes,
 uel Leuitas sub nostro regno constitutos, pergere ad Hiero-
 solymam

solymam præcipio, si desiderant, ut eant, quemadmodum et
 mihi, et septem consiliarijs meis iussum est, quatenus uisitent
 Iudæam, et secundum ritus legû dei portet dona deo Israël,
 quæ deuoui ego, et amici mei. Aurum et argentum, quan-
 tum inuentum fuerit in terra Babylonie deo dicatum, hoc om-
 ne ad Hierosolymam deportetur pro sacrificijs dei: nec non
 et quodcunq; uolueris ex auro uel argento construere, liceat
 tibi cum tuis fratribus facere. Vasa etiam sacra, quæ tibi tra-
 dita sunt, dispone: et quicquid mente cogitaueris, ut fiat, im-
 pendi à nobis iussumus, ut ex regalibus thesauris efficias. Scri-
 psi etiam custodibus pecuniarum Syria, et Phœnices, ut dili-
 gentiam habeant circa ea, quæ per Esdram sacerdotem uel le-
 ctorem legum dei, mandata noscuntur. Igitur ut nequaquam
 de me aut de nepotibus meis iram deus assumat, omnino præ-
 cipio ad usq; tritici modios centum deo secundum legem da-
 ri. Vos autem sacerdotibus, et Leuitis, ac sacris cantoribus,
 et ianitoribus, sacrisq; seruis templi scribis nullo modo aut
 tributa imponatis, aut aliquid captiosum, uel onerosum. Sed
 etiam tu Esdra secundum dei sapientiam censores ordina, qui
 omni Syria, et Phœnicie, tuam legem scientibus indicent,
 eamq; discendam ignorantibus trade. Et si quis ex gente tua,
 dei sui legem uel imperatoris transgressus fuerit, puniatur: et
 non tanquam ignorans uideatur transgredi, sed cognoscens
 audacter negligere, comprobetur. Ergo huiusmodi cōtempto-
 res aut morte, aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Esdras
 hanc epistolam accipiens, letatus, deum adorare coepit: et re-
 gie beneuolentiæ ipsum confitebatur autorem. Ideoq; omnes
 ipsi gratias dicebant esse referendas. Legens autem epistolam
 Iudæis Babylonie constitutis, eam quidem signauit. Exemplū
 autem eius ad omnes Israëlitas, et Median habitantes trans-
 misit. Hi uerò cognoscentes regis circa deum pietatem, et fa-
 uorem,

morem, quem in Esdras habere probabatur, cum dilexerunt omnes. Multi siquidem facultates suas deportantes, ad Babyloniam uenerunt, cupientes ad Hierosolymam descendere. Totus autem populus Israel in illa provincia permansit: ideoque due tantum tribus consistunt per Asiam, et Europam obsequentes Romanis. Decem autem tribus hactenus trans Euphratem commorari probantur, quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendi. Venerunt etiam ad Esdras multi sacerdotes, et Leuitae, et ianitores, cantoresque, sacrique serui: quos congregans de captiuitate, trans Euphratem tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit, ut deo uota persoluerent, ne quid in uia paterentur aduersum, aut per hostes, aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidetum. Nam Esdras regi predicens, quod deus eos perduceret, iam non petijt, qui eos praecederent equites: et postquam uota perfecerunt, ab Euphrate surgentes, die duodecimo primi mensis, septimo imperij anno Xerxis, ad Hierosolymam peruenerant, quinto mense eiusdem anni. Et illico Esdras custodibus pecuniarum, ex sacerdotali genere existentibus, restituit sacras pecunias, argenti talenta sexcenta, quinquaginta uasa argentea talentorum centum, uasa aurea talentorum uiginti, et uasa aerea auro meliora, habentia pondo talenta duodecim. Haec namque rex et consiliarij eius, et omnes Israelitae Babyloniam habitantes donauerunt. Cumque Esdras tradidisset ea sacerdotibus, obtulit deo legitimas hostias in holocaustum, tauros tredecim: pro communi uero populi salute arietes nonaginta, agnos septuagintaduos, haedos pro purgatione delictorum, duodecim. Regis quoque dispensatoribus, et praefectis humilis Syriae, et Phoenicis, regias literas obtulit, qui denuntiationem eius agere compellebantur, gentemque honorabat, et ad omne opus bonum cum eis elaborabant. Haec igitur quemadmodum

1. Esdr. 9. & ipse Esdras deliberauerat, processerunt: deo eum, ut arbitror, dignum in his, quæ uoluit iudicante, propter iustitiam, ac benignitatem eius. Quem pauco tempore trāsente, aliqui adierunt, accusantes, quod quidam sacerdotum, & Leuitarum transgressi sunt patrias leges, uxores alienigenas ducētes, & genus sacerdotale confundentes: Petebantq; ut legibus subueniret, ne communis super omnes ueniēs ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Quæ cū audisset, mox præ maxore uentem disrupit: & caput, barbamq; contumeliosè dilacerans, sese prostravit in terram, quod tale facinus populi primates commisissent, existimans, quia si præciperet eis uxores earum filiis deferere, nemo eorum obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrabant autem omnes meliores eorum ad eum, & dolorū eius in his, quæ facta sunt, participes erant. Cū autem Esdras à terra surrexisset, & manus ad cœlum tetendisset, dicebat: Confundor quidem à deo propter populi delicta ueniam suscipere, qui etiam de sua memoria parentum nostrorū iniquitates remisit. Rogabat uerò deum, qui semen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate seruauerat, & rursus ad Hierosolymam & propriā terram restituerat, qui & reges Persarum impendere eis misericordiam præparabat, ut ueniam solita pietate concederet: se uerò morte quidem digna commisisse, bonitatis autem dei esse hos tales à tormētis eripere. Qui postquā orando cōtinuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus, & filiis ad eum conuenerant, quidā Achanomius nomine primas Hierosolymitanus, accedens ad eum dicebat, ipsos quidem peccasse, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: persuadebatq; ei omnes iurare, quatenus suas uxores cum earum filiis amouerent: & hos punirent, qui lēgi obedire contemnerent. Flexus igitur Esdras, fecit principes tribuū, & sacerdotum, & Leuitarū, & Israëlitarum

tarum iurare, quòd uxores suas, & filios secundū Achanomij consilium incunctanter abijcerent. Suscipiens uerò sacramenta, statim egressus è templo, ingressus est habitaculum Ioannis filij Eliasib, & nihil penitus illo die propter mœrorem comedens, ibidem commoratus est. Facta autem prædicatione, iubet omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hierosolymam colligi: & hos qui non ante biduū aut tres dies occurrissent, alienari à multitudine, & substantias eorum auferri decernens, secundum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem ex tribu Iuda, & Beniamin, in uicesimo die noni mensis, qui secundum Hebraeos Kisleu, secundum Macedones Apellaos uocatur. Cumq; in superiori loco templi consedisent, presentibus senioribus, & propter zelum uehementer afflictis, surgens Esdras criminabatur illos, qui præter legis consuetudines, alienigenas duxissent uxores: nunc ergo facturos eos rem deo gratam, & sibi utilem dicebat, si uxores eijcerent. Cumq; omnes se id perfecturos clamarent, sed abundantem esse multitudinem, tempusq; hyemale, & hoc opus non unius aut duorum esse dierum, oportere dicebant, ut duces & alij, qui non cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dilationis: & seniores cohabitantes cum alienigenis uisitarēt multitudinem. Cum hæc decreuissent, cœperunt quærere à primo die mensis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, usq; ad primum diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis sacerdotum Iesu, & fratrum eius sacerdotum, & Leuitarum, ac Israëlitarum, qui uxoribus, filijsq; earū dilectionem magis legum suarum præponentes, eas ilico resutarunt. Quo facto, hostias placantes deum, immolatis arietibus, obtulerunt. Quorum nomina minime uisum est nobis dicere necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Esdras purgauit, ut de cætero hæc consuetudo non permaneret.

2. Esdr. 9.

2. Esdr. 8.

Septimo uerò mense scenopegiam celebrantes, et toto penè populo cōgregato, ascendentes ad superiora tēpli ad Orientalem portam, Esdras rogabant, ut leges eis Mosaiicas legeret. Qui stans in medio populi, à solis ortu legit usq; ad medium diem. Et cum audissent recensitam legis iustitiā, ad præsens quidem et in posterum docebantur: de præteritis autem gemitabant, lachrymasq; fundebant: et recordati sunt, quod si legē custodissent, nihil ex tot supradictis malis perpetrati fuissent. Cumq; uideret Esdras sic eos afflictos, præcepit eos ad sua discedere, et à lachrymis abstinere propter festos dies, in quibus minime liceret affligi: hortabaturq; magis ad epulationes eos conuerti, et facere quæ sunt grata, et conueniētia celebrationi præsenti: pœnitentiā uerò et mœstitiā de prioribus peccatis habendam, et obseruandum, ne quid in posterum eis simile eueniret. Postquam uerò eos Esdras hortatus est, coeperūt habere letitiam. Cumq; hoc per dies octo in suis tabernaculis egissent, ad propria discesserunt, laudantes deum pro emundatione communium peccatorum: Esdræq; gratias referebant. Quem cōtiguit post gloriam, quam apud deum habuerat, in senectute ueneranda finire uitam, et in Hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate. Sub idem tempus et Iodachim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit. Quidam autē ex captiuis Iudeis Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, occurrēs quibusdam peregrinis ante metropolim Persarum Susa, ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus, et audiēs eos ad inuicem Hebraicè loquentes, consulebat unde essent profecti. Illis autem respondentibus, se à Iudæa uenisse, rursus interrogabat, qualiter se haberet eorū multitudo, et metropolis Hierosolyma. Cumq; ei dixissent, male habere ciuitatē, et depositis in solum muris, multa mala gētes in circuitu positas inferre Iudeis, et die

tota percurrere deuastantes prouinciam, & nocte tanta mala
 conficere, & multos à prouincia uel ab ipsis Hierosolymis
 captiuos abducere, & quod omnes uia singulis diebus inue-
 niebantur plene cadaueribus occisorum: tunc Neemias pro-
 pter suorum calamitatē fleuit: & attendens paululum ad coe-
 lum, dixit: Domine usq; quò despicias, quæ nostra patitur ge-
 neratio? Sic rapina, uel spolia omnibus sumus effecti? Remo-
 rante autem eo in porta, & hæc deflente, quidam nunciauit
 iam regem accumbere præparatū. Qui statim sicut erat illo-
 tus, ad ministerium poculi regij festinauit. Vt uerò rex coena-
 uit, suauitate plenus ad iuuenem respexit mœstum: & quere-
 bat, cur tristis esset. Tunc ille precatus deum, ut gratiam ei
 quandam postulanti præstaret: Quomodo, inquit, possum tibi
 rex non talis apparere, neq; animo non dolere, dum audierim
 patriæ meæ Hierosolymorum, in qua & monumenta, & se-
 pulchra meorum sunt parentum, muros in terra iacentes, &
 portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros re-
 stituere, partemq; templi cadentem denuo reconstruere. Tunc
 rex annuit dare se donationem ei quancunq; supplicasset, &
 ad satrapas literas deportandas, quatenus eum honorarēt, &
 omnia quæ opus haberet, præberent ei, dicens: Repelle tristi-
 tiam, & de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias
 deum adorans, & regi gratias agens, mœstitiam uultus, con-
 fusionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero au-
 tem die conuocans eum, præbuit Syriæ & Phœnices & Sa-
 marie præfecto Addeo epistolā deferendam: in qua de honore
 iuuenis, & impendijs ædificationis mandauerat exhibendis.
 Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis suæ sponte
 eum secutos adducens, ad Hierosolymam peruenit, uicesimo-
 quinto anno regnate Xerxe: & demonstrans epistolas por-
 rexit Addeo, & alijs præfectis equitū: & congregans omnem
b b s populum

populum ad Hierosolymam, stetit in medio templi, talem ad
 2. Esd. 2. eos effundens orationem: Vos scitis uiri Iudæi, deum quidem
 et 3. in memoria patrū Abraham, et Isaac, et Iacob permanere;
 et per illorū iustitiam nō derelinquere prouidentiam nostrī.
 Vnde et adiuuit me, ut acciperem à rege potestatem muros
 uestros refabricare, ac reliquam partem tēpli perficere. Volo
 autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias: et quia
 si cognouerint magnificenter nos ædificia reparare, resistēt:
 et multa molientur, ut nos impedire præualeant. Primū ergo
 in deum confidere debemus, qui illorum inimicitijs potest re-
 sistere: nec die uerò, nec nocte studium ædificandi relinquere,
 dum tempus opportunū existit. Cumq; hæc dixisset, iussit et
 magistratibus murum metiri, et opera eius diuidere populo
 per uicos et ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem:
 pollicitus et se ipsum cum suis seruis ædificationem adinuare.
 Solutaq; cōcione, Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uerò
 dicti sunt ex die, qua à Babylone profecti sunt ex tribu Iuda,
 quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde et ipsi, et prouin-
 cia à tali appellatione uocantur. Audientes uerò murorum
 ædificationem accelerari Ammonitæ, et Moabitæ, uel Sama-
 ritæ, et omnes qui inferiorem Syriam habitabant, molestè fe-
 rebant, et meditabantur insidias eis contexere, quatenus uo-
 luntatem eorum impedirent: multosq; interficiebant Iudæos:
 ipsum etiam Neemiam dilacerare querebant, quosdam alie-
 nigenas conducentes, qui eū perimerent. Propterea in timore
 et turba dispersis rumoribus eos mittebant, tanquam multis
 gentibus præparatis cōtra eos arma proferre: quibus turbati
 rumoribus, constructionem penè reliquerant. Neemias autem
 nullo modo his permotus studium operis dereliquerat: sed cu-
 stodie causa corporis sui agmine satellitum circumseptus, si-
 ne uulnere permanebat, operis desiderio tribulationem non
 sentiens.

sentiens. Ita siquidem intentus agebat, ac prouidebat suæ salutis, non timore mortis, sed cognoscens post suum interitum minime cōcedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit in posterū, ut armis ædificatores præcincti fabricarent. Igitur ædificatores, uel impensarum portatores, gladios habebant: clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autem à quingentis pedibus statuit: præcipiens, ut si hostes apparuerint, significarent hoc populo, quatenus armati resisterēt, ne eos nudos inermesq; oppugnarēt. Ipse autem nocte circūiens ciuitatem, minime aut operibus, aut somno, aut cibo fatigabatur, nihil autem horum suauiter, sed sub necessitate utebatur. Quos labores sustinuit per annos duodecim et menses quatuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfecti: octauo autem et uicesimo anno, et mense nono imperij Xerxis, postquam muri perfectionem acceperunt. Neemias et reliqua multitudo sacrificauerunt deo pro eorū ædificatione, ac per octo dies sunt epulati. Gentes autem quæ Syriam habitabant, audientes perfectam cōstructionem murorum, grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare, rogauit sacerdotes et Leuitas, ut uicos relinquentes, ad ciuitatem migrarent, et in ea manerent: fabricans eorum domicilia proprijs expensis. Populum etiā agros cōtinentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre: ut habentes sacerdotes et Leuitæ alimenta, perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta Neemias. Ciuitatē uerò exinde contigit hominū multitudine compleri. Multa etiam alia bona et laudibus digna, cum summa fecisset magnificentia Neemias, ad senectutē perueniens, defunctus est, uir benignus et natura iustus, atq; munificentissimus erga propriam gentem: qui in memoriā eternam sui, muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio

Xerxis

Xerxis sunt acta.

Historia Hester.

CAP. VI.

Hester 1.

DEfuncto uerò Xerxe, regnū ad eius filiū Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) cōtiguit transferri. Quo re-
gente Persarum imperiū, periclitata est tota gens Iudeorum
cum mulieribus et filiis deperire. Causam uerò paulo post
demonstrabo. Nam decet primum de rege differere, quemad-
modum Iudeam duxit uxore de regio genere, quam nostram
dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerxes acce-
pisset, et ordinasset ab India usq; ad Aethiopiam centum et
uigintiseptē satrapas, tertio imperij sui anno, amicos suos et
gentes Persis subiectas cum ducibus earum magnifice paui-
t: sicut regem oportuit, qui diuitiarum ostentationem per cen-
tum et octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos
earum in Susis per septem dies delitijs saginauit: quorū con-
uiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixe-
rat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas
extendens, ut multa milia discumbentiū operirent. Ministra-
batur uerò poculis aureis, et lapidibus preciosis, ad delecta-
tionem simul et spectaculum preparatis. Præcepit itaq; mi-
nistris, ne cogerent bibere eos, potionem eis offerentes, quod
apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discum-
bentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autē per
omnem prouinciam, denunciāns, ut opera relinquerent, mul-
tisq; diebus pro eius imperio letarentur. Regina quoq; mu-
lierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prandentibus
uolens ostendere, ad conuiuium iussit accedere, cunctas mu-
liēres pulchritudine præcellentē. Quæ pro legum Persarum
custodia, prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri,
non accessit ad regem. Cumq; sæpius eunuchos ad eam mitte-
ret inuitantes, nihilominus suum denegans aduentum per-
mansit.

mansit. Vnde rex ira cōmotus, soluit conuiuium: & ad se conuocans septem Persas, apud quos legum mandata seruantur, accusabat uxorem, dicens, qualiter fuisset ab ea contemptus, cum sepius ad cōuiuium uocaretur, nec semel paruisset. Præcepit ergo, ut pronunciarent contra eam, quandam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus est, non ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse, sed omnibus Persis, periculum uitæ patientibus, ut turpiter à suis contemnuntur uxoribus: Nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exēplum reginæ superbiam aduersum te omnium rectorem habens: & ideo hortabatur, ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denuntiaret, quæ sunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vasthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus, grauiter disunctionem eius ferbat: & conciliari quidem propter legem nō poterat: tristis tamē in solitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, persuadebant, ut memoriam quidam uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quaereret per uniuersam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem aiebant, alia introducta, & desiderium paulatim à muliere proiecta subtractum, ad cohabitantem posse cōuerti. Hoc flexus consilio, statim quibusdam iussit de palatio eligere præcellentes pulchritudine uirgines, & ad se deducere. Cum uerò congregatæ multæ fuissent, inuenta est quadam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus, quæ apud auunculum nomine Mardocheum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Benjamin. Omnesq; primas Iudeorum Hester (hoc enim nomen ei erat) pulchritudine superabat, & gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita

tradita cuidam eunuchō pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluētia aromatum, odore & largitate unguentorū, quibus corpora utuntur, irrigabātur. & his fruebantur per menses sex, numero quadringentā. Cumq; putasset uirgines per prādictum tempus diligentiae satis habuisse, & dignas iam regio factas esse cubiculo, per singulos dies ad concubitum anam regi mittebat. Qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uerō ad eum Hester, delectatus est: & in amorem incidēs puella, legitime eam duxit uxorem, & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo, mense qui dicitur Adar. Destinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, precipiens eis, pro suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem Persas & primos gentium pascebat per totum mensem pro nuptijs suis. Quam cum introduxisset ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cum eo Hester, minime ei prodens, ex qua esset natiōe. Transiens autem & auunculus eius à Babylone ad Persicam Susim, & habitans illic, singulis diebus in palatio commorabatur: requirēns qualiter puella conuersaretur, quam tanquam filiam diligebat. Cumq; legem rex posuisset, ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum super solium sederet. Sedebat itaque etiam ipse rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluisset horum qui non uocati uenirent, porrigebat ei: & cum tetigisset, uitabat periculum mortis. De his quidem sufficienter nobis dictum est. Interiecto uerō tempore insidiantibus regi Bagatheo & Theodesto Vasthianis eunuchis, seruus alterius eunuchorum genere Iudeus, cum intellexisset insidias, regine auunculo indicauit. Mardocheus autē per Hester manifestans, insidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueritatem inueniens, eunuchos quidem crucifixit: Mardocheo autem tunc nihil praestitit, quamuis salutis

latis eius nuncius extitisset, nomen tantum eius annalibus monumentis inferi precepit, et in palatio cum permanere: ut amicus regis necessarius existeret. Quo tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem, peregrini et Persæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iusserat exhiberi. Mardocheum uerò propter sapientiam et patrias leges non adorantem, Aman custodiri fecit: et interrogauit eum, ex quo genere esset. Audiens autem Iudeum esse, indignatus dixit: Omnes liberi Persæ adorant me: hic seruus existens hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardocheum, ipsum quidem à rege petere ad tormenta paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam unam perimere. Nam Iudeos in odio satis habebat: quoniam Amalechitarum genus, è quibus ipse fuerat, ab ipsis omne perierat. Audiens ergo regem, accusabat Iudeos, dicens, gentem esse malignam, dispersam per uniuersum orbem, quæ eius non seruiret imperijs, nec mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus, inquit, similibus utitur, et inimica moribus et professionibus tui populi, et hominibus cunctis existit. Sed si uis aliquod subiectis beneficium commodare, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad seruitutem aut ad captiuitatem seruetur. Veruntamen ut nullum patiaris datum, tributa eorum de propria substantia ipse me præbere polliceor quadraginta milia pecuniarum talenta, ubicumque præceperis. Has autem pecunias libenter offero, si pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Postquam Aman hæc intimauit, rex ei et pecunias, et homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Desiderio autem adepto, Aman statim mandauit, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India usque Hæster 13.

Aethiopiam,

Acthiopiam, centum uigintiseptem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem dicit. Cum pluribus gentibus imperassem, & uniuersum orbem mee ditioni subiugassem: uolui nequaquam abuti potentie magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos: ut absque ullo timore uitam quiete transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Querente autem me à consiliarijs meis, quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia ac fide ceteros praecelebat, & erat post regem secundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus: & contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum iussa contemneret, & uniuersarum concordiam nationum sua dissentione uiolaret. Quod cum didicissemus, uidentes unam gentem rebellem aduersus omne genus hominum, peruersis uti legibus, nostrisq; iussionibus contraire, & turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iussimus, ut quoscunq; Aman, qui omnibus prouincijs praepositus est, & secundus meus est pater, monstrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusq; eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Ader, anni praesentis: ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant pacem imperio nostro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente precepto, omnes ad interitum Iudeorum constituta die parabantur: quod etiam in Susis praeparabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardocheus cognoscens, uestem rupit: & sacco indutus, cinereq; persusus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quae nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: & ante ipsam stetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamicto habitu.

Hester 4. parabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardocheus cognoscens, uestem rupit: & sacco indutus, cinereq; persusus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quae nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: & ante ipsam stetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamicto habitu.

bitu. Idem et omnes fecerunt Iudei, per ciuitates, quibus de hoc litera proponebantur, lugentes et plangentes nunciatas sibi calamitates. Cum uero quidam reginae nunciasset Mardocheum in tam misero ante aulam habitu stantem, audito sermone turbata, misit qui eius uestitum mutarent. Quo nolente sacco exui, quia nondum erat malum finitum, pro quo saccum induerat, uocans assistentem eunuchum Acratheon, ad Mardocheum destinauit: interrogans, quid ei tristitie contigisset, quod hunc habitum nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunuchos causam, et literas contra Iudeos per omnes prouincias sub rege constitutas, transmissas: et promissionem pecuniarum, per quam a rege perditionem gentis comparauerat Aman. Harum etiam exemplum ad Hester tradidit reportandum, quae propositae in Susis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi supplicaret: nec recusaret pro salute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi ostenderet, Iudeis periculum imminere. Aman, inquit, qui secundum honorem post regem obtinet, accusando Iudeos, regem aduersum eos incendit. Haec cum regina cognouisset, rursus mittit ad Mardocheum, dicens, quod non esset a rege uocata: et si quis ad eum non uocatus intraret, moreretur: nisi uolens quendam seruare, porrigeret ei uirgam auream. Nam inuocato et ad eum intranti, si hoc rex fecerit, hic solus non interimitur, sed ueniam accipiens liberatur. Mardocheus uero haec uerba deportanti sibi ab Hester eunuchos, renunciare praecepit, non suae saluti providere, sed totius gentis periculum amouere. Nam si nunc ipsa, inquit, contempserit, adiutorem quidem genti deum omnibus modis futurum: ipsam uero et paternam eius domum ab illis quos contempserat, perituram. Hester autem denunciavit Mardocheo per eundem ministrum, ut pergens ad Susa, constitutos illic Iudeos ad concionem congregaret, et

ieiunare cunctos triduo pro ipsa præciperet: quod & ipsa cum suis agens ancillis, promisit se præter legem adire regem, & si mori oporteret, non recusaret. Mardocheus autem secundum Hester mandata, populum fecit ieiunare, deumq; suum petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, sed ut sæpe antè providit, & peccanti ueniam concessit, & nunc à denunciato dudum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur sine gloria deperire, cum & ipse dominus nosset causam sororis Aman, quod eam non adorabat. Neque enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hunc illi quoque patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges non transgrediuntur, talia machinatus est. Easdem etiam uoces uulgus emittebat, petens deum providere sue saluti, cunctosq; Israëlitas per omnem liberare terram à futura calamitate: nā iam præ oculis eam spectabant, & simul habebant. Rogabat etiam Hester deum, patriam se lege prosternens in terram: lugubriq; ueste circumamicta. Cibum autem & potum, omniaq; suavia renuebat per tres dies, deum petens, ut adiuuaret eam, quatenus regi uideretur supplicans suavis eloquio, specie uero pulcherrima, ut ex utroque sustentata, & ipsa periculum cuitaret, & gentis sue salutem acquireret: Aman quoque regis odium concitaret. Sic deum per tres dies deprecans, lugubrem uestem deposuit. & habitu mutato ornata, sicut oportebat reginam, ibat cum duabus ancillis: quarum una leuiter eam incumbentem sustentabat, altera sequens longitudinem uestis utique ad terram profusam summis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, uerecundum ac modestum habens decorem, adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius sedentis in folio deuenisset, & uidisset eum circumdatum ornatum, quia ex uaria ueste uel auro, uel lapidibus pretiosis ualde

Hester 5. &
15.

valde fulgebat, terribilioremq; magis cum propter hæc in-
 tuens, cumq; et ille asperius eam uultuq; iracundo aspice-
 ret, membrorum eam debilitas comprehendit: et super ancila-
 las que prope latera eius erant, repente collapsa est. Rex au-
 tem uoluntate arbitror dei mentem mutauit, et timēs ne quid
 mali uxor eius timore patretur, surrexit à sella, suoq; eam
 gremio colligens fouebat, et osculabatur, blandeq; loqueba-
 tur: confidere petens eam, nec aliquid mali metuere, quòd ad-
 eum non uocata uenisset: nam legem istam propter subiectos
 esse positam, ipsam autem similiter cum eo regnantem omnem
 habere licentiam. Hæc dicens, sceptrumq; in manu eius po-
 nens, uirgam super ceruicem eius tetendit propter legem,
 liberans eam à mortis discrimine. Illa uerò respirans: Domine,
 inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi subito
 contigerunt. Nam ut te uidi maximum, et pulchrum atque
 terribilem, statim spiritus meus recessit, et à mea anima sum
 relictus. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem
 anxietus habuit: deinde confidere, melioraq; sperare He-
 ster inuitabat. Nam medium ei regnum se concedere, si hoc
 peteret, promittebat. Hester uerò ad conuiuium cum cum
 Aman amico ad se uenire supplicabat, parasse ei coenam se
 dicens: Cumq; annuisset, et aduenisset, inter poculorum le-
 titiam iussit rex Hester aperte quid uellet: nihil enim se ne-
 gaturum esse promiserat, etiam si partem regni poscere uo-
 luisset. Tum illa in posterum diem explanaturam se suum
 consilium promisit, si rursus ad conuiuium cum Aman ueni-
 ret. Cumq; rex promississet, Aman egressus est, gaudens quòd
 solus apud Hester cum rege meruit epulari, dum nullus alius
 eam honorem potuisset adipisci. Videns uerò in aula Mar-
 docheum nimis indignatus est, quòd non aliquam ab eo
 uenerationem sibi exhiberi sensisset. Tunc ingressus ad
 semet

semetipsum, uxorem Zarassan cum amicis uocauit. Quibus presentibus honorem exposuit, quo frueretur nō apud regem tantum, sed & apud reginam: & qualiter illo die ad eam cum rege solus accitus esset, & in posterum diem rursus inuitaretur. Dicebat autem, non ei placuisse, quod Mardocheum uideret in aula Iudeum. Cui respondit uxor sua Zarassan: lube lignum secari quinquaginta cubitorum, & manē pete Mardocheum à rege crucifigendum. Cuius consiliū laudans, praecepit famulis lignum paratum in atrio statuere, quod ad potenam Mardochei seruarent. Deus autem spem malignā Aman deridebat: & accidentia praeuidens, de futuris delectabatur.

Hester 6. Nam regi somnum per illam noctem abstulit. Qui nolens in otio uigilias perdere, sed ad gubernationem sui principatus habere, scribam iussit ferentem praedecessorum suorum & suorum factorū monumenta relegere. Cumq; detulisset, & recenseret, inuentus est quidam, qui pro uirtute sua pretium agros acceperat, quorum & nomen signatum erat: alter uerō pro fide donationem impetrauerat. Post haec legendo uenit ad Bagatheum & Theodestum eunuchos insidiatores regis, quos Mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum scriba pronunciasset, & ad alterius transisset actus, rex eum detinuit consulens, siquid ei pro remuneratione datum scriptum haberetur. Scriba respondit, nihil. Tunc rex iussit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc commissum fuerat, quae esset hora noctis. Audiens autem iam dilucescere, praecepit, ut quem inuenirent amicorum ante aulam presentem, nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam praeter solitam horam maturius processerat, mortē Mardochei petitorus. Cumq; serui renuntiassent Aman ante eadem stare, praecepit eum uocari. Cum ergo intrasset: Amicum, inquit, te sciens fidelem, peto ut consilium mihi praebes, quemadmodum debeam secundum meam munificen-

munificentiam honorare quendam mihi ualde charissimum. Aman uero putans consilium quod dedisset, hoc pro se futurum, nam amari se solum à rege credebatur: quam existimabat optimam esse sententiam, regi declarauit, et dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum glorie meritis honorari, fac eum super equum procedere tua ueste indutum, et torquem auream habere, et præcedere unum ex tuis necessarijs amicis, clamantem per totam ciuitatem, quod tale beneficium merebitur, quæ rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se uenturam, talia persuasit. Rex uero delectum hac monitione: Vade, ait, habens equum et stolam et torquem, require Mardocheum Iudæum, et his illum induens, antecede equum eius. Nam tu, inquit, amicus es mihi præcunctis. Ergo perfice consilium cuius utilis suasor extitisti: et hæc ei à nobis donentur, qui meam animam liberauit. Postquam hæc præter spem omnem audiuit, mente confusus, et mœstitia percussus, exiit, equum ducens cum purpura et auro: et Mardocheum reperiens, ante aulam sacco indutum, inquit exutum purpura circumdari. Tum ille nesciens ueritatem, sed deludi se putans: Pessime, inquit, omnium hominum, ita calamitatem nostram derides? Ut uero certe cognouit, quod ei rex hunc honorem donauerit pro salute quam illi præbuerat, insidiatores eunuchos redarguens, purpura induitur, qua rex sæpe uestitus degebat: et torque ceruicem circumdatus, et super equum sedens, totam circuibat undique ciuitatem, præcedente Aman et predicante, quod huiusmodi fruatur donis, quem rex amauerit, et dignum honore probauerit. Cumque totam circuisset ciuitatem, Mardocheus ad regem ingreditur. Aman autem ex consensione ad se recedens, cum lachrymis uxori et amicis que contigerant, indicauit. Illi nequaquam puniri posse Mardocheum dicebant: deum enim esse cum ipso credebant. Dumque

hec adinuicem loquerentur, uenerunt Hester eunuchi, Aman-
 urgentes ad coenam. Sabuchadar uerò unus ex eunuchis, ui-
 dens crucem fixam in domo Aman, quam Mardachæo para-
 Hester. 7. uerat, consuluit aliquem seruorum, cuius causa eam parasset:
 et audiens, quòd reginæ auunculo, quem Aman à rege peti-
 turus erat ad poenam, tunc quidem tacuit. Cumq; rex una cum
 Aman epulatus, interrogaret reginam, ut diceret quam uellet
 ab eo donationem impetrare, completurum enim se eius desi-
 derium promittebat: tunc regina pro populi deprecabatur pe-
 riculo, eò quòd tradita fuisset ad perditionem cum sua gente:
 ideoq; sermones ad eum facere decreuisset. Neque enim mole-
 stum sibi dicebat, si amaram eis seruitutē imponeret, paruum
 enim hoc esse malum, sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; in-
 terrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam ma-
 nifeste Aman: et malcuolum contra eos existentem, hæc molitiã
 insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad
 hortos egreditur. Hester uerò reginam Aman petere cœpit,
 et ueniam pro peccatis exposcere, nam intellexerat in quib-
 us iam malis esset. Cumq; super lectum procidēs reginam pe-
 teret, superuenit rex: et huiusmodi uisu magis incitatus dixit:
 Pessime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare cona-
 ris? Ad quod Aman obstupuit, et nihil potuit respondere.
 Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accusare Aman, quemada-
 modum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem
 Mardochæi: nam hoc illi interroganti seruus indicauerat, cum
 ad ipsum inuitaturus eum ad coenam uenisset: crucem autem
 dicebat esse altitudine cubitorū quinquaginta. Quod rex au-
 diens, in illam eum pœnā tradere decreuit, quam contra Ma-
 dochæum ipse tractauerat: statimq; iussit cruci suspensum in-
 teriri. Vnde mihi cōtiguit mirari nomen dei, et sapientiam, et
 iustitiam eius agnoscere, quòd non solum malenolentiã Aman
 puniuit,

pinxit, sed quòd excogitata contra aliū tormenta in eum con-
uertit: & ceteros hoc sentire permisit, quoniam qui contra
alium quedam molitus fuerit, hæc in se primum parata cogno-
scat. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, supra mo-
dum abusus, huiusmodi cruci confixus est. Rex autem substan-
tiam eius reginæ donauit: & Mardocheum aduocans, dedit
ei anulum quem Aman ipse præstiterat. Nam iam Hester ad
notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habe-
bat. Donauit ergo & regina Mardocheo Aman possessionē,
& supplicauit regi liberari à mortis metu gentē Iudeorum:
non ei faciens, quæ per uniuersas prouincias scripisset Aman
filius Amadathi. Nam patria gente sua perempta, nullatenus
se uitam posse tolerare dicebat. Cui rex promisit, nihil eam fru-
stra petere, nec studio eius aliquid cōtrarium prouenire. Vnde
precepit, ut scriberet quæ uellet de Iudeis nomine regio, si-
gnaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius impe-
rium. Si quis enim legeret signatas epistolæ sigillo regio, mi-
nime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans,
iussit scribere gentibus, & primatibus, & magistratibus pro
Iudeis, ab India usq; Aethiopiam centumvigintiseptem pro-
uinciarum. Epistolæ autē hunc ordinem continebant: Rex Hester 16.
magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, cētumviginti-
septem prouinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ obe-
diunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principum, & ho-
nore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiā: & nō solum
subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam
non ferentes, in ipsos qui dederunt, moliuntur insidias cogita-
re: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humani-
tatis in se iura uiolare, sed dei quoq; cuncta cernentis arbitra-
tur se fugere posse sententiā: & in tantum uesaniæ prorupe-
runt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruat, & ita

cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorum suarum aliculis contentur subuercere: dum aures principum simplices, et ex sua natura alios existimantes, callida fraude subuertunt. Quae res et ex ueteribus probatur historijs, et ex his quae geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci omnium provinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublice poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amadathi, et animo, et gente Macedo, alienumque a Persarum gente, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est: et tantum in se expertus humanitatem, ut pater noster uocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus. Et in tantum arrogantiae tumorem subleuatus est, ut regno nos priuare niteretur et spiritu. Nam Mardocheum, cuius fide et beneficijs uiuimus, et consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nouis quibusdam atque inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis infidiaretur nostrae solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem a pessimo mortalium Iudeos neci destinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, sed est contrario iustis utentes legibus, et filios altissimi et maximi semperque uiuentis dei: cuius beneficio et patribus nostris, et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur. Vnde et eas literas, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susis, et ipse qui est machinatus, et omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudeis uti legibus

legibus suis. Quibus debetis esse adminiculum, ut eos qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere decimotertia die mensis duodecimi, qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens deus mœroris et luctus eis uertit in gaudium. Vnde et uos inter ceteros festos dies hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni letitia: ut et in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem prouincia et ciuitas, quæ non fuerit solennitatis huius esse particeps, gladio et igne deperat: et sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus et inobedientie. Igitur equites epistolas deportantes exierunt, et nian propositam peragebant. Mardocheus uero regia indutus stola, et corona aurea et torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Susi inhabitantes, communem estimauerunt felicitatem. Propterea gaudium et salutare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuitates et prouincias, Iudæos circundedit, ita ut etiam multe gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatem ex periculo eis comparatam inspicientes. Nam duodecimi mensis triadecima die, qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros uocatur, portatores regaliū literarum nunciabant, quemadmodum deberent die, quo ipsis periculum imminabat, inimicos consumere. Tunc præfides et satrapæ, et tyranni, et reges, et scribæ summum Iudæis reddebant honorem, quoniam timor Mardochei eos ad temperantiam coercerat. Postquam edictum regis per omnes prouincias lectum est, in Susi Iudæi inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset, et in prouincia quid actum fuisset ambigeret, si quid amplius uellet

interrogauit eam. Illa petiuit eum, ut præciperet Iudeis, & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos, & ut decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudeis rex concessit, nequaquam resistere uolens Hester. Iudei uero parati decimoquarto die Distri mensis, occiderunt rursus aduersariorum trecentos, nihil penitus possessionis eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per provinciam aliasq; ciuitates à Iudeis septuagintasex milia inimicorum, quos strauerunt tertio decimo die mensis, quem festum celebrauerunt. Similiter autem & Iudei in Susis collecti, die decimaquarta & decima quinta eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudei hos celebrant dies, particulas de conuiuijs sibi inuicem mittentes. Scripsit etiam Mardocheus omnibus sub imperio Artaxerxis de gentibus Iudeis, quatenus hos obseruarent dies, semper eos celebrantes, & nepotibus traderent per omnia tempora celebrandos, ne aliquando obliuioni traderentur, quòd in his fuerant ab Aman perituri: iustumq; esse, cum uisissent periculum, & inimicos punissent, honorare eos, gratias offerentes deo. Vnde prædictos dies Iudei celebrant, appellantes eos conseruatores. Mardocheus autem magnus & clarissimus erat apud regem, principatumq; eius regabat, & potiebatur cõuni conuersatione cum regina. Tunc Iudei super omnes libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub imperio Artaxerxis sunt gesta.

Reliquas huius undecimæ historias non habent Biblia.

De Vagose duce, & Manasse sacerdotium ambiente.

CAPVT

VII.

DEfuncto autem Eliasibo principe sacerdotum, Iudas filius eius principatum sacerdotalẽ suscepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorẽ suscepit. Porro Vagoses dux alterius Artaxerxis templum uiolauit, & tributa Iudeis

deis imposuit: nec prius dimisit quotidianas offerri hostias,
 quam pro unoquoq; anno uestigal exigeret drachmas quin-
 quaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa contigit: Frater erat
 Ioannis Iesus, cui Vagosēs amicus existēs, promisit sacerdotij
 principatum dare. Qua confidentia Iesus altercatus in tem-
 plo aduersus Ioannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, &
 tantum in templo facinus Ioannes in fratrem committeret, quod
 nunquam nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter
 vel sceleratè factum est. Vnde nec deus hoc impune dimisit, sed
 populum propter hanc causam ad seruitutē redegit, & tem-
 plum uiolari à Persis permisit, dicente Vagose: Ausi estis bo-
 micidium in uestro templo committere: ego perempto in tem-
 plo mundior sum. Et hæc uerba faciens, in templum ingressus
 est. Hæc igitur usus occasione Vagosēs, annos septem eos pro
 nece Iesu puniuit. Finiente uero Ioanne uita, succedit in prin-
 cipatu sacerdotum filius eius Iaddus. Erat autem etiam huic
 frater Manasses nomine, cui Sanabalath missus à Dario ad
 Sanariam satrapa, genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ
 descenderunt, audiens claram esse ciuitatem Hierosolymam,
 & reges eius multa Assyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ
 pericula fecisse, libenter copulauit suam filiam nomine Isa-
 cham: arbitratus per affinitatem obsidem ei futuram ad fidem
 gentis Iudeorum. Per idem tempus & Philippus rex Macea-
 donum in Aegis à Pausania filio Cerasæ, genus ab Oreste
 trahente, insidias passus perimitur. Succedens uero filius eius
 Alexander imperio, transijt Hellepontum, & duces Darij
 deuicit, super Granicum flumen confligens cum eis. Cumq;
 percurrisset Lydiam, & Ioniam captiuasset, Syriamq; præ-
 dasset, ad loca Pamphyliæ peruenit, ut alibi explanatum est.
 Hierosolymorum uero seniores indignabantur, quod princi-
 pis sacerdotum Iaddi frater, alienigene cohabitans uxori,
 sacerdotij.

sacerdotij particeps existeret. Arbitrabantur enim hoc cōnubium initiū fieri occasionis præstandæ, uolentibus leges transgredi pro uxorū copulationibus, quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc cōiugia mala putabant, eò quòd multi peccassent, dum non uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo Manassen disiungi ab uxore, aut non introire sacrariū. Principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manasses autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad sacercerum Sanabalath peruenit, amare se dicēs filiam eius Isachā: sacerdotalem uerò honorem maximum esse apud gentem et ciuitatem, et genus Iudeorū, nec uelle se propter huiusmodi coniugium sacerdotij iure priuari. Itaq; Sanabalath non ei solum sacerdotium, sed etiam principatum sacerdotij et potentiam, ac honorem omnium locorum sibi subiectorū dare promisit, uolens suam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei edificare ad instar Hierosolymorum, super montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat, sed hoc facere cum regis Darij sententia. His promissionibus eleuatus Manasses, permansit apud Sanabalath, principatum sacerdotij arbitratus se accepturum, Dario confrente. Nam iam Sanabalath uergebat in senium. Multis uero sacerdotibus et Israēlitis huiusmodi iunctis uxoribus, non parua seditio Hierosolymitas habebat: dum plures ad Manassen transirent. Quibus Sanabalath pecunias ministrabat, et terram colendam habitationemq; deputabat, omnibus modis genero suo concordans.

De gestis Alexandri apud Hierosolymam, pro Iudeis.

CAPVT VIII.

Eodem tempore Darius audiens Alexandrum Hellepontum transisse, satrapasq; suos super Granicū flumen pugna u

gna uicisse, et ulterius accessisse: delectorum equitum et pedatum colligens exercitum, occurrere statuit Macedonibus prius quam omnem percurrentes Asiam deuastarent. Transiens ergo fluuium Euphratem, et montem Cilicie Taurum, hostes ipse in Cilicia sustinebat, illic eos sperans expugnare. Tunc Sanabalath propter discessum Darij gauisus, illico Madaasse dicebat promissa complere, Dario post captionem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tantum, sed etiam omnes Asiam habitantes, nec ad manum belli Macedonas cum Persis propter multitudinem esse uenturos. Aliter uero quam sperabatur euenit. Nam congressus cum Macedonibus rex, est uictus: multamque partem exercitus perdens, et captis matre pariter et uxore, et filijs, ad Persas fugies remeauit. Alexander autem ad Syriam ueniens, Damascum cepit: et subingata Sidone, Tyrum obsidebat. Literas uero ad principem sacerdotum Iudeorum misit, inuitans eum auxilium sibi mittere, et uendalia exercitui preparare: et quanta prius Dario commiserant, ei praeberet: cumque inuitauit amicitiam Macedonum digere, ne in posterum poeniteret. Cumque princeps sacerdotum literarum portatoribus respondisset, sacramenta Dario se dedisse, ut nequaquam contra eum arma portaret, nec posse uiuente Dario constituta transcendere: Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulo post capientiam: qua uicta, minabatur contra principem sacerdotum gentis Iudeorum exercitum ducere, ut omnes per eum discerent, quibus deberent constituta seruare. Quapropter intentum in obsidione perseuerans, uastauit Tyrum. Cumque eam cepisset, ad ciuitatem Gazam peruenit, eamque cum duce suo nomine Bibiniasin obsidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum se inuenisse tempus, Dario iam desperato, eligens de suis subiectis octo milia, ad Alexandrum proficiscebatur: quem repperit

perit inchoantem Tyri obsidionem. Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta, magisq; ipsum dominum libenter habere quam Darium. Cumq; intellexisset grate susceptum, confusus iam, et de presentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudee gentis, multosq; alios cum eo presentes ex ea gente, quos uelle aiebat sub eo templum locis constitutis edificare: hoc autem et ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes esset Iudeorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo reuigibus obuiaret, quemadmodum prius et Assyrijs contingerat. Concedente uero Alexandro, omni studio aduersus Sanabalath, edificauit templum, et sacerdotem Manassen constituit, maximum arbitratus premium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem mensibus in obsidione Tyri transactis, et duobus in Gaza, Sanabalath mortuus est. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hierosolymitarum ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum Iaddus audiens, in pauore est constitutus, multisq; sacerdotibus in timore constitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus festinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Precipiens igitur populo supplicationem et immolationem deo offerre ipse deprecabatur subuenire genti, uenturisq; eam liberare periculis. Obdormienti uero post sacrificium, deus precepit, ut confideret, sertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portus aperiret, et alios quidem cum ueste alba, ipsum autem et reliquos sacerdotes cum legitimis stolis iussit occurrere, nihil senum sperantes pati, deo providente. Cumq; a somno surrexisset, ualde congaudens, nocturnum oraculum omnibus indicauit: et que uidit in somno cunctis facere mandans, regis presentiam expectabat. Quem audiens non longe esse
à ciuita

& ciuitate, processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine,
 sacra & maiorem alijs gentibus ei preparans occurfionem:
 ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen Lati-
 nè translatus scopulum significat, ex quo loco Hierosolyma
 templumq; potuisset uideri. Phoenices uerò & Chaldei re-
 gem secuti, putabant quia quicquid potuisset furor imperia-
 lis permittere in ciuitatem, ipse committeret: & ut principem
 sacerdotum summis afficeret contumelijs. Quod è diuerso cõ-
 tigit euenire. Nam Alexander prauidentem multitudinem uesti-
 bus albis indutam, antisites uerò cum bysiniis stolis, & prin-
 cipem sacerdotum hyacinthina & aurea stola, super caput ha-
 bentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum
 erat dei nomen: adiit eum solus, & numen adorauit, & prin-
 cipem sacerdotum primus ueneratus est. Omnibus uerò Iudeis
 una uoce Alexandrum salutantibus & circumstantibus, Syrie
 reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis
 mentè putauerunt. Parmenio uerò solus eum interrogauit, cur
 omnibus tam adorantibus ipse adorasset principem sacerdotũ
 gentis Iudæe. Cui ille: Nō hunc, inquit, adorauī, sed deum, cu-
 ius principatu sacerdotij sanctus est. Nam per somnium in hu-
 iusmodi eum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedo-
 niæ constitutus. Dumq; mecum cogitarem posse Asiam uin-
 cere, incitauit me ut nequaquam negligere, sed confidenter
 transirem. Nam se perduciturum meum dicebat exercitum,
 & Persarum traditurum potentiam: ideoq; neminem alium
 in tali stola uidens, cum hunc aduertissem, habens uisionis
 & probationis nocturnæ memoriam, salutauī. Exinde arbi-
 tror disino iuuamine me directum, Dariūq; uicisse, uirtu-
 temq; soluisse Persarum. Propterea & omnia quæ meo corde
 sperantur, prouentura confido. Postquā Parmenioni locu-
 tus est principem sacerdotum honorans, occurrētib; reliquis
 sacerdo

sacerdotibus, ad ciuitatem usq; peruenit: & ad templum ascen-
dens, sacrificauit deo, secundum sacerdotis ostensionem. Ipse
autem sacerdotum principi, & reliquis sacerdotibus munifi-
ceter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis, in quo
scriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Persarum po-
tentiam, arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat,
gausus est. Et tunc quidem multitudinem dimisit. Postera au-
tem dei conuocans eos iussit petere, quas uellent donationes
accipere. Principe uero sacerdotum petente, ut liceret patrijs
uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mandaret,
omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset ut Iudeos in Baby-
lone & Media gente præciperet suis potiri legibus, promisit
libenter facere, quæ poscebant. Dicente uero ipso ad multitu-
dinem, si quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legi-
bus, & secundum eas uiuens, paratum se eos ducere, se pugna-
tuos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita disponēs Hiero-
solyman, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus
eum ad quos peruenit amabiliter suscipiētibus: Samaritæ me-
tropolim tunc Sichiman nomine habentes, positum iuxta Ga-
rizin montem, in quo transgressores habitabant Iudæi, uiden-
tes ab Alexandro ita magnifice Iudeos honoratos, coacti sunt
Iudeos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, sicut
prius alibi demonstrauimus, in calamitatibus meritis Iudeis ne-
gant se esse cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint
claram eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi
prostitunt, originem suam à nepotibus Ioseph, Ephraim, &
Manasse recensentes. Tunc ergo charitatem, & multum animi
sui affectum ostendentes, occurrerunt regi, paulo minus quam
Hierosolymitæ. Cumq; laudasset eos Alexander, Sichimitæ
adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sa-
nabalath transmiserat, petentes ut ad ciuitatem perueniret, &
templum

templum apud eos positum honoraret: qui reuertēs ad ipsos se uenire promisit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neque ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent Hebræos se quidem esse, Sichimitas autē à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi essent. Illis autem dicentibus non esse: & ego, inquit, hæc Iudæis concessi: sed reuersus quidem, à uobis certius edoctus, quæ uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationem negauit. Similiter uerò amicos Sannabalath sequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturū se eis iugera terræ promittens: quod & postea fecit, Thebaidam custodire prouinciā eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius constat diuisum: templumq; super Garizin montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de transgressione sabbatorum, aut de huiusmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniuste culpam pari. Defunctus est autē illo tēpore princeps sacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum sacerdotalē suscepit. Et in his constituti Hierosolymitæ degabant.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=

tis Iudaice liber duodecimus.

Historiæ huius duodecimi usque ad caput V I.
non habentur in Biblijs.

De statu Iudæorū post mortē Alexandri. CAP. I.

ALEXANDER rex Macedonum ubi regnum Persarum subegit & dissoluit, Iudeamq; disposuit, ut prædictum est, à vita discessit. Cumq; multos principatus sui successores reliquisset, Antigonus quidē Asiam apprehendit, Seleucus autē Babylonem, gentesq; uicinas obtinuit, Lysimacho cecit Hellepontus, Macedoniā rexit Cassander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent, suumq; dilatare cōtenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates cōcussæ, multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiscebant. Tunc & omnis Syria sub Ptolemæo filio Lagi, qui saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpeffa. Nanque hic etiam Hierosolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus, sub specie sacrificij, nequaquam Iudeis resistentibus, quādo hostile nihil existimabant, & ideo otiose uel insuspecte segnes erant. Qui cum sine labore ciuitatē apprehendisset, crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui successorum Alexandri facta conscribens, superstitionem nostram pro qua libertatem amissimus exprobrauit, cum hæc diceret: Est gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hierosolymam habens, quæ cōtempfit sub Ptolemæo constituta, dum arma capere deuississet, & propter superfluum superstitionem sensissimū do=

minum

minum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente nostra conscripfit. Ptolemæus uerò multos captiuos à montanis Iudæa, uel à uicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigravit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmos iurisiurandi ueri dei cultores existere, cum Alexandro legationem ad eos mittenti sic respondissent: Dario uiuente contra eum arma nequaquam sumere: unde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus suis societatem custodirent, cum & alij non pauci Iudei sponte ad Aegyptum peruenissent, opulētia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationē seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant, dicentes suum tēplum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere. Samaritæ uerò ad Garizin montem descendendi iuebant.

De Bibliorū translatione & septuaginta interpretibus, donisq; uicissim redditis à Ptolemæo rege Iudæis.

CAPVT

II.

Post decimum uerò & secundum annū imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos trigintanouem, qui & legem Iudæorum interpretatus est, & seruientes in Aegypto Hierosolymitas à seruitutis uinculo resoluit, usq; ad centumviginti milia, ex huiusmodi causa: Demetrius Phaleræus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina cōgregare, & acquirere si quid audisset dignū industria uel uoluntate regis, quem erga collectionē codicum munificēter accendi cognouit,
d d 2 uerat,

uerat, interrogatus à Ptolemæo, quot milia codicum haberet, cum uiginti milia iam respōdisset, sed pauco pōst tēpore usq; ad quinquaginta milia posse peruenire: et nunciatum sibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum esse conscripta, studio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarū uel sermone eorum composita, laborem nō paruum præberent, si in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis similes esse eorum figuræ, æqua pronuntiatione uocis: Nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineantur. Igitur rex optima Demetrii sententia delectatus, postquam studium suum multos colligendi codices demonstrasset, scripsit principi sacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Aristæus autē amicus regi necessarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum sæpius antè nīsus esset Ptolemæum petere, quatenus dīmitteret captiuos Iudæos, qui sub imperio eius essent, tempus hoc petitionis prosperū arbitratus, antè loquitur primatibus custodum regis corporis, Sosibio Tarentino, et Andream, ut simul laborarēt, de quibus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata, cum huiusmodi sermonibus regem adiit, dicens: Minime rex oportet uana nos spe negligenter decipi, sed ueritatem intimare. Nam si legem Iudæorum non tantum transcribere, sed etiam interpretari pro tua gratia studemus: qua ratione possit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo seruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiae decet à præsentī iugo seruitutis absoluere, ac deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa sæpius indagassem, cognoui eos factorem omnium deum colere, quem nos Ζήνα, id est, Iouem nominamus, quòd omnibus indulget Ζήν, id est, uiuere. Quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant, liberos eos patriæ

*patriæ moribusq; suis restitue. Cognosce tamen princeps me
 nec affinem eis esse, nec ab eadem genitū natione, ut pro illis
 hæc suggeram: sed dum omnium hominū factore deum scirem
 suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem per-
 ueni. Postquam hæc Aristæus locutus est, & rex in eum hilari
 & ridēti vultu respexit: Quanta, inquit, milia arbitraris pos-
 se dimitti? Tunc Andreas respondit dum interfuisset & dixit,
 paulò plusquàm centū milia possunt existere. Non paruant,
 inquit, Aristæe donationē à nobis exposcis. Sosibio uerò cum
 presentibus dicente, dignum esse munificentia sua, si deo qui
 regnum ei donauit, has gratiarū uices offerret: propterea læ-
 tus iussit, ut de eis militibus merces annonæ præstaretur, pro
 singulo uidelicet captiuo apud eos constituto drachmæ cen-
 tumuiginti darētur. De quibus etiam præcepta se proponere
 promisit, per quæ munificētiam suam & Aristæi petitionem
 confirmaret. Propterea uoluntas dei affulsit, per quam non
 tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuissent,
 uerum etiam illos, qui sub regno eius extitissent, absolutioni
 donaret, uel si qui postea superuenissent, pro quorum redem-
 ptione plus quàm quadringenta talenta sunt à rege tributa.
 Vnde & exemplū sanctionis, ad manifestandam posteris regis
 munificentiam, custodiri decreuerunt, quod erat huiusmodi:
 Quicumq; sub nostri patris imperio militātes, Syriā & Phœ-
 nicen cum eo Iudæamq; uastauerūt, & captiuos adductos ad
 nostras ciuitates & prouincias uendiderunt, hos & qui olim
 sub meo regno existunt, & si quos nunc superduxerunt, di-
 mittant, pro singulo corpore accipiētes drachmas centumu-
 ginti: & milites quidem cum annonis suis, reliqui uerò à re-
 gali mensa redemptionis precii accipiant. Arbitror enim eos
 sine uoluntate mei patris contra iustitiā depredatos, prouin-
 ciamq; eorum fuisse deuastatam. Vnde & multos milites pro-
 d d 3 fecisse*

fecisse cognouimus, dum ad Aegyptū eos traducerent. Iustus ergo conspiciens, misercor ei: et iubeo constitutos in seruitute Iudeos omnes dominus eorum antedictam accipientibus summam, absolui: nec quenquam in hac re fraudem agere, sed his potius constitutionibus obedire. Dispositiones autē meas precipio, ex quo missae sunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cōueniant, corpora statim ostendentes, hoc enim meo credo profuturū imperio. Contumaces uerō liceat cuiq; uolenti nunciare, quatenus eorum substantiae regis possessionibus societur. Cum haec sanctio lecta regi fuisset, et uisa essent omnia iuste decreta esse, tantum uerō deesse de absolutione priorum, et eorū qui postea ducti Iudaei fuissent, ipse de eis sua liberalitate praecepit. Præterea sciens subitanā distributionem difficilem existere, iussit rerū ministris et regijs saccellarijs pecunias seponere. Quo facto, intra septem dies omnia regis praecepta completa sunt, et talenta quae suprà diximus quadringenta data, et super haec sexaginta pro redemptione partita cognoscuntur, dum et pro infantibus domini centumuiiginti drachmas exigent, sicut rex pro his demandasset, scribēdo pro singulo corpore praedictam summam exhiberi. Cum haec secundum regiam munificentiam laudabiliter disposita fuissent, iustū uisum est Demetrio, de Iudaicis libris describendis eius allegare decretum. Nam nihil frustra à regibus dispensatur, sed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epistolarum exemplum designauimus, et ornamentorum transmissorum multitudinem, et quicquid in unoquoq; cōstructum est: unde potest optime opificum ars prospici, et uasorū omniū excellētia cognosci. Allegationis autem exemplum huiusmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Praecipiente te o princeps, et de his quae hactenus ad consummationē bibliothecae desunt, quatenus colligantur,

gantur, & de his quæ corruerunt, ut debitam diligentiam impetrarent, omni studio usus in his ad notitiam uesitrâ perducendo, legislationis Iudaicæ uolumina nobis cū alijs deesse. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conscripta, inexplanabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minime percepissent, necessariū tamē est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatio, sicut à deo data est uidetur existere. Quapropter inquit Agathius Abderita poetas seu conscriptores historiarum, nullatenus meminisse eius, nec uirorum qui secundum eiusdē legislationis præcepta uixerunt, quod casta nimis existeret, ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, scribe principi sacerdotum gentis Iudææ, quatenus transmittat seniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali suggestionē facta, præcepit rex, ut scriberet de his Eleazaro principi sacerdotum gentis Iudææ, simul etiam de absolutione seruientium apud eos Iudeorum: præterea mandaret ei, quod transmisisset ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta, lapidum uerò preciosorū inestimabilem multitudinem: denunciāns etiam custodibus arcarū, in quibus lapides seruabantur, ut electionem illorū darent opificibus, quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecunie pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum constructionis eorū, cum declarauero exemplū epistola principi sacerdotum Eleazaro à rege conscriptæ, qui principatus honorem pro tali causa suscepit. Defuncto principe sacerdotum

Onia filius eius Simon successor extitit, qui iustus est appellatus, propter pietatem quam in deum, & fauorem quem erga regem habuisse uidebatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquire nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo sermonem fecimus, principatum sacerdotij suscepit, ad quem Ptolemæus huiusmodi literas destinauit: Rex Ptolemæus Eleazaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus sub imperio meo Iudeis, quos Persæ cum potentes fuissent, in captiuitatem traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus stipendijs deputans honestauit: alijs autem in Aegyptum cum eo ambulantibus, castella & eorum custodiam demandauit, ut sint Aegyptijs in terrorem: Cum uerò ego principatum suscepissem, omnes clementer tractaui, præsertim ciues tuos, quorum plus centum milia captiuos & seruientes remisi, possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens. etatibus autem uigentes numeris militarijs designaui: multosq; qui mihi uel aule regie potuissent fidem seruare, in palatio constitui, arbitratus deo iucundum pro mea prouidentia uotum hoc ei maximum deuouere. Porro uolens & istis, & omnibus per uniuersam terram Iudeis præstare libertatem, leges uestras literis Hebraicis cõscriptas, translatis literis Græcis, & de Græcis in nostras in mea bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies, eligendo uiros optimos, seniores, & ab unaquaque tribu dirigendo sex, qui per etatem legum sint periti, ualeantq; interpretationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis, maximam nobis gloriã preparari. Transmisi uerò qui debeant de his nobiscum disputare, Andream primatẽ custodum mei corporis, & Aristæum mihi dilectissimos, per quos etiam primitias uotorum ad templum, & pro immolationibus, & alijs rebus, transmisi talenta centũ. Tu autẽ manda nobis quæ uo-

lucris

lueris fieri, quod gratius amplectemur. Cum regis epistola Eleazaro fuisset porrecta, nimium liberaliter ad eum ita rescriptit: Princeps sacerdotum Eleazarus Ptolemæo regi salutem. Valentibus uobis cum Arsinoë regina, uel filiis, bene nobis omnia constant. Cum uerò epistolam tuam suscepimus, satis de tua uoluntate sumus gauisi. Congregantes autem multitudinem legimus eam, quatenus omnibus ostenderemus, quam pietatem erga deum habes. Demonstrauimus etiam pateras, quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinque, mensam dedicandam, et quæ directæ sunt pro immolatione uel renouatione eorum, quæ templo desunt, talēta centum, deportata per Andream, et Aristæum charissimos tibi amicos, uiros optimos, et doctrina præcellētes, tuamque uirtute dignos. Cognitione uerò nos pro tuis utilitatibus, et præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multipliciter in nostros ciues largiris. Statim ergo pro te, tuamque uxore, uel filiis hostias obtulimus, et multitudo uota persoluit, ut uobis eueniant, quæ desideratis, et tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandam uerò legem nostram, quam pro tuis commodis accipere postulas, elegi uiros seniores sex ab unaquaque tribu, quos direximus legem ferentes. Erit autem tue pietatis uel iustitiæ, ut post legis transcriptionem ad nos eam cautè cum portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescriptit. Mihi uerò non est necessarium uisum, septuaginta seniorum ab Eleazaro missorum nomina declarare, licet intimata sub epistola fuissent. Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem, quæ deo rex direxit, non incongruum exponere putauimus, quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur. Siquidem ipse largos sumptus in hæc præstitit, et semper opificibus opera transmittēbat, nihil construi desidiosè concedens: quorum de singulis

qualis fuerit magnificentia narrabo, quamvis historia narrationem eorum munime deposcat : regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde magnam mensam conficere. Præcepit autem dedicata in Hierosolymis mensæ quantitatem cognosci, si possit maior fieri. Cumq; percepisset, qualis esset illa constituta, & quia nihil prohiberet maiorem construi, dixit quintuplam magnitudinem se uelle facere, sed timere, ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum deuouere, sed etiam ministerijs habile uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cōfectam, magnitudine quidem superare priorem noluit : uarietate uerò uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam rerum uariam naturam erat & inuenire nouas admirandasq; naturas, quæ sine descriptione fuissent. Horum ipse prudenter inueniebat effectum, & ostendens artificibus, ita perfici enuntiabat: quæ uerò descripta fuissent, ut eorum cautam similitudinem uidentes opifices imitarentur, hortabatur. Promissa ergo complentēs, mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem, latitudinem uerò unius, altitudinem unius & semis construxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmū consērunt, frontispicia uerò uersatilia sculpturam habentia ornatam, speciem restis ex tribus partibus mire simulantem. Triangulis enim existentibus frontispicijs, unusquisque angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerterentur, unam & non diuersam speciem demonstrabant. Porro coronæ pars quæ sub mensa erat inclusa, pulchre constructa fulgebat : pars autem quæ desoris apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia uisui

sui uel spectaculo patebat. Vnde proceritatem partium am-
 barum acutam fieri cōtigerat, ne ullus angulus trium, ut præ-
 diximus, existentium in trāsductione minor uideretur. Dispo-
 siti uerò erant in modum funium torno factorum preciosissi-
 mi lapides, aureis spherulis per foramina inclusi. Partes au-
 tem quæ per latera coronæ cernebantur, in speciem ouorum
 optimo lapide factorum figuratæ nitebant, sculpture uirgu-
 las imitatæ: quæ spissæ circa mensam uoluebantur. Ob horum
 autem dispositionem circunduxerunt opifices tornatam o-
 mnium fructuum naturam, uuas pendentes, aristas surgentes,
 malogranata conclusa. Lapides autem secundum genus præ-
 dictorum fructuum, ad proprium uniuscuiusq; colorem for-
 matos, circa totā mensam ex auro ligabant. Sub corona quo-
 que ouorum similis ordo, seu uirgarum constiterat, ut ex am-
 babus partibus eandem operis uarietatem, causamq; species
 mensæ constructa profirret: ne frontispiciorū uel coronæ po-
 sitio in altera parte mensæ cōuersa, uideretur esse diuersa: sed
 eas usq; ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile au-
 rum quatuor digitis latum, secundum totam mensæ latitudi-
 nem, super quod pedes eius imponent, fecerūt: deinde sphæ-
 rulis, et clausuris eos cum corona mensæ construxerunt, ut
 eundem artificij, uel magnificentie uisum præberent, in quā-
 cunq; partem mensa conuerteretur. Super mensam autē Me-
 andrum fluuium sculpsērunt, lapides preciosissimos in medio
 eius tanquam stellas uario colore ponētes. Nam carbunculum
 uel smaragdum iucundo aspectu fulgentes miserūt, aliorumq;
 genera lapidum, qui uel industria uel emulatione digni, per
 excellentiam nature cunctis existunt. Post Meandrum autem
 completum, in speciem funis quiddam circumsferebatur in me-
 dio figuram sublongam et rotundā habens: super quod cry-
 stallinus lapis erat uel electrius impositi, pari penē formarum
 aspectu

aspectu, qui delectationem miram intuentibus præstabat. Cæpita uerò pedum eius similia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia sub mensa reflexam: intus uerò rectum instar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis ostendēs, et latitudinem octo digitorum habens, sustentabat. Nam super eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpsērunt etiam tenuissimo uel laborio sissimo torno unumquenq; pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis existentibus eminebant, ut nihil à ueris discrepare putarentur: siquidem ad auræ flatum per tenuitatem et extensionem summitatis suæ commotæ, imaginationē naturalium arte præbebant. Verum etiā figuram totius mensæ tribus tabulis construxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuisibilis existeret: nec intelligeretur earum insertio. Crassitudo uerò mensæ non minus dimidio cubito fuisse cognoscitur. Talis ergo uotiuua mensa, multa regis munificentia, uel preciositate materie, ac uarietate pulchritudinis, et industria artificum studiosè perfectæ est: et licet magnitudine prioris deo deuotæ mensæ non distaret, artificio tamen et nouitate, uel claritate facturæ, ualde melius, et splendidius eliminata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, sculpturam uiperæ ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes, lapidibus uarijs in squama conclusis. Dehinc super eos fecerunt Meandrum altum cubito, compositione lapidum diuersorū, specie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo instabat, de quibus complexionibus similis usque ad labrum protrahabatur. Per medium quoq; quatuor digitorum scuta pulchris lapidibus inserta, decorem craterarum ostendebant, quorum labra liliorum folijs, et uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes utrosque amphoram, huiusmodi construxerunt. Argentei uerò

uerò clariorem speculis splendorem emittebant, ut certius in
 his facies aspicientium uideretur. Insuper fecit rex pateras tri-
 ginta ex auro, necnon omni lapide precioso, et circumdatae
 folijs hederae, uel bracteolis, quasi uitis calatura artificiosè
 obumbrabantur. Hec autem ideo ita fiebant, quòd per scien-
 tiam opifices arte mira reliquos antecirent, et multò melius
 studio uel munificentia regis formabantur. Non enim tantum
 incessanter, et largè opificibus impèdia præstabat, quantum
 et publicorum negotiorum relictis regiminibus, ipse operan-
 tibus semper instabat, et frequenter artifices uisitabat. Qua-
 propter opera opificum, diligentia regis, et industria fer-
 uente propensius imminebant. Cumq; ad Hierosolymā trans-
 missa uoto Ptolemæi fuissent, et princeps sacerdotum Elea-
 zarus ea dedicasset, portatores eorum honorans, donaq; regi
 deportanda præstans ad eum remisit. Ergo postquam Ale-
 xandriam peruentum est, et Ptolemæus præsentiam eorum
 cum septuaginta senioribus audiuit, statim Andream, et Ari-
 steum legatos euocari præcepit. Qui uenientes, epistolas
 quas à principe sacerdotum deportauerant, obtulerunt: et ea
 quæ uerbis eos differere iusserat, edixerunt. Studens autè col-
 loqui senioribus ab Hierosolymis pro interpretatione legum
 directis, diuersos quidem, qui pro suis causis aderant, denun-
 tiauit dimitti, mirabilem hanc et præter consuetudinem fa-
 ciens dimissionem: ut qui propter huiusmodi causas adduce-
 bantur, post quintum diem eum adirent. Legatis uerò post
 mensam à rege tunc dimissis, illos ab Eleazaro destinatos ex-
 pectabat. Dumq; seniores cum donis, quæ regi deportanda
 princeps sacerdotum eis dederat, aduenissent, cum uolumini-
 bus transierunt, in quibus literis aureis conscriptæ leges con-
 tinebantur. Tunc rex eos de codicibus percunctatur. Cum
 uerò reuelarent, et ostenderent tenuitatè membranae, uel in-
 compreh

comprehensibilem eorum compaginem, rex miratus est, quòd ita fuissent compacti. Dumq; hoc diu fecisset, Gratias, inquit, ago uobis quidem, quòd uenistis, maiores uerò illi qui uos destinauit, sed ante omnes deo, cuius hæ leges ueneranda præbantur. Cumq; clamassent seniores, uel hi qui præsentés aderant, orantes prospera regi diuinitus euenire, nimum delectatus, prorupit in lachrymas. Nam sapius natura hoc summo gaudio patitur, quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officij designari, uiros autè osculatus, æquum dixit esse, primum ad eos facere sermonè, pro quibus essent uocati: imò et diem quo ad eum deducti fuissent, clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare se promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentia illorum, et uictoria diem, quo Antigoni nautali prælio uicerat. Epulari etiam secum eos præcepit, hospitiumq; in arce denuntiavit eis omnia deputari. Nicanor autè super susceptionem peregrinorum cõstitutus, Dorotheum uocans, qui de his curam habebat, iussit singulis necessaria præbere. Nam ita dispositum à rege fuerat, ut alimenta quibus singula ciuitates utuntur, exhiberentur indulgèda consuetudini peregrinorum ad eos uenientium, et eis omnia pararentur, quatenus cibis solitis magis delectarentur, ne forsàn corrupti extraneis grauariantur, quod et circa istos effectū est. Dorotheo uerò quem pro synceritate uitæ super hæc rex constituerat, per quem et præparauerat omnia, quæ ad huiusmodi conuiuia conuenirent, hæc implente, in duas partes eos discumbere præcepit, partem quidem mediam eorum ad dexteram suam, reliquos autem post eius accubitus, nihil prætermittens, quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquàm autem ita discubuerunt, iussit Dorotheo solita ministrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; sacrorum præcones,
et immol

et immolatores, et alios qui uota faciunt, recusauit: et unum
 ex senioribus nomine Heliseum sacerdotem existentem, rex
 petiuit facere orationē. Qui in medio stans regi bona et sub-
 iectis eius optauit, et post plausus cum gaudio, et clamore o-
 mnium surrexerunt, et residētes ad epulationem et delicias
 paratas se contulerunt. Præterea autem rex quantum satis ei
 uisum est, cepit philosophari, et unumquenq; eorum natura
 les percontari sermones, et ad contemplationem questionis
 accendere: cauteq; illis ad omnia respondentibus, quæ eis ob-
 iecta essent, et explanantibus, gauisus, per duodecim dies hoc
 conuiuium instruxit. Et qui uult singula cognoscere, quæ in
 cōuiuiio illo præparata sunt, legat uolumina Aristæi, quæ pro-
 pter hoc conscripserat, et intelliget. Mirante uerò eos non
 tantum rege, sed etiam Menedemo philosopho, dicente omnia
 per prouidentiam dispensari, ideoq; uirtutem et pulchritudi-
 nem uideri, destitit rex quidem de his facere sermonem. Dice-
 bat autem maxima sibi bona per præsentia eorum fieri: nam
 profuisse ei, quòd didicisset ab illis, quemadmodum deberet re-
 gnare: iussitq; dari singulis talenta tria, et deputari illis, qui
 eos perducere ad diuersoria deberēt. Postquàm uerò tres ex-
 cesserant dies, congregans eos Demetrius, transijt ad studium
 maris, et transiens pontem, abiit ad partes Aquiloni coniun-
 ctas, conciliumq; fecit in domū prope littus stantem, et aptam
 secretis negotiorum. Vbi eos perducens, petebat omnia, quæ
 opus habebant ad legis interpretationem ipsis præsentibus,
 ut incessanter opus implerent. Cumq; illi munificenter et la-
 boriosè cautam interpretationem facerent, usq; ad horam no-
 nam in hoc sedentes, ad curam corporis uertebantur, ita inui-
 tante eos Dorotheo, uel opulēter cōuersationis salubria præ-
 bente, multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autē
 ad aulam uenientes, Ptolemæum salutabant, et rursus ad eun-
 dem

dem locum redibant: & manus in mari lauantes, & seipfos purificantes, ita legis interpretationi uocabant. Itaq; transcripta lege, & opere interpretationis ad effectum per septuaginta duos dies transacto, congregans Demetrius Iudeos omnes ad locum, in quo translate leges fuerant, presentibus etiam interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem, uel seniores eius interpretes, Demetrium, eo quod magnarum rerum inuentor esse uideretur, laudassent, rogauit etiam, ut presidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdotes interpretes legis seniores, & prepositi gentis, ut bene interpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes sententiam laudassent, iusserunt, ut si quid aut superfluum, aut minus aliud scriptum uiderent in lege, hoc respicerent, & manifestum facientes, emendarent, hoc castigantes, ut quod semel iudicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria permaneret. Gaudens ergo rex, & uidens uoluntatem suam ad utilem rem esse perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus uniuersarum nationum, & sensum diuinæ legis, & sapientiam, & legislatores obstupescens, ad Demetrium sermones facere cepit, quod ita mira existente legislatione, nemo neq; historiographus, neq; poëta meminisset eius. Cui Demetrius respondit: neminem fuisse ausum harum legum tangere conscriptionem: quod diuina, & uenerabilis esset, & quia lesi sunt quidam à deo hoc præsumentes. Significauit quidē, qualiter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscribere, sit mente turbatus plus triginta diebus: & reuersus ad se, cum humilitate à deo ueniam supplicarit, quum inde sibi dementiam factam suspicatus esset, necnon & in somnis uidisset, quod ei hoc ideo accidisset, quia diuina scrutatus esset, & proferre ea ad homines impuros uellet: quumq; conscribere quicquidisset, recepit sensum. Reserebat autem & de Theodecte tragœd

tragœdiarum poëta dici, quia cùm nifus fuiffet in aliquo dramate eorum meminiffe, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obfcuratis, caufam fuæ cecitatis recognouit, & ita liberatus eft à paffione, deo ueniam indulgēte. Hæc ergo rex pure fufcipiens, petiuit interpretes frequenter ad fe de Iudæa proficifci : hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit, nunc uerò iuftum effe eos dimitti dicebat: fponfe autem ad eum uenientes, omnia quæ æquum effet fapientiam eorum impetrare, pollicebatur, & pro fua maiestate dignum largiri promifit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuique rex optimas ftolas, & auri talenta duo, & calicem unius talenti, totumq; cōuiatorium. Principi autē facerdotum Eleazaro deftinauit per eos lectos cum argēteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem fupelleftilem, & calicem talentorum triginta: infuper ftolas decem, & purpuram, coromāq; decoram, & lineas de byffo centum: præterea & pateras, & trullam, & libatoria, & crateras aureos duos deo uouendos. Petiuit autem eum & per epiftolas, ut fi quis ex his uiris uoluiffet reuerti ad fe, eum permetteret: dum nimium delectaretur cum eruditis femper habere fermonem, & diuitias fuas talibus libenter impartiri. Huiufmodi quidem caufa ad honorem, & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uarijs honoribus Iudæi affecti funt à regibus.

C A P. I I I.

IMpetrauerunt autem & à regibus Afie honorem, quoniam cum eis caftametati funt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Afiam edificauerat, & in inferiore Syria, & in ipfa metropoli Antiochia, republica fua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus, & Græcis deputauit. Et hætenus in eadem con-

ee

uerfatione

uersatione aliquando eos mansisse, signum est, quod Iudæi
 nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt definitam quan-
 dam à principibus Olympiaci certaminis pro pretio olei pe-
 cuniam: populoq; Antiocheno in presenti bello uolenti solue-
 re consuetudinem, Mutianus præfectus tunc Syriæ, constituta
 seruauit. Et post hæc imperatoribus Vespasiano, & Tito or-
 bis terrarum, supplicauerunt Alexandrini, & Antiocheni, ut
 eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet esse cõ-
 mune: nec impetrauerunt. Vnde potest considerari Romano-
 rum modestia, & potius magnificentia Vespasiani, & Titi:
 qui cum multa pericula bellando contra Iudæos sustinuissent:
 acerbè ferentes, quod se tradere nolissent, sed usq; ad finem
 pugnantes permansissent, nihil penitus eis de hoc, quod du-
 dum præstitum fuerat, abstulerūt, sed simul & priorem iram,
 & petitionem magni populi Alexandrini, & Antiocheni ui-
 uaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam
 istorum, neque pro inimicitijs deuictorum concederent, qua-
 tenus solueretur aliquid pristinae Iudæorum utilitatis, dicen-
 tes eos in pugna dedisse pœnas, qui arma ceperunt: insontes
 autem non esse iustum sua possessione priuari. Similiter uerò
 & Marcum Agrippam erga Iudæos affectum cognouimus.
 Nam motis contra eum congregationibus, & petentibus Mar-
 cum Agrippam, ut conuersationem, quam eis Antiochus Se-
 leuci nepos (qui apud Græcos deus nuncupatur) dederat, soli
 possiderent: & dicentibus, ut si cognati essent eorū Iudæi, co-
 lerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt,
 ut suis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damasce-
 no. Nam Agrippa interloquutus est, nihil innouare eis licere.
 Si quis autem uult hæc certius nosse, legat Nicolai centesi-
 mam & uicesimam tertiam, & quartam historiam. Et Agrip-
 pæ quidem iudicium non est forsitan admirandum. Non enim
 pugnat

pugnabat tunc gens nostra aduersus Romanos. Vespasiani autem, & Titi magnanimitatem quilibet audiēs, obstupescit, qui post tot bella & tanta certamina, quæ contra nos habuerunt, tam pie dispositi sunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digressus. Iudeos igitur sub imperio magni Antiochi regentis Asiam constitutos, contigit multa tolerasse, dum terra eorum diuersis calamitatibus subiaceret, cum illis, qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares existerent naui turbata & tempestatibus fluctuanti, dum inter felicitatem, & calamitatem Antiochi fuissent pariter constituti. Quumq; uicisset Ptolemæum Antiochus, Iudeam recepit. Defuncto namq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum misit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo nostra gens expugnata, adiecta est ei. Et non post multum tempus Antiochus Scopam uicit, confligens contra eum iuxta fontem Iordanis, & multos de exercitu eius prostrauit. Postea uerò Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, sponte gens Iudeorum ad eum transiens, in ciuitatem omnem eius exercitum suscepit, & elephantis abundanter alimenta præbuerunt: & obsidentibus eos, qui ab Scopa in arce Hierosolymorum relictæ sunt custodes, prono animo auxilium præstiterunt. Igitur Antiochus iustum arbitratus, Iudeorum erga se studium liberaliter remunerandum, scripsit magistratibus & amicis, testimonium perhibens, quod ab eis benignè tractatus est: sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeste illis innotuit. Refertam uerò epistolas, quas magistratibus de ipsis descripserat, proponens testimonium, quod nobis præbet Po-

lybius Megalopolitanus in undecima historia sua, ita dicens: Ptolemai dux Scopas ad superiora uadēs loca, superauit hycenis tempore gentem Iudeorum. Dicit namq; in eodem uolumine, qualiter Scopas Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulo pōst uerò traderunt se ei Iudaei, qui circa templum habitabant. Facte autē apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem haec in historia conscripsit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epistolae regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolemaeo salutem: Iudaei mox ut prouinciam eorum sumus ingressi, liberalitatem circa nos suam ostenderunt, & uenientes nos ad ciuitatē clare susceperunt, cum senioribus, & principibus occurrentes: & abundē ministrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiscum ad arcem pugnauerunt contra custodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatē destructam, & rursus in eam habitatores congregare dispersos. Et primū constituiumus propter pietatem eis prestare ad immolationes uictimarum, & uini, & olei, & libaminis pretium, argenteorum uiginti milia: & ad similes secundum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq;, & salis modios trecentos septuagintaquinq;. Praeberi autem haec, inquit, eis uolo secundū mea mandata, & opus templi construi, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipsa Iudea, & ab alijs gentibus, & à Libano, nullo pro his exigente uestigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clarissimam templi geri uolumus aedificationem. Conuersetur etiam omne genus eorum secundum proprias leges: relaxentur sacerdotes, & scribe templi, & cantores sacri, à tributis, quae pro suo capite dabant, & à regio uestigali, uel ab alijs cunctis

cunctis oneribus, ut pro opere eorum, ciuitates habitationibus hominum aptæ reddantur. His quoq; qui uel nunc habitant, uel habitaturi conuenient, donamus tributa usque ad mensem Hyperueretæ: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiscalium, quatenus eorum læsio releuetur. Et quicumq; ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt, ex ipsis genitos libertati donamus, & substantias eis reddi præcipimus. Epistola quidem hæc continebat. Ornato autem templo edictum per omne suum misit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudeos, nisi quibus mos est purificatos secundum patriam legem: neq; inferre in ciuitatem equinas carnes, neque mularum, neq; ferarum mansuetarum, uulpium, aut leporum, aut pardorum: & generaliter omnium animalium, quæ Iudeis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret afferri, neque aliquid eorum intra ciuitatem liceret pasci: sed solitis parentum uictimis, ex quibus & deo oportet sacrificari, uti permisum est. Qui autem aliquid horum transgressus fuisset, iussit, ut multatus sacerdotibus persolueret pecuniæ drachmas tria milia. Scripsit etiam, testimonia nostræ pietatis, & fidei præbens, cum rebelles Phryges, & Lydos audisset, eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat prouincias: iubens Zeufidi suo charissimo, ut mitteret quosdam à Babylone nostrorum ad Phrygiam, ita per epistolam suam mandans: Rex Antiochus Zeufidi fratri salutem. Si sani estis, bene est, sanus autem & ego sum. Audiens autem Phryges, & Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, consilium animo percepi, quid oportere fieri. Placuit autem ad castella uel necessaria loca Mesopotamiae, & Babylonie, Iudeorum domos duo milia cum apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem, quam circa deum habent. Nam testi-

ficantur parentes nostri, fidem eius & prouum animum habere in his, quæ petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti: & cum eos ad propria loca migraueris, ad edificandas sibi domos locum unicuique distribui, terramque colendam dari, & uitium plantationes, & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero, usque quo fructus colligant, triticum ad cibum seruorum, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, prouiores seipsos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundum possibilitatem, quatenus à nullo molestiam patiantur. De amicitia quidem magni Antiochi, & Iudeorum, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam & fœdus Ptolemæus cum Antiocho composuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: concedens ei humilem Syriam, & Samariam, & Iudeam, & Phœnicen dotis nomine. Diuisis autem in utrumque regem tributis, unusquisque sublimissimus patriæ suæ colligens uestigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uero tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudeos mala fecerunt, terramque eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias sine honore successit, filius existens Simonis cognomine Iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus, erat.

De quodā Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæum auunculo suo, quod tributa nos luerit soluere, conciliauerit. De Hyrcano filio Ioseph, egregie indolis, & ob id inuidiam fratrum passio. CAP. IIII.

IS autem Onias paruulus mente, & pecunijs auarus existens pro populo regibus uestigal, quod patres eius ex proprijs dabant,

dabant, id est, uiginti talenta pecuniarū, non reddens, ad iram regem Ptolemæum commouit, qui et legatum mittēs ad Hierosolymam, culpauit Oniam non reddentem tributa: et interminatus est, ut si non acciperet tributa, terram eorū ad iugum metiretur, et mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uerò regis mandata, militesq; aduenturos, Iudei turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat, propter auaritiā suam. Iosephus autem quidam, iuuenis ætate, sed propter castitatem, et prudentiam suam iustitiæ gloriā habēs apud Hierosolymitas, à patre Tobia, et ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati præsentia, dum ille esset ad Ficulam nicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatē, increpabat sacerdotem, non prouidentem innocentie ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarū priuationem, dum per ipsum populum dignitatem accepiisset, et principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatem pecuniarum periculum fieri patriæ, et ciues suos afflictos uidere pateretur, suadebat ei ad regem ire, et petere, ut aut omnis aut pars ei pecunie concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum se gentis habere respondit: imò et sacerdotalem honorem, si esset possibile, paratum se esse deponere, ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset, Iosephus interrogauit eum, si sibi cōcederet legationem ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumq; concessisset Onias, ascendit ad templum Iosephus, et conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos, uel timere suadebat propter auunculi sui Oniæ circa eos negligentiam, sed rogabat, ut deponerent cordis mœstitiam, qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione se futurum ad regem promisit, ut flecteret eum, quò nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens, Iosepho

sepho gratias egit : ipse à templo descendens, in hospitium suscepit regis Ptolemæi legatum, donauitq; ei munificentissima munera, & per multos dies munificētissime cum paui, & ad regem remisit, promittens ei, ut & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum, & concitante ad Aegyptum peruenire, & promittente omnia, quæ à Ptolemæo petierit, per se cum impetraturum, quia modestiam morum eius nimis amabat. Cumq; legatus ad Aegyptum peruenisset, & regi nuntiasset in deuotionem Oniæ, & utilitatem Iosephi, quem uenturum ad eum dicebat, & satisfacturum pro excessione Oniæ, qui etiam patronum regem esse confideret, qui tanta laudum magnitudine pro adulescente utebatur, ut & regem, & uxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Iosephum, quàm eum uiderent præsentem. Iosephus autem mandans amicis ad Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parans conuenientia profectioni, uestes, & pocula, & subiugalia, quæ omnia ad uiginti milia drachmas erāt, Alexandriam usque peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates, & magistratus ascendere ciuitates Syriæ, & Phœnicie, ut uestigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex committere cōsueuerat. Videntes autem hi per uiam Iosephum, deridebant eius paupertatem, & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisset, in Memphi Ptolemæum esse cognouit, cui & occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum uxore, & amico Athenione, qui cum legatione ad Hierosolymam fuerat destinatus, & à Iosepho hospitio clementer exceptus: uidens Athenio mox regi innotuit, dicens hunc esse, quem à Hierosolymis uenturum esse nuntiauit: Quàm bonus, inquit, rex iuuenis, & liberalis? Ptolemæus uerò rex primus eum salutauit,

tauit, & ascendere super currum suum fecit. Postquam uero sedit, coepit rex Oniam incusare. Tunc Iosephus ait: Veniam ei queso presta propter senectutem. Non enim uos latet, ait, quod senes & infantes eandem mentem contingat habere. A nobis autem reddetur tibi ratio, ut ei penitus irasci non debeas. Gauisus autem rex de prudentia atque benignitate iuuenis, plus eum quippe iam expertum diligere coepit, iussitque in aulam regiam suscipi, & quotidie suae mensae esse conuiuium. Cumque uenisset ad Alexandriam rex, uidentes Syriae priores confedentem cum rege Iosephum, aegre ferebant. Instante uero die quo suscipi habebant uestigalium sollemniter exactiones, diuersarum ciuitatum nobiles data pecunia suae patriae exigenda fiscalia conducebant, quae usque ad octo milia talenta humilis Syriae & Phoenices, & Iudaeae, & Samariae uestigalia colligebantur. Audiens ergo Iosephus, culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigenda regi uestigalia promississent. Ipse autem duplum dare pollicitus est, & fisci iuribus peccantium substantias applicare. Nam & hoc cum uestigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ararium spectaret augmentum: & petente Iosepho confirmari sibi uestigalium conductionem, interrogauit rex si secundum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumque diceret rex, Qui sunt isti uades, quos te dare promittis? Te, Iosephus inquit, o rex & tuam uxorem, propter utranque partem spouses praebere tibi. Cuius uerba libenter suscipiens Ptolemaeus, sine fideiussoribus uestigalium exactionem eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos, qui de ciuitatibus Syriae ad Aegyptum uenerant, quod simili non fuerant benignitate tractati: unde cum magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere.

Iosephus uerò accipiens à rege duo milia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut si uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans propter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta, de Alexandria in Syriam est profectus: qui postquam uenit in Ascalonem, uestigalia exigens erat. Ascalonitæ autem nihil dare uoluerunt, sed etiã contumelijs grauibz eum afficiebant. qui capiens priores ipsorum uiginti trucidauit, et substantias eorũ usq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, et laudans quæ facta fuerant, permisit ei agere quæ uellet. Hec audientes Syrij, obstupuerunt Ascalonitarum contumaciam et exempla, metuentes ciuitatibus suis, et ideo foribus ciuitatum referatis deuotis animis aduētum Iosephi sustinebant. Nitentibus uerò Scythopolitanis cõtumelijs eum afficere, et uestigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, substantiasq; eorum fisci iuribus applicuit. Colligens uerò pecunias multas, et maximum faciens lucrum ab exactione uestigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret: occasionem sibi, et causam felicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: et multa large regi et Cleopatrz uel amicis eorũ dona dirigebat, patrocinia sibi eorũ fauoremq; concilians. Potitus uerò hac felicitate per annos uigintiduos, et pater factus ab una quidem uxore septem filiorum: habuit etiam de filia fratris sui Solini unum nomine Hyrcanũ, quem accepit ex tali causa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducẽte etiam secũ filiam nuptijs iam maturam, ut eam coniungeret alicui sublimi Iudæo: dumq; apud regem cœnaret, et intrasset pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciauit desiderium suum, petens eum celare peccatũ. Nam lege apud Iudæos

Iudeos prohibetur alienigenæ cōuenire mulieri: quapropter petebat, ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministeriū suscepit, ornansq; filiam suam, nocte adduxit ad eum, & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo sæpius factō, ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, si rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uerò petēte nihil eum debere metuere, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere: & uerum aperiēs ei, ac dicens, quia libenter & suam haberet magis filiam iniuriā sustinere, quā illum uidere ad confusionem detestabilem uenire: laudans eum Iosephus de cōcordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, & filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertiumdecimum annum agens, demonstrauit naturalem fortitudinem & prudentiam, ut etiam acerbam emulationē fratribus suis excitaret. Iosepho uerò uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret, unumquēq; eorum ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Post illos autē adulescentulum Hyrcanū de se dimisit, dans ei trecēta iuga bouum, misitq; uiam duorum dierum ad solitudinem seminare, celans lora quibus ligantur: quæ non habens Hyrcanus, aratorum quidem sententiā reprobauit, suadentium ut ad patrē mitteret quosdam qui lora deferrent. Tempus autē arbitratus non oportere se perdere, dum expectaret illos, qui transmitti deberent ad patrem, excogitauit uirile quiddam & maius etate sua. Occidens enim decem iuga, carnes quidem operarijs distribuit, pelles uerò eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: & hoc modo seminans terrā quam ei præceperat, reuersus est ad patrem: quem pater suscipiens, nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciā eius laudans,

laudans, tanquam solum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius cōtristabantur. Vt uerò nunciauit quidam Iosepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum, & quòd omnes priores Syria, & subiectarū prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipse quidē senio prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uerò recusantibus, & ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus, fratremq; Hyrcanum posse ad regem ire firman-
tibus, consuluit eum. Qui cum se promississet iturum, dicēs se in uia nō multas pecunias opus habere, dum solcret bibere modeste, & ei decem milia drachmæ abunde sufficerent: gauisus est de sobrietate filij. Differens autem parum puer, patri suadebat dona quidē exinde regi non mittere, dare uerò epistolam ad dispensatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorū, quæ optima uel preciosa poterat inuenire. Qui opinatus est decē talenta sufficere ad sumptum regij muneris: filiumq; collaudans ut bene admonentem, scripsit dispensatori Arioni, qui omnes per Alexandriam eius dispensabat pecunias, nō minus tria milia talenta existentes. Nam Iosephus à Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente, in quo assignari eas regi oportuisset, Arioni scribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus surgens, patris accepit epistolas, & Alexandriā perrexit. Egresso autē eo, fratres eius scribunt omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epistolam. Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam sperabat eum querere decem tantum, aut his paulò plus: cumq; dixisset, mille opus habere, iratus increpabat eum, quasi uolentē luxuriose uiuere, & dicebat ei: quemadmodum pater eius substantiā collegisset labore & abstinentia, & imi-
tatore

tatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talenta se dicebat, & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus adulescens, in uincula Arionem misit : cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerum increparet, nam ualde Arion apud eā honoribus præcelebat: quod etiam ad regis notiū Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanum mittens, admirari se dicebat, quod à patre ad se transmissum non cum uideret, insuper & dispensatorem ligasset. Venire ergo eum, & causam sibi pro qua ueniret, indicare præcepit. Quem serunt nuncio regis ita respondisse: Legē esse penes Iudeos, quæ prohibet communes epulas prius attingere, quàm in tēplo deo immolare: & ideo distulisse ne sine donis à patre transmissis ad regē peruenisset: propter hanc uerò causam non ad eum uenisse: seruū autem punisse, non obsequium iusionibus suis, dum nihil distaret inter magnum & minorem dominum. Sed si talium contumacia nō emendatur, Et tu, inquit, spera similiter à subiectis contemni. Quæ Ptolemæus audiens, ad risum conuersus, magnanimitatem adulescentis miratus est. Cumq; audisset Arion, quod ita rex responsum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit adulescētī mille talenta, & à uinculis est absolutus. Tres uerò differēs Hyrcanus dies, regem reginamq; salutauit : quem illi libenter suscipientes uiderūt, & amicabiliter paucunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens, cōparauit ab eis pueros centum, literas scientes, unumquenq; talento uno: & centum uirgines, singulas eodem pretio. Cumq; inuitatus ad regis cōuiuium discubisset cum prioribus prouinciārum, & ultimus omnium, & tanquam puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur: cumq; omnes conuiue regis, ossa ciborum ante Hyrcanū in mensa proijcerent, ipso tacente, Tryphon, qui ad conuicia & risus conuiuārum erat

erat aptus, rogantibus se conuiuiis, iuxta mensam assistens, regi ait: Vides domine anteposita ossa Hyrcano? Ex hoc cōijce, quod et pater eius sic omnem Syriam denudauit, quēadmodum hæc ossa iste carnibus expoliauit. Rege uerò ridente ad uerba Tryphonis, et interrogante Hyrcanum, cur tanta ante eum ossa iacerēt: Apte, inquit, domine: nam canes semper ossa cum carnibus deuorant, sicut isti fecerunt (id de accumbentibus dicens, quoniam ista ante eos minime iacebant) homines uerò carnes comedunt, ossa autem iactant: quod et ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius responsū tam sapienter dictum, omnes plaudere iussit, uerbū eius laudantes. Postera uerò die ad unumquemque regis amicum accedens, et ad potentes aulæ, hos quidem salutauit, famulos autem interrogauit: quæ dona daturi sunt regi die natalis filij eius? Illis uerò dicentibus, quosdam daturos decem talenta, alios autem nobiles secundum magnitudinem substantiæ suæ: cōtristari se simulauit, quasi nō ualens talem donationē offerre: nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes, dominis nunciauerunt: qui gauisi sunt, sperātes Iosephum regem offendere propter munerum paucitatem. Instante uerò die, ceteri quidem offerebant talenta nō plus uiginti, qui magnam uidebantur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus, quos comparauerat pueros centum, et uirgines totidē, unicuique dans talentū portare, obtulit pueros quidem regi, puellas uerò Cleopatræ reginæ: omnibus munerū magnificentiam admirantibus, et ipsis regibus, et amicis eorum, insuper et regi seruientibus, quod digna dona multis talentis obtulisset: unde etiam et mortis pericula declinauit Hyrcanus, quæ fratres eius zelo ducti parauerunt ei. Tunc Ptolemæus magnanimitatē adulescētis admiratus, imperabat ei donationē quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri, quam ut patri

patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo eū liberaliter, & donationes copiosas præstans patri, & fratribus, & omnibus magistratibus scripta transmissit. Audientes autem fratres eius Hyrcanū a rege talia meruisse, magnoq; eū honore redeuntē, in occursum eius se egredi simulantes, interficere illum etiam patre sciēte omni modo decreuerunt. Irascebatur enim ei pater propter pecunias, quas regi obtulerat, & nō curabat salutem eius: & iram quidem quam circa eum habebat, regē timens celabat. Cōmittentibus uerō aduersus eum fratribus pugnam, multos eorum qui eos sequebantur, occidit cum duobus fratribus suis. Ceteri autē ad patrem Hierosolymam confugerunt: qui postquā ad ciuitatem uenit, nullo se suscipiēte discessit trans Iordanem fluuium, ubi remoratus uestigalia ab Arabis exigebat. Per idē autē tempus regnabat in Asia Seleucus, qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui populum Iudeorum a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas usque perduxit. Is etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnicis, & Samariæ tributa dispen-
savit. Defunctus est uerō & auunculus eius Onias, principatum sacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorū epistola, & ædificijs Hyrcani.

C A P V T

V.

Mortuo quoque & isto, filius eius Onias in honorem successit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius trans-
legationem & epistolas direxit, quarum huiusmodi continebatur exemplar: Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Legentes scripturam antiquam, inuenimus ex uno genere Iudeos & Lacedæmones extitisse, & familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo ut fratres existentes, transmittatis ad nos, & petatis quæ uobis necessaria iudicatis:

indicatis: facimus uerò et nos idem, et uestra propria simul, et nostra communia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epistolas uobis defert, quadrangulo scriptas, signaculum habentes aquilam draconem unguibus deportantem. Epistola igitur à Lacedemoniorum rege destinata, textum huiusmodi continebat. Defuncto autem Iosepho, populum contigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimum filiorum Iosephi, dissensit ab inuicem multitudo: plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotum Simone, qui cognatus eorum et affinis esse uidebatur. Hyrcanus autem redire quidem ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uerò trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Aedificauit uerò turrin fortissimam, ex lapide albo construens eam, et totam usque ad terram sculpsit eam diuersis animalibus, et in circuitu fecit magnum et altum Euripum, id est, piscinam. Ex petra autem contrapositi montis, cuius incidens sinistram extensionem, speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia et somnum, et conuersationem fecit aptissimam multitudini, cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratissimas, ad ornamentum totius aule. Ostia uerò speluncarum aperuit minora, ut unus et non multi per ea possent intrare: et hoc custodie gratia condidit, ut obsessus à fratribus minime periculo subiaceret. Insuper aedificauit et atria magnitudine excellentia, et paradisis ornauit egregijs, et talem perficiens locum, Tyrum eum nominauit: qui locus est inter Arabiam et Iudeam positus trans Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos septem omni tempore, quo Seleucus Syriam tenuit. Hoc autem iam defuncto, post eum frater eius Antiochus,

Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolemaeus rex Aegyptiorum, qui similiter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores aetate: quorum unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autem Phiscon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum habere uirtutem, & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur, pro his quae contra Arabas egerat, uitam propriae manus internitione cōclusit, cuius substantiam Antiochus suis commodis applicuit.

De malis multis Hierosolymæ sub Antiocho perpeſsis.

C A P V T V L

PER idem tempus defuncto Onia principe sacerdotum, fratri eius Antiochus sacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demonstrabimus autē singula in loco proprio, quae ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Iesus uerò, nam hic frater erat Onie, principatū sacerdotij rex abstulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Onie: Simoni namque tres filij hi fuerunt, ad quos principatus sacerdotij, sicut praediximus, peruēnit. Et Iesus quidem Iasonem se nominauit, Onias autem Menelaus est nuncupatus. Seditionem itaque prius princeps sacerdotum Iesus aduersus Menelaum concitauit: & diuisa in utrunque populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobie consistebāt: populi uerò pars plurima Iasonem adiuuabant. Vnde laborantes Menelaus & filij Thobie ad Antiochum discesserunt, ad notitiam eius perducentes, quòd uellent patrias relinquere leges, & conuersationem & mores obseruare Graecorum. Rogauerunt ergo eum, ut permitteret eis edificare gymnasium Hierosolymis. Cumque concessisset, circumcisionē suam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Graecis esse dissimiles: ceteraque omnia relinquentes, quae illis mos patrius imponebat,

nebat, aliarum facta gentium ritusq; sequebantur. Antiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberavit ad Aegyptum, trahens desiderio eius, et cōtemnens filios Ptolemei ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere praevalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Pelusium, et dolo Philometorem Ptolemaeum circumueniens, Aegyptum occupauit. Et cum adisset loca Memphitica ciuitatis, eam capiē, contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemaeum cape-ret, ambulauit. Expulsus uerò est, non ab Alexandria tantum, sed etiam à tota Aegypto: Romanis sibi denunciantibus, ut discederet à prouincia: sicut prius et alibi demonstrauimus. Exponam uerò per partes de hoc rege, quemadmodum Iudeam et templū pariter occupauit. Nam in mea prima conscriptione capitulatim eorum memoriam feci, nunc necessariū putauī ad certio-rem eorum narrationem denuo remeare. Reuersus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum ciuitatem ducit exercitum, quò perueniens anno centesimo quadragésimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, uicesimo et quinto die mensis Kisleu, quē Macedones Apellæon appellant, cepit eam sine consiliōne cuiuspiam, aperientibus ei portas his qui uoluntati eius cōsentiebant. Ingressusq; ciuitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatē ei tradiderunt, propter templi diuitias interfecit: multasq; ab eo aufrens pecunias, ad Antiochiam reuersus est. Postquam autem expoliauit templum, ita ut uasa dei auferret, lucernas aureas, et arcam auream, et mensam, et sacrarium, neque uelis abstuluit, quæ ex bysso et cocco erant. Exhausti-ens autem omnia, et de thesauris nihil penitus relinquens, ad maximum Iudeos propter hæc luctū usq; perduxit. Nam et quoti

Et quotidianas immolationes, quas deo secundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Depradans uero totam ciuitatem, quosdam interfecit, alios captiuos cum uxoribus et filiis deduxit, ita ut numerus multitudinis captiuorum usque ad decem milia existere uideretur. Incendit etiam optima ciuitatis loca, et deponens muros, arcem edificauit in interiori parte ciuitatis: nam alta et eminentior pars erat templo: et propter hoc municiens eam muris altis et turribus, custodiam Macedonum ibi disposuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impii, et moribus maligni, a quibus ciues multa et acerba subinde patiebantur. Aedificans uero et in sacrario aram, super eam porcos immolauit, hostias non legitimas, nec patrie religioni Iudeorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam, idolum uenerari: edificare etiam in unaquaque ciuitate et uico templa deorum, et aras collocantes immolare super eas porcos omni die precepit: et ne quis circumcideretur, aut ne filij eorum. Insuper interminatus est tormenta grauissima, si quis praeter haec facere inueniretur.

De abnegatione legis & zelo Matathie pro lege dei.

C A P V T V I I.

Constituit itaque praepositos, qui cogerent eos imperia 1. Mach. 1.
alia mandata perficere. Et multi quidem Iudeorum sponte, alij uero propter timorem imminentis regis, praecepta eius sequebantur. Probatissimi autem et generosi detestabile facinus execrantes, patrijs legibus adhaeserunt: propterea diebus singulis poenis afflicti, et amara passi tormenta, trucidabantur. Nam et uerberati, et diuersis cruciatibus fatigati, adhuc uiuentes, crucis patibulo fgebantur. Vxores uero et filios quos circumciderunt praeter uoluntatem regis, laqueis suffocabant, parentum eos ceruicibus illigantes. Nam et si apud aliquem uolumen inuentum fuisset sacrum, aut lex, et is

ff 2 quoque

quoque crudeli sorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudeos hæc pati, de reliquo se neque cognatos ipsorum, neque templum super Garizin maximi dei, ut prius, esse faciebantur, consuetudinem suæ facientes naturæ, de qua superius constat expressum: sed dicebant se Medorum Persarumq; colonos. Mit-
tentes ergo ad Antiochum legatos et epistolam, quæ subter sunt scripta, significarunt. Regi Antiocho Epiphani relatio à Sichimitis Sidoniorum. Nostri maiores propter crebras provin-
ciæ pestilentias, sequuti priscam quandam superstitionem, consuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudeos Sabbatorum dies: edificantes sine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis
autem malignitatem Iudeorum dignè ulciscantibus, uenien-
tes iudices uestri, arbitrati ob cognationem illorum nos ead-
em facere, similibus nos poenis afficiunt, dum ab initio Si-
dones esse noscatur, quod manifestum esse publicis constat
annalibus. Petimus ergo te beneficium et saluatorem denun-
ciare Apollonio, nostrarum partium iudici, et Nicanori re-
galia tractanti negotia, ut nihil nos debeant molestare,
quasi Iudeis aliqua superstitione coniunctos, quum genere
et moribus ab eis probemur alieni. Templum uero ædifica-
tum, quod adhuc sine cuiusquam dei nomine constat. Cre-
tai Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto, ni-
tamus importunas molestias sustinere, operibusq; sedulo uo-
cantes, tibi soluimus reddituum quantitatem. Hæc petentia
bus Samaritis, rex ista rescripsit: Antiochus rex Nicanori. Si-
chimitæ Sidonij porrexerunt mihi publicam relationem. Sed
quia cogitantibus nobis cum amicis, docuerunt ab eis missi,
quod criminibus Iudeorum in nullo probantur esse parti-
cipes, quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt,
absoluimus eos à Iudeorum pœna nocentium, et templum
eorum

eorum, quemadmodum petierunt, Cretei Ionis appellatione
 dedicetur. Eadem et Apollonio partium iudici scripsit, sex-
 to et quadagesimo anno mense Hecato, octaua decima die.
 Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudeæ: 1. Mach. 2.
 nomine Matthias, filius Ioannis, filij Simeonis, filij Aso-
 monci, sacerdos de uice Iobab Hierosolymita. Erant au-
 tem ei filij quinque, Ioannes, qui uocabatur Gaddis: et Si-
 mon, qui dictus est Matathias: et Iudas qui cognominabatur
 Machabeus: et Eleazarus, qui nuncupabatur Apphus: et
 Ionathan, qui appellabatur Abaron. Iste ergo Matathias
 plangebat apud filios statum rerum, et ciuitatis rapinam, et
 templi nuditatem, et calamitates plebis: dicebatque melius illis
 esse pro patrijs mori legibus, quam ita sine gloria uiuere. Ven-
 nientibus autem ad Modin uillam à rege directis, ut coge-
 rent Iudeos facere quæ præcepta uidebantur à rege, et in-
 bentibus illic constitutis idolis immolare, secundum regis in-
 fisionem, et primum Matathiam, qui doctrina uel fama glo-
 riæ reliquos anteibat, sacrificare compellentibus, Matathias
 recusabat hoc facinus dicens: Licet alij omnes infisionibus An-
 tiochi præ timore obtemperent, mihi tamen et meis filijs tale
 scelus nullatenus imponitur. Quumque tacuisset, accedens qui-
 dam ex Iudeis, immolauit in medio, sicut præcepit Antio-
 chus: iratusque Matathias, irruit super eum cum filiis suis ha-
 bentibus gladios, eiusque sanguinem super aram effudit, et
 iudicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum suis
 paucis militibus interemit, et aram deponens, clamauit: Si quis
 emulatur patrias leges, et dei religionem, sequatur me. Et
 hæc dicens, cum filiis ad solitudinem exijt, relinquens omnem
 suam possessionem. Idem multi facientes, cum filiis et uxo-
 ribus ad solitudinem confugerunt. Audientes uero ista iudices
 regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hierosolymorum pro
 ff 1 custodia

custodia permanebant, prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad poenitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quæ profunt, ne aliqua necessitate cogente, eis tanquam hostibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, sed contra sapientibus, conflixerunt die Sabbatorum: & sicut erant in speluncis, ibi eos atroci incendio cremauerunt, cum repugnare propter diem sabbatorum noluissent, ne in malis suis honorem sabbati transgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum est. Mortui ergo sunt cum uxoribus & filiis in speluncis, globis fumiferis suffocati, numero nulle. Multi autem liberati adiuncti sunt Matathie, & illum sibi iudicem ordinarunt, qui & sabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod si hoc non fecerint obseruantes legem, sibi metipsis erunt hostes, in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens persuasit eis, & hactenus nobis permanet consuetudo pugnandi, etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi Matathias armatam multitudinem, aras deposuit idolorum: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nā multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumcisos iussit circumcidi, expellens eos, qui, ut talia prohiberent, erant constituti.

Exhortatio Matathie morituri ad filios. CAP. VIII.

1. Mach. 2. **I**gitur eo magistrante uno anno, dum morbo grauissimo premeretur, conuocauit filios suos: & circumstantibus, Ego quidem, inquit, o filij decretam proficiscar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obtestans, ne earum transgressores, sed potius custodes esse debeatis. Paternæ uerò uoluntatis memores, ritus patrios custodite, & periclitantem antiquam consuetudinem restaurate: nec seducti ab his qui sponte aut necessitate ea aut perdunt, aut produnt, sed digni meo instituto, omnem uiolentiam & necessitatem tolerando superate,
ita nos

ita uos preparantes, ut si oporteat, pro legibus grata mente moriamini: scientes hoc, quia deus tales non despicit: sed uestram uirtutem inspiciens, reddet uobis libertatem, & quandoque restituet, ut cum securitate uestris moribus perfruiamini. Nam corpora nostra mortalia & temporalia sunt, factorum uero monumenta immortalitatis ordinem consequentur. Quod considerantes uos decet appetere gloriam, quae nullo sit sine claudenda. Concordiam uero uos habere commoneo, & in quo aliquis melior existit altero, cedentes uobis inuicem proprijs ministrare uirtutibus: & Simonem fratrem uestrum sapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille persuasferit, custodite. Machabaeum uero propter uirtutem & fortitudinem habebitis militiae ducem. Nam gentem defendens, hostes uiriliter expugnabit. Suscipientes uiros iustos & religiofos, ueritatem eorum fouete. Ista filijs loquutus est, deum orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges propriae conseruentur, fideli corde supplicans, uiuendi finem communi sorte suscepit. Et sepelitur in Modin, magnumque luctum omni populo super eum agente, successit gubernationi rerum filius eius Iudas, qui & Machabaeus, centesimo & quadragesimosexto anno. Et adiuuantibus se prono animo fratribus, ceterisque religiosis finitimis, inimicos a prouincia expulit, & transgressores legum patriarum Iudeos occidit, & purificauit ab omni macula suam terram.

De Apollonio uicto à Iuda, successoreque Lyfia.

C A P V T

I X.

HAec cum audisset Apollonius dux Samariae, colligens ex 1. Mach. 3. Hercitum, egressus est contra Iudam. Ille autem occurrit ei, & committens cum eo pugnam uicit, & multos eorum interfecit: inter quos & ducem Apollonium armis exuens, interemit, multamque praedam ab exercitu hostium auferens discessit.

ff 4 Scron

Seron autem dux inferioris Syriae, audiens quod multi transirent ad Iudam, et magna iam uirtute circumscriptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: et colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudeos, contra Machabeum produxit exercitum. Perueniens autem usque ad Betatoram, uicum Iudaeae, ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei, et confligere disponens, quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem et ieiunium desides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinem uincēdos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: et hoc euidentissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriamque leges certantes, multa saepius milia deuicerunt. Nam nullum lasisse maxima uirtus extitit. Haec dicens suasis eis contemnere multitudinem, et confligens cum Syris, duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus autem eos usque ad campum, occidit octo milia: reliqui autem fugati, ad maritima loca discesserunt. Quae audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutem congregans, et multos ab insulis mercede conducens, parabat circa ueris initium dimicare contra Iudam. Ut uero militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter seditiones gentium: nam cum magnificus esset, ei minime sufficiebant quae dudum collegerat: deliberabat primum ad Persidam ire, tributaque provinciae congregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quendam Lysiam, gloriam apud se maximam posidentem, ut regeret provincias à fluuio Euphrate usque ad fines Aegypti, et inferioris Asiae, et partem exercitus, et elefantos ei tradens, praecipit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire, et uisitare Iudaeam, et habitantes in ea ducere captiuos, et euertere Hierosolymam, et genus Hebraeorum omnino disperdere.

Hæc

Hæc quidem præcipiens Lysia rex Antiochus, abiit ad Persiam, centesimo & quadragesimo septimo anno, & transiens Euphratem, ad superiores prouincias ascendit.

De uictorijs Iudæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutioneq; cultus diuini. C A P V T X.

Lysias uero eligens Ptolemæum Dorimenis, & Nicanorem, & Gorgiã, uiros potentes, & amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta milia, equitum uero septem milia, transiuit contra Iudeos. Qui usq; Emaus ciuitatē uenientes, in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt uero eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis, & multi transfuge Iudei, necnon & negociatores quidam, sperantes se emere captiuos Iudeorum, argentum & aurum pro pretijs eorum secum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum Iudas intendens, suadebat suis militibus confidere, hortabaturq; spem uictoriæ in deum habere, & ut saccis induti patria lege cum rogarent, solitumq; petitionis habitum ostendentes supplicarent, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo factō, disponens eos secundum antiquū & patrum modum per millenarios, & illos dimittens, qui paulō antè uxores duxerant, & eos qui possessiones paulō antè acquisierant, ne pro earum desiderio minus audacter contra hostes pugnarent, residuos talibus hortabatur affatibus: Tempus quidem uobis non aliud necessarium est, o socij, nisi ut fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem, quam & propter seipsam uobis charam, & pro diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positus, ut accipientes eam, felicem & beatam renouetis uitam, quasi secundum leges & consuetudines conuerseremur, agite, ne fortè per negligentiam uestram Iudaica gētis semen intereat. Ita ergo pugnate, mor-

tem pro maximo lucro putantes, ut si uiceritis, cum libertate
 & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo
 uos crastina die audacibus animis, ut bellum pro lege patria
 committatis. Iudas quidem incitans socios, ita loquutus est. Ho-
 stibus uerò transmittentibus Gorgiam cum quingentis pediti-
 bus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerent super
 Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de transfugis
 Iudeorum: sentiens filius Matathie, statuit & ipse castra ho-
 stium latenter inuadere. Cumq; cœnasset, focos plurimos de-
 linquens, tota nocte proficiscens, in aduersariorum castra ad
 locum Emaum peruenit. Gorgias autem exploratus est castra
 Iudeorum, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes ascen-
 disse, ubi essent querere decreuit. Luceſcente uerò die, appa-
 ruit hostibus in Emau Iudas cum tribus milibus plus minus,
 armatis utcunque propter paupertatem. Qui respiciens ad-
 uersarios optime septos, & studio militari dispositos, inuitauit
 Iudeos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus, &
 deum inuocare, qui sepius nos inermes contra plures & ar-
 matos fecit habere uictoriam. Sermonem uerò finito iussit tu-
 bicines clangore significare militibus suis, quatenus inopi-
 natos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occi-
 dit, reliquos uerò persequutus est usque ad Gazara, campos
 Idumæe, & Azoti, & Iamniæ. Prostrata sunt autem tria mi-
 lia eorum. Iudas uerò iubebat militibus suis hostium prædam
 contemnere, dum adhuc certamen & pugna contra Gor-
 giam eis superesset, quibus expugnatis, esset præde licentia.
 Adhuc eo dicente hæc ad milites, respexerunt illi qui cum
 Gorgia erant: & exercitum quem in castris reliquerant, ui-
 derunt esse deuictum, castraq; incensa. Nam siuius à longe eis
 quæ acciderant indicabat. Ut ergo hæc ita esse qui erant cum
 Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad
 aciem

aciem attenderunt, mente ad fugam conuersi sunt, Iudas autem sine pugna deuictis Gorgia militibus, reuersus tulit hostium spolia: multumque aurum et argentum, et purpuram, et hyacinthum auferens, ad propria remeauit cum letitia, laudans deum de his quae potuit obtinere. Nam haec uictoria desideratum eis contulit libertatem. Tunc Lysias de perditione exercitus quem perdiderat confusus, statim alia electorum perditum sexaginta milia, et quinque milia equitum congregans, uenit protinus ad Iudeam. Et ascendens super montana, in Bethsuris uilla Iudae castrametatus est. Occurrit autem ei eum decem milibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens, adiutorem deum sibi fieri postulauit. Et confligens cum praefatis aduersariis, sine aliqua dilatione superauit, prosternens quinque milia uirorum. Et factus est reliquis in timorem. Attendens autem Lysias audaciam Iudeorum, quia parati sunt mori, nisi eis uiuere cum libertate licuisset; et timens eorum desperationem tanquam fortem, colligens residuum exercitum rediit Antiochiam: et remorabatur ibi, praefidia congregans peregrinorum, ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudeos uenire posset. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas concionem faciens, suadebat, ut post tantas sibi donatas uictorias à diuina dispensatione, ascenderent Hierosolymam, templumque ab idolis expiarent, legitimasque hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hierosolymam peruenisset, templum desertum inueniens, et incensas portas, et syluas in templo per longam solitudinem pullulasse, lugere coepit cum proprijs socijs pro templi uisione. Eligens autem quosdam milites, iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebant: dum ipse templum à ruina foeditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua uasa, candelabrum, et mensam et aram ex auro facta. Res composuit

composuit autē et uela in ingressu, et ianuas ipsas reconstruxit. Deponēs quoq; altare, de lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uerō et uigesima mensis Kusleu, quem Macedones Apelleon uocant, accenderunt lumina super candelabrum, et adoleuerunt, et holocausta in nouo altari obtulerunt. Hæc autem facta sunt post tres annos, eodem die quo mutata est eorū religio ad profanam idolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho, sic tribus annis permansit. Quinto enim anno et quadragesimo, et centesimo, hæc in templo facta sunt, quinto et uicesimo die Apellei mēsis, Olympiade cētesima et quinquagesima tertia: renouatum uerō est in eodem die, quinta et uicesima Apellei mensis, octauo et quadragesimo, et centesimo anno: Olympiade cētesima et quinquagesima quarta. Desolationem uerō templi contigit fieri secundum Danielis predicationem, quam ante quadringentos et octo annos prædixerat, per quam significauit, quod Macedones illud destruerent. Celebrauit autē Iudas cum ciuibz suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo, nullum genus deliciarū relinquens, sed pretiosissimis dapibus eos pascens. Deum autē laudibus et psalmis glorificabat, seseq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium, post multum tempus inasperata religione receptorum, legem posuerunt, ut posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde et ab illo tempore hastenus hanc festiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina, eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colende religionis apparuit. Murum autē in circuitu ciuitatis construxit, et aduersus incursiones hostiū turrez edificauit altissimas, custodes in eis deputans: sed et Bethsuram nomine ciuitatē muniuit, quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium uteretur.

De bellis Iudæ cōtra Idumæos & Ammonitas. CAP. XI.

Hic ita

His ita factis, gentes finitimæ reparationē templi et for- 1. Mach. 3.
titudinē Iudeorum grauitèr ferebant. Quapropter in-
surgentes, multos Iudeorū per incursiones et infidias oppri-
mebant. Aduersus quos frequēter bella Machabeus educēs, ab
incurfionibus et à malis, quæ Iudeis inferebāt, eos arcere ten-
tebat. Et super filios Esau Idumæos adueniēs per summities,
in ea multos eorū incendit uicos, murosq; prostrauit. Deinde
contra Ammonitas perrexit, exercitum magnum habentes,
quorum dux erat Timotheus. Subijciēs autem et istos, Azot-
torum cepit ciuitatem: et uxores et filios eorum ducens ca-
ptiuos, et ciuitatem incendens, reuersus est ad Iudeam.

De bello Iudæorum contra Tyrios & Timotheum.

C A P V T X I I.

Auidientes autē eum uicinæ gentes reuerti, congregantur 1. Mach. 3.
in Galaaditidem contra Iudeos sibi finitimos. Qui su-
gientes ad Dathemam castellum, trāsmiserunt ad Iudam, man-
dantes ei quod festinaret Timotheus capere locū, in quo con-
fugerant. Cumq; legerentur epistole, à Galilea quoq; alij nū-
cij superuenerunt, indicantes cōgregari eos qui in Ptolemai-
de, Tyro, et Sidone, et alijs erant ciuitatibus Galilæe. Ergo
ex utraq; parte hostibus nunciatis, cogitans Iudas quid debe-
ret fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria milia electo-
rum accipere, et in solatium Galileorū exire: ipse uerò cum
Ionatha fratre suo, et octo milibus militum exiens in Gala-
aditidem, reliquit super cæterum exercitum Iosephum Zacha-
rie et Azariam: præcipiens eis seruare diligenter Iudeam,
et cum nullo hostium bellum committere, donec ipse reuerter-
etur. Igitur Simon perueniens ad Galileam, et confligens
cum inimicis, in fugam eos conuertit, et usque ad portas Pto-
lemaidis persequēs, occidit tria milia eorum, et spolia tollens
preemptorū, et captiuos ab eis Iudeos, et sarcinulas eorum
aufrens,

auferens, ad propria remeant. Iudas uerò Machabeus et fra-
 ter eius Ionathas transcentes Iordanem fluuiū, et uiam trium-
 dicrum ambulantes, Nabatheos cum pace occurrentes inue-
 niunt. Quibus narrantes, que in Galaaditide contigissent, et
 quod multi eorum tribularentur per castella et ciuitates Ga-
 laaditidis, suadentes ei properare contra alienigenas, ut possit
 à periculis Iudeos eruere, flexus reuertitur ad solitudinem:
 et irruens primum super habitantes Bethsuram, cepit eam,
 et omnem masculum etate ualidum trucidauit, et ciuitatem
 incendit. Facta autem nocte, nec sic abstinuit. Sed profectus ad
 castellum in quo Timotheus Iudeos obsidebat, manè ad eum
 peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios,
 et quosdam scalas ut ascenderent, alios machinamenta stre-
 nentes, iussit tubicinem signum dare. Adhortatusq; milites pro fra-
 tribus et propinquis prono animo laborandum, et in tres
 partes diuidens exercitum, hostes à tergo inuadit. Sentien-
 tes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabeus est,
 experti iam prius eum per bella uirtutis et felicitatis, ad fu-
 gam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu,
 interfecit octo milia eorum. Deuians autem ad Mellam ci-
 uitatem alienigenarum, cepit eam, et omnes masculos inter-
 fecit, ciuitatem uerò ipsam succendit: exiensq; inde, Casto-
 machi, et Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. In-
 teriecto uerò tempore, Timotheus maximum preparans ex-
 ercitus, aliaq; presidia colligens, et Arabas mercede con-
 ducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, ex-
 hortatusq; est milites, dicens: Si pugnam cum Iudeis commi-
 seritis, prono animo certate, neq; torrentem transceatis. Nam
 si transieritis, perditionem uobismetipsis cognoscite immine-
 re. Iudas autem Machabeus Timotheum preparatum ad pu-
 gnā audiens, cum uniuersis suis militibus festinabat ad bel-
 lum. Et

lam. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, et quosdam eorum occurrentes occidit: alij autem timorem incutiens, arma sua proijcere coëgit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens, eos interfecit, et locum incendit, uaria usus specie ad hostium necem. Cumq; hæc peregisset, colligens Iudeos qui in Galaaditide erant, cum uxoribus, et filiis, et omnium eorum supellestile, decreuit ad Iudeam reuerti. Cumq; uenisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in uia positum, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti uellet, misit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, et exitus itineris occupauerant: quibus minime acquiescentibus, Iudas adhortatus suos circumdedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cepit, et omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transcuntes uero Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græcè dicitur Scythopolis. Inde ad Iudeam perrexerunt, cantantes et laudantes, et solitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immolauerunt sacrificia, gratias agentes pro his quæ peregerunt, et pro salute exercitus. Nam nullus Iudeorum in his prælijs est defunctus. Iosephus uero Zacharie et Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tempore quo Simon in Galilea Ptolemaidem expugnabat, cum et ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut et ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamnam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrētes: præliq; facto, duo milia suorum militum amittentes, ad Iudeam fugerunt.

fugerunt. Euenit uerò eis hæc calamitas, eò quòd non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminẽ pugnam ante suum aduentum cõmitterent. Nam super omnes alios bellicos tractatus in hoc mirãdus extitit, quòd Iosephi & Azarie claudem futuram prædixerat, si transgredierentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumeos nõ cessabant, sed undiq; eis imminuebant. Et Chebron ciuitatem capiẽtes, munimina eius deposuerunt. Et turres incẽdentes, depredabant terram omnem alienigenarum. Ad Marisan uerò ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa spolia exinde ducentes, ad Iudeam reuersi sunt.

De causa mortis Antiochi.

CAPVT XIII.

2. Mach. 6.

Eodem tempore & rex Antiochus superiorem prouinciã percurrens, audiuit ciuitatem Persarum diuitijs excellentem Elimaidam nomine, preciosissimũq; templum in ea Dianæ, & omni specie ornamentorum plenum: insuper & arma, & loricas, quas reliquisse audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obsidebat eam. His uerò qui in ea erãt, minime territis impetu eius, neq; obfessione, sed pertinaciter repugnantibus, spe deceptus discessit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerunt & persequabantur eum usq; ab Babyloniam. Vbi cum post nudam suorum militum amissionem uenisset, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudeos reliquerat, & creuisse fortitudinem Iudeorum. Super priorem itaque curam hoc crescẽte malo, incurrit in egritudinem. Qua diu tenente, & crescentibus passionibus intellexit quòd moreretur, conuocansq; amicos, morbum suum eis atrocem esse indicauit: confessus hæc ideo se pati, quòd Iudeorum gentem affligens, templum expoliasset, deumq; contempsisset. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium Megalo

Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo perisse Antiochum, quia uoluit tēplum Diane in Persida deuastare. Non qui nullatenus egit peccatum, sed tantū cogitauit, nullo scatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uirum finisse, multo plus uerisimile creditur propter tēpli Hierosolymitani excidium sacrilegum regem perisse. Sed ob hoc non resisto Megalopolitā, cum nostra opinio uera uideatur. Antiochus autem priusquā moreretur, conuocans Philippum, unum ex amicis suis, tutorem cum regni constituit, et dāns ei diademā, et stolam, et anulū, filio suo Antiocho iussit deportare, et censuit ut prouideret eius educationem, et custodiret eum imperium. Defunctus uerō est Antiochus nono et quadragesimo et centesimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudinem, et incōmodis Hierosolymæ. CAP. XIII.

LYsias autem mortem eius nuncians multitudini, filium eius Antiochum, quem ipse nutrebat, regem constituit, uocans Eupatorem. Eodem tēpore hi, qui erant in arce Hierosolymorum custodes Macedonū, et transfuge Iudeorum, multa in Iudeos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendeant in templum immolare, repenti inuadentes, hostiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem superabat. His igitur accidentibus Iudas deuastare arcis custodiam deliberauit, et colligens omnem populum, arcē instantius obsidebat, anno principatus Seleuci centesimo et quinquagesimo. Construens igitur machinamenta, et aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi uerō ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam, et aliquos similes et impios congregantes, ad Antiochum regem usque uenerunt: petentes non debere se despici, dum à contribulibus suis atrociter paterētur: quæ ideo sustinerent, quoniā religionis suæ relictæ, patris eius imperijs

obediſſent, & nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & viros
 eius, necnon & cuſtodes à rege deputati, niſi aliquod ab eo
 præſidium mitteretur. Hæc audiens aduleſcens Antiochus, ualde
 iratus eſt: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, ſiue peregrina ſolatia. Congregatusq; eſt
 exercitus peditum quidẽ centum milia, equitum uero uiginti
 milia, & elephantos ducẽtos & trigintaquinq;. Producentiq;
 exercitum, egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius
 exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumæam,
 exinde ad Bethſuram aſcendit, ciuitatem nimis fortiter munitam.
 Suſtinentibus uero Bethſureis, & præparatione machinamentorum
 eius incenditibus, multam tẽporis in obſidione conſumptum eſt.
 Iudas uero audiens regis aduentũ, deſtitit quidem ab obſidione arcis.
 Occurrens autem regi, caſtra uentatus eſt in anguſto quodam loco,
 qui dicitur Bedeſcaria, decem ſtadijs ab hoſtibus diſtante.
 Rex autẽ egreſſus à Bethſura, per anguſta duxit exercitum
 ad caſtra Machabai: factiq; diluculo, milites ordinauit in acies,
 & elephantos quidẽ ſequi ſeipſos inuicem fecit, propter locorum anguſtiam nõ eos ualens
 in latitudine collocare. in circuitu uero uniuiſcuſq; elephanti
 properabãt pedẽſtres quidẽ mille, equites uero quingenti.
 Geſtabant autem elephanti turres excelſas, & arcarias in eis:
 reliquaq; uirtutẽ ex utroq; latere montis fecit aſcendere,
 amicos exercitui præponens: & iubens clangorẽ fieri, ad hoſtes
 acceſſit, aureos enudans clypeos ſimul & arcuos, ut nimium fulgorem
 ſue claritatis emitterent: montesq; eis frementibus reſultabant.
 Hæc Iudas inſpiciens, territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos,
 ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autẽ
 frater eius, quem Maaronem uocabant, uidens ſublimiorem
 elephantum ornatũ loriciſſe regalibus, & putans in eo ſedere regem,
 acceſſit ad eum

tum omni uirtute: & multos circa elephantem perimēs, alios disperdens, sugere cōpalit: & sub uentrem ingressus elephantis, cum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens, uita priuatus est. Iudas autem fortitudinem hostium cōtemplatus, discessit ad Hierosolymā, & obsidioni necessaria preparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, ut eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse ad Hierosolymam profectus est. Bethsurita ergo territi fortitudine aduersariorum, & sua uidentes necessaria defecisse, seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & suos ibi custodes reliquit. Multo uerō tempore templum obsides, in Hierosolymis sedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibz. Nam ad singula quę cōtra eos statuerat rex machinamenta, illi ē contrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnia consumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia septimus annus instabat: in quo secundum legatū instituta, relinquebatur uacua terra. Multi uerō obsessorum refugiebant propter inopiā necessitatem. Vnde relictī sunt in templo paucissimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res accidebant. Lysias uerō dux & rex Antiochus, quum Philippus à Persida ueniens nunciatus est eis, commendatum sibi præsumpsisse imperium, & reipublicam Antiochi sibi uelle defendere, prætēmittentes obsidionem, ire aduersus Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum ceteris ducibus facere uoluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus dicere, diuturnam obseſionem nihil eis posse proficere: quando & locus aduersariorum constaret esse munitum, & sibi ui-

Etualium necessitas irrogaretur, et expediret pacem facere cum Iudeis, eosque relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti, existere uidetur aduersi. Hec dicens, de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hec Lysia dicente, exercitui et ducebus sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obseis, et patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero suscipientes uerba, et confirmatis sacramentis et fide, exierunt à templo. Intrans uero Antiochus, et aspiciens munitionum locum, impudenter sacramenta transgressus est, inusitatusque omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros usque ad solum. Postquam hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, ducens Oniam principem sacerdotum, qui et Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si uellet Iudeos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudeos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Beroeam Syrie ciuitatem, interfecit eum, post decimum annum principatus sacerdotij eius: qui ut ipse principatum obtineret, impulit Iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum Alchimus, qui et Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellabat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit. Filius autem principis sacerdotum Onie, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quod auunculum suum Menelaum rex interfecisset, et principatum sacerdotij Alchimo dedisset non existenti de genere sacerdotum, sed à Lysia flexus, ut transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum, fugit ad Ptolemaum regem Aegypti, et honorem meruit ab ipso et uxore eius Cleopatra: locumque petijt in regione Heliopolitana, ubi simile Hierosolymorum edificaret templum.

templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De gestis Demetrii contra Iudam. C A P. X V.

Eodem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Ro- 1. Mach. 7.
ma, & perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, &
colligens quosdam mercede conductos satellites, ingressus est
aulam, omnibus libenter eum susipientibus. Comprehendētes
uērò Antiochum regē cum Lysia, uiuētes perducunt ad eum.
Qui statim iubente Demetrio interempti sunt, cum regnasset
Antiochus annis duobus, sicut iam & alibi demonstratum est.
Conuersi autem ad eum multi Iudeorum maligni uel transa-
fuge, cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum, accusa-
bant uniuersam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes
quòd omnes amicos regis interfecissent, omnesq; eius fautores
perdidissent, seipsos quoque à patria terra iactatos, extorres
proprio solo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iu-
deis amicis eius, qui certius de facinoribus Iude renuntiaret.
Demetrius autem commotus, misit Bacchidem, amicum regis
Antiochi Epiphanis, cui omnis Mesopotamia credita erat,
dans ei exercitum, & principem sacerdotum Alchimū com-
mendans, precepitq; periri Iudam, & eos qui cum illo erāt.
Egressus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudeam,
direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace lo-
quens, dolo uolens illum capere. Ille uerò minime credidit, ui-
dens cum tanta multitudine exercitus eum adesse, quanta ad
bellum & non ad pacem uenisset. Sed quidam ex populo at-
tendentes quæ Bacchides cōcionabatur, & existimātes nihil
se ab Alchimo seuum pati consanguineo existente, ad eos
transierunt, & sacramētum ab utrisq; acceperunt, nihil pati,
neque ipsi neq; hi qui eiusdem fuerant uoluntatis. Bacchides
uērò transgressus sacramentum, sexaginta ex eis interfecit, &
alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit, prioribus

fidem non custodiens. Descendens autē ab Hierosolymis, cum ad uillam quę dicitur Birzito uenisset, multos cepit transfugas, et aliquos populi. Quos omnes occidens, denunciavit provincialibus cunctis, ut Ioachim obedirēt. Cui aliquam militum partem relinquēs ad prouinciam custodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uerō principatum suum confirmare uolens, et credens, quod si fidem prepararet multitudini, tutiorem sibi magistratum acquireret, omnes seducebat uerbis: et ad libitum unicuique loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam, et quotquot in ea Iudeos non consentientes sibi inuenisset, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnū fieri, multosque interfecisse uiros bonos et uenerabiles, ipse quoque circumiens prouinciam, occidebat partiū eius fautores. Quod cum uidisset Ioachim, et intellexisset minime se contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiam ciuitatē Iudam accusabat, quasi multa ab eo mala perpeffus, et ampliora toleraturus, nisi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduersus Iudā destinatus perijt.

CAPVT

XVI.

TVnc Demetrius hoc et suis rebus noxiū putans esse, si negligeret tanta Iudę facinora, Nicanorē fidelissimum amicum cum exercitu destinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudeorum. Nicanor uerō perueniens ad Hierosolymam, pugnare aduersus Iudam minime decreuit. Dolo autē opprimere eum cupiens, mittit ei uerba pacifica, dicens nulla necessitate pugnandi se uenisse, sed sacramentum præstare, quod nihil se uisissimum à rege pateretur. Hęc dicente Nicanore, Iudas et fratres eius flexi, nullamque fraudem suspicati, data fide suscipiunt

piunt Nicanorem cum exercitu. Qui salutans Iudam, dum sermocinarentur, dedit signum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum insidias intellexisset, exiliuit et ad suos confugit. Patefacta uero uoluntate sua, et apertis insidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, et pugnam preparans confligit cum eo in uico Capharsamala. Quem uictum compulit ad arcem Hierosolymorum confugere, Cui descendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui sacerdotum et seniorum salutabant eum: et immolationes ostendebant, quas pro rege deo se offerre dicebant. At ille interminatus est eis templum deponere, nisi redeunti sibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius moerorem, in lachrymas proruperunt, et deo supplicabant, eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hierosolymis egressus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisset, ibi castra constituit: ubi et alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in Adasis altero uico, stadijs distans triginta à Bethoro castrametatus est, mille tantum socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum, sed qui sint, et de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hostes inuaderent, procedit in pugnam: et committens fortissimum prælium cum Nicanore, aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse Nicanor dum atrociter decertaret, occisus est. Quo cadente, ducem perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos persequens Iudas interficiebat, et sono tubarum in circuitu positus significat, quod hostes prælio superati discederent. Qui audientes, armati exibant, et fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euasit, dum nouem milium numerus extitisset. Que uictoria contigit quatuordecima die

mensis, qui dicitur apud Iudeos Adar, apud Macedones Diosirus. Hanc celebrant per omnem annū, festum colentes diem. Et ex illo. quidem tempore breui spatio gens Iudeorū ab illis calamitatibus requieuit: sed postea ad certamina rursus & pericula redierunt. Principem autē sacerdotum Ioachim nolentem deponere murum sanctuarij ueterem, & constructum ab antiquis prophetis, plaga quaedam dei repentina percussit, ex qua mutus in terrā cecidit, & tortus per multos dies deestabiliter expirauit, principatū sacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, sacerdotium populus Iudee contradidit.

Iudas auxilia Romanorū implorat. CAP. XVIII

1. Mach. 8.

Qui audiens uirtutem Romanorum, quod expugnassent Gallias, & Hispaniam, & Carthaginē Africę, necnon & Gręciam subegissent, & regem Perscum, & Philippum, & magnum Antiochum, deliberauit cum eis amicitias copulare, mittēs Romanis amicos suos, Eupolemium filiū Ioannis, & Iasonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliares sibi & amicos esse, & Demetrio scribere, quatenus non confligeret cum Iudeis. Cumq; uenissent Romā legati Iude, senatus eos libenter excepit, & ea quę petierunt, celeriter annuit. Faciensq; ob hoc senatusconsultum, exēplum quidem ad Iudeam transmisit, ipsum autem tabulis æreis scriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsultum, de auxilijs & de fide circa gentem Iudeorum: Neminem subiectorum Romanis, bellare contra gentem permittimus Iudeorum, nec alicui bellanti præbendum censens triticum, aut naues, aut pecunias: & si quis contra Iudeos putauerit esse bellandum, sciat eis nos auxilia præstaturos: & rursus si Romanorum quilibet inuasērit terram, Iudeos eis modis omnibus obstaturos. Et si quid de hoc pacto gens Iudeorum uoluerit uel addere uel auferre, communi sententia populi

populi Romani faciendum esse conuenit. Scriptum est autem hoc senatusconsultū per Eupolemium Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub principe sacerdotum Iuda, duce Simone fratre ipsius. Hæc quidem prima inter Romanos, & Iudeos amicitia cognoscitur contigisse.

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit.

C A P V T X V I I I.

Demetrius autem nuntiata sibi morte Nicanoris, & per r. Mach. 9. ditione militiæ, rursus ad Iudeam Bacchidem cum exercitu destinauit. Qui ab Antiochia egressus, peruenit ad Iudeam, & in Arbells ciuitate Galilææ castra constituit, & eos qui in speluncis habitabant, cum multi ad eas confugissent, captos suis partibus aggregauit: exindeq; mouens, ad Hierosolimam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birsiton, castra locantem, contra cum alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus, & equitū duobus milibus. Iudæ uerò fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter ostingentos. Iudas uerò proprijs militibus destitutus, & hostibus imminuentibus nec tempus habens congregandi exercitum, non dubitabat cum ostingentis pugnam contra Bacchidem committere: hortatusq; suos, ut hostes inuaderent, & pugnam uiriliter sustinerent: cum illi dixissent, se non esse ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & suaderent nunc quidem discedere, & à periculis liberari: postea uerò inimicis, collectis uiribus, obuiare: Non hoc, inquit, uideat solis aspectus, ut terga mea hostibus nudem: sed licet omnimodo immineat perire pugnantem: fortiter stabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uerò producens de castris exercitum, ad prælium parabatur: & equites in utroque cornu disponens, leuiiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipse in dextro

cornu cōstitit. Qui cū sic aciem ordinasset, iussit tubicinens signum dare. Hoc idem faciens et Iudas, committit cum hostibus pugnam, et constanter ambobus certantibus, praelium usq; ad occasum solis extensum est. Videns autem Bacchidem Iudas cum electis suis in dextro cornu ordinatum, cōgregans animosiores viros, inuadit illam partem exercitus, et confligens ibi ordinem eorum dirupit, et medios ad fugam cōuertit, sequutus eos usq; Gazara. Videntes ergo fugam dextre partis, qui in sinistro cornu erant, circumuenerunt, et Iudam sequentes in medio eum obsederunt. Qui fugere minime ualens, circumseptus ab hostibus, stans pugnat cum suis: multosq; interficiens aduersariorum, percussus interijt. Iuda uero interfecto, socij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius corpus ab hostibus sub pacto Simon, et Ionathas fratres eius redimentes, perduxerunt ad Modin oppidum, ubi et pater eorum sepultus erat, lugente cum per multos dies populo Hebræorum, et honorante secundum communem et legitimam consuetudinem. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum fortem, et magnum, et bellicosum, et mandatorum patris sui memorem, et omnia pro libertate ciuium et facere, et pati paratum. Tali ergo uirtute plenus, magnam sibi gloriam et monumenta seruauit, liberans gentem a Macedonum seruitute. Qui cū principatum sacerdotij tribus annis habuisset, hoc ordine defunctus est.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaice liber decimustertius.

De bellis Ionathæ, & Bacchidis post occisum Ioans
nem.

CAP. L.

VIBVS modis gens Iudeorum, Mace= 1. Mach. 9.
donibus in seruitute eam tenentibus, libertas
tem recepit, & per quot & quanta certami-
na dux eorum Iudas transiens defunctus est,
pro ipsis bellas, in uolumine anteriore mon-
strauimus. Post interitum uero Iude iterum quicumque erant
impij, & transgressores patriæ legis, uenerunt cōtra Iudeos,
& undiq; eos pessimè uastabant. Aduuabat etiam horum ma-
litiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut
multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas
calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedo-
nes. Bacchides autem Iudeis, qui patria reliquerant solennia,
& communem uitam elegerant, congregatis eis custodiam
prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iude Bacchidi pro-
debant, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iu-
deis calamitatibus oppressis, reliqui ex amicis Iude uidentes
gentem miserabiliter pereuntem, adeuntes fratrem eius Iona-
than, rogabant eum, ut imitaretur fratrem suum, & illius er-
ga suam gentem prouidentiam adhiberet, hortabantur, & ne
despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uero
promittente paratum se esse mori pro cunctis, & credentes
eum suo fratri parem existere, ducem Iudeorū ordinauerunt.
Quod Bacchides audiens, & timens, ne regi uel Macedoni-
bus pericula concitaret Ionathas, sicut olim Iudas, dolo eum
interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neq;
fratrem

fratrem eius Simonem. Qui colligentes socios omnes ad desertum confugerunt: et uenientes super aquam, quæ dicitur lacus Asphar, ibidem commorabantur. Bacchides autem sentiens eos discessisse, et in illo loco conuersari, contra eos cum omni sua uirtute progressus est, et trans Iordanem castra ponens, refouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bacchidem contra se uenisse, mittit fratrem suum Ioannem, qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipsos deponerent suppellectilem, usquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, insidijs lococatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unam cum suis: et rapientes omnia, quæ portabat, occidunt Ioannem, et omnes socios eius. Vindictam uerò, quam per hoc receperunt à fratribus eius, postea demonstrabo. Bacchides autem cognoscens Ionathan in nemoribus Iordanis castra posuisse, obseruans sabbatorum diem, contra eum uenit, tanquam non in ea pugnaturum propter legem. Ille uerò socios hortatus, et animæ eos pati pericula, dicens, in medio comprehensos fluuij et hostium, et uiam qua fugerent non habentes, dum hostes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad deum, ut uictoriam sibi præstaret, committit pugnam cum hostibus. Quorum multos occidens, cum uideret temerarium se Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentem, præuidens plagamque deuittans, cum socijs in fluuium exiliuit, et pernatans trans Iordanem, periculum mortis euasit. Nam Bacchides fluuiio relicto, ad Hierosolymorum arcem discessit, usque ad duo milia suorum amittens. Qui etiam multas Iudæe ciuitates capiēs, muniuit Hiericho, et Amathuntem, et Bethoron, et Bethullam, et Thanniam, et Pharathonem, et Oconam, et Gazara: et turres in unaquaque ciuitate constituens, et muros circundans eis ualidos, et magnitudine præcellentes, custod

custodiam in eis statuit, ut exinde Iudeos affligeret. Arcem uero Hierosolymorum cautius munivit, et tollens filios nobilium Iudeorum, obsides in arce conclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan, et fratrem eius Simonem, nuntiavit filios Amarei celebrare nuptias, et nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, et Arabas cum pompa munificentissima: Ionathas tunc et Simon tempus putantes prosperum sibi ad fratris Ioannis apparuisse uindictam, cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Medaba, et inimicos inter montes insidijs collocatis prestolabantur. Ut autem uirginem uiderunt et sponsum, et multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptijs, exilientes ab insidijs omnes occiderunt, et ornatum cum omni praeda tollentes reuersi sunt, poenam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes. Nam ipsi cum sequētibz amicis, et uxoribus uel filijs, numero quadringenti perempti sunt. Simon itaq; et Ionathas ad oram Iordanis reuersi, ibidem permanebant. Bacchides autem omnem Iudeam muniens, ad regem reuersus est. Iudei uero duobus annis à bellorum tumultu requiuerunt. Tunc transfuge uel impij, uidentes Ionathan cum suis multam licentiam habere liberatis, direxerunt ad regem Demetrium, petētes mitti Bacchidem, ut Ionathan debellaret: quod facilius euenire pollicebantur, si una nocte inopinabiliter eum inuaderet. A rege ergo Bacchides destinatus, perueniens ad Iudeam omnibus scripsit amicis, et Iudeis auxiliari sibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Festinantibus autem eis, et non ualentibus Ionathan tenere, quia nimis se cautē tractabat, Bacchides ira commotus, transfugarum primos quinquaginta, qui sibi et regi mentiti sunt, occidit. Ionathas uero cum fratre uel socijs ad Bethalagam uillam timēs Bacchidem abscessit: edificansq; turres, et muro circumdans, habebat eam ualde munitam.

Quod

Quod audiens Bacchides, milites suos cum Iudaeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedens, per dies multos obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistens, Simonē quidē fratrem suū expugnaturū Bacchidem in ciuitate dimisit: ipse uerō furtim egreditur in prouinciam, & congregans manum multam, nocte Bacchidis inuadit exercitum: & multos occidens, Simonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interiam, egreditur: & Macedonum machinamenta obsidioni præparata, suppositis flammis incendit, & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bacchides ab inimicis se circumseptum, alios quidem ante se, alios autem retrō conspiciens, turbatus hæc insperate sibi euenisse, in trāsugas tanquam in deceptores suum furorem conuertit: uolebatq; si posset, obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoscēs Ionathas, legatum ad eum pro amicitijs destinauit, quatenus redderent inuicem sibi quos ceperāt utriq; captiuos. Putans autem hanc honestiorem Bacchides discessionem, paciscitur cum Ionatha, & iurauerunt utriq; ut nunquā contra se arma præsumerent: & captiuos dantes, & recipientes, in Antiochiam Bacchides recessit. Qui post hanc discessionem, nequaquam ad Iudæam deinceps peruenit. Ionathas uerō hanc libertatem acquirens, in Macma ciuitate, populorum negotia disponebat: & maleuolis uel impijs cruciatis, Iudæorum gentem purgabat.

De Amicitia Ionathæ cum Demetrio, & transfugis Iudæis.

CAP. II.

2. Mach. 11.

ANno uerō sexagesimo & centesimo, Epiphanen Antiochi filium contigit Syriam ascendere, & Ptolemaidam capere ciuitatem per prodicionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam:

fuam: quia dum se clausisset in quadam turri regali, quā non longe ab Antiochia construxerat, à nemine uidebatur: sed, ex republicam ut defidiosus negligebat. Unde ei odium à subiectis exortum est, sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisse, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem et ad Ionathan legatos pro auxilijs: nam praeuenire Alexandrum statuit, ueritus ne ille prius auxilium eius postularet, aut Ionathas memor malorum se cum inimicis coniungeret. Denuntians ut ergo eum multitudinem congregare, obsidesq; Iudeorū recipere, quos Bacchides in arce Hierosolymorum concluserat. Talibus inter hæc à Demetrio Ionathas ad se nuntijs uenientibus, ad Hierosolymam peruenit: et epistolæ regi, audiente populo uel arcis custodibus hilaris intinuit: Quibus selectis, transfugæ uel impij trepidauerunt, præcipiente rege, quatenus Ionathas exercitum congregaret et obsides reciperet. Quos cum accepisset, unumquemq; suis parentibus reddidit. Et quidem Ionathas in Hierosolymis mansione faciebat, renouans ciuitatem, suisq; uoluntate singula construens, et edificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduersus hostes munitissimi. Quæ uidentes custodes munimentum in Iudea, relinquentes ea omnes ad Antiochiā fugerunt, præter illos, qui in Bethsurâ ciuitate, et in arce Hierosolymorum erant, quorum plurima pars impiorum et transfugarum fuit Iudeorum. Quapropter castra non reliquerunt.

De sacerdotio Ionathæ, & occiso Demetrio. CAP. III.

*C*ognoscens autem Alexander promissiones, quas Demetrius fecerat Ionathæ, et fortitudinem eius, et quanta dispossuerat bellans contra Macedones, et iterum qualia ipse pertulerat à Demetrio, et Bacchide duce Demetrii, et melius nihil inuenire, quàm Ionathæ præsidium, ad amicos dicebat:

In præf

1. Mach. 10.

In presenti tempore Ionathas contra hostes fortis existit, & odium habet proprium in Demetrium, à quo multa mala perpassus est: igitur si uidetur, amicum eum facere cōtra Demetrium nunc debemus: non aliàs utilius est rogare eum ad auxilium conferendum. Cumq; ei & amicis placuisset, transmisit ad Ionathan, scribens talem epistolam: Rex Alexander Ionathæ fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iamdudum audiuiamus. Et ideo transmissimus ad te pro auxilio, & ordinamus te hodie principem sacerdotum Iudeorum, & amicum nostrum uocari præcipimus. Idcirco etiam destinavi tibi pro munere purpuream stolam, & auream coronam, & peto honoratum te à nobis similem erga nos fieri. Suscipiens epistolam Ionathas, induitur quidem sacerdotali stola, celebratione tabernaculorum instante, post quartum annum mortis Iude fratris sui. Nam neque per ipsam tempus princeps sacerdotum aliquis cōstitutus est. Collegit uerò & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipse construxerat. Quod factum, ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contristauit, suamq; cepit accusare tarditatem, quod non ante Alexandrum esset ipse demeritus Ionathan. Veruntamen nec sic distulit scribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter existerat: Rex Demetrius Ionathæ, gentiq; Iudeorum salutem. Quoniam nostram seruastis amicitiam, tentantibusque uos inimicis non consensistis: hanc quidem uestram laudo fidem, & in his uos permanere quesumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uestigalium uestrorum relaxationem. Et quicquid predecessoris meis regibus uel mihi hætenus præbebatis, omnia noueritis nostra uobis largitate concessa. Super hæc etiam pretium salis uobis, & coronarum, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum,

frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti mee com-
 petebat, uobis ab hodierno die remitto. Sed & censum singu-
 lorū habitantium in Iudæa, quod nostro erario proficiebat:
 Necnon & triū finitimarum uobis prouinciarū, Samarie, &
 Galilææ, & trans Iordanem, uniuersa concedo, à nunc per o-
 mnia tempora. Ciuitatemq; Hierosolymorū sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere, liberamq; cum suis cōfinibus à decima parte uestigalium esse præcipio. Arcem autem com-
 mitto sacerdoti uestro Ionathæ, ut quos ipse probauerit fideles amicos, custodes in eam deputet nobis seruandam. Capti-
 uosq; Iudeorum & seruientes apud nos, liberos eos esse con-
 cedo. Nec post hanc sanctionem Iudeorum iumenta uolentijs angariatū subiaceant. Sabbatū autem uel omnes dies festos & tres ante eos dies, sine uestigalibus esse denuncio. Eodē modo Iudeos nostram terram habitantes, liberos ac sine læsione di-
 mitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus usq; ad triginta mi-
 lia præstamus, eadē quibus & meus utitur exercitus, ubicunq; ierint accepturis. Ordinabo uerò quosdam eorum in castris, quosdam mei custodes corporis & duces in aula mea consti-
 tuam. Præcipio uerò meis, uestris uti legibus, eaq; custodire, & tribubus propositis in Iudæa legibus obedire. Principemq; sacerdotum diligentiam habere uolo, ne quis Iudeorum aliud templum præter Hierosolymitanum solum uencretur. Præbeo etiam ad sumptus immolationū per singulos annos, centum-
 quinquaginta milia drachmas: quæq; superfuerint pecuniæ, uestras esse uolo. Decē milia autē drachmas, quas reges à tem-
 plo accipiunt, uobis cedo: quia sacerdotibus templo ministran-
 tibus competunt. Quicunq; autem ad templum Hierosolymo-
 rum uel intra fines eius confugerint, debitores regalium pecu-
 niarum, siue qualibet causa faciente, licentiā eis indemnitis cōcedo, saluissq; eorum esse possessiones. Renouari uerò tem-
 b h plum

plum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis spondeo fabricari, turresq; altas cōstruere. Et quicquid ad munimen uestrū necesse fuerit, meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum ut quas cōpistis amicitias nobiscum & sōdus, sine simulatione seruetis. Hęc quidē promittens & blandiens Demetrius Iudeis, scripsit. Rex uerō Alexander magnū colligens cōductum exercitum, & milites qui de Syria transierunt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; commissa, cornu sinistro Demetrii aduersarij sunt fugati, & persecutione diutina multi corū occisi sunt, castraq; direpta: dextrum autē cornu, in quo Demetrius praeliabatur, deuictum est. & alij quidē omnes recesserūt. Demetrius autē fortiter pugnans, non paucos hostiū prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni barathro inhesisset, minime fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei cōtigisset, reuersi circundederunt eum: & omnibus in eum iacula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea multis perfoſsus uulneribus, nec ualens sustinere, collapsus est. Demetrii quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit, sicut & alibi demonstrauius.

De tēplo dei ab Onia in Aegypto edificato. CAP. III.

ONIA uerō principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugisse ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem diximus, uidens Iudeam à regibus Macedonum mala pati, uolensq; memoriā & gloriam eternam sui relinquere, ad Ptolemæum regem & reginam Cleopatram transiuit, petens licentiam, quatenus templum edificaret in Aegypto simile Hierosolymorum, leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret, quod desiderabat, confidens in prophetia Esaie, qui ante sexcētos annos prædixerat, quod oporteret in Aegypto templum edificari maximo deo per uirum Iudeum. Idcirco elatus Onias, Ptole-

mco

meo uel Cleopatra huiusmodi destinauit epistolam: Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera, & cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phoenicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa ueniens, præter constitutiones Iudeos templa construxisse reperi, quapropter & perfidos extitisse, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariamq; religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia, uel sacris animalibus: & peto concedendū mihi cum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, & edificare maximo deo possim, mensura eadem & simili qua Hierosolymorum, pro te tuaq; coniuge uel filijs: quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudei, quò conuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent, possint tuis utilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Aegypto domino deo sacrarium: multaq; talia de ipso predicauit. Hæc quidem Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Cōsiderent tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatrae suæ sororis & coniugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniae posuerunt, rescribentes hæc: Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniae salutem. Legimus tuam petitionem, in qua suggerbas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutū purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si deo gratum sit templum, quod edificaturus sis in tam luxurioso loco, plenoq; sacris animalibus. Sed quoniā dixisti prophetam Esaiam iandudum hoc prædixisse, concedimus tibi, si contra legem uestram non est, ut nihil nos in decum peccasse uideamur. Accipiens igitur locum Onias, edificauit templum, aramq; deo similem Hierosolymorū, minus tamen & pauperrimum. Mensuram uerò eius & uasa mi-

nime uisum est mihi nūc describere. Nam in septimo libro Iudaica antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim et Onias quosdam sui similes Iudeos, sacerdotes et Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria uero Iudeos et Samaritas, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, et propter templa coram ipso Ptolemaeo certare: Iudeis quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autem in Garizim: et supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret, audiens de his altercationem, uictosque morte mularet. cumque pro Samaritis Sabbæus et Theodosius intimasent, pro Iudeis uero et Hierosolymitis Andronicus Messalanus, iurauerunt per deum coram rege secundum leges dicta sua probare: petiueruntque Ptolemaeum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimerent. Rex uero multos secum amicos in concilium congregans, sedit partes audire. Tunc Iudei Alexandria constituti, nimis timebat de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant: nam atrociter ferebant, si hoc tam antiquum et nobile per uniuersum mundum templum solueretur. Cumque Sabbæus et Theodosius concessissent, ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam coepit ex lege, uel prædecessoribus principum sacerdotum, quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset, et quomodo omnes Asiae reges templum uarijs oblationibus et clarissimis donis honorauerunt: de Garizi uero templo neminem sermonem fecisse. Quæ dicens Andronicus, et his multa similia, regem flexit sententiam pronuciare decernentem, templum Hierosolymitarum secundum leges Mosi fabricatum fuisse: Sabbæum autem et Theodosium interficiendos. Hæc sunt quæ contigerunt Iudeis in Alexandria

tria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita, & nuptijs
Cleopatæ.

C A P V T V .

ITaq; Demetrio in pugna perempto, sicut superius indica-
lunus, Alexāder accipiens regnū Syriæ; scripsit Ptolemæo;
ut acciperet matrimonio suo filiam eius Cleopatram: iustumq;
hoc dicebat esse: cum paternum obtinuisset principatum, &
per dei providentiam in eo perductus fuisset post perditionem
Demetrii. Sed etiam per alia multa dignum se eius familiarita-
te, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uerò libenter sponsalia
accipiens, rescripsit dicens, gauisum se esse quòd paternum su-
scepiisset principatum, daturumq; ei suam filiam promisit, &
occurrere iussit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam suam
iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellam ad Ptolemaidem ab
Aegypto producendam, ibiq; cōiungendam esse cōstituit. Pto-
lemæus quidem hæc scribens, propere ad Ptolemaidem perue-
nit, filiam Cleopatram secum adducens: ubi secundum consti-
tutum, Alexandrum reperit, filiamq; suam ei coniunxit, dotem
argento uel auro secundū regiam qualitatem cōplens. Cumq;
nuptiæ celebrarentur, scribens Alexander Ionathæ principi
sacerdotum, iussit eum ad Ptolemaidem festinare. Qui perue-
niens ad reges, munificenter eis offerens dona, dato apud eos
honore potiebatur. Tunc Alexander compulit eum propria
ueste exutum purpura indui, simulq; super tribunal secum se-
dere iussit; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem
clamare, nemini contra eum quicquam dicere, uel causas licere
contextere. Quod cum duces fecissent, regis erga Ionathan ui-
dentes honorē hi qui parati fuerant eum accusare, simul cum
inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid pessimum pateretur.
Tanto uerò studio rex Alexander Ionathan dilexit, ut pri-
mum eum suorum describeret amicorum.

1. Mach. 10.

De bello Ionathæ cum Ioppensibus & uictoria rellis
quarum urbium.

CAPVT VI.

1. Mach. II.

CEntesimo uerò et sexagesimo quinto anno Demetrius
Demetrii filius, cum multis conductis quos ei Lasthenes
Cretensis præsiterat, à Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod
Alexàder audiens, in pauore turbâq; constitutus, continuò de
Phœnicia ad Antiochiam festinauit: ut prius quàm huc perue-
niret Demetrius, eam tutè disponderet. Reliquit uerò humilis
Syriæ ducè Apollonium, cognomine Titū, qui cum multo ex-
ercitu profectus ad Iamnam, Ionathæ principi sacerdotum
mandauit, dicens: Iniustum esse cum solum cum licentia uel po-
testate uiuere, non obedientem regi: sibiq; dicebat hoc magnū
obprobrium ab omnibus inferri, quòd cum nō regi subigeret:
Non ergo te, inquit, in montibus abscondas, arbitratus fortitu-
dinem te habere, sed si confidis tuæ uertuti descende, quatenus
per campum nostri milites confligant, et fortissimi belli euen-
tus demonstrat uictoriam. Scito tamē optimos ab unaquaq; ci-
uitate mihi cōmilites iunctos, qui semper tuos proauos eui-
cerunt. Contra nos autem in tali terra certandum est, ubi non
lapidibus, sed armis decet fortissime praeliari, ne sit tibi locus
quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem
milia militum eligens, ab Hierosolymis egreditur cum fratre
Simone: perueniensq; ad Ioppen, castra foras ciuitatem dispo-
suit. Nam Ioppenses portas concluderant, intus habentes cu-
stodias ab Apollonio constitutas. Cumq; Ionathas obside eos
parasset, timentes ne suam ciuitatē deuastaret, portas aperiuunt.
Apollonius uerò captam audiens Ioppen à Ionatha, tria milia
equitum sumens, et octo milia peditum, ad Azotum perue-
nit, et exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cum ergo
uenisset in Ioppen, tanquam recedēs Ionathan trahit ad cam-
pum, confidens in equitibus, et spem in eis habens sue uictor-
iæ.

hie. Cumq; processisset Ionathas, persequeretur usq; ad Azotum Apollonium: qui cum ad campum uidisset hostem uenisse, conuersus pugnam cum eo commisit. Mille namq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrente disposuerat, qui à retrò inimicis insisterent. Quod sentiens Ionathas, non est turbatus: sed ordinans in quadro exercitum, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter antè uel retrò pugnantibus ubiq; resisterent. Prælio uerò usq; ad uesperam procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit eum aduersario à rû acie inuadere, suisq; præcepit, testudine facta sagittas equitum excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil ledebantur, quamuis hostes super eos frequentia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa, minime contingebant, cum cõstipatione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uerò à primo mane usq; ad uesperum iaculantes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciem: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes autem pedites equites ad fugam conuersos, & spe eorum decepti, sine decore & turpiter abscesserunt, & per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes, ad templum Dagonis confugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incursione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neque pepercit templo Dagonis, sed etiam id flammis consumpsit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uerò quæ in illo concidit prælio unâ cum illis qui in templum confugerant, octo milia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, & Ascalonem uenit: & foras ciuitatem castra constituenti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuersus est ad Hiero-

solymam multam prædam ferens, quam uidebatur à uictis hominibus abstulisse. Alexāder autem deuictum audiens ducem suū Apollonium, simulauit gaudium, quòd præter eius sententiam cum Ionatha conflixisset, qui eius amicus erat: mittitq; testimonium Ionathæ, præbens et præmiū, et honorem, et torquem auream, sicut solet affinibus regis dari: eiq; cōmisit Aacarōnis prouinciæ magistratum.

De gestu Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha

CAPVT VII.

Eodem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, naualem ducens exercitum et pedites, ad Syriam ueniebat, Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiose Alexandro præcipiente suscipiebant, et deducebant usq; ad Azotum: ubi omnes proclamabāt, accusantes Ionathan, quòd templū incendisset et destruxisset, prouinciāq; deuastasset, multosq; eorum interemisset. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas autē in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clarissima uel honorem ab eo percipiens: et perducens eū usq; ad fluiuium qui Eleutheros appellatur, ad Hierosolymam remeauit. Perueniens autem Ptolemaidem, præter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolemæus insidijs Alexandri, quas ei per Ammonium amicum parauerat. Manifestis autem factis insidijs, Ptolemæus Alexandro scribit, ad pœnam Ammonium petens, et dicens insidias se ab eo passum, et uindictam sumere iustum esse. Alexandro uerò non cōcedente, Ptolemæus intellexit illum causam insidiarum extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis autem etiam prius erat odibilis Alexander propter Ammonium: multa nanque per eum passi fuerant: et pœnam quidem ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circumdatus scemineo, sicut alibi dictum

dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorem nuptiarum filie sue, trāsgressoremq; auxiliij, quòd ei contra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & aufrens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uerò gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimius iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, cò quòd à patre eius Demetrio multa mala perpeßi fuissent: & Alexandro tamen Antiocheni propter Ammonii irascebantur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus autem, & iustus existens, nec concupiscens aliena, sed & futura præuidens, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturum, si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se fallacibus negotijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uerò cum magna militiâ uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genero contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Contigit autem in prælio, ut æquus Ptolemæi, uocem elephantis audiens, Ptolemæum iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerunt: multisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed

custodes corporis eius rapientes cum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uerò caput Arabum potentissimus Zabulus abscidens, Ptolemæo transmisit. Qui die quinto releuatus à uulnere dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculū Alexandri mortem simul & caput uidit, qui tamen paulò post uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit uerò Asia Alexander, qui dictus est Balais, annis quinque, sicut in alijs demonstratum est. Suscipiens uerò principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrumperere cœpit Ptolemæi militiam, oblitus & quòd socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriam confugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi congregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorum multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebant Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uerò quidā maleuoli Iudæi exeuntes, uenerunt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nuntiantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidē peruenisset, scripsit Ionathæ, præcipiēs ad Ptolemaidam cum citius occurrere. Ionathas autem obsidionem quidem minime soluere decreuit: seniores uerò populi & sacerdotes congregans, & aurum, & argentum, & uestem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmum ab eo principatum sacerdotij suscepit, quem à regibus ante ipsum donatum possidebat: accusantibusq; cum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs,

Samarit,

Samaria, uel Ioppe, uel Galilea, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei prestitit, quæ uerba huiusmodi continebat: Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudæorū salutem. Exemplum epistolæ, quam Lastheni cognato nostro scripsimus, transmisimus uobis, ut eam noueritis. Rex Demetrius Lastheni fratri salutē. Iudæorum genti nobis amica, nostraq; iura seruati, pro fide decreui dona præbere, et tres possessiones, Afferema, Belscelida, uel Ramathe: quæ additæ sunt Iudæis de Samaria, et his attinentia: nunc quācumq; ab immolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me, uel quæcumque de fructu terræ, uel plantis, omniaq; alia quæ nostro competunt iuri, uel paludes salis, uel coronas, quæ nobis offerebantur, eis concedo: ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar, et detur Ionathæ, quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc quidem scripta fuerant. Videns uerò Demetrius pacem, nullumq; superesse periculum, nec belli timorem, soluit exercitū stipendiaq; eorum imminuit: et solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimicitia militum contra eum conflata sunt, quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uerò ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant, ut eos in certaminibus, si opor-teret, pro se fideles et pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiā, deq; uictorijs Ionathæ & de tribus hæresibus Iudæorū. C A P. VIII.

Intelligens itaq; militum odium circa Demetriū Alexandri 1. Mach. 11. quidam dux, Apamenus genere, Diodotus nomine, qui et Tryphon dicebatur: uenit ad Malachum Arabum, qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifestansq; ei inimicitias exercitus, quas contra Demetrium habebant, dari sibi petebat Antiochum: nam regem cum facere, uel paternū principatū

patum ei restituere se dicebat. Qui primū quidem resistebat, minime credens: post multo uerò tempore Tryphone petēte, uincitur Malachus, flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem sacerdotū Ionathas capere uolens arcē Hierosolymorum, et Iudeos trāsugas uel impios, omnesq; qui per totam prouinciam custodes erant, transmittēs ad Demetrium legatos cum donis, rogabat ut de castellis Iudeæ custodes eijceret. Cui rex, non hæc tantum se præbere, sed etiam his maiora promittebat, post finem belli quod præ manibus habebat: petebat uerò cum et auxilia transmittere, mandans quòd exercitus suus ab eo recessisset. Tunc Ionathas tria milia militum eligēs destinauit. Antiocheni uerò Demetrium propter hæc quæ passi fuerant abhorrentes, et propter patrem eius, qui multa contra eos mala cōmiserat, tempus seruabant quo potuissent eum inuadere: uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha, et arbitrati quòd multa cōgregaret auxilia, nisi præuenirent eum, arma ceperunt: et circūstantes eam obsidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabatur opprimere. Ille ergo uidens populum hostiliter se cum armis inuadere, colligens conductos et ab Ionatha transmissos Iudeos cum Antiochenis cōfligit, quorū uim non ferēs uincitur. Videntes autē sic Iudei Antiochenos atrociter expugnantes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime ledebantur, illos uerò telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, et sic eos de proximis domibus repulerunt. Deinde igne supposito, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tetorum spissitudine deuorauit. Antiocheni uerò nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: et cum Iudei de tecto ad tectum disilirent, et ita eos persequerentur, admirabilem contigit fieri Antiochenis depulsionem.

Rex

Rex autem, ut uidit Antiochenos filios suos et uxores suas uelle saluare, quapropter et pugnam reliquisse, per angustas uias inuadit eos, et confligens cum eis multos interfecit, ita ut cogherentur armis proiectis tradere se Demetrio : qui ueniam eis pro facinoribus concessit, seditionemque compefcuit. Donauit etiam Iudeis partem praeae. Causamque uictoriae suae factos eos professus, gratias agens Ionathae ad Hierosolimam transmisit, laudans eum pro auxilijs destinatis. Post autem maleuolus contra eum exiit, promissionesque fraudauit : bellumque minatus est, nisi cuncta redderet tributa, quae gens Iudeorum prioribus regibus Syriae persoluebat. Et haec fecisset, nisi Tryphon impetum eius prohibuisset, et apparatus eius contra Ionathan, erga suas uertisset curas. Reuersus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adulescenti diadema. Cumque omnes milites transissent ad eum, Demetrium deserentes, bellum contra Demetrium producit, et confligens cum eo, uictoriam obtinuit, et elephantos cum Antiochenorum ciuitate subiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam recessit. Antiochus autem legatos ad Ionathan destinans et literas, amicum cum sibi parauit, et principatum sacerdotij confirmauit : et quatuor prouincias, quae terrae Iudeorum additae fuerant, insuper et aurea uasa uel pocula, et purpuream uestem ei transmisit, hisque omnibus ei uti permisit, et fibulam auream ei donauit, primumque amicum suum uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam a regione Tyri usque ad Aegyptum constituit, Ionathan autem de donationibus Antiochi gauisus, mittens ad eum et ad Tryphonem legatos, amicum se eis professus est, et pugnare cum eo contra Demetrium, insinuans pro praemijs laborum non parua mala a Demetrio se esse perpeffum. Concedente igitur Antiocho a Syria uel Phoenice ut congregaret exerci

exercitum, quatenus cum ducibus Demetrii confli-geret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, et munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hos ipsos petebat, et unamquamque humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistentem ad partes Antiochi trāsire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrii, et his quæ quondam in eis peccasset: esse autem dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberent. Cumq; flexisset ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se et horum fidem ad Antiochum conuocare. Multum uero præter quod sperauerat aliter Gazeos inuenit, qui durissima obiectione non eum suscipere, nec Demetrium relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas concitatus esset, ad obseſionem eorum et afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, et periculum præsens, adiutorium uero longe, et incertum esse utrum ueniret: optimum esse decreuerunt, hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiserunt. Homines enim ante malorum peritiam utilitates non intelligunt suas: sed cum in malis fuerint constituti, tunc mente percipiunt, et agunt quæ nihil lesi facere debuerunt. Ionathas uero consentiens eis de amicitijs, tolensq; obsides ad Hierosolymam transmisit: ipse uero totam prouinciā percurrit usque ad Damascum, dum Demetrii duces audisset ad Cedeſſam cum multa manu uenisse. Cedeſſa inter Tyrum et Galileam consistit. Nam hoc desiderabant duces Demetrii, ut de Syria eum ad Galileam traherent, putantes minime eum pati Galileos sibi subiectos affigi. Cumq;

Ionathas

Ionathas eis occurrisset, Simonem fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multum exercitum de provincia cōgregans, Bethsauram obsidebat, locum Iudææ munitissimum: nam tenebat eam Demetrii custodia, sicut & prius à nobis demonstratum est. Ut uerò aggerem composuisse Simonem uiderunt, & machinamenta constituisse, multaq; usum industria contra Bethsurae obsidionem, timuerunt custodes, ne capto loco interirent, & mittentes ad Simonem, petebant fidem accipere, ne quid ab eo pessimum paterentur. Qui cum dedisset, illos quidem de ciuitate tulit, suamq; custodiam ibi constituit. Ionathas autē exiens à Galilæa, ab aquis quæ Gennisaron dicuntur, nā ibi sua castra posuerat, ad campum qui dicitur Asor peruenit, nesciēs illic hostes existere. Demetrii uerò duces cum ante unū diem cognouissent contra se Ionathan uenire, insidias ei per montē eollocauerunt, ipsiq; cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum uidisset Ionathas ad pugnam paratos, hortabatur suos. Illi uerò qui à Demetrii ducibus per insidias erant locati, à retrò Iudeos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent, ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerunt Ionathan, pauci uerò cum eo numero quinquaginta remanserunt, & Matathias filius Absalom, & Iudas Capsei, qui duces erant totius exercitus. Hi audacter & desperate super inimicos irruentes, atrociter eos fugauerunt. Tunc uerò milites Ionathæ, qui discesserant, ut uiderunt hostes ad fugam uersos, congregati persequabantur eos: & hoc fecerunt usque ad Cedessam, ubi castra hostium erant. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfulsit, duo milia prostruens inimicorum: & ad Hierosolymam reuersus est. Qui cum uidisset omnia sibi dei prouidentia secundum suam accidere uoluntatē, legatos Romam destinauit, renouare cupiens olim cum gente Iudeorum amicitias celebratas, Suis etiam legatis præcepit

præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatis transirent; quos deberent ad memoriam amicitiae uel cognationis reducere. Qui cum Romam uenissent, et ingressi ad senatum, mandata principis sacerdotum Ionathæ dixissent, quod eos mitteret amicitias renouare, quæ prius per senatum de Iudeorum amicitijs fuissent statutæ: senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes Asiæ reges, et magistratus ciuitatum, quatenus per eos illesi ad propria remearent. Reuertentes autem ad Spartiatis uenerunt, et epistolam Ionathæ eis porrexerunt, cuius exemplar huiusmodi fuerat: Ionathas princeps sacerdotum gentis Iudeorum, uel curia et collegium sacerdotum, præsidibus et senatui, et populo Lacedæmoniorum salutem. Si saluis uobis publica uel priuata bene procedunt, sic sunt ut uolumus: salui autem sumus et nos. In prioribus autem temporibus, epistola nostro principi sacerdotum Oniæ à uestro rege Ario, et ab omni populo missa est de uestra simul et nostra cognatione, cuius exemplum subiacet epistolæ, quam quidem libenter suscepimus, et populo et Ario fautores facti sumus, non egentes huius rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere, ne præripere uideremur uestram gloriam. Multo uero transacto tempore, ex quo familiaritas communis extitit, in sacris et constitutis diebus deum pro uestra salute uel uictoria sacrificijs deprecamur, et cum multa nos circumstitissent bella per auaritiâ uicia nostri, nec uobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postquâ autem hostes expugnauiumus, legatos ad Romanos transmisiuimus, Numenium Antiochi, et Antipatrum Iasonis, senatorio apud nos septis honore: quibus dedimus etiam ad uos epistolam, quatenus renouent uobiscum cognationem. Bene igitur facietis, si et uos rescripseritis, et mandaueritis

si quid

si quid forsità indigetis, minime dubitantes, nos erga uestrum
 affectum impigros existere. Lacedæmonij uerò libenter lega-
 tos suscipiunt: et componentes pacta cum eis de amicitijs, di-
 miserunt. Eodem tempore tres hæreses Iudeorum fuerūt, quæ
de rebus humanis diuersa credebant: quarum una Pharisea di-
cebatur, altera Sadduceæ, tertia uerò Essenorū. Igitur Phari-
 sei dicebant, fãto non omnia, sed aliqua gubernare, altera ue-
 rò, quæ accidunt per se consistere. Genus autem Essenorum, o-
 mnia sub fãto esse cõfirmat: et nihil esse, quod hominibus non
 illius decreto proueniat. Sadducei fãtum quidẽ nihil esse exi-
 stimant, neq; per id humana concludi, sed omnia nostræ sup-
 ponunt potestati, bonorumq; nos ipsos autores fatentur, et
 peiora per nostram eligi dementiam. Sed de his quidem cer-
 tius in secundo libro historia: Iudaicæ demõstrauimus. Deme-
 trij autem duces cùm uellent pugnam, in qua uicti sunt restau-
 rare, ampliores priori exercitu uires cõgregantes, contra Io-
 nathan uenerūt. Qui cùm audisset hoc, citius eis ad Amathe-
 tidem occurrit: neq; enim tardare decreuit, usquequo ingrede-
 rentur Iudeam: castraq; disponens non longius ab hostibus
 quinquaginta stadijs, mittit speculatores, qui castra deberent
 hostium perscrutari. Cùmq; omnia ei nuntiaissent, et aliquos
 nocte cepissent, qui aduersarios superuenturos indicabant, cu-
 stodias extra castra disposuit, et exercitum per totam noctem
 armatũ habebat, præcepitq; ut forti animo essent: et si opor-
 teret etiam nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur.
 Demetrij uerò duces cùm audissent Ionathan cognouisse suũ
 consilium, perturbati, quòd inimici manifestati fuissent, nullo
 modo ualebant per insidias eos inuadere. Nam ex eo quod se
 credebant non esse pares Ionathæ militibus, fugam meditati
 sunt, multaq; facientes incendia discesserunt: ita ut hæc uiden-
 tes Iudæi, putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cùm ad

castra eorum manè uenisset, inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse, persequeretur, quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium transierant. Vnde reuersus ad Arabiam Nabathæos expugnabat: multamq; eorum prædam abigens, captiuosq; ducens, peruenit ad Damascum, ubi omnia illa reposuit. Per idem tempus frater eius Simon, omnem peragrans Iudeam, et Palestinā, usq; ad Ascalonam muniuit castella. Quæ cum edificijs, et custodijs tutafecisset, ad Ioppen peruenit: et occupans eam, magnā introduxit ibi custodiam. Nam audierat Ioppenses uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquā Ionathas et Simon tractauerūt, ad Hierosolymam sunt reuersi. Cumq; omnem populum ad templum congregassent, suadebāt muros Hierosolymorum refabricandos, et dirutam partē muri templi reconstruendam, alijsq; turribus muniendam, necnon et in media ciuitate alium edificare murum, ut custodibus arcis alimentorū copia negaretur. Insuper etiam castella, quæ sunt in prouincia, facerent tutiora uel fortiora. Cui dum et populus de bene propositis consensisset, ipse quidē moenia ciuitatis edificabat: Simonem uerò misit prouinciam communire. Demetrius autem transiens ad Mesopotamiam peruenit. Quam cum uellet cum Babylone et superioribus prouincijs obtinere, ut exinde occasiones de toto acciperet imperio, tunc illi Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miserunt, promittentes ei subuenire, si ad illos transiret, et tradere se, uel expugnare cum eo regē Parthorū Arsacem. Qua spe sublatu subito egreditur ad eos, ut si Parthos deuinceret, uiresq; resumeret, regem Tryphonē postea debellaret, longeq; cum à Syria pelleret. Quem cum prono suscepissent animo prouinciales, et multos congregasset uiros, bellumq; et omnem militiam aduersus Arsacem pro-

duxisset

duxisset, ipse quidē uiuus capitur, sicut alibi iam retulimus.

De obitu Ionathæ, & successore fratre Simone. C A P. I X .

TRyphon uerò cum mortem Demetrii cognouisset, per-
fidus Antiocho cœpit existere. Insiadiabatur enim, quā-
liter eum interficiens, ipse regnum teneret. Impediebant uerò
impetum eius & uoluntatem amicitie Ionathæ, quas cum An-
tiocho habebat. Vnde primum Jonathan statuit occidere, &
tunc aduersus Antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo
cogitans Jonathan consumere, ad Bethsurā ab Antiochia ue-
nit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cum electis qua-
draginta milibus ei Ionathas occurrit, putans ad bellum cum
uenisse. Tryphon uerò cum Jonathan uidisset ad pugnam pa-
ratum, donis eum placauit, suisq; ducibus ut Ionathæ obedi-
rent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare, cun-
ctamq; suspicionem depellere, quatenus cōfidentem & incau-
tum, nihilq; præuidentem caperet: & persuasit ei, ut exercitū
dimitteret, quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo, nequa-
quam bello existente, & undiq; pacem rebus habentibus: sed
tenere paucos, & Ptolemaidem simul cum eo uenire suppli-
cabat: nam tradere ei ciuitatem, & omnem prouinciæ modera-
tionem, se uenisse profitebatur. Ionathas uerò nihil suspicans,
sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens,
exercitum dimisit, tria milia secum sola tenens. Ex quibus in
Galilea duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad
Ptolemaidam Tryphonem comitatus superuenit. Ut uerò intra-
uit Ptolemaidam, portas statim ciues serauerunt, secundū quod
eis à Tryphone erat præceptum, & Jonathan uiuum capien-
tes, omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit etiam Try-
phon ilico ad Galileam, qui relictā duo milia interficerent.
Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ comperis-
sent, antè quàm uenirent à Tryphone missi circumdati à pro-

uinciâ processerunt. Tunc satellites Tryphonis cū uidissent eos pro anima decertare, nullam eis molestiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hierosolymitæ tamen cū audissent Ionathan captum, & cum eo milites perisse, flebant illius interitum: & summus de ipso questus apud omnes fiebat: magnus autem timor eos inuadens cōtristabat, ne eis uirtute uel prouidentia Ionathæ priuatis, uicinæ gentes inimicæ, & propter Ionathæ mortem inquietatæ, contra se bellum construerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ sicut suspicabantur euenirent. Nam gentes mortem Ionathæ cū audissent, contra Iudeos bellare cœperunt, tanquam indigentes duce. Tryphon uerò exercitum multum congregans, ad Iudeam ascendere statuit, ut Hierosolymam debellaret. Simon autē uidens Hierosolymitas metuentes, cœpit eos alloquio cōfortare, quatenus forti animo essent, nec pertimesceret Tryphone superueniente. Et cōuocans in templo populum, alacriore cum suis uerbis effecit: hinc allocutionis initium sumēs: Pro uestra, inquit, libertate o uiri Iudæi, me dudum cum patre uel fratribus mori paratum, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima non desunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, nostram familiā nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima nostra possit eicere, sed introducat magis desiderium uitæ, uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare, uel pati pro uobis recuset, sequamini prono animo uerbicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo, ut meæ parcam animæ: neq; peior, ut quod illis uisum est optimū, pro patrijs interfici legibus, uel pro dei religione, deuīt: sed in quibus oportet me germanum illis fratrem ostendere, in his me demonstrabo consimilem. Confido enim in deo, ultionē ab inimicis expetere, uosq; omnes cum uxoribus uel filijs ab eorum uiolentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio reseruare.

referuare. Nam iudeo gentes contempsisse uos, tanquam ducē
 non habentes, bellaq; preparasse. Cum hæc Simon uerba ad 1. Mach. 12.
 plebem fecisset, confestim depulso populus ab animis metu au-
 daciam sumpsit, desperansq; ad spem bonam repente mutatus
 est, & unanimiter exclamauit, nutu dei esse Simonem ducem,
 & Iudæ uel Ionathæ fratrum principatum tenere dignum: se
 quoq; omnibus iussionibus eius obsecuturum promittens, du-
 cis ei contulit dignitatem. Tunc Simon cōgregans omnes sui
 exercitus bellatores, festinauit ciuitatis muros reconstruere,
 turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam Io-
 nathan quendam amicum, filium Absalomi cum militibus ad
 Ioppen, imperans habitatores eius eijcere: nam timebat ne ci-
 uitatem traderent Tryphoni: ipse uerò Hierosolymam tueba-
 tur. Triphon autē exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu
 ad Iudæam uenit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum
 suis occurrit ad Iadani ciuitatem, quæ super montes iacet, unde
 etiam Iudææ campi patefcunt. Cum uerò Tryphon à Iu-
 deis audisset ducem Simonem constitutū, direxit ad eum, frau-
 dibus uel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire: iubetq; ei, si
 uellet fratrē Ionathan redimere, mitteret argenti talenta cen-
 tum, duosq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur post
 dimissionem, ne Iudæam in suam ditionem redigeret: quia &
 nunc nō pro alia re, nisi pro debito uestigaliū eū se ligasse cō-
 finxerat. Tum Simon intelligens artem Tryphonis, quid et-
 si argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxa-
 ret, sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscens, tamē ter-
 ritus, ne à populo accusaretur, se causam fraternæ necis exti-
 tisse, quòd non pecunias nec filios pro ipso contraderet: colligens
 exercitum, mandata Tryphonis indicauit, dicens, quòd
 hæc dolo uel insidijs plena sunt: tamē optabilius esse pecunias,
 & filios ei transmittere, quàm propositis à Tryphone non

obediens, putaretur non uelle fratrem absolui : initoq; cum suis Simon tractatu, filios Ionathæ, pecuniasq; transmisit. Quæ cum Tryphon accepisset, nec fidem seruare, nec Ionathan absolvere uoluit : sed mox exercitum colligens, ad propria remeauit : ordinatoq; itinere per Idumæum, ad Hierosolymam ascendere cupiens, uenit ad Doram ciuitatē Idumææ. Præcedebat uerò cum exercitu Simon, castra cōtra eum semper disponens. Quod cognoscētes hi, qui in arce Hierosolymitana erāt, ad Tryphonem dirigunt, rogātes eum ad se ocys properare, quatenus alimenta eis præberet. Ille uerò per noctem illam equitatum parauit, quasi Hierosolymam ascensurus : sed niue uehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis uel pedibus suis. Qua causa obstante, nequiuit ad Hierosolymam Tryphon ascendere : sed reuertens ad Syriam, et propè Galaditidem ingressus, Ionathan ibi perimi, uel sepeliri iussit, et ita ad Antiochiam peruenit. Simon autem à Bascama ciuitate transferens ossa fratris, sepeliuit in patria sua, luctum maximum omni super eum populo faciente. Tunc Simon ingenis Mausoleum fabricās, patri suo fratribusq; sepulturam ex albo et polito lapide construxit, opus mirabile conspicuumq; faciens : cuius et porticus undiq; columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper et pyramides septem parentibus, uel unicuiq; germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucētes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, et edificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uerò est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quē annos quatuor gentem continuit Iudeorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publicisq; monumentis primi anni Simonis benefactoris, et Iudeorum principis scriptum est. Itaq; Iudæi feliciter aduersarios uicinos superauerūt, cum

Simon

Simon Gazara ciuitatē, uel Ioppen, uel Iamnam deuasaret, arcemq; Hierosolymorū deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos ledere possent. Quod cum fecisset, optimum et utile putauit, etiam montem super quem arx constituta erat, destruere. Quo multitudo cunctiq; ingressi, montē destruebāt, et nec die, nec nocte cessantes per tres annos, deposuerūt eū ad solum, campumq; planissimū fecerunt, ita ut eminentius templū excelleret, arce uel monte depositis.

De Tryphonis malitia, & dolis. C A P. X.

Post captiuitatē Demetrii, non multo post, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphō interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem et familiares suos ad milites transmisit, et multas dare pecunias pollicitus, si eum regem ordinarent. Nam Demetrium a Parthis captum nuntiabat teneri, fratrem uerō eius Antiochum, si principatum obtineret, multa pessima eis facturum esse dicebat, dum proditiōe eorum ulcisceretur. Qui cū sperassent affluentia pecuniarum sub regno Tryphonis frui, principem eum constituunt. Tryphon autem ut regni insignia suscepit, continuo nequitia suam patefecit, et innotuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obsequabatur, non hoc uoluntate bona, sed impossibilitate faciebat. Postquā uerō regnum adeptus est, exuens se simulatione uerius Tryphon apparuit, coepitq; potius extraneos, quā clientes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrii uxore se contulit, quæ tunc in Seleucia cum filiis erat conclusa. Errantem uerō fratrem Demetrii Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittēte Tryphonis timore, accersit Cleopatra, ad suas eum nuptias et ad imperium inuitans. Quem ad hoc uocauit suadentibus amicis, et timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

Demorte Tryphonis.

CAP. XL

1. Mach. 15.

Cumq; intrasset Seleucia Antiochus, et fortitudo eius per singulos dies cresceret, exijt pugnaturus contra Tryphonem. Quem uincens a superiore Syria repulit ad Phœnicen, et in Dora castello munito conclusum obsidebat, mittitq; ad Simonem principem sacerdotum Iudeorum legatos pro amicitijs, uel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obsidentibus largè præbuit, ut Antiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam Tryphon dum a castello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea cõclusiõe, peremptus est, tertio sui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum. CAP. XLII.

Sed Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuio nem unà cum ministratis pecunijs, et alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradēs, ad deprædationem Iudeæ, captiuitatemq; Simonis misit. Sed cum Simon audisset Antiochi præuaricationem, licet senex esset, tamè quod nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat, concitatus ad audaciã super etatem suam, iuuenilem fortitudinem accepit, et disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum, ipse uerò per aliam partem cum reliquis uiribus perrexit ad bellum: multosq; in uallibus montium ad insidias locabat, nullusq; conatus eius euasit, sed omnem hostium uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam et ipse cum Romanis de auxilijs composuerat.

De interfectione Simonis.

CAP. XLIII.

Igitur annis octo principatum sacerdotij Iudeorum regens, moritur in cõuiuio per insidias Ptolemæi generi: qui uxorem eius cum duobus filijs capiēs, et uinctos habēs misit tertium Ioannem, qui et Hyrcanus uocabatur, occidi. Quod cum sensisset iuuenis, euasit periculum, et ad ciuitatem festinauit: confidens

confidēs de populo propter patris sui beneficia, Ptolemeiq;
odium. Properantē uerò per aliā portam Ptolemæum intrare,
populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptole-
mæus ad quoddam castellū, nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum deq; matris
Hyrcani morte & passionibus. C A P. X I I I.

Accipiens autem paternū principatum Hyrcanus, deum
hostijs placauit, & ita cōtra Ptolemæi militiam produ-
xit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus
hostem circumueniens præualebat: uincebatur tamen matris
& fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trahens, in
prospectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, si nō ab
obsidione discederet. Hyrcanus autē quantum remitteret de
obsidionis industria, tantum charissimis putabat offerre subsi-
dia, ne dum male pateretur, eius crudelitati reputaretur. Ma-
ter autem protendens manus petebat, ne propter eos differ-
ret, sed multò magis impetu castellum inuaderet: inimicq;
sue potestati subactō, pro charissimorum tormentis redderet
retributionem: sibi quoq; æstimans hoc esse utilissimum, si per
suam mortem hostes atrocius deperirēt. Hyrcanum uerò pe-
titionibus matris incensum, castellum capiendi furor tenebat.
Rursus uerò cum uidisset matrem cedi uel dissipari, solueba-
tur: & pro ingestis matri tormentis, impetum deponebat ob-
sidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum ex-
pleuit in quo semper Iudæi uacant. Nam per septem hunc
observant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus
à bello solutus, occidit matrem & fratres Hyrcani, & fugit
ad Zenonem, qui Cotylas appellabatur, in Philadelphia ty-
rannidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochum & Hyrcanum
deq; sepulchro David. C A P. X V.

ii 3 Antiochus

Antiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, cōtra Iudeam accessit, quarto anno sui imperij, primo uerò principatus Hyrcani, Olympiade centesimasexagesimasecunda. Cumq; deuastasset prouinciam, Hyrcanū in ciuitate cōclusit, quam septem aciebus circundedit: nihil tamē penitus proficiebat propter murorum munimina, et propter obsessōrum uirtutem, necnon et aquarum inopiam, qua propter siccitatē domabatur. In parte uerò planissima turres statuit celsiores, numero centum, tria tecta unaquaq; habēte, super quas militares ordines disposuit: multosq; quotidie labores cōgressus inferebat, fossamq; altam et latissimā construēs, muros ciuitatis deposuit. Iudei uerò multas incursiones contrā moliebantur: et si quidem incautos aduersarios inuenissent, pessime eos conterebant: si uerò præsensisse cognoscerēt, innocui redibant. Vt uerò noxiā multitudinē intra ciuitatem Hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs, nihilq; populo prodesse prospexit, inutilem eius partem secernens foras ciuitatē emisit: quæ uerò bellicosa et fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarēt, seuisimis tormētis miserabiliter animam exhalabant. Cum uerò festi dies tabernaculorū uenissent, miserati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias septē dierum, propter festiuitatem deiq; supplicationem. Qui cum audisset, respondit legatis: Immolate. Nec non etiam sacrificiū magnificentissimum destinauit, taurū cornibus inauratis, et pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod sacrificiū adductū susceperunt qui ante portas stabant, et ad templum deduxerunt. Antiochus autē iste in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit: nam ille capiēns ciuitatē, porcos super aram immolauerat, et ius carniū per totum templū spererat:

serat: etiam leges Iudeorum, paternamq; religionem cōfuderat, propter quæ gens illa rebellauit, & minime reconciliari passâ est: hunc uerò Antiochum propter pietatem religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modestiâ eius. Hyrcanus etiam animaduertens studiū ipsius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis cōuersationē restitueret. Qui cum resutasset pessimum consiliū suadentū gentem capi legibus dissonantem, ad omnem pietatē flexus, legatis respōdit: quod si traderet arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudeam existentū soluerent, & custodiā in ciuitate susciperet, cōfirmans pactum, finiret bellum. Iudæi uerò omnia perferre præter custodiam cōsentiebant, quam non propter aliud, nisi pro dissimili cōuersatione recusabant: pro custodia tamē obsides dare profitebantur, & talenta argenti quingenta: ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum suscepisset rex Antiochus, & coronam ciuitatis deposuisset, obsidionē soluēs discessit. Hyrcanus uerò sepulchrū Dauid aperiēs, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarū exinde protulit: ex quibus primus Iudeorū cœpit peregrinos alere. Composuit etiam cum Antiocho amicitias, suscipiensq; eum intra ciuitatem, munificenter abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. Cumq; exercitū Antiochus cōtra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egressus est. De his testis est Nicolaus Damascenus, sic in historia dicens: Trophæum sistens Antiochus iuxta fluuiū Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorū ducentem, ibi duobus diebus remoratus est, petente Hyrcano Iudæo propter Iudeorum celebrationē, in qua nō erat legitimū eos proficisci. Et hæc quidem non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatum instabat, in qua minime licet nobis uel in sabbatis uel in festo die uiam cōficere. Tunc etenim

Antiochus

Antiochus cum Arsace Parthorum rege confliens, et multum perdens exercitum, interijt. In regno autē Syriæ frater eius Demetrius succedit, Arsace cum à captiuitate solvente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrā ingressus est, sicut prius demonstratum est.

De Hyrcani uictorijs & amicitia cum Romanis.

CAPVT

XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, statim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparas et desertas pugnantibus defensoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laborasset, sexto mense capit: post etiam Samogam, uel illas quæ uicinae fuerunt, necnon et Sychinam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templum ædificatum ad similitudinē Hierosolymitani possidebat, quod Alexātri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manassen generū suum, fratrem Iaddi principis sacerdotum, sicut superius intimauius. Contigit uerò templum hoc dirui post annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumæe Aboram, Marisam, cunctosq; cum domuisset Idumæos, permisit eis prouinciam habitare, si circumciderentur, legibusq; Iudaicis uteretur. Qui desiderio patriæ terræ circumcisionem, et aliam conuersationem Iudeorum prætulcrunt, ideoq; ex illo tēpore cœperunt esse Iudæi. Quo factō, Hyrcanus princeps sacerdotum, societatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset, cōposuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, consul senatū omnem octauo Idus Februarias, in campo iussit cōuenire, præsentē L. Manlio, L. Memmij filio, et C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudeorum petiuerant, Simon filius Dosithæi, et Apollonius Alexātri, et Diodorus Iasonis, uiri optimi à populo Iudeo-

rum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uille, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terrā eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiātur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut & prouinciam æstiment uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illesi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmissis, esse renouandas. De rebus autē ablatiis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuum habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudeorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fisconē cognominatum, quatenus de genere Seleuci trāsmitteret eis, qui deberet accipere principatū. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitū mittens, pugnā cōmissa, Demetrium superat. Qui dum fugeret ad Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea nō susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interiit.

De felicitate Iudeorum sub Hyrcano & eius bello contra Samariam.

C A P. XVII.

Alexander

Alexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe sacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrii Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syria tenuisset, cōtra Iudeam exercitum destinare timuit. Audiens uerò germanum suum, & ipsum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas uires contra se à Cyzico congregasse, cum intra prouinciam statuit expectare, quatenus obuius incursionibus fratris Antiochi resisteret, qui Cyzicenus dicebatur, quòd in illa ciuitate nutritus esset: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, & uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrii Grypi patris. Contigit uerò ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxisse, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipse post mortem Antiochi à Macedonibus destitit, dum neq; ut amicus, uel subiectus aliquid eis prebuisset. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra se pugnabant. Nam dum bello occupati fuissent, Hyrcanus Iudeam cum licentia possidebat, multamq; pecuniarum summam collegit: ambosq; inter se dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua suo loco referam, qualiter ab Herode sit cōdita, & Sebastia nominata. Accedens igitur ad eam studiose obsidebat, memor malorū quæ Samaritæ cōtra Marisenos colonos, & auxiliares Iudeorum commiserunt, obediētes regibus Syrorum. Cum ergo mœnia undique circundedisset, duplici muro cincta studijs octoginta, filios suos obsidioni preposuit, Antigonū & Aristobolum. Quibus imminētib; in tantum necessitatē famis Samaritæ

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniens ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samarias reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuita matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū predatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam cōmittere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circumuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudeis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusionē capiens ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quod filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo proecessisset, hoc omni populo manifestum fecit, quod ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudei, sed & prouinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemæum

meum Lathyrum seditionem mouens, ordinauit duces Chelchiam, et Ananiam filios Onie, quem superius templū edificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrorij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sententia eorum nihil tractabat: sicut testatur et Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures et qui cum eo ascenderunt, et quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemæum transibant: soli uerò Iudei qui Onie dicebantur, apud Cleopatram permansere reginam, propter Chelchiam et Ananiam. hæc Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudeos felicitas, magis autem Pharisei. Nam male eum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facile crederetur. Discipulus tamē eorum et Hyrcanus fuerat, et nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cōuiuium uocaret, et amicabilem pasceret, nimisq; delectari uidisset, dicere coepit: Scitis me uelle iuste uiuere, omniāq; agere, per quæ deo et uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, et à recta uia deuiantem, reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium præberent, omni uirtute ornatum, letatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus et seditionibus gaudēs: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, et ueritatem cognoscere iustum est, depone principatum sacerdotij, et tantū sufficiat tibi populi regere magistratū. Hyrcano uerò causam rogante, quæ propter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiui-mus à senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Cōtra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisei ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Sadduceorum hæresi, quæ contraria Phariseis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: sciētibus omnibus
Phariseis

Phariseis Eleazarum blasphemiam fecisse, & hoc manifestum illi fieri posse, si requireret illos, quia dignus esset poena pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariseos interrogasset, quam iudicaret cum poenam meritum, Non enim credo, inquit, cum uestra sententia factam iniuriam. Tunc illi cum cum honorari uellent, dicebant, ad mensuram poenae plagas & uincula sufficere: nam non uidebatur digna contumelia quae potuisset morte multari: & quia modesti sunt naturaliter ad tormenta Pharisei, ualde contristabatur. unde putabat illorum sententia maledictiones Eleazarum sibi fecisse. Incitator uero irae eius Ionathas, flexit cum relictis Phariseis ad Sadduceorum partem transire: ut & leges ab eis populo dispositas solueret, custodesq; earum puniret. Vnde summum ei & filijs odium à multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum differemus. Nunc autem uolo demonstrare, quas leges populo patrum successione tradidissent Pharisei, quae non sunt inter Mosaicæ leges conscriptae: ideoq; Sadduceorum gens has expulit, dicēs illas debere teneri leges, quae conscriptae sunt: illas uero quae à patribus traditae fuissent, minime custodiri. Et de his multa questio uel altercationes maxime fiebant: & Sadduceos copiosi uel diuites sequebatur, populares uero non eis obsequebantur, sed Phariseos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus haeresibus, atq; Essenorum, in secundo uolumine Iudaicae historiae differuimus. Hyrcanus autem post seditionem sedatam feliciter uixit, & principatum optime rexit annis trigintauno: defunctusq; reliquit filios quinq;, qui maxime his tribus rebus dignus à deo iudicatus est, magistratu populi, principatu sacerdotij, & praedicatione prophetiae. Nam deus cum eo erat, & futurorum praescientiam ei donauit. Ita enim cognoscebat & predicabat, ut etiam de duobus filijs praediceret, quod rerum domini non diu-

tius permanerent. Quorum interitum operæ pretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum indigni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte. CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatē transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringentos octoginta & unum annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrē suum secundum Antigoniū, simili dignitate eum ornauit: alios uerò uinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrē de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominā esse reliquerat: qui ad tantam crudelitātē perductus est, ut uinculis eam penuriāq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigoniū, quem amare uidebatur, & cōmunis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem nō credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uerò per inuidiā arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione redisset, tempore quo festiuitatem tabernaculorū deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templū ascendit, ualde splendidissime ornatus cum suis armatis, & multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uerò cupientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerūt: & uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quomodo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non hæc à priuato fieri uiderentur, sed regie munificētiæ ostentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incidere, simulq; suam custodiam curans, disposuit custodes sui corporis,

corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autē ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: et præcepit, ut inermes occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uerò cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: Quia frater tuus, inquit, audiens cōstruxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nuncio Antigonus nihil arbitratus dolosum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostendit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatem, quàm iste passionēs. Ammirari potest quilibet et Iudam Esseum genere, qui nunquàm in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis et notis, qui gratiam prædicēdi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo periturum in turri Stratonis. Locus uerò stadijs sexcentis distabat, ubi cum prædixit interfici. Dici quàm plurima pars transierat, ut etiam dubitare de uaticinatione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nunciatur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam et ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo maritima Cæsarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Aristobulum autem fraternæ cedis poenitentia, fletusq; possedit, necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: et intolerabilem passionem corruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer auli-

cus portaret, lapsus est in loco, quo maculae sanguinis adhuc Antigoni permanebant, ut arbitror, dei prouidentia disponente. Quo facto, clamor uidentium fuscum sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamore uero cum Aristobulus audisset, causamque requisisset, tacentibus amplius minabatur, discere uolens clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quae tacentur, et semper esse peiora putant. Ut uero cogenti et interminanti ueritatem aperuerunt, confunditur eius mens, percussa conscientia sua, gemensque cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nunquid latere deum potui in tam impijs et crudelibus factis, ut non pro scelere fraternalis necis ueloci poena consumerer? Usquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris et matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, sed paulatim meum libo sanguinem interemptis? Quae cum dixisset, moritur, regni sui anno primo: qui etiam dictus est *φιλέμαρ*, id est, amator Graecorum. Multum uero patriae profuit. Nam subegit Ituraeos, plurimamque eorum prouinciam Iudaeis adiecit: et compulsi habitantes in ea, ut si uellent in prouincia permanere, circumciderentur secundum leges Iudaicas. Erat autem naturae ualde modestae, et pudoris ingenui, sicut testimonium praestat Strabon, nomine Timagenes, ita dicens: Modestus fuerat hic uir, et nimium Iudaeis utilis. Nam prouinciā eis acquisiuit, et partem gentis Ituraeorum sibi circumcisionis uinculo coniunxit.

De gestis Alexandri, Ptolemæi, Cleopatre, Theodori
& uarijs praelijs.

CAP. XIX.

DEfuncto tamen Aristobulo, Salome uxor eius, quae apud Graecos Alexandra nominatur, soluens fratres eius, quos ligatos Aristobulus tenebat, ut praedictum est, Iamneum qui et Alexander dicebatur, regem ordinauit, etate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Causa uero huius odij, talis fuisse

fuisse dicitur: Cum diligeret priores filios suos Hyrcanus, Antigonū & Aristobulum, & apparuisset ei deus in somnis, & interrogasset eum, quis filiorum successor eius existeret, deo demonstrante uultum istius, cōtristatus quòd omnium bonorum suorum hic heres existeret, genitum in Galilea nutritri dimisit. Deus uerò nequaquam mentitus est Hyrcano. Nanq; regnū post Aristobuli finem, iste suscepit. Qui unum ē fratribus suis, nitentem regnum præsumere, interfecit: alterum uerò uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suum, sicut ei uidebatur utile, disposuisset, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaq; commissa, uictor in ciuitate hostes concludens, obsidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza sole ut subijcerentur, restabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, suasq; uires perdentibus, nequaquam Ptolemaite sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis, Zoilus qui turrinē Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriendum, tyrannidem meditatus est, dum reges contra se bellarent: & paululum Ptolemaitis subueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut confiderent ab eis mereri solatia. Vterque enim durabat, quod sepe athletis contingit: qui cum uiribus diffidunt, erubescētes cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis spes erat in rege Aegyptiorum Ptolemaeo Lathyro, qui cum à matre depulsus ē regno fuisset, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaite, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt, dicentes, si transfret ad Syriam, haberet Gazaeos & Zoilum, insuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaite

secum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare festinauit. Per idem tempus Demenetus orator eloquentissimus, persuasis eis sententiam permutare, melius esse dicens, incertum Iudeorum sustinere periculum, quam manifestam suscipere seruitutem, dum se traderent domino : quo facto, non solum presens haberent bellum, sed multo magis ab Aegypto sperarent. Nam et Cleopatram nequaquam pati filium uicinum exercitum aggregare dicebat, sed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat et à Cypro filium eicere: et cum Ptolemæus nihil proficeret, rursus Cyprum fugeret, ipsos uero nouissimum habere periculum. Ptolemæus uero, quamuis per uiam cognouisset Ptolemaidarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, et applicuit in Sycamina : ibique uires suas deposuit. Omnis uero exercitus eius erat cum equitibus et peditibus triginta milia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxisset, et applicuisset, ualde cogitabat, quomodo neque legatos eius susciperent, neque uerba audirent. Sed cum uenissent ad eum Zoilus, et Gazæ, ac peterent auxilium sibi præberi, quod terra eorum à Iudeis et Alexandro depopularetur, soluit obsidionem Alexander Ptolemæi timore: reuertensque ad propriam terram, deinceps bella disposuit, latenter quidem Cleopatram contra Ptolemæum inuitans, aperte uero amicitias et auxilia cum eo componere simulans : et quatuor milia talentorum argenti se dare promisit, si Zoilum tyrannum depelleret, terramque eius Iudeis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandræ amicitias suscepit, et Zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad Cleopatram matrem eius mandasse, soluit pacta, quæ cum eo fecerat, atque fidem: et ad Ptolemaidem quidem accedens, obsidebat, quod cum non suscepisset : ibique relinquens duces, et partem sui exercitus, ut obsessos custodirent, cum reliqua parte Iudeam populaturus

pulaturus inuadit. Alexander uerò cum Ptolemei praedica-
 tionem audisset, congregauit provincialium quinquaginta
 milia, ut autem alij historiarum scriptores dixerunt, octo
 et triginta milia. Cum uerò collegisset exercitum, occurrit Pto-
 lemeo. Ptolemeus itaque subito inuadens Aschiton, ciuita-
 tem Galilææ, die sabbatorum uiriliter cepit eam : indeq; de-
 cem milia corporum, et aliam multam prædam abstulit.
 Cumq; tentasset Sephoram ciuitatem, pauco distantem spatio
 à ciuitate capta, multos amisit. Post autem cum Alexandro
 bellaturus, perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem
 fluuium occurrisset, in loco qui Asaphon dicitur, non longe
 à Iordane fluuio castra sua disposuit, habens octo milia pu-
 gnatorum, quos Hecatontamachos uocabat, id est, contra
 centum pugnantes, quoniam creis scutis utebantur. Verum
 etiam fuerunt et Ptolemeo propugnatores, cum creis cly-
 peis, sed minus Iudeis ornati : ideoq; milites Ptolemei timide
 ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis im-
 mittebat Philostephanus, qui stratagematorum peritus, eos
 fluuium transire prohibebat, supra quem castra sua posue-
 rant. Alexandro uerò minime uisum est, transitum eorum
 uetare, dum putaret, quia si post dorsum fluuium haberent,
 nequaquam possent à pugna recedere. At in principio præ-
 lij ex utraque parte fortiter pugnatum est, pari animosita-
 te uel studio, ut ab utroque exercitu multi prosternerentur.
 Sed cum Alexandri exercitum superiorem Philostephanus
 uidisset, milites diuisit : et defectus suos fortiter adiuuans,
 nulloq; subueniente Iudeis, partem illam cum eis qui pro-
 pè stabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidissent mili-
 tes Ptolemei, secuti Iudeos interficiebant. Post autem re-
 uersi, reliquos in fugam uerterunt : et tandiu prostrauerunt
 eos, usquequo et ferrum, et manus eorum defecissent.

Triginta uerò milia uirorum occisa fuisse dicuntur. Timas genes uerò quinquaginta milia retulit: reliquos autem captos, paucos uerò ad suam fugisse prouinciam. Tunc Ptolemaeus post uictoriam, prouinciam peragrans, uespere facto, in quasdam Iudae uillas ingressus est: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens, iussit militibus suis, ut occiderent, & laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hostes suos carnibus humanis uesci, & exinde eos ualde metuerent. Cepit uerò & Ptolemaidem, sicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum respiceret filium suum crescere, & Iudeam licenter deuastare, ciuitatemq; Gazæorum subiectam habere, negligere recusauit, dum iam in portis suis eum presentem speraret esse futurum, & amari ab Aegyptijs propter uirtutem eius putaret eum: statim cum nauali & pedestri exercitu cōtra eum egreditur, duces totius militiae Celchiam & Ananiam Iudeos preponens: pecunias uerò multas, nepotesq; suos, & testamēta apud Cōn. insulam cōmendans. Cumq; iussisset filium suum Alexandrum, cum maxima classe nauū ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit. Cumq; eam non suscepissent Ptolemaide, ciuitatem obsedit. Ptolemeus tamen à Syria contra Aegyptum festinauit, putans subito eam sine militibus existentem occupare, sed spe sua deceptus est. Per idem tempus Celchias unus ex ducibus Cleopatrae, circa inferiorem Syriam Ptolemaeum persequens, moritur. Cleopatra uerò, cum audisset filij conatum, & quod nullatenus Aegyptij eum sicut sperabat, suscepissent, transmisit militiae partē, quae de prouincia Ptolemaeum depelleret. Qui reuersus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uerò tempore, Cleopatra custodiam Ptolemaidis cum ciuitatis

tatis obsidione cepit: ad quā cū Alexander summa dona deportans uenisset, dixissetq; mala à Ptolemæo se passum, refugiumq; non alibi nisi apud eam habiturum, quidam amicorū persuadebant ei, ut prouinciam Iudeorū percurreret, & obtineret: neq; contemneret tam optimam multitudinem Iudeorum sibi subijcere. Cumq; Ananias contradicens, suaderet iniustum esse, si hominem auxiliatorem priuaret propria potestate, uerumetiam & cognatos suos esse: Nam te minime uolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatē inimicos omnes Iudeos habebis. Hæc ergo Anania persuadente, Cleopatra flebitur, nihil penitus Alexandrum ledere, sed de societate cum eo composuit in Scythopoli Syriae. Qui cū à Ptolemæi timore liberatus esset, exercitum statim contra humilem Syriam produxit, & expugnauit Gadara decem mensibus obsessam, & Amathunta, magnum propugnaculum habitantium super Iordanem, ubi optimus uel industria dignus Theodorus Zenonis possidebat: qui insperate Iudeos inuasit, & decem milia interfecit, sarcinasq; Alexandri diripuit. Quo factō, nequaquam perturbatur Alexander, sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum, & Raphiam, & Anthedonem expugnauit, quam postea Herodes Agrippiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum redisse, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazæis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocassent, ciuitatem obsedit: prouinciamq; ipsorum depredauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus milibus peregrinis, & decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudeorum: & quandiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudeis rursus Ptolemæum superuenisse. Postero autem die factō, cognoscentes Iudei ueritatem, reuersi Gazæos inuadunt, & prosternunt mille. Quibus adhuc resistentibus, neque

multitudine perterritis, gerere prelium, & quicquid aduersus
accidisset, tolerare passi sunt, ne hosti subijcerentur. Exhorta-
batur autē eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui spe-
rabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit ante quam
ueniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lysima-
chus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibz
præbatur, interfecit eum: militaremq; congregans phalan-
gem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui statim cum ingressus
fuiſſet, quicuit. Post autem milites Gazæis immisit, ut eos cru-
ciarent, & per diuersa loca prosternerent: nec tamen Gazæi
animas debiles, sed pronas habentes, uenientibus Iudæis resi-
stebant, nec paucos dilaniabant: alij uerò desolati domus suas
incendebant, ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire: alij
quippe & liberos cum uxoribus suis manibus interficiebant,
quatenus seruitutem inimicorum uel taliter emittant. Cumq;
quingenti ex primatibus eorum in templum Apollinis confu-
gissent, quorum consensu proditio facta erat, hos abstrahens
Alexander occidit: ciuitatemq; post anni obsidione deponens,
ad Hierosolymam remeauit. Eodem tempore & Antiochus,
qui Grypus dicebatur, moritur insidijs Herodiani, anno uite
sue quadragesimo quinto, imperij uerò uicesimonono. Cuius
principatum cum filius eius Seleucus suscepisset, bellauit et-
iam contra fratrem patris Antiochum, qui Cyzicenus no-
minabatur: quem cum uicisset, & cepisset, occidit. Non multo
uero post, Cyziceni filius Antiochus, & Antonius Pius, cum
peruenissent in Aradum, coronamq; sibi imposuissent, consilia-
gunt cum Seleuco, quem post uictoriam ex omni Syria depu-
lerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam, & peruenisset Mopsue-
siam, iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mop-
suestenus indignatus, palatium eius incendit, eumq; cum ami-
cis extinxit. Antiocho uerò Cyziceno adhuc Syriæ regnan-
te, Seleu

te, Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit, uia-
ctumq; cum suo prostravit exercitu. Post ipsum uerò et fra-
ter eius Philippus, cum imposuisset sibi diadema, in parte ali-
qua Syria regnabat. Ptolemaeus uerò Lathyrus quartum fra-
trem eorum Demetrium, qui Eucerus dicebatur, à Gnido de-
ducens, in Damasco regem constituit. His autem duobus fra-
tribus pertinaciter Antiochus resistens, citius occiditur. Nam
Landocie Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cùm
socius aduenisset, uiriliter pugnas occubuit. Syriam uerò duo
fratres tenuerunt, Demetrius, et Philippus, sicut alibi demon-
stratum est. Alexander autem dum contra eum sui seditionem
monissent, in die qua festiuitas tabernaculorum agebatur, et
super aram staret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur
eum. Nam legitimum est apud Iudeos in scenopegijs, unum-
quemq; portare uirgas ex palmis, et cedris. Demonstrauimus
etiam hæc etiam in alijs. Verum etiam contumeliosè cum ag-
gressi sunt, cùm ingressi fuissent, dicentes de captiua genitum,
et honore sacrificij indignum. Iratus ergo sex milia eorum
occidit: parietem uerò ligneum circa aram et sacrarium con-
struens usq; ad altare, in quod solis sacerdotibus licet ingredi,
multitudinis introitum prohibebat: simul et peregrinos. Per-
sas, et Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus existens, non eis
utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas, et Galaaditas uicisset,
tributorum incrementum eis imposuit: et Amathunta expul-
sionem, non audente Theodoro cum eo confugere. Cum que
conseruisset pugnam contra Obodam regem Arabum, et in-
cidisset in insidias altissime uallis iuxta Galaaditidem, indeq;
cùm fugeret ad Hierosolymam, super infelicitatem suam ha-
buit etiam gentem Iudeorum inimicam: contra quam annis
sex pugnans, interfecit quinquaginta milia. Rogante uerò
eos, ut odium quod in eo haberent, solueret, magis horrebant
eum

eum propter hæc quæ acciderunt. Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri: omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri uictoria, & Iudeorum calamitate.

CAPVT

XX.

TVnc ad Demetrium Eucерum destinauerūt, ut cum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisset ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichimam castrametatus est. Alexander autem cum conductis milibus sex milibus ducentis, & Iudeis uiginti milibus, qui ei fauebant, contra Demetrium perrexit: cui equites fuerunt tria milia, pedites uerò quadraginta milia. Multa ex utraq; parte gerantur, Demetrio quidem uolente seducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autem tentante Iudeos Demetrio sociatos auellere. Cumq; neuter ualuisse persuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri conducti milites occiduntur, fidei simul & uirtutis probationem ostendentes. Multi etiam à parte Demetrii milites conciderunt. Cum uerò per montana fugisset Alexander, misericordia ruinae eius flexi, colliguntur ad eum sex milia Iudeorum: & tunc quidē recedit timore Demetrius. Post autem iterū Iudæi contra Alexandrum bella mouentes, superantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentissimos in Bethonim ciuitate cōclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem, & tenuisset eos, duxit ad Hierosolymam, & crudelissimam in eos poenam exercuit. Nam dum coenaret cum concubinis suis in excellenti loco, crucifigi ex ipsis octingentos precepit: liberos uerò & uxores eorum coram ipsis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his, quæ male passus erat: sed tamen humanā uindictam excessit, quamuis multum sudasset, & laborasset in bello cōtra eos, & in nouissimū periculum animæ, regniq; uenisset. Non enim eis suffecerat
contra

contra se inuicem certare, nisi etiam aduersus eum alienigenas prouocassent: & ad talem necessitatem perduxissent, ut terrā Moabitidis, & Galaaditidis, & uicos regi Arabum traderet, quatenus non auxiliaretur cōtra se Iudeis: sed & alia multa confirret: quapropter uidetur hæc iuste fecisse: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus est à Iudeis crucianda. Aduersarij tamen eius octo milia noctu fugerunt, & quādiu uixit Alexander exulabant. Et iste quidem liberatus à seditione eorum, cum omni quiete in posterū regnauit. Demetrius autem cum à Iudæa in Beroæ discessisset, obsidebat fratrem suum Philippum, cui decem milia peditū erant, & mille equites. Straton autem Beroæ tyrannus, Philippo auxilium præbebat, & Zizum principem Arabum conuocabat, necnon etiam Mithridatē Synacem præfectum Parthorum. Qui cum uenissent cum multa expeditione, & obsedissent Demetrium intra castra, sagittisq; & siti eum angustassent, compulerunt milites eius, ut eum traderent. Cumq; depopulassent prouinciam, & Demetrium cepissent, hunc quidem Mithridati Parthorum regi transmiserunt, captiuos uerò gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates itaq; Parthorum rex, Demetriū maxime honorabat, usquequo terminus ei uitæ uenisset. Philippus uerò à pugna statim ad Antiochiam perrexit: eamq; tenens, Syriæ regno potitus est.

De gestis circa Damascenos, & Iudæorum potentia, & obitu Alexandri.

C A P. X X I.

Post uerò Antiochus, frater eius, qui nuncupatur Liber pater, uendicans sibi principatum, ad Damascum peruenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damascum perrexit. Tunc Milesius, qui custos arcis relictus erat, simul cum Damascenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Milesio Philippus extitit, cum

tit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Milesium prodidisse. Quapropter in suspitione eum habebat, qui rursus à Damasco repellitur. Nam cum Philippus ad circum exisset, Milesius clausit Damascum, et Antiocho seruauit. Quod factum cum audisset de Philippo Antiochus, reuersus ad Arabiam, expeditionem statim contra Iudeam parauit, pedites quidem octo milia, equites autem octingentos. Cuius Alexander congregatione timens, fossam altissimam fodit, circa Capharsaba, que nunc Antipatris uocatur, initium eius faciens, et usque ad Ioppen. Cumque murum edificasset et turres ligneas erexisset per stadia centumquinquaginta, Antiochum expectabat. Ille autem hac incendio cremans, exercitum suum ad Arabiam exinde transduxit. Cui rex Arabum cedens primum, deinde ex improviso cum decem milibus equitum adueniens, occurssione Antiochi fortiter debellatur. Cumque uinceret, Antiochus occiditur auxilium parti laboranti ferendo. Postquam uero cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt, ubi plurima pars eorum fame consumitur. Post hunc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatu à Damasceenis, propter Ptolemæi iuuenis odium. Qui cum militiam congregasset contra Iudeam, et circa Asdidam uicum prelio uicisset Alexandrum, cum pactis à Iudea discessit. Alexander autem iterum cum inuassisset Dion ciuitatem, contra Essemon produxit exercitum, ubi plurime uel mirande res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circumdans, pugnando inuasit. Exinde contra Galileam, et Sclenciam pergit, et has cum cepisset, subegit etiam uallem, que Antiochi dicitur, castellum quoque Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accusaret, nimis indignatus eum damnis affecit: et tertium annum complens, soluta expeditione ad sua reuersus est: que Iudei, et Græci omnino propter

pter felicitatem eius accipiūt. Per idem tempus iam Syrorum,
 & Idumæorum, & Phœnicum ciuitatis Iudei possidebant:
 iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniā, Ioppen, Id-
 mniā, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinoco-
 luram, in mediterraneis uerò per Idumæam, Aboram, Mari-
 sam, omnemq; Idumæam, Samariam, Carmelum montem, &
 Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitiden.
 Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lembæ-
 oronem, Mega, & Onzorā, Cilicum, Aulonem, Pellentem.
 Post hæc rex Alexander crapulæ multum indulgens, in ua-
 letudinem incidit, & tribus annis quartana febre laborans,
 nec sic tamen ab expeditione quieuit, donec in laboribus expi-
 raret. Mortuus est autem in monte Gerasenorum, Ragaba ca-
 stellum trans Iordanem obsidens. Quem cum uidisset regina
 propinquantem leto, nullamq; salutis spem habentem, deplo-
 rans futuram desolationem suam & filiorum, ait: Cui me ita
 relinquis cum filiis, alterius auxilijs egentem, dum sic scias
 aduersariam tibi gentem existere? Tunc ille persuasit ei man-
 data sua custodire, quatenus certum cum filiis regnum tutare-
 tur, & ut mortem eius militibus celaret, usquequo castellum
 caperet: deinceps ut ad Hierosolymam uictrix & splendidis-
 sima rediret, & Phariseis potestatem daret, quæ uellent age-
 re, eosq; honore præferret: quatenus illi laudantes eam pro-
 pter honorem sibi illatum, fidam ei gentem constituerent.
 Nam posse hos multum apud Iudeos, dicebat, & ledere si
 quem abominarentur, & prodesse cui fideles existerent: cum
 nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo
 seuissimum referre: seq; ideo offendisse multitudinem aiebat,
 quòd Phariseos aliquando contristasset. Tu igitur, inquit,
 cum ad Hierosolymam perueneris, conuocatis militibus, eis
 meum corpus ostende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo
 cadauere;

cadauere : siue contumeliose uelint, & insepultum relinqueret, quòd à me iniqua perpessi sunt : seu aliquid in corpus meum desecrare, concedere: neque sine illorum consilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quòd si hæc ad eos dixeris, ego quidem clariore dignior ab eis funere, quàm à te habebor : cum ira post mortem in aliquo non seruetur: tu uerò firmum tibi conficies principatum. Hæc cum suæ persuasisset uxori, decessit imperij sui uicesimo septimo anno, etatis uerò quadragesimonono. Alexandra autem cum castellum cepisset, secundum mariti mandata Phariseos alloquitur, & illorum potestati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit : fideles uerò eos amicos sibi parauit. Qui secundo populum ad concionem conuocantes, res gestas Alexandri explanauerunt: regem se dicentes iustum, & magnum perdidisse : & tantum populo luctum, & molestiam laudibus regijs intulerunt, ut exequias ei meliores, quàm cæteris regibus exhiberent.

De regno Iudæorum sub Alexandra regente, & Phariseis.

CAP. XXII.

Alexander autem liberos relinquens, Hyrcanum, & Aristobulum, uxori Alexandræ regnū tradidit. Ex filijs tamē eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitam ociosam elegerat: nouissimus uerò Aristobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eò quòd uidebatur cōtristari, de quibus maritus eius peccasset. Quæ principem quidem sacerdotum Hyrcanum propter etatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariseis tamē omnia facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: & si quid legum Hyrcanus socer eius soluisset, quas Pharisei secundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum restituit. Nomen ergo regium tantum ipsa scirebat, omnem uerò potesta

potestatem Pharisei possidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos soluebant, & nihil à dominis penitus differebant. Verum etiam regina providentiam sui faciebat, dum multos conductos milites contineret, suasque vires duplas ostenderet, ut iam in circuitu reges terreret, & caperet ab eis obfides transmissos. Pacem uero omnis habebat provincia, præter Phariseos. Nam hi rempublicam perturbabant, reginam flectere molientes, quatenus occideret consiliarios Alexandri, qui cum hortati essent octingentos interficere: ex quibus ipsi unum occiderunt Diogenem, & post ipsum alios multos, usquequo potentissimi eorum in aulam intrassent cum Aristobulo, cui uidebantur molesta facta Phariseorum. Apparebat autem, quod uellet occasione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingressi fuissent, admonebant eam, quanta fecissent, per quæ firmam fidem suo domino conseruassent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepissent: & petebant, ne omnino spem eorum euerteret. Nam cur suggerint aduersariorum pericula, si domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tollerarent. Dicebant etiam, si contenti essent aduersarii mortuorum interitu, propter dominorum fidem se patienter ea, quæ contigerunt perferre: si uero in eisdem Pharisei permanerint, petebant dari sibi licentiam recedendi. Nam præter iussionem eius nullatenus aiunt pati salutem suam prouidere, sed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos post discessum putaret: obprobrium uero reginæ esse, si neglecti socij mariti eius aduersarijs traderentur. Nam gaudium Aretæ Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero Phariseos præponere iudicas, unumquenque nostrorum in castellis dispone, & si ita aduersarios uis erigere, nos sine in humilitate consistere. Multa talia cum ei dicerent, & ad misericordiam mortuorum & periclitantium

manes Alexandri inuocarent : omnes qui assistebant lachrymis completi sunt, sed amplius Aristobulus, qui dum suam ostenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus est. Sed illi quidem sue calamitatis causa fuerunt, dum ambitiosè furenti mulieri, præter constituta regni committeret moderamina. Quæ dum nihil sciret, quod ageret, ad postulationem eorum custodiam castellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, et Alexandriam, et Macheruntem, quò plurimæ, et pretiosissimæ res eius repositæ uidebantur. Non multò post tamen filium suum Aristobulum cum exercitu destinauit ad Damasum contra Ptolemæum, qui Mineus dicebatur: qui nihil studio dignum agentes, ad Hierosolymam reuertuntur. Eodem tempore nuntiatur Tigranes cum trecentis milibus armatorum contra Iudeam uenturus, quod nimis reginam, et gentem perterruit, ut dona multa nobilissima per legatos ei destinaret, quem obsidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quæ et Cleopatra, Syriæ regnans, suasisit habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro sua regina, proq; sua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis transmississet, spem etiam eis bonā promissit. Capta uerò Ptolemaia de nuntiatur Tigrani, quòd Mithridatem dum sequeretur Lucullus, illum quidem fugientem ad Iberos, minime potuisset comprehendere: Armeniam uerò depopulans obsedisset. Quæ cum cognouisset Tigranes, domum reuertitur. Interiecto uerò tempore, Alexandra regina cum uoletudinem seuissimam incidisset, placuit Aristobulo rempublicam inuadere : et per noctem cum uno famulo egressus ad castella perrexit, ubi patris sui amici degebant. Nam olim de actibus matris sue conquirebatur. Tunc uerò magis ueritus est, ne matre defuncta, et Phariseis rem tenentibus, omne genus suū deperiret. Præuidebat

videbat enim futura, quòd non posset principatui succedere, dum frater ei maior extaret. Conscia uerò facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum sua generatione dimisit. Cum quæ primum peruenisset in Gabatha, ubi potentissimus Galestis eius amicus erat, à quo etiam suscipitur, post diem regina cum Aristobuli fugam sensisset, diuq; putasset discessionem eius non pro rebellionem fieri, uenerunt, qui nuntiarent iam tenuisse illam primum castellum et secundum, et reliqua omnia. Nam mo comprehenso, simul ad illius uoluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens Iudeorum cum regina in maximis cepit esse terroribus. Nam sciebat non longè abesse Aristobulum, quatenus sibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis sibi contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobulum autem cum multi frequenter nuntiasent regio circumdatum ornatu, et intra quindecim penè dies loca uigintiduo occupasse, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc seniores Iudeorum, et Hyrcanus ad reginam intrantes, petebant, ut sententiam de rebus ferret instantibus. Nam Aristobulus iam penè cuncta possederat, tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabant, quamuis aegritudine laboraret, sine ea aliquod consilium capere: imminere uerò sibi non longè periculum clamentabant. Cumq; illa præcepisset eis agere, quæ existimarent prodesse, multas quoq; causas eis utiles adesse demonstrabat, id est, gentem ualidam, exercitum potentissimum, pecuniarum copiam: sibiq; deficiente iam corpore, uanum esse pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixisset, non multò post decessit, anno sui regni nono, etatis uerò septuagesimo tertio, mulier quæ debilitati sui sexus nunquā succubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipsis operibus euidenter ostendit.

sum est: & quæ præponeret futuris præsentia, & omnia postponeret potentie principali: & cum nec bonum aut iustum attenderet, ad summam calamitatem negotia domus suæ ita perduxit, ut post multa pericula & labores, potestatem quam possedit non multo tempore, tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit, tradidit potestatem, & principatum potentium amicorū gubernatione priuauit, & miseris regnum post suam mortem compleuit propter malam dispositionem. Sed quamuis ita regnasset, gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiusmodi.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaicæ liber decimusquartus.

Deregno Aristobuli, & Hyrcano priuatim degente.

CAPVT I.

ALEXANDRAE reginæ morte in superiori uolumine demonstrata, sequētia referamus: nihil aliud festinantes, nisi minime quicquam de gestis rebus memoria prodendum præterire. Nam qui conscribunt historicis, & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatis narrationi decus imponere, uel explanationi rerum studere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam possint rerum concipere. Super omnia uerò certius conscriptores debent & ueritatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni. Centesima octogesima tertia Olympiade, Quint. Hortensio, & Quinto Metello Cretico

C O S S.

C O S S. bellum contra Hyrcanum Aristobulus præparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntē, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto, Hyrcanus ad arcem, ubi Aristobuli uxor et filia à matre eius erant conclusæ, confugit. Cui Aristobulus de reconciliatione uerba faciens, inimicitias deposuit: ut ipse quidem regnum teneret, frater autem priuatus uiueret, sua possessione contentus. Cumq; hæc disposuissent in templo, et iusiurandum et dexteras dedissent omni populo uidente, discesserant: ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus uero ut priuatus in Aristobuli domum.

De Antipatro qui iuuabat partem Hyrcani aduersus Aristobulum.

C A P. I.

A Micus igitur quidam Hyrcani, genere Idumæus, Antipater dictus, multas possidens pecunias, et uir efficax, Aristobulo suspectus habebatur propter Hyrcanum. Nicolaus tamen Damascenus ait hunc genere nobilissimum Iudæum fuisse, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuersi sunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius, quem regem Iudæorum contigit postea fieri, de quo apto tempore dicemus. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, et eodem quo pater nomine uocabatur, cum cum Alexander rex, et uxor eius ducem totius Idumææ ordinassent, amicitias inisse cum finitimis Arabis, et Gazæis, et Ascalonitis perhibetur, multis et maximis donis illos sibi coniungens. at cum Aristobuli potentiam iunior Antipater formidaret, timens, ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes, excitat contra eum Iudæorum ualidissimos uiros, iniustum esse dicēs negligere, dum uiderent Aristobulum inique principatum habere: fratremq; eius priorem eiectionum, cui magis propter ætatem imperium debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba

frequenter iacêret, & diceret periclitari uitam suam, nisi prouideret, fecit eum discedere. Nam indicabat Aristobuli amicos nullum tempus pratermittere, in quo non suaderent eum interfici, quatenus firmum sibi gereret principatum. His Hyrcanus uerbis minime credebat, dum natura bonus esset, & accusationem facîle non admitteret: faciebat autem eius innocentia & mentis remissio, ut debilis & inualidus putaretur, cum contrarie naturæ Aristobulus esset: nam facinorosus, & arrogans erat. Sed cum Antipater uidisset Hyrcanum non attendere uerba sua, nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobulo illi inserere, tanquam eum interficere festinaret: quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoque futurum. Igitur cum hæc audisset Hyrcanus, arbitratus prodesse sibi, ad finitimam Iudææ Arabiam discedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo accepturum, quod non refugientem ad se traderet inimicis. Cum quæ accepisset fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hierosolymam remeauit. cum paucis ergo de ciuitate egreditur. cumq; multam fecissent uiam, ad Petram ciuitatem perueniunt, ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Aristobulum, & iusto Oniæ interfecto.

CAP. III.

Antipater autem dum multum amicus regi esset, & rogauit eum, ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret, & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret, sed etiâ dona promitteret, flectit Aretam. Necnon etiâ Hyrcanus pollicitus est, si restitueretur patriæ, regnumq; reciperet, omnem terram, & decem ciuitates, quas suus pater Alexâder ab Arabis ceperat, reddere: Fuerunt autem Medaba, Libyas, Nabalota, Arabata, Galata, Zoara, Monslingon, Adiffa, Ribdalusa, Oriblo. Cum
hæc

has promissiones audisset, contra Aristobulum exercitū quinquaginta milium equitum & peditum produxit. Sed cum in praelio uicisset, & multi post uictoriam ad Hyrcanum refugissent, desolatus Aristobulus ad Hierosolimam recessit. Arabum autem rex omnem agens exercitum, & applicans ad templū, Aristobulum obsidebat: adiectoq; populo Iudeorum Hyrcano, & pariter obsidente, soli sacerdotes cum Aristobulo permansere. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudeorum circundans eos, fortiter obsidioni imminebat. Quæ cum fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ Pascha dicitur, probatissimi Iudeorum prouinciam relinquentes, in Aegyptum recesserunt. Onias uero quidam uir iustus, deoq; amabilis, qui dum non plueret, orauit deū, quatenus solueret siccitatem, & audiens deus pluit: dum tunc celatum eum haberent, propter seditionem abstraxerunt, & in exercitum Iudeorum produxerunt: petentes, ut similiter oraret contra Aristobuli milites, ut soluerentur, sicut soluta est pluuia. Cumq; diu resisteret recusans, à multitudine compulsus, in medio stetit, ita orando, dicens: Deus omnium rex, quoniam & hi qui mecum consistunt, tuus existit populus, & qui obsidentur, tui sacerdotes sunt, peto, ut neque istos exaudias contra illos petentes, neque illos contra hos orantes. Cumq; hæc orasset, maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus autem statim ab eis ultionem crudelitatis & pœnam exegit post mortem Oniæ, hoc modo: Obsessis sacerdotibus & Aristobulo, celebratio Paschæ prouenit, in qua solemus multas immolationes offerre. Cumq; indigerent uictimis Aristobuli socij, & petissent Iudeos, ut pro uictimis acciperet quantas uellent pecunias, tunc illi mille drachmas dari pro singulo capite dixerunt. Cumq; libenter Aristobulus & sacerdotes promississent, per muros pecunias deposuerunt: quas illi cum acceperissent, nequaquam uictimas

reddiderunt : sed maleuolentia tracti fidei transgressores & impij coram deo pro defraudatione hostiarum extiterunt. Sacerdotes autem orauerunt deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus poenam, procellam uehementem, acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, cõsumpsit eos ita, ut modius tritici drachmis undecim emeretur.

De fortunis Aristobuli, & aurea uite. CAP. IIII.

INterea Scaurũ Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigra-
nem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cum ad Da-
mascum uenisset, & Lollium, & Metellum nuper cepisse ci-
uitatem inuenisset Teostam, in Iudeam perrexit. Vbi dum ue-
nissent ad eum legati Aristobuli, uel Hyrcani, ingrediuntur,
petentes auxilia. Sed dum Aristobulus promitteret quadra-
ginta se dare talenta, & nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nam
& diues, & magnanimus Aristobulus erat: & omnino parũ
erat, quod dari postulabat. Alter uerò & pauper, & tenax,
& de maioribus perfidam promissionem pretendebat. Nam
& simile non erat, quod petebat idem uirtute ciuitatem muni-
tissimam capere, & transfugas cum multitudine Nabatheo-
rum bello depellere. Prædictis ergo causis flexus Scaurus, cum
pecunias accepisset, soluit obsidionem, præcipiens Aretam re-
cedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterum
discessit. Aristobulus autem cum multis uiribus cõtra Aretam,
& Hyrcanum parauit exercitũ. Quibus confligens circa lo-
cum qui Capiron dicitur, uicit eos sex milia hostium proster-
nens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed
non multò post cum Pompeius in Damascum peruenisset, &
inferiorem Syriam percurrisset, uenerunt legati ab Aegypto,
& ab omni Syria, uel Iudea: per quos miserat ei donũ maxi-
mum Aristobulus, uitem auream quingentorũ talentorũ, cuius
mentio

mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita refertens: Venerunt uero ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor milium solidorum: et à Iudæa uitis uel hortus aureus: quem nominabant Terpnon, id est, delectabile. Hoc uero donum nos quoque uidimus in templo Romæ Capitolini Iouis sacratum fuisse, titulum habēs Aristobuli, filij Alexandri regis Iudeorum: quod aestimatum est quingentis talentis. Igitur Aristobulus Iudeorum potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tēpore, rursus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabinium et Scaurū, quod pecunias acceperissent: ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium.

C A P V T V.

Cumque iussisset Pompeius certantes ad Damascum uenire instanti tempore ueris, congregans Apamenum exercitum, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenam arcem euertit, quam Antiochus munierat Cyzicenus: et Ptolemæi Minæi prouinciā confiderauit, uiri maleuoli, et penè Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dum eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendium militibus suis donauit, absoluit eum: nec non et Lysiadem oppidum cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat. Cumque ciuitates Heliopolim et Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, et ad inferiorē Syriam Damascumque peruenit. Vbi et comperit, quod Iudei cum suis principibus Hyrcano et Aristobulo haberent discordiam: totamque audiuit gentem contra utrosque dicentem, non debere sub regali ditione esse, sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos deus uenerari precepit. Hi namque dum nepotes existerent sacerdotibus, non con-

tenti eo honore, ad alium magistratum cupiebant gentem transducere, & seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autem accusabat, quòd maior frater esset, & ab Aristobulo partem paruum prouinciæ datam teneret, aliam uerò Aristobulū uiolentia cepisse confirmans, necnon etiam incursiones cōtra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur, neque gentem Iudeorum à se, nisi per illius uiolentiam ad seditionem descendisse. Cui etiam hæc alleganti, testimonium plū mille optimates Iudæi præbebant, Antipatre suadēte. Aristobulus autem à principatu dicebat eum decidisse propter suam naturalem & inefficacem segnicie, pro qua & contemptibilis uidebatur: se quoq; aiebat, non tantum pro regni ambitione suscepisse principatum, quantū metu, ne fortē ad alios migraret. Appellari autem se regem patris sui nuncupatione, & testes conuocabat iuuenes promptissimos: quorum cultus purpure, uel comæ, necnō & phalæx, alijsq; ornatus sic stupebatur, ut non ad iudiciū intrare, sed ad pompam procedere putarentur. Pompeius tamē cum hæc audisset, Aristobulum de uolentia culpans, dimisit eos, leniter allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eorū sese uenturum, quò certius singula posset cognoscere, cum Nabatheorum primū prouinciam prouideret: & interim pacē eos habere præcepit. Aristobulo autem blandiebatur, ne prouinciā faceret rebellare, aditusq; uis concluderet, quod euenit.

De gestis Pompeij cum Aristobulo

CAP. VI.

Aristobulus autē à Pompeio egressus, nec aliquid eorum aquæ ille monuerat curans, in Delon ciuitatem peruenit, & exinde Iudæam perrexit. Quapropter iratus Pompeius, expeditionem quam contra Nabatheos parauerat in Damasco & à Syria, legionesq; Romanorum contra Aristobulum produxit. Cumq; Pellam & Scythopolim transisset, in Corias peruenit.

peruenit, quæ initium est Iudææ mediterraneæ: unde munitionissimum oppidum super montem positum uidetur, Alexandrium nomine, quod Aristobulus confugerat. Tunc Pompeius destinans ad eum, iussit descendere: multisq; suadentibus, Romanis non rebellare, descendit. Cumq; disputasset contra fratrem suum de principatu, rursus in oppidum Pompeio concedente discessit: et hoc bis aut tertio fecit, sperans regnū obtinere, ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire se simulans, donec rediret ad munimina sua, timens ne regno spoliaretur, et Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autē cum iussisset ei ut castella traderet: et custodibus propria manu scriberet, quatenus eum susciperent, obediuit hæc scribere.

De dolo & perfidia Aristobuli.

C A P. V I I.

Discedens autē ad Hierosolymam, bellum parauit. Interdicto uerò tempore Pompeio cōtra eum exercitum ducente, quidam ex Ponto uentens, nunciauit Mithridatē hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces cōfecerat. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamum, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distillat: manē Hierosolymā ascendit. Tunc Aristobulus poenitens ad Pompeium descēdit, pecunias offerens, et in Hierosolymis eum suscipiens: rogabatq; bello desineret, et quæ uellet cum pace disponderet. Pompeius autem ueniā ei petenti præstitit: et mittit Gabiniū cum militibus ad ciuitatem ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinius redijt, negatisq; pecunijs, de ciuitate exclusus est. Nam Aristobuli milites pactis minime cōsenserunt.

Quomodo irritatus Pompeius, Hierosolymā cepit, Aristobulum uinctū Romā duxit. C A P. V I I I.

Quapropter Pompeius iratus, Aristobulum reclusit in carcerem: et ad ciuitatem peruenit undiq; munitissima,

mam, præter Septētrionalem partem. Circuit enim eam uallis
 latissima, intus templum concludens, lapideo muro fortissime
 constructum. Seditio tamen hominum intus de præsentibus re-
 bus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Ari-
 stobuli uerò socij, excludere eum & repugnare persuadebāt,
 & illum haberi uinctum. Qui cum in templo confugerent,
 pontem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem pa-
 rabant: alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam
 ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exer-
 citu destinauit palatium custodire, & domos uel templū ob-
 seruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo cōclusis
 offerebat, sed hi dum non obedissent, loca iuxta templum po-
 sita muris circumdedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pom-
 peius autē manē circa templum à parte Aquilonis, unde ex-
 pugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanque &
 per illam partem turres altissime, & fossæ altissime, quæ ual-
 lo circumdabantur. Ponte nanque deciso munitior extiterat.
 In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam in-
 cidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam co-
 equatam, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro de-
 portata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed
 si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus
 aggerem construere Iudeis repugnantibus potuissent. Nam
 bellantibus & occidētibus resistere lex concedit, si quid uerò
 aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licētia sabba-
 tis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudeis, nec
 manus armantibus, turres erigere uel machinamēta Romanis
 licuit fabricare, quibus postero die utebātur. Vnde potest na-
 stra erga deū pietas legisq; custodia cognosci, quòd nihil
 ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed
 secundo die manē & circa nonam horam super aram immo-
 labant,

labant, et neque consuetudine belli sacrificiū remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense Ieiuniorum, centesima septuagesimanona Olympiade, Gaio Antonio et Marco Tullio Cicerone c o s s, hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra rupe-
runt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientū sunt expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati, dum puta-
rent melius esse mori, quàm sacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non esse laudem mendacem, per quam pietas nostra ap-
paret, sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeij gesta conscripserunt, inter quos et Strabo, et Nicolaus, nec non et T. Liuius Romana conscriptor historiae. At cum machi-
namentum primum illatum fuisset, turris maxima commota cecidit, et aperuit partem tēpli, per quam hostes irruerunt. Quorum primus Cornelius Faustus Sylle filius, cum suis mi-
litibus super murum ascendit: post eum etiam per alterā par-
tem Furius centuria cum suis: in medio uerò Fabius, et ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cede Iudeorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uerò semetipsos occidebant. Erant etiam qui præcipientes sese flammis inter do-
mos inijcerent, minime ualentes uiolentiam sustinere. Cumq̃
prostrata uigintiduo milia Iudeorum, Romanorū uerò pauci defuncti fuissent, capitur etiā Absalom, patruus simul et so-
cer Aristobuli. Non parua uerò in templo cōmissa sunt, dum ea quæ priori tēpore inuisibilia uel inaccessibilia erant, adif-
set Pompeius, et cum eo non pauci uidissent, quæ non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt autem mensam auream,
et circa eam candelabra uel libatoria non pauca: necnon et
aromatum multitudinem, et in thesauris sacras pecunias duo milia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, pro-
pter pietatem: etiamq̃ hoc dignū sua uirtute perfecit. Cumq̃
in posterum

in posterum ministris templi præcepisset illud purgare, & legitima offerre deo, Hyrcano principatū sacerdotij donauit: quod ei utilis apparuisset, & prouinciales prohibuisset Aristobulo auxilium præstare: autores quoq; belli securi percussit. Faustum uerò cum alijs qui propensius murum ascenderant, præmijs dignis honorauit, & Hierosolymam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas subegerant, sub suo principatu esse constituit: & omnem gentem prius nimis extensam, suos intra fines astrinxit: necnon & Gadaram paulò antè dirutam edificauit, Demetrio donans Gadarenos, suo libertor: reliquis autē, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariā, insuper & Marisam, & Azotum, & Iamniā, & Arethusam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uerò dirutam maritimam, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quam postea Herodes magnifice condidit, & cum porticibus uel templis eam ornasset, Casaream cognominauit, Pompeius liberam reliquit: & à prouincia discessit. Horum malorū Hierosolymis autores Hyrcanus & Aristobulus extiterunt, cum inuicē inter se bella gessissent. Nam tunc & libertatem deposuimus, & subiecti Romanis sumus: & prouinciam quam armis possedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sumus denuo restituere. Insuper decem milia talenta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usque ad Euphratem fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset, & duas legiones Romanas, per Ciliciam Roman perrexit. Ducebat etiā cum sua generatione Aristobulum uinctum, cui due filie uel totidē filij fuerunt, quorum
Alexander

Alexander euasit: nouissimus autem Antigonus cum patre uel sororibus Romanam deportatus est.

De bello Scauri contra Petram. CAP. IX.

Scaurus autem contra Petram Arabie cum exercitū pro-
duxisset, propter difficultatem ciuiatis, in circuitu terram
nauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obe-
diens praeceptis Hyrcani, à Iudea triticum uel quaecunque
erant necessaria, destinabat. Cumq; missus ab Scauro legatus
Antipater ad Aretam perrexisset, per amicitias quas cum eo
habuerat, flexit eum pecunijs, ne prouincia praedaretur. Qui
etiam fidciussor eius pro trecentis talentis extitit: et in his
bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus et ipse, quam
Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinijs gestis contra Alexandrum. CAP. X.

Interfecto uero tempore, cum Alexander Aristobuli filius
Iudeam inuasisset, dux exercitus Gabinius de Roma ad
Syriam usq; peruenit: qui inter alia quae miranda fecit, contra
Alexandrum produxit exercitū, nullatenus ualente Hyrcano
uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum
muros festinaret, quos Pompeius deposuerat: hoc ne faceret,
prohibuerunt eum Romani inibi constituti. Circumiens autem
prouinciam, multos Iudeorum armauit: et maturius quam
sperabatur, collegit decem milia pedites, et mille quingentos
equites: Alexandriū etiam castellum ualde munitum, et Ma-
cherunta iuxta montes Arabie cepit. Igitur Gabinius contra
eum ueniebat, cum iam M. Antonium, aliosq; duces premi-
sisset. Qui cum Romanis militibus, et subiectis Iudeis, quos
Pitholaus et Malachus ducebant, adunantes sibi et Antipa-
tri societatem, Alexandro obuiam uenerunt, quos sequebatur
etiam Gabinius cum legione. Alexander autem prope Hiero-
solymam accessit, ubi cum hostibus praelio facto, peremerunt
Romani

Romani tria milia Iudeorum : capiunt etiam non minus tria milia. Interim Gabinius cum ad Alexandrium peruenisset castrum, inuitabat conclusos ad pacem, ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostium foras uallum starent, M. Antonius fortiter decertans, in congressione multos prostrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquisset, ut castellum uastaret, et ipse reliquam Iudeam circuibat, quatasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari precepit: et recostructae sunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, et Anthedon, Raphia, uel Dora, Marisa, et Gaba, et aliae non paucae. Cumq; omnes Gabinij praeceptis obedissent, ciuitates multo tempore deserta suos habitatores acquisierunt.

Gabinius q̄ mansuete prudenterq; se gesserit. CA. XI.

HAec cum per prouinciam egisset, redijt in Alexandrium castellum. Vbi dum obsidione statueret, et legationem ad eum Alexander destinauit, ueniam sibi de prioribus commissis postulans, et tradere castella, Hyrcaniam uel Macherunta, post etiam Alexandrium pollicetur : quae Gabinius accepta euertit. Mater uero Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fauebat Romanis) marito eius et alijs filijs Romam abductis, concessit ei Gabinius quae postulauit. Cumq; disposuisset pacem cum ea, Hyrcanum ad Hierosolymam reduxit, habiturum templi diligentiam. Quinq; tamen curias constituens, aequalibus turmis gentem diuisit, quarum una in Hierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilae : qui regia potestate liberati, sub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinij contra Aristobulum & alios. CA. XII.

SEd cum Aristobulus a Roma ad Iudeam confugisset, et Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, renouare desideraret, Gabinius milites cum ducibus Sifinnio et Antonio et Seruilio

*Serulio mittit, ut id oppidum reconstrui prohiberent, simul
 et caperent. Multi tamen Iudaei ad Aristobulum transiebant,
 propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnō et
 Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit: sed
 multi qui ad eum conuenerunt, inermes erant, quos decreuit
 in Macherunte ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes
 erant dimisit, armatos autem octo milia existentes cum colle-
 gisset, perrexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes,
 praelio facto uicerunt. Et licet Iudaei propensius decertarēt, ta-
 men atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorū quinq;
 milia prosternuntur, reliqui uerō dispersi ut unusquisq; ualuit;
 per fugam sibi salutem quesiuit: tamen plus mille Aristobulus
 habens, in Macheruntē munitissimum oppidū recessit. Cumq;
 male perdidisset, nihilominus spem sibi bonā promittebat. Per
 duos tamen dies obsidioni resistens multis perfoſsus uulneri-
 bus, captiuus cum Antigono filio, qui de Roma cum eo fuge-
 rat, ad Gabinium trahitur. Aristobulus quidē his casibus usus,
 rursus ad Romanam ciuitatē transmittitur, quo ligatus teneba-
 tur, cum regnum et principatū sacerdotij, tribus annis et sex
 mensibus gessisset, uir clarus et magnanimus. filios autem eius
 senatus matri remisit, Gabinio scribente hoc ei promissum fu-
 isse pro castellorum proditione, sed hi quidem in Iudeam re-
 mearunt. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum du-
 xisset, et Euphratem fluuium transisset, placuit ei ad Aegy-
 ptum reuerti, quatenus Ptolemæum ibi restitueret. Hec uerō
 et per alios historiarum scriptores monstrata sunt. Gabinij
 deinde militibus Antipater ministravit triticum, et arma, et
 pecuniam, et Iudeos prope Pelusium auxiliores effecit, qui
 custodes Aegyptiorum aditum fuerant. Cumq; ex Aegypto
 remeasset, et ad Syriā peruenisset, seditionibus et turbis eam
 inuadescentem inuenit. Siquidem Alexander Aristobuli filius,*

recipiens rursus per uiolentiam principatum, multos Iudeorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadēs, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat, resurgientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum sedaret amentiam, quatenus ad meliorem sensum redirent. Qui cum perrexisset, multos quidem castigauit, & ad competentia restituit. Veruntamen Alexandrum comprehendere non potuit, dum exercitū haberet triginta milia Iudeorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum disposuisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabatheos expeditionem produxit: quos cum in pugna uicisset, Parthorū transfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide non seruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum operam maximam uel clarissimam expeditionem fecisset, Romam redijt, Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudeos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, nihil unus altero amplius exponens.

De Crassi gestis apud Parthos & Iudeos, & de Iudeorum dispersione. CAPVT XIII

CRassus autem cum contra Parthos militiā produceret, ad Iudeam peruenit: & pecunias tēpli, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum usq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam trabem auream uersatilem, trecentas minas pensantem. Mina uero apud nos due & semis libræ existimantur. Tradidit uerò ei hanc trabem custos pecuniarum, Eleazarus nomine sacerdos, non maleuolo animo, nam iustus & bonus fuerat: sed dum cōmissa fuisset ei custodia uelorum templi, que mira pulchritudine

tudine uel constructione pretiosissima resplendebant, in hac trabe pendentia, et Crassum uidisset templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omnium praeiit: dum et iusiurandum ab eo accepisset, nihil aliud à templo tollendum, sed solo contentum esse auro ab eo tradito, quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc uerò trabem alia lignea circumdabat, ideoque latebat. Crassus uerò licet iurasset, nihil aliud in templo tangere, post acceptam tamen trabem transgressus, omne templi aurum deposuit. Nemo tamen miratur, si tantæ diuitiæ in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam terram Iudei deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum testimonio caret, nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimonium ferunt: necnon et Strabo Cappadox ita dicens: Transmittens autem Mithridates in Coam tulit pecunias, quas ibi Cleopatra regina deposuerat: uerumetiam et Iudeorum octingenta talenta. Nobis itaque pecunie publicæ non sunt, nisi dei tantum. Vnde manifestum est, Iudeos per Asiam constitutos, ueritos Mithridatem has pecunias in Coam transmississe. Non enim ex Iudæa fuerunt in Coa pecunie, dum ciuitatē et templum munitissimum haberent: sed neque Alexandria habitantes Iudeos, uerisimile est hoc fecisse, dum nihil omnino Mithridatem timerent. Testis nobis est idem Strabo et in alio loco, quia tempore quo transijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati, Lucullum transmississe fertur in Cyrenen ciuitatem, propter nostræ gentis seditionem, quæ totum orbem compleuit, ita dicens: Quatuor in ciuitate Cyrenæorum partes existunt, ciuium et agricolarum, tertia uerò colonorum, et quarta Iudeorum. Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est, et nullus

mundi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentem uideamus. Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent, omnem conuersationem horum emulatae sunt, ita ut scripturis eorum uterentur: & praesertim pecunias secundum patrias leges Iudeorum congregarent. In Aegypto ergo summam partem Iudeorum habitasse demonstratur, & Alexandriae ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uero etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debeat curare, & praecpta dare, tanquam princeps perfectae Reip. In Aegypto tamen haec generatio conualuit, eo quod initio Iudaei Aegyptij fuissent, & quia iuxta prouinciam Iudeam Aegyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Aegyptum peruenerunt. Ad Cyrenaeam autem ideo transijt, quod & ipsa finitima Aegypto existeret, quemadmodum & Iudaea, quod sub uno regno prius fuissent. Strabo quidem haec retulit. Crassus autem, cum omnia disposuisset, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto suo defecit exercitus: sicut & alibi demonstratum est. Sed Cassius, dum ad Syriam fugisset, & uindicasset eam ab incursionibus Parthorum, qui nimis per Crassi perditionem audaciores fuerant, rursus ad Tyrum peruenit: & exinde ad Iudeam ascendit. Tarichenam uero ciuitatem inuadens, statim praedauit, & triginta milia uirorum captiuaui: Pitholaum etiam seditionis Aristobuli successorem cepit, Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset, Idumaeis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit, Phasellum, & Herodem, qui postea rex fuit, & Iosippum, & Pheroram, filiam quoque Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potentissimis amicitias, & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dum bellaret, commendauit. Igitur Cassius, cum expeditionem super Euphratem

Euphratem duxisset, prohibuit illam deuastari prouinciam, sicut & alibi relatum est.

De Aristobulo interfecto. C A P V T X I I I I.

INterfecto uero tempore, cum Cæsar Romam teneret, post Pompeij uel senatus fugam, soluens à uinculis Aristobulum, ad Syriam transmisiit: duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudeam. Aristobulus autem potentia à Cæsare donata, minime potitus est. Nam Pompeiani preoccupantes ueneno eum corruerunt, & sepelierunt cum Cæsaris socijs: quo multo tempore iacuit, usquequo Antonius eum ad Iudeam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Aristobuli filij. C A P V T X V.

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrū Aristobuli filium occidendū, dum culparet eum de his, que prius contra Romanos egisset: & securi eum percussit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem constituta, detinuit. Qui cum filium suum Philippionem in Ascalona ad Aristobuli uxorem destinasset, iussit eam mittere filium Antigonum cum eius sororibus: è quibus alteram Philippion cum dilexisset, uxorem eam habuit. Quem postea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De pfectu Cæsaris in Syria & Aegypto. C A P. X V I.

Post mortem uero Pompeij, dum Cæsar contra Aegyptiū pugnaret, Antipater Iudeorum potentissimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum transiret, & minime potuisset per Pelusium uiam conficere, sed in Ascalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudeos adduxit, necnon

Et Arabum nobilissimos auxiliares illi parauit: et propter
 eum omnes Syri propensius Caesaris partes adiuuabant. Ve-
 rum et Iamblicus potentissimus, et Ptolemæus filius eius, Li-
 banum montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandem pro
 Cesare mentem habebant. Mithridates autem surgens ex Sy-
 ria, cum ad Pelusium peruenisset, et cum non suscepissent, ci-
 uitate obsidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus para-
 tem muri deiecit, et reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit.
 Et Pelusium quidem ita deuastatur. Antipatrum autem et Mi-
 thridatem euntes ad Cesarem, cum Aegyptij Iudæi transire
 prouinciam uetarent, quæ Unia dicitur, Antipater eos flexit
 ad Caesaris amicitiam, principis sacerdotum literas eis ostena-
 dens. Quod cum audissent Memphitidem habitantes, simili
 modo Mithridatem ad se inuitarunt. Ad quos cum profectus
 fuisset, et ad locum qui dicitur Delta, peruenisset, configit
 cum hostibus, circa locum qui dicitur Iudeorum castra. Ha-
 bebat autem dextrum cornu Mithridates, leuum uero Anti-
 pater. Sed commisso prelio, inclinatur cornu, quo Mithrida-
 tes pugnabat: qui periclitatus esset, nisi per ripam fluminis cum
 suis militibus Antipater currens, deuictis iam aduersariis, mor-
 tus cum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad fun-
 gam conuertens, et persecutus, castra eorum deuastauit: Mi-
 thridatemque fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octin-
 genti, Antipatri uero quadraginta. Sed cum Mithridates Cæ-
 sari demandasset uictoriam, simul et salutem, quam per An-
 tipatrum obtinuit, Caesar Antipatrum quidem tantum dile-
 xit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Quæ
 propter et uulnerari Antipatrum senissime contigit. Ergo
 bello finito, Caesar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano qui-
 dem principatum sacerdotij firmum indulgit. Antipatrum uero
 ciuitate Romana et immunitate donauit. Dicitur tamen

Hyrcæ

Hyrcanum huic quoque militiæ in Aegypto socium extitisse, sicut testatur Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij ita referens: Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotum in Aegypto professionem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsiceratis, rursus ita retulit: Mithridatem solum exisse, uocatum autem secundo: cui Antipater Iudææ tutor in Ascalone tria milia militum preparauit, & alios potentissimos inuitauit: sociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo exposuit. Sed cum uenisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem defleuisset, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterq; suus securi à Scipione percussus, petebat miserari se à regno depulsum: præterea Hyrcanū & Antipatru accusabat, quod male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cū affuisset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, re bellem Antigonū cum suis socijs differens: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat iuste Aristobulum Romam tractum, quod semper Romanis hostis extitisset: fratrem uerò eius latrocinij causa potius nam à Scipione meritum sumpsisse. Cum hæc Antipater uerba fecisset, Cæsar Hyrcanū quidem principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uerò potestatem donauit, quam ipse elegerat, tutorem eū totius Iudææ constituens. Hyrcano quoq; concessit patriæ muros restituere, cū hanc ille gratiam ab eo petisset: nam adhuc diruti iacebant, ex quo Pompeius eos deposuerat, unde à cōsulibus in Capitolio senatusconsultū hoc modo prolatū est: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cōueniente senatu Idibus Decemb. in tēplo Cōcordiæ, presente L. Copinio, L. Colliæ filio, & Cepario filio Quirini, de his quæ Alexāder Dorothei, & Numenius Antiochi, & Alexāder Iasonis, Iudeorū legati, optimi uiri & auxiliares locuti sunt, remouanteā

cum Romanis gratias, & amicitias præexistentes, clypeū aureū pro indicio auxiliorū deuouerunt, quinquaginta milium sciclorum: & petiuerunt literas sibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouincia uel portus eorū nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur senatui amicitias & societatem cum eis componere, & omnia quæ supplicauerunt, concedere, clypeumq; suscipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum, & rectore gentis, nono anno, mense Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Atheniensium populo laudatus est, cum multum ei apparuisset benignus: nam miserunt ei scriptū huiusmodi decretum: Sub iudice uel sacerdote Dionysio, filio Asclepiadis, mense Panemo, uicesimo quinto die, datū est magistratibus decretum Atheniensium sub præside Agatho, de quo Deucles Menandri Alimusius scriba exposuit: Munychionis undecimo die, concilio iudicum factō in theatro, suffragiū tulit Dorotheus princeps sacerdotū: cum quo asidens Dionysius filius Dionysij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps sacerdotū, & rector Iudeorum, permanet cum populo nostro, uel singulis ciuibus fidelis existens, & omni circa eos utitur industria: ibiq; uenientes Athenienses seu legationis causa, seu priuatim, munificenter ad se suscepit, & prouidit quatenus illesi redirent, decretum quidem de his & prius factum est: nunc uerò Dionysio Dorothei Suniensi suggerente, & de uiri uirtute populū ammonente, quomodo uolantatem habet bene nobis quod potuit semper facere, placet honorare uirum aurea corona optima secundū legem, & dedicare ei imaginem aream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uerò coronam in theatro, cum Libero patri tragœdiæ solennia celebrātur, & in Panathenæis, & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminibus, diligentiam uerò magistratus habeant, ut si permanserit, & seruauerit fauorem nostrum, omne quod

quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cum haec ita facta fuerint, appareat noster populus optimus cum amplecti, uicesq; reddere gratiarū, ut ille nostrū studiū iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Atheniensibus, qui decretū ei deo portent, ut cum honorem susceperit, festinet benefacere semper nostrae ciuitati. Romanorum ergo uel populi Atheniensium erga Hyrcanum merita demonstrauimus.

De Herode instituto rege, & gestis prioribus.

C A P V T

X V I I I.

C Caesar autem cū Iudeam disposuisset, in Syriam nauigauit, Antipater autē ut Caesarem à Syria deduxit, in Iudeā reuertitur: et statim muros à Pompeio dirutos reconstruit, seditionemq; prouincialiū sedauit: interminationibus simul et persuationibus requiescere eos inuitās, cū diceret: Si quis Hyrcano cōsenserit, feliciter uitam suā potest peragere. Qui uerò ad spem rebellandi peruenerit, et lucro priuabitur, et me ipsum pro patrono dominū, Hyrcanū autem pro rege tyrannū sentiet, Romanos uerò ac Caesarem pro rectoribus amaros hostes: nam minime patientur amoueri, quē ipsi principē constituerunt. Sed cum tardū et segnem Hyrcanū uidisset, priorē filium suū ducem in Hierosolymis ordinauit, secundū uerò Herodem Galilaeae tutorē demonstrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorū tunc erat: cui nihil obsuit inuentus, dū prudentiam super etatē haberet. Qui cum occasione inuenisset, statim ad uirtutis ostētionē prorupit. Siquidem Exechiā principem latronū comprehensum, qui Syriam cū magna turba uexabat, fecit interim cū multis suis praedonibus. Quo facto nimis à Syris amplectitur, unde et in amorem eius exarserunt, quòd à latrocinij prouincia eorū esset erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates et per uicos, quòd pacē eis praestitisset

fuisse, et tuitionem prœdiorum suorum inuenissent. Quæ
 propter et Sexto Cæsari, cognato magni Cæsaris, tunc totius
 regenti Syriam, amicus factus est. Cum uero æmulatio pro fa-
 ctis Herodis Phaseli fratrem eius intrasset, non minor studuit
 tali gloria reperiri: et in Hierosolymitis fautores sibi para-
 bat, dum et ciuitatem haberet, et populi negotia non ignorare
 tractaret. Quæ Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam
 esset omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, qua
 lia sæpius contingunt, Hyrcani fidem transgressus est. Poten-
 tissimi uero Iudeorum, Antipatrum uidentes cum filiis extola-
 ti per fauorem gentis, et reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani,
 nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum impera-
 toribus Romanorum composuerat: et cum flexisset Hyrcanum
 pecunias transmittere, tanquam suas, et non Hyrcano præstan-
 te eas, Romanis principibus destinabat. Vnde manifeste Anti-
 patrum accusabant, dicentes Hyrcano: Vsq̃uequo ista pateris?
 an non uides Antipatrum cum filiis principatu præire
 cunctos, teq̃ nomen tantum regum possidere? Sed ne te lateant,
 ne putes sine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater
 et filij eius totam nunc auctoritatem contineant, et hanc sine
 tuis inssionibus disponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam
 et omnes qui cum eo erant, peremit: nostram legem transgressus,
 quæ hominem prohibet occidi, licet malignus sit: nisi pri-
 mum in concilio condemnatus sit. Ille uero, dum nullam à te
 suscepisset potestatem, hæc ausus est committere. Quæ cum Hyrcanus
 audisset, flebitur: plus autem iram eius incenderunt ma-
 tres eorum, quos Herodes interfecerat, dum per singulos dies
 in templo cum peterent, ut Herodes ante concilium de actis
 suis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem
 uocauit, satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui persuas-
 sionibus patris impulsus, uenit. Nam sic ei præceperat, ut non
 priuatus

priuatus, sed cum tutela & custodia corporis adueniret. Qui
 cum & Galileam, ut putauit prodesse sibi, disposuisset, mili-
 tum parua manu circumdatus uiam secabat, ut nec terribilis
 uideretur Hyrcano, cum maxima ueniens multitudo, nec nu-
 dus uel incautus coram iudicibus esset: imò & Sextus Caesar,
 Syriæ rector scripsit Hyrcano, supplicans, ut liberaret à iudi-
 cio Herodem: simul & interminabatur ei, si non obediret. Sed
 Sexti literæ occasio fuerant, ne quid pateretur à sententiâ con-
 cilij Herodes, sed magis absolueretur. Nam diligebat cū Hyr-
 canus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unâ cum
 suis militibus astitisset, omnes perterruit: nec ausus est aliquis
 ex his eum accusare, qui primum contra eum exclamabant,
 sed omnes sub quiete & silentio, rei exitum sustinebant. Qui
 cum ita sedissent, unus quidam nomine Sameus, uir iustus, &
 propter hoc minime deuitans periculum, surgens ita locutus
 est: Viri iudices & rex, neminem scio ad iudicium à uobis uo-
 catum ita constitisse, neque uos nosse quicquam opinor simile:
 sed omnis quicumq; in hoc iudiciū peruenit exquirēdus, humi-
 liter astitit, misericordiam à uobis expetens, capillis prolixis,
 & ueste nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis,
 reus pro homicidio satisfactorius, de tali crimine uocatus inter-
 est purpura circumdatus, & caput ornatum habens compo-
 sitione crinium, stipatusq; armis, ut si condemnatus secundum le-
 gem fuerit, nos quidem interficiat, ipse uerò uim faciens ueri-
 tati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, siquidem suū
 commodum pluris quàm legem fecit: sed uos uel regem accu-
 so, qui tantam ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximum
 esse deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanum uultis ab-
 soluere, quādoq; uos & ipsum regem torquet. Nihil autem
 hæc dicendo mentitus est. Nam Herodes, cum regnum cepis-
 set, omnes occidit in concilio tunc inuentos, cū ipso Hyrcano,
 præter

præter Samcum, quem nimis dillexerat propter iustitiam eius: & quòd ciuitate posthac obfessa ab Herode & Sosio, persuasisset populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccata eum non posse deuicari. De his quidem suo loco dicemus. Hyrcanus autem cū uidisset propensiores iudices ad necem Herodis, iudiciū in posterum diem distulit: & mittens ad Herodem furtim, persuasit ei ciuitatem relinquere, ut ita posset periculum declinare. At ille cum discessisset in Damascū, fugiens regem, & ad Sex. Cæsarem peruenisset, ita apud se decreuit, ut si uocandus ad iudiciū esset, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes quomodo hæc omnia contra eū essent. Illum uerò cum nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate sua. Sed cū Sextus Herodem ducem inferioris Syriæ ordinasset (nam hoc ei pecunijs uendidū) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra se exercitum produceret. Non multis autem transactis diebus, hoc euēnit. Herodes enim aduersus eū expeditionem ducens, irascebatur, eò quòd ad iudiciū uocatus sit satisfactorius. Prohibuerunt tamen eum obuiā uenientes pater Antipater, & frater, impetumq; eius retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hierosolymā: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam, ut indignationē deponeret, quòd uocatus ad iudiciū esset, sed absolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem consideraret, ut saluti ingratus existeret: & animaduertendū uerò, quòd & bellorum casus deus dispensat, quapropter uictoriam non omnino speraret, expugnando regem & amicum, qui multū ei profuisset, nihil uerò sponte in eum commississet aduersi: sed per maleuolos suasores actum, quòd difficultatis umbram præstiteris. Flexus his Herodes, & arbitratus satis sibi factum, quòd suam fortitudinē genti demonstrasset, reuersus est. Per Iudæam

ergo

ergo taliter se res habebant.

Decreta Romanorum aliorumq; populorū & urbium
de amicitia Iudæorum. CAPVT XIX.

Cæsar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium & hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateat aliquos quod & Asiæ, & Europæ reges studium habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorū fidem dilexissent; sed quoniam multi propter odium nostrum minime credunt Persicis uel Macedonicis scriptionibus de nobis, eo quod non eadē ubiq; in publicis locis deposita demonstrantur, sed apud nos tantū & alios quosdam Barbarorū, de Romanis tamen decretis non est ambigendum: nam & publicis locis reposita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis conscripta, continentur. Nam & C. Iulius Cæsar, Alexandria Iudeos per aream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere. Vnde initium approbationis faciam dum pando senatusconsulta, & C. Iulij Cæsaris de Hyrcano, uel gente nostra, decreta. C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator secundò, magistratibus Sidoniorū, & curiæ, & populo salutem. Si sani estis, bene est: & ego sanus sum, cum meo exercitu. Exemplum facti decreti ad Hyrcanū filium Alexandri, principem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorū, uobis destinatum, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo ergo uos Græcè uel Latine in ærea tabula scriptū hoc ponere, quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, secundò dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudæus, & nunc, & in prioribus annis, in pace & bello, fidē & studiū demonstrauit, cui multi etiam consules

consules testimoniū præbent : insuper & in propinquo Alexandriæ loco, cū mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanū Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudeorū esse, & principatū sacerdotij gentis Iudaicæ semper habere secundū patrios mores, præcipio: ipsum quoq; filiosq; eius, auxiliares uobis & inter uiros amicissimos esse censendos, quantacunque uerò sacerdotalia iura sunt, cum uel filios eius possidere decerno. Si qua uerò interfuerit questio de Iudaicis rebus, placet nobis iudiciū de his adhibere: exhymationes uerò militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Caesaris dictatoris, consulis data concessaq; decreta sic habent: ut filij eius principatum gentis Iudeorū, & donata sibi loca possiderent : ut princeps sacerdotū idem & rector gentis Iudeorum legatis uim passis adesset: & quia transmississet ad Hyrcanū Alexandri filium, principem sacerdotum, Iudeorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Ascalone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infrà exposita continentur. Vt uerò hoc decretū omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, & hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubiq; destinarentur, præcepit. C. Caesar, imperator, consul, honoris & uirtutis & clementiæ causa, concessit pro cōmodis senatus & populi Romani, Hyrcanū Alexandri filium, liberosq; eius, principes esse sacerdotum, uel antistites Hierosolymorum & gentis Iudaæ, iure quo & proauis eorum sacerdotū suum gesserunt. C. Caesar, quinquies consul, decreuit habere hos, uel munire Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanū Alexandri, principem sacerdotum Iudeorum, rectorem gentis
secundum

secundum suam uoluntatem, ut Iudæis in secundo anno loca-
tionis ex redditibus cori, id est, triginta modij subducantur: neq;
ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. C. Cæ-
sar, dictator secundo sanxit, ut per singulos annos Ioppen-
ses tributa Hierosolymorū ciuitati præsent, excepto septimo an-
no, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neque
fruges agrorū colligunt neque seminant: necnon etiam Hyr-
cano, & filijs eius decimas præbeant, & ut nullus uel præses,
uel dux, uel legatus in finibus Iudeorum auxilia colligat, uel
militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandū, aut pro no-
mine alicuius: sed esse undiq; liberos. Quæcunque postea ha-
buerunt, uel emerunt, uel possederunt, omnibus his eos potiri
& Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudæj habuerunt, & cū
amicitijs cū Romanis fecissent, eorū esse, sicut & nobis prius
placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri fi-
lium, liberosq; eius à possessoribus terræ, & à portu, tributa
consequi iubemus; de Sidone modios uiginti milia, sexcentos
septuagintaquinque, per singulos annos, excepto septimo an-
no, quem Sabbaticum uocant, in quo neque arant, neque fru-
ctum arborū colligunt. Prædia etiam in maximo campo, quæ
Hyrcanus & proauj eius prius possidebant, placet senatui,
hæc Hyrcanum & Iudeos habere, eodem iure quo & prius
possederunt. Manere etiā iura, quæ ab initio inter Iudeos uel
principes sacerdotū fuerunt, & institutiones quas populo uel
senatu decernente habuerunt, præterea eodem iure liceat illis
ui. Et in Lydia loca etiam uel terras, quas pro hospitalitate
reges Syri uel Phœnices per donationem Romanorum pos-
sederunt, eas senatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iu-
deorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibusq;
ab eo missis, ut cum senatoribus in ludo monomachorum, uel
bestiarum sedentes spectent: & si petierint dictatorem uel
magistrum

magistrum equitum, ut in senatu eos introducant, & responsa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat post senatusconsultum. C. Cesar, quater imperator, quinquies consul, in perpetuum dictatur, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri, principis sacerdotum, & rectoris gentis Iudeorum: Predecessores mei imperatores in provincijs, cum testimonium Hyrcano principi sacerdotum Iudeorum, & Iudeis coram senatu uel populo Romano praeuissent, cumq; gratias ei populus & senatus egisset, bene nobis uisum est memoriam habere & providentiam, quatenus Hyrcano ac Iudeorum genti filijsq; Hyrcani, à senatu & populo Romano, pro suo erga nos fauore, gratiae retributionis redderentur. Iulius Caius dictator & consul Romanorum, magistratibus Parianorum, curiae ac populo salutem. Interpellauerunt me Iudei in Delo, & quidam de Colonia Iudeorum praesentibus uestris legatis, & demonstrauerunt decretum, per quod uos eos prohibetis patrijs moribus & sacrificijs uti. Ergo mihi non placet in nostros amicos & auxiliares talia fieri decreta, uel prohiberi eos secundum suam uiuere consuetudinem, seu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre: quando hoc facere nec Rome quidem prohiberentur. Nam Caius Cesar noster consul, dum in sanctionibus suis uetaret collegia per ciuitates congregari, hos solos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conuiuia parare: & ego quoque alios prohibens, istis solis praecipio secundum patrios mores & leges conuenire. Bene ergo facitis, si prolatam sententiam contra nostros amicos uel auxiliares, propter nostrum erga eos studium & fauorem aufertis. Post Caij mortem, Marcus Antonius, & Publius Dolabella consules, cum senatum congregassent, & Hyrcani legatos introduxissent, locuti sunt de quibus petierunt, & amicitias cum eis fecerunt, & omnia eis concedi senatus decreuit. quaecumq;
postula

postularent: subiuncto etiam senatusconsulto, quatenus probationem dictorum habeant, qui hanc historiam relegunt: quod tale fuit senatusconsultum ab arario transcriptum de tabulis publicis, sub Quinto Rutilio ararii custode: dum tertio Idus Aprilis, in templo Concordiæ conscriberentur, praesente Lucio Calphurnio, et reliquo senatu. Publius Dolabella et Marcus Antonius cōsules, dixerunt: De his quæ per senatusconsultum Caius Caesar pro Iudeis decernens in arario deponere non occurrit, sic placet nobis, sicut et senatui visum est, ut hæc in tabulis æreis deponantur, et per singulas ciuitates transmittantur, quatenus curet et illi in tabulis reponere quod decretum est: Quinto Idus Februarius, in templo Concordiæ. Legati autem principis sacerdotum fuerunt Lysimachus Pausania, Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Ionathas Oniæ. Misit autem et ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Asiæ procōsulem, petens eum soluere Iudeos à militia, ut patriam custodirent cōsuetudinem, quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella cum accepisset literas Hyrcani, nihil remoratus scribit per totam Asiam pro Iudeis, et ad Ephesinam ciuitatem, primā totius Asiæ, quæ huiusmodi legebantur, sub iudice Artemione, mensis Lenæonis die prima: Dolabella imperator Ephesiorum curiæ, et magistratibus uel populo salutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filij Alexandri principis sacerdotum, et rectoris Iudeorum, intimaui mihi, quod non possent ciues sui militare, dum nec arma portare possint, nec iter facere diebus sabbatorum, nec alimentorum secundum patrias leges copiam habere: iccirco ego sicut prædecessores mei imperatores, præbeo eis militiæ remissionem, et concedo patrijs uti legibus secundum solennes et sacras immolationes, et congregare sicuti solent pro sacrificijs pecunias, et uolo uos hæc per singulas conscribere ciui-

tates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, nostris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus cōsul dixit: Ciues Romanos Iudeos, templa habentes, Ephesi ante tribunā, religionis causa à militia dimisi duodecimo Calendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello consulibus, præsente senatu. Balbus legatus & uicarius, Ephesiorum magistratibus, curiæ & populo salutem. Iudeos per Asiam constitutos, Lucius Lentulus consul me pro ipsis petente, à militia dimisit. Postulans uerò post hæc & Fannium tribunum plebis, & Lucium Antonium ærarium, impetraui. Vos autem cupio curare, ne quis eis molestiam inferat. Decretū Deliorum sub præside Bioto: mēse Thargelione, uicesima die ad titulationem iudicum. Marcus Piso legatus, adueniens in ciuitatem nostram, pro delectu militum conuocans nos, & multos ciuium, præcepit, ut si qui sunt Iudei ciues Romani, nequaquam militare cogantur, eò quòd Cornelio Lentulo consuli religionis causa Iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire consuli nos oportet. His similia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt. Caius Fannius Caij filius, dux, consul, magistratibus Coorum salutē. Volo uos scire, quomodo legati Iudeorum adierunt me, petendo accipere senatusconsulta pro ipsis constituta, quæ etiam subiuncta sunt. Igitur uolo uos curare uel providere his hominibus secundum senatusconsultū, quatenus per uestram prouinciā incolumes ad propria reuertantur. Lucius autem Lentulus consul dixit. Ciues Romanos Iudeos qui templa Iudaica habere Ephesi uidentur, religionis causa dimisi. Hoc factum est duodecimo Calendarum Iuliarū. Lucius Antonius, Marci filius, uicarius ærarij uel proconsul, Sardianorū magistratibus curiæ & populo salutem. Iudei ciues nostri aduētes probauerunt nobis consiliū habuisse propriū secundum patrias leges ab initio, & locū propriū,

proprium, in quo negotia uel iudicia inuicem mouet: & hoc
 petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod custodiri uel
 permitti decreui. Marcus Publius, filius Publij, & Marcus
 Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconsulem adeuntes
 intimauius ei, de quibus Dosithews Cleopatridæ filius Ale-
 xandrinus uerba fecit, ut ciues Romanos Iudeos templa Iu-
 daica facere solitos, si illi uisum fuerit, religionis causa eos se-
 cisse, dimittat: & dimisit duodecimo Calendas Iulias. Lucio
 Lentulo & Caio Marcello consulibus, Lentulus decretū pro-
 tulit. Ciues Romanos Iudeos, sacraria Iudaica facere solitos,
 Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium
 princeps C. Rabilio Caij filio cōsuli salutem. Sosipater Hyr-
 cani principis sacerdotum legatus, porrexit nobis epistolam
 tuam, per quam designauit nobis, ab Hyrcano principe &
 sacerdote Iudeorum destinatos quosdam cum literis pro sua
 gente conscriptis, quatenus sabbata Iudeis liceat secundum
 patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impedi-
 at: quoniam amici & auxiliores nostri probantur: aut ne quis
 eis uiolentiam inferat in nostra prouincia: & licet Tralliani
 palam dicant, non sibi placuisse quæ pro his decreta sunt, ta-
 men præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem ita, ut & no-
 bis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Episto-
 lam autem porrectam suscepimus, quam reposuimus inter pu-
 blica nostra monumenta: & de reliquis quæ præcepisti pro-
 uidemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Seruilius, Publij
 Galbæ filius, proconsul, Milestiorum magistratibus, curiæ &
 populo salutem. Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in
 Trallibus negotia tractarem, insinuauit mihi, præter nostram
 sententiam Iudeis uos inquietudinē inferre, & prohibere eos
 sabbata celebrare, uel templa patria perficere, fructusq; sua
 cōsuetudine colligere. Volo igitur uos scire, quo modo audies

uerba eius uel eorum qui contra eum differebant, decreui ne prohiberentur. Decretum Pergamenorū sub iudice Cratippo mense Desio sentētia principum. Quoniam Romani sequentes suos maiores, pro communi omnium hominum tutela pericula suscipiunt, et student auxiliores et amicos suos in felicitate uel firma pace consistere, cum transmississet ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gentis Iudææ legatos, Strattonem Theodori, Apollonium Alexandri, Aeneam Antipatri, Aristobulum Amintæ, Sosipatrum Philippi, uiros optimos, et hi singula demonstrassent, decreuit senatus de his quæ postulauerunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius ledat Iudeos auxiliores Romanorum, imò ut et castris, et portus, uel prouinciam, et si quid aliud ab eis abstulit, redderet: et liceat eis à portibus deportare quæ uolunt, et ut nullus rex uel populus à portibus Iudeorum seu uicinis galibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia et ipse auxilioris his et amicus noster existit: imò etiā custodiam à Ioppe depelli, sicut petierunt. Nostræ uero curiæ Lucius Peticus uir optimus, iussit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum senatus decreuit, et prouideamus, quatenus incolumes legati ad propria possint redire, necnō etiā Theodorum in curia, uel in conuentu suscepimus: Qui cum nobis epistolam, et senatuscōsultum porrexisset, uerba faciens, demonstrauit Hyrcani uirtutem et liberalitatem, quia publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint. Literas uero inter publica cōscripta reposuimus, et nos quoq; omnia pro Iudeis agere tanquam auxiliores Romanorum, secundum senatuscōsultum decreuimus. Quippe etiam postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret, quatenus à magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantis nostri populi sententiam, et petentis custodiri uel ampliari

ampliari nostras cum eis amicitias, & ut meminerit temporibus Abraham, qui omnium Iudeorum pater extitit, nostros maiores amicos ei fuisse, sicut & in publicis conscriptis inuenimus. Decretum Alicarnasseorum sub sacerdote Memnone Aristidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro insinuante, quoniam Iudei pietatis studium omni tempore habent, populusq; Rom. omnium hominum benefactores, pro Iudeorum amicitijs uel auxilijs ad nostram ciuitatē praecepta miserunt, quatenus permittantur immolationes deo solennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Iudeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare, uel sacrificia producere secundū leges Iudaicas. Si quis uerò hos prohibuerit, militie reus & debitor ciuitatis existat. Decretum Sardoniorum. Placuit curiae uel populo, ducibus intimantibus, quomodo nostram ciuitatem habitantes Iudei, multa uel maxima beneficia à populo saepe meruerunt: nunc quoq; cum ingressi fuissent in curiam populum petere, quatenus suis legibus & libertate data à senatu populoq; Romano secundum consuetudinem cōgredientur, & iudicia sua disponant, datus est illis locus, in quo cum uxoribus uel filijs possint celebrare deo patrias orationes. Igitur uisum est curiae uel populo, concedere eis conuenientibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locū quem aptum adificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonae ciuitatis diligentiam, ut si qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub iudice Menophilo, mense Artemisio, prima die. Niccanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudei, Marco Iunio Bruto proconsule, quatenus agerent sabbata, & omnia facerent secundum patrias leges, nemine penitus impediēte, proconsul concessit. Placuitq; populo propter Romanos, nullum

prohiberi obseruare sabbatorum diem: imò concedere eis omnia facere, secundum Iudaicas suas leges. Multa quoque & alia decreta senatū uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente nostra destinasse cognouimus, necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel literas à magistratibus reciprocas nostris epistolis, ex quibus hæc quæ demonstrauius flectere sine inuidia legentes putauimus. Nam euidentissima signa de amicitijs Romanorū & nostris, demonstrantur æreis tabulis, hæcenus in Capitolio permanentibus, & in posterum permanenturis. Omnium uerò expositionē tanquam superfluum & fastidiosam recusauī, nullum credens tam difficilimū inueniri, qui uel opinetur Romanorū humanitatem minime circa nos extitisse, quam sæpius ostenderunt: nos quoq; de quibus retulimus, nequaquam mentitos esse cognoscat. De amicitijs quidem Romanorum, & nostris illis tēporibus factis retulimus. Eodem uerò tempore seditionem per Syriam hac occasione contigit fieri. Bassus Cecilius, Pompeianarum partium fautor, insidias Sexto Cesari faciēs, interfecit eum: ipse uerò cum suis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiā maximum bellum circa Apamiam commissum est à ducibus Cesarianis, quibus & Antipater auxilia cum filiis destinauit, memoriam habens beneficiorum Cesaris. Quapropter & punire peremptores eius iustum putauit. Bellum autem cum traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti successionem, Cesar autem interficitur à Casio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuisset tribus annis, & mensibus sex, quod & per alios conscriptores dictum est.

De Cassij gestis & Malachi, Antonijq; edictis pro Iudæis.

C A P. XX.

Post Cesaris autem internitionem, cum bellum cōflatum fuisset principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congreg

congregando dispersis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi coniungit, Bassum et Marcum: et ciuitates circueundo milites cum armis conglomerauit, et fiscalia grauius eis imponebat: à Iudea uero plus quam septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autem cum uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta, diuisit pecuniarum exactiones, utroque filio eas tradens. Herodi quas difficilium exigi putabat, reliquas uero alijs precepit colligere. Cumque primus Herodes à Galilea exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, et fauorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant, quarum Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Goshnam et Amathuntē, necnon et Liddam, et Thamnam, qui etiam Malachum penitus perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, et ita impetum eius refrigerasset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudea discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitum eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanem, ubi exercitum Arabicum simul et prouincialem congregauit. Malachus autem callidus existens, iureiurando negabat se insidias ipsi, uel filiis eius fecisse, satisfaciens ei. Nam Phaselo Hierosolymam regente, Herode uero tenente armorum custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde reconciliabatur cum Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudeam Malachum studere, et uenit quatenus eum interficeret. Quod paulo minus contigisset, nisi Antipater cum petendo liberasset, nescius quod suum interfectionem Malachum liberaret. Igitur Cassius et Marcus exercitu

congregato, ducem Herodem totius Syriae fecerunt, naues et cum toto exercitu comendantes: promiserunt etiam regem cum Iudaea post bellum ordinare, quod iam tunc contra Antonium et iuuenem Caesarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrem depellere cogitabat. Cumque Hyrcani pincernam pecunijs redemisset (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: et milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrem suum Herodes et Phaselus intellexissent, et uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iurciurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita summus laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uero eius Herodes, ultionem quidem patris exigere cogitauit, et cum exercitu contra Malachum uenit: Phaselo uero priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, et satisfactionem Malachi suscepit, et credere simulauit, nihil cum ad patris interitum commisisse. Sepulchrum etiam patri ornatissimum construxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, et inuenisset eam afflictam, resouebat, et ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanum flexit ut nequaquam permetteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruic, causam uero talem interdictionis proposuit, quod non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes praeccepta negligens, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, dissimulationem tamen non refutauit, sed Antipatrum ut amicum manifeste plangebatur, custodiam uero corporis sui latenter habebat. Placuit uero etiam Herodi, non redarguere dissimulationem eius: sed e contrario muneribus ei blandiebatur. *Cassius* *men*

mer de patris interitu Herodi mandauit, quatenus Malachē crudelitatem cognosceret. Qui scripsit precipiens ei patris obitum uindicare, tribunis quoq; in Tyro mandauit Herodis sequi uoluntatem. Tempore uerò quo Cāsīus Laodiciā cepit, accesserunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem sperans Malacho ibi ueniente se ulcisci cū ad Tyrum Phœnices peruenisset, causamq; opinatus esset, Malachus maius quiddam conatus est agere, ita ut filium in Tyro obsidem existentem, in ciuitatem ingressus furto uoluisset auferre, et ad Iudeā reuerti: credens se gentem Iudeorum contra Romanos excitaturum, et deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Cāsīus ab Antonio occupatur. Consilijs tamen eius deus restitit. Herodes quoq; intelligens eius uoluntatem, transmisit famulum, quasi hospitalia paraturum, quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet, ad tribunos tamen uerè direxit, quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cū exissent, et iuxta ciuitatem eum conuenissent, super littus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus ergo cū factum intellexisset, obstupuit: rediensq; ad sese consuluit Herodem, quid esset factum, uel qui Malachum interfecissent. Cūq; Herodes responderet, Cāsīum hoc iussisse, laudauit factum: nam malcuolum et nimis patrie peruasorem eum esse criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrum commissā Malachus poenā soluit. Cāsio uerò discedente de Syria, maxima per Iudeā turba concitatur in Hierosolymis, cū Felix contra Phasellū unū cum militibus armaretur. Herodes autem ad Fabium relictorem Damasci proficiscens, cū hoc audisset, et in fratris solatium cuperet festinare, egritudine prohibetur. Phaselus tamen Felicem superans, in aliqua cum turre concludit, quem postea sub pactionis fœdere dimisit, Hyrcanum penè accusans, quod

multa sui beneficia pratermittens, inimicis suis fauorē impen-
 deret. Itaq; frater Malachi multa tunc occupās loca, obtinue-
 rat & Massadam omnium munitissimam: contra quem Hero-
 des ualitudine liberatus exercitum duxit, & auferens omnia
 loca, quæ comprehenderat, sub pactionis lege cum dimisit.
 Antigonus autem Aristobuli filius, ut militiam congregauit,
 & Fabium pecunijs redemit, Ptolemæus cum Minei propter
 cognationem ad Iudeam ducebat: auxilium etiā ei prebebat
 Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. Nam
 hic Syriam omnem potentia capiens custodiuit. Marion autē
 Galileam finitimā inuadens, tria castella eius occupauit. Con-
 tra quem Herodes cū uenisset, omnia quæ ille tenuerat, abste-
 lit. Tyriorum uerō custodes cum humanitate dimisit, quibus-
 dam etiam & dona præstitit, propter ciuitatis fauorem. Cum
 hæc ergo egisset, obuiāuit Antigono, & prælio commisso ui-
 cit, & penē iam altiora Iudæe tenentem fortiter expulit: ui-
 ctoriaq; potitus ad Hierosolymam uenit, ubi coronas ei tam
 Hyrcanus, quā populus ob uirtutis præmiū offerebant. Nam
 cognatus Hyrcani per affinitatem credebatur, ideoq; magis
 eum defendebat, ueluti ducturum neptem suam fratris Aristobuli
 filiam, ex qua trium marium extitit, & duarum foemina-
 rum pater. Habuit siquidem priorem uxorem nomine Dorin,
 popularem ex gente nostra, ex qua prior filius eius concipi-
 tur Antipater. Cassium nanq; cum Antonius, & Caesar in Phi-
 lippeni campo uicissent, sicut & ab alijs demonstratum est,
 post uictoriam Caesar ad Italiam redijt, Antonius autem ad As-
 iam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes
 undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudeorum nobilissimi accusa-
 bant Phaselum, & Herodem, dicentes, habitu tantum Hyrcanum
 regem extare, hos uerō omnem potestatem possedisse. He-
 rodem tamen Antonius maxime honorauit, cum ad eum uenis-
 set

set satisfacere pro accusationibus, propter quod accidit aduer-
 sarios eius nec sermone aliquid impetrasse. hoc nanque acqui-
 siuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Ephesum perue-
 nisset Antonius, destinavit Hyrcanus princeps sacerdotū, no-
 straq; gens legationem ad eum, auream deportantem coronā,
 et supplicantem, quatenus Iudeos à Casio abductos, nō ex-
 tante bello, scriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq;
 temporibus Casij subreptam restituui. Antonius uerò iustas Iu-
 deorum postulationes considerans, rescribit Iudeis, et Hyr-
 cano, mandans etiam simul et Tyrijs decreta huiusmodi con-
 tinentia: M. Antonius imperator, Hyrcano principi sacer-
 dotum, et rectori gentis Iudeorum salutem. Si ualeatis, leta-
 mur, ualeo et ego cum exercitu meo. Lysimachus Pausania,
 et Iosippus Minai, et Alexāder Theodori, legati Ephesum
 aduenientes, priorem Romae confectam legationem renoua-
 runt, et hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulò disposuerunt,
 dum demonstrarent tuum erga nos fauorem. Quòd cum in-
 tellexissem ex decretis, et sermonibus te familiaritatem erga
 nos seruare, moresq; optimos uestros, et religionem conside-
 rasset, proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam
 Asiam nostri, populiq; Romani aduersarij percurrissent, qui
 nec ciuitatibus, nec templis pepercerunt, nec iusiurandū, quod
 statuerant, quicquam seruauerunt, nos non pro eius tantum
 certamine, sed uelut pro communi omnium salute in autores
 scelerum, quae in Iudeos uel in omnes commissa sunt, uindic-
 cauimus. Quorum facinora solem auersatum existimauimus,
 quòd talia in Caesarem commiserint. Impias uerò eorum insi-
 dias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, su-
 scepit, cum sceleratissimas eorum malignitates partes Philip-
 pensis campi continerent: quae loca maxima usque ad mare,
 montesq; munitos occupauerant, ut penè cunctos transitus,

ficut

sicut unum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustus grauatos deuicimus. Sed et Brutus cum Philippos confugisset, circumseptus à nobis, eiusdem perditionis merito, cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, et Asiam respirare à bellorum afflictione liberatam. Igitur communem pacem facimus cum auxiliatoribus à deo nobis donatam: et tantquam de maxima peste corpus Asia releuatam, per nostram resouemus uictoriam. Memores ergo uestri, et gentem Iudeam curauimus reddere latiore. Literas quoque per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi, seu serui uenundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc et donationibus à me uel Dolabella clementer oblatis, uos uti cupio: necnon et Tyrios uolentos uobis esse prohibeo: uel quantacunque possident Iudei competentia, restitui precipio. Coronam uero quam destinastis, accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ, populoque salutem. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotum, et rectoris Iudeorum legati, dixerunt prouinciam uos eorum tenere, quam inuasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum suscipientes, iusta et pia prouidentia uindicauimus, obliuiosos gratiæ, uel transgressores iurisiurandi punientes. Volo ergo et uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, et quæ de nostris hostibus accepistis, hæc non concedimus, nisi restituantur. Nam neque prouincias, neque exercitum quisquam illorum senatu prestante suscepit, sed uiolenter subripuit, dum auxilium eis preberent, qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi poenam dedissent, nostros auxiliares precipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoque si qua prædia Hyrcani rectoris Iudeorum paulo antè, Caio Cassio bellum illicitum

illicitum producente contra nostram prouinciam, ablata possidetis, reddite: nec aliquam uolentiam eis ingeratis, unde laedi possint. Si quid uero iustum contra eos habetis, dum ad locum uenerimus, liceat allegationibus uti: nos autem auxiliatoribus singula iusta cōsideratione seruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyrriorum magistratibus, curiæ, populoq; salutem. Edictum meum uobis destinaui, de quo curam uos habere præcipio, quatenus in tabulis describatur literis Latinis uel Græcis, et in loco eminentissimo descriptū ponatur, unde ab omnibus relegendi possit. Marcus Antonius imperator ac triuuir dicit: Quoniam Caius Cassius alienam prouinciā sub exercitu constitutam et auxiliatores depredauit, et deuastauit Iudeorum gentem, amicissimam populo Romano, arrogantiam illius armis conculcantes, edictis et decretis ab illo depredata renouamus, ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus: et quanta Iudeorum corpora uenundata sunt, sicut prius libera remittantur, et possessiones prioribus dominis resignentur. Si quis autem his nostris edictis non obedierit, ulcisci in eo satisfaciētes causæ prōmittimus. Hæc eadem et Sidonijs, et Antiochenis, et Aradijs conscripsit: quæ tempore opportuno referemus, ut signa prouidentie Romanorum circa nostram gentem extitisse clarescant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta, CAP. XXI.

Post hæc autem dum Antonius ad Syriā pergeret, Cleopatra ei per Ciliciam obuiavit, et amore suo detinuit: ubi iterum centum potentissimi Iudeorum ad eum peruenerunt, accusantes Herodem cum Phaselo. Contradicebat autē eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano præsentē, qui socer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, cōsuluit Hyrcanum, qui magis gentem continerent. Illo autem respondente, Herodem, et fratrem eius: Antonius familiarita-

tem

tem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat : hos quidē ambos tetrarchas ordinavit, & commisit eis Iudæorū negotia: quindecim autem ex resistentibus ligavit, ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neq; ita de legatione reuerſi quieſcebāt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præsidi- bus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus studen- tes torquere, & Herodi præbere principatum totius. Mox autem Herodes ſedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nun- tiavit, & petijt eos recedere, nec ad certamen uenire, ne ma- gnum malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi contrarij reſtitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant : residui uerò fugien- tes, cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uerò po- pulo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam cōtinuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi defuncto, filius eius Lysanias in regno succedens, com- ponit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapamq; prædictum sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis cōfidebat.

De fuga Herodis, profectioneq; ad Romam, & Pars-
thorum tyrannide. CAP. XXII.

Antigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, si Hyrcanum principatu pri- uarent, & ipsi traderent, Herodemq; cum suis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditio- nem parassent, deducēte eos Antigono. Nam Pacorus per ma- ritima, satrapa uerò Barzafarnes per mediterranea ingredi- tur. Tunc Tyrij excludūt Pacorum, Sidonij autem & Ptole-
maidenſes

maidenſes ſuſcipiūt turmam equitum : quam idem Pacorus in Iudeam deſtinauerat, uexaturam prouinciā, et Antigonum adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis preponens. At cū à Carmelo monte quidam Iudeorum ad Antigonum ueniſſent parati ad auxilia, per quos ſperabat partem aliquā prouinciæ Antigonus capere, id eſt, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occuſſent, ad Hieroſolymā cum ſuis aſcendit: ubi congregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire ſtatuit, ut hanc expugnaret, niſi Phaſelus, et Herodes prælio per forum cōmiſſo eos uiciſſent. Et cū eum in templo concluſiſſent, dirigunt armatos, ut propinquantes domos tenerent, quos populus cum ipsis domibus igne conſumpſit: pro qua iniquitate paulò poſt Herodes à reſiſtentiis ultionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacularentur, expectabat populus multitudinem de prouincia in Penatecoſtes celebratione uenturam. Inſtante ergo die feſtiuo, circa templum in ciuitate multa milia hominum armata, et inermia congregantur: compleuerunt namq; templū cum ciuitate, qui conuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis militibus cuſtodiebat. Cumq; Phaſelus murum ſeruaret, Herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Quo cū fortiter pugnaret, et multa milia fugaret, multi ad templum, quidam etiam ad exterius uallum conſugerunt. Nam et Phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equitibus, Antigono petente, ad ciuitatem peruenit, pretextu quidam componendæ ſeditionis, re uera autem Antigono principatum traditurus. Cui dum Phaſelus occuſſet, et hoſpitiſuſcepſiſſet, Pacorus dolum aliquē meditatus, fleſcit eum legationem ad Barzaſarnē deducere. Phaſelus quidē nihil ſuſpectus acquieuit, licet Herodes hoc minime approbaret, propter Barbarorum perfidiam. Sed tamen Pacoro alijsq; properare hortari

hortantibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus, & Phaselus. Pacorus uerò cum ducetos equites & decem horum qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcepit. Cumq; Galileam intrassent, cum armis eis occurrūt provinciae custodes & Barzabarnes: & primum quidem eos studiosè suscepit, ac munera præstitit, post uerò eis contexebat insidias. Phaselus tamen cum suis prope mare reuertebatur. Vbi cum audisset Antigonus promississe Parthis mille talenta, & mulieres quingentas, in suspitione iam Barbaros habebat. Necnò & noctu insidias senserat, dum quidam nuntiaret ei subito custodiam circumdatam. Et tunc capti quidē fuissent, nisi expectassent Parthi usquequo in Hierosolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille sentiēs diffugeret. Phaselo ergo cum persuaderent quidam fugiendo periculum evitare, propensius autem Ofellius, qui hoc à Saramalla ditissimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare passus est. Cumq; ad Barzabarnem accessisset: Non equa, inquit, te facere uideo, dū talia de nobis cogitas. Nam si pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferentur, quàm Antigonus promissit: imò etiam nimis acerbum est, si legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc, iurabat nihil uerum esse, sed falsa eum suspitione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum, & Phaselum ligauerunt, multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem destinatus fuerat, mandata habens, ut eum foras murum procedentē comprehenderet, antè quàm hoc faceret, nuntij missi à Phaselo, indicauerunt Parthorum perfidiam. Cumq; audisset Herodes ab hostibus eos ligatos, cum querelis accedit ad Pacorum, Parthorumq; nobilissimos: qui omnem causam scientes dissimula-

bant,

bant, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium, ne ab aduersarijs tenerentur : nam conuenisse dicebant, ut demonstrarēt, quantam Phaselus profecisset. Quibus Herodes minime credidit, audiens ab alijs fratris comprehensionē : necnon & suasionē filie Hyrcani, quā sibi desponderat, de Parthis suspicabatur. Quam cum alij non attenderēt, ipse obediebat mulieri sapientissimæ. Dumq; Parthi cogitarent, quid fieri oporteret (nam non eis uisum est palam tam maximum uirum comprehendere) & in posterum distulissent, Herodes credens magis, quæ de fratre uel de Parthorum insidijs audierat, quàm aduersarijs consentire, uespere ueniente deliberauit euitare aduersariorū pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cumq; mulieres super iumenta imposuisset, matrem suam, & sororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Aristobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouissimum fratrem, omniaq; in uia necessaria, & residuam multitudinem, ad Idumæam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimæ naturæ reperiri potuit, qui non, cum præsentia cerneret, miseraretur eosdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lacrymantes, & gementes quòd à patria discederent, & nihil iam de se bonum expectarēt. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; considerare hortabatur, ne traderet se mœstitiæ, quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorū deposita esset. Et illi quidem Herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabant: ipse uerò penè se interemit, dum carpenso euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionem & timorē, ne hostes eius persecuti remouerantes circa passionis curam comprehenderēt, suum gladium euagauit : seq; perimere conantem retinuerunt præsentés

uiri dum dicerent, non oportere inimicis satisfieri. Nam non hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberans, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogitauerat, prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propositam, et celerius ad Massadam castellū peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrentes egisset, totas obtinuit. In fuga uerò nec Iudeis pepercit, qui cum à ciuitate sexaginta stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uerò loco ubi Iudeos fudit, postea regnum adeptus, aulam opportunam cōstruxit, ciuitatemq; edificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus obuiam ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset, assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter peregrinos conductos milites. Oppidum uerò Massada in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum suscipere populum: è quibus plus quàm nouem milia dimisit, præcipiens per Idumæam sese liberare, præstans eis uie stipendia: necessarios uerò in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulieres, quæ octingentæ fuerunt, tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petrā Arabiæ recessit. Parthi uerò mox die factio, cum uniuersam Hierosolymam et palatium deprædassent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ usq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed et multæ res Herodis euaserunt. Ille enim aliquas deportauerat per prouidentiam suam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecunie non sufficissent, prouinciam excuntes uastabant, et Marisa potentissimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus quidem cum sic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur, Phaselum et Hyrcanum uinctos suscepit: nimis autem cruciabatur, quòd mulieres fugissent, quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecunijs pa-

stus

Etus est. Veritus autem, ne multitudo Hyrcano aliquando re-
 gnum restitueret, dum adhuc à Parthis custodiretur, aures e-
 ius amputauit, molitus, ne posset rursus ad eum principatus sa-
 cerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc
 honorem iussisset integros tantum obtinere. Sed Phaseli mira-
 tur quisquam fortitudinem. Qui cum sciret se occidendum, non
 mortem putauit atrocem esse, sed sub inimico perire amarissi-
 mum iudicauit. Cumq; non haberet manus uinculis solutas,
 et aptas ad interficiendum seipsum, saxo caput suum alli-
 dens uitam finixit. Dicunt autem, quia uulnere confectum,
 precipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit,
 mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cum tamen
 ad integrum uitam non amitteret Phaselus, à quadam muliere
 audiens fratrem Herodem aduersarios uitasse, satis internitio-
 nem uiriliter et prone sustinuit, dum relinqueret superstitē,
 mortem suam uindicaturum et super inimicis ulcisci ualentē.
 Herodem tamen magnitudo circumuenientium malorum non
 perterruit, sed faciebat eum sagaciorem. Nam ad Malachum
 Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem, remune-
 rationem accepturus perrexit: et quod magis opus habuisset
 tum pecunias sumere, seu sibi debitas, seu per donationē dan-
 das, quia multa impetrauerat Malachus ab eo. Qui dum fra-
 tris interitum non audisset, festinabat eum ab hostibus redi-
 mere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittēdo. Adducebat
 etiam Phaseli filium, septimum annum ætatis agentem, quate-
 nus pignus eum Arabis deponeret. Sed cum nuntij obuissent,
 et dixissent ei Malachum iussisse, ut à provincia sua discede-
 ret, quod Parthi præcepissent nequaquam Herodem suscipi:
 qua occasione usus est, ne debitum persolueret: nam et nobi-
 liores Arabes ad hoc eum irritabant, quatenus pecunias lu-
 eraretur depositas uel acceptas prius ab Antipatro: respondit

Herodes, nihil eos grauari se uenisse, sed locuturum se tantum de necessarijs suis negotijs. Postquam autem uisum est ei discedere, cautè pergebat cum paucis ad Aegyptũ: ueniensq; in quoddam templum, remoratus est. Postero uerò die, cum ad Rhinocolura peruenisset, interitum fratris sui audiuit. Malachus uerò poenitēs persequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Pelusium festinanti. Vbi cum inuenisset classem applicitam, prohibebatur Alexandriam nauigare. Ille uerò prefides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra suscipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Roman festinantem, licet tempestas esset, & Italia seditionibus plena nuntiaretur. Vnde cum nauigasset ad Pamphylia, hyeme atrocissima uix ad Rhodum deducitur. Quò duos amicissimos sibi cum occurrere uidisset, Sapphinium, & Ptolemæum, & inuenisset ciuitatem bello Cassij deuastatam, quamuis inops, tamen benefacere cum non piguit, sed & super uires suas largitus est, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumq; triremes construxisset, & nauigasset cum amicis ad Italiam, in Brundisium deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit, quæ contigissent per Iudeam, & qualiter frater eius Phaselus à Parthis interceptus, & Hyrcanus captiuus teneretur: & quòd Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentem, & mulieres quingētas, quæ ex primoribus & de genere suo fuissent: & quòd suas noctu perduxisset, & uitasset inimicorum manus, multis passus calamitates. Pòst uerò deslebat periclitari suos familiares, dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset, & contemnens pericula, dum festinaret ad eum, in quo solo spes suas, & auxilium firmum possideret.

De Herode à senatu rege ordinato. CAP. XXIII.

Antonius.

Antonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quod & in tali dignitate constitutus hominibus fortuna dominetur, necnon & memor amicitiae patris eius Antipatri, & promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat, si rex esset, quemadmodum & prius tetrarcha ordinatus: multo magis tamen propter odium Antigoni, dum seditiosum & Romanis eum inimicissimum arbitraretur, propensior erat Herodes apud eum. Caesar quoque propter Antipatri expeditiones, quas per Aegyptum patri suo perduxit, & hospitium uel in omnibus fauorem exhibuit: praestansque Antonio nimis pro Herode studenti, ad petitiones & ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumque senatum congregasset, Messala, & Atratinus Herodem praesentantes, de patris eius beneficijs intimabant, & quem circa Romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam Antigonium accusabant, hostem eum manifestum pronunciantes, non solum ex his, quae prius commiserat, sed quoniam & nunc a Parthis principatum Romanis neglectis acceperat. Cumque senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumque hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium, quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat: nunquam enim putabat Romanos sibi regnum duros, quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suae coniugis id praebere uolebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem uero Hyrcani fuerat, quem postea interfecit, quod apto tempore referemus: & quod intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nullo latenus sperauit, & ab Italia discedere fecisset. Senatu uero dimisso Herodem medium habentes Antonius, & Caesar exierunt,

runt, precedentibus alijs consularibus, immolaturi, & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pavit Antonius, cuius initium fuit centesima & octogesima quarta Olympiade, consulibus C. Domitio Caluino II. & C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circumsidebat, plenam omnibus prosperis, tantum uero deficientem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitaret ad Arabas, dum audiret Malabum poenitere de his, quae in Herodem commiserat: prohibuit autem deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, ut receptacula cisternarum cuncta complerentur. Qua copia recreati, excentes contra Antigonom confligebant, cum quibusdam palam, cum alijs uero furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodem tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudeam peruenit, manifeste quidem tanquam Iosippum adiuturus: omnis uero eius machinatio erat, ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope Hierosolymam castra posuisset, & satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset, ipse quidem cum ampliori militia discessit: ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Sionem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, ut nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonom, Iudeam, & Galileam deuicerit.

CAP. XXXIII.

Herodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & cōgregasset non paruum expeditionem ex peregrinis simul & Iudeis per Galileam, cucurrit super Antigonom. Conueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium compulsi: qui transmissi ab Antonio fuerat, ut Herodem deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas, quas
per

per ciuitates Syria Parthi commouerant, in Iudea pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi uerò quotidie uires crescebant, cui se penè omnis Galilea tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massada, necessariū putans circumseptos in oppido cognatos liberare, sit illi impedimento Ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorum ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudei, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem uerò incautè conflagrantem, à periculo liberauit: Ioppen quoq; expugnans, de Massada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uerò propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorū, quæ ex ambobus acceperant, plures uerò propter spem quam in eo tanquam in regem habebant. Antigonus autē opportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupās, nihil aut perparum hostes ledebat. Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens, & Risam castellum capiens, ad Hierosolymā properauit unā cum exercitu Silonis. Et cum multi fortitudinē eius, castraq; ad Occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metuerēt, partis illius custodes sagittis eius impetum amoueabant, quidam uerò etiam excursionē factā cum hostibus decertabant. Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murum, quod bono populi præstō esset, & pro salute ciuitatis, nec manifestorum aduersariorū malitiā recordaretur: sed etiam inimicissimis abolitionem delictorum, quæ in se commiserant, præstaturum se promisit. Antigono uerò contra prædicta Herodis clamāte Siloni uel exercitui Romanorum, quia præter suam iustitiā egissent, dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudeo regnū darēt, cum soliti

fuiſſent hoc generi præbere digno : nam eſi nunc de ſe, uel de regno ſuo grauiter firrent, tamen ſacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant, non iuſta paterentur, ſi de honore deſiderent. Cum hæc adinuicē dixiſſent, & ad blaſphemias perueniſſent, Antigonuſ repellere prope muruſ uenientes ſuis præcepit, qui iaculando uel propenſius pugnando facile procul à turribuſ depulerunt eoſ. Tunc & Silo pecuniarum acceptionē reuelauit. Nam multoſ ex proprijs militibuſ remiſit, dum indigentia ſumptuū reclamarent, & pecunias ad alimenta poſtularēt, quofdam uerò ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant, eò quòd à militibuſ Antigoni omnia diruta fuiſſent, mouitq; exercituſ, & diſcedere tentabat. Herodeſ autem petebat Siloni duceſ, uel militeſ, ut non ſe relinquerent à Cæſare, uel Antonio, uel à ſenatu honoratum : nam prouidere eorum inopia, & facile præbere quæcunq; quererent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciã egreditur, nullam occaſionem diſceſſionis Siloni relinqueſ. Si quidem multitudinem, quantam nemo ſperabat, neceſſariorum deportauit à Samaria : familiaribuſ ſuis adminiſtrantibuſ triticuſ, uinuſ, & oleuſ, & pecora ſimul, & alia diuerſa in Hierichūta deducenſibuſ præuidenſ, ne per ſex dieſ aliquid militibuſ deeſſet. Quæ cum non latuiſſent Antigonuſ, ſtatim miſit per prouinciã, qui deberēt inſidijs prohibere deportatores alimentorum. Cumq; præceptiſ Antigoni paruſſent, grandē multitudinē armatorū circa Hierichuntē congreganteſ, ſuper montes locati, cuſtodiebant alimoniaſ deducenſeſ. Sed dum hæc aguntur, Herodeſ non otioſe degebat, ſed decem turmaſ ſuſcipienſ, quarum quinque Iudeorum erant, aliæ uerò mercede cōductæ, necnō & equiteſ paucos, ad Hierichunta peruenit. Cumq; ciuitatē deſertam inueniſſet, quingentoſ uerò excelſa præoccupaſſe cum uxoribuſ & cognatio

cognitionibus, hos quidem dimisit: Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Idumæa, & Galilea, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarũ munere, ut partem exercitus Romani in Liddis susciperet, pro Antonij satisfactione. Romani quidem in delitijs erant, & ab armis quieti: Herodi uerò minime uisum est otium habere, sed ad Iudeam fratrem suũ Iosippum cum duobus milibus peditum, & quadringëtis equitibus destinauit. Ipse uerò cum ad Samariã peruenisset, & ibi deposuisset matrem & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galileam usque peruenit, capturus quedam loca, quæ custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens autẽ in Sephoram, custodibus Antigoni fugatis, in abundantia prospera erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina transmittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hec autem iuxta uillam uocabulo Arbilon siebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione profectus est. Hostes uerò cum conflixissent, uerterunt laeuum cornu agminis eius, quos ipse inuadens fugauit, suos autem fugiẽtes eo loco constituit: permansit uerò contrarios persequens usq; ad Iordanẽ fluuium, cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galileam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & diuisisset pecunias, unicuique uiro centum & quinquaginta drachmas præbens, ducibus autẽ multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eò quòd nolisset Antigonus alimenta per hyemalia constitutis præbere. Nam plus mense nõ eos paui: sed misit in circuitu per prouinciam, præcipiens ut omnia dispa-

pantes per montes confugerent, quatenus de necessarijs nihil habentes Romani, fame consumerentur. Herodes uero prouidentiam eorum fratrem suum nouissimum habere precepit, simul & Alexandrium oppidum muro circumdare. Qui ceterius abundantiam necessariorum militibus preparauit, & Alexandrium olim dirutum reconstruxit. Eodem tempore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accersens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde uero ad se auxiliatores conuocare.

De gestis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibusdam prælijs ac periculis. C A P. XXV.

CUM Herodes contra latrones in speluncis festinaret, Silonem quidem ad Ventidium transmisit, ipse uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis constituta, & per medium altissimos habentia transitus, saxo acutissimus circumdatos, ubi cum omnibus suis familiaribus latebant. Rex autem arcas construens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice motus super eos deponebat, dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum montem potuissent, neque de superioribus contra eos descendere. Arce uero militibus armatis plene erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latrones abstractos occidere praeualebant. Sed depositionem arcarum contigit incaute disponi, dum nimis ad alta descendissent. Habebant etiam intus necessaria. Cum tamen arce depositae fuissent, nec auderet quisquam ab speluncis exire, unus ex militibus gladio cinctus, & amababius manibus catenam tenens ex qua arca pendeat, descendit in speluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumque prope unam speluncam uenisset, primum quidem iaculis multos fugauit, post autem falce resistentes impellebat

pellebat ad precipitia ruere. Cumq; intus ingressus fuisset,
 multos occidit, & reuersus in arca quieuit: timor uero reli-
 quos genitum audientes, & salutis desperatio comprehedit.
 Rei uero terminum nox prohibuit: & multi rege cōcedente
 sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterum consilia-
 tionibus usi sunt, ut ab speluncis latrones exirent, & ante
 ianuas pugnaret. Milites autem in circuitu syluæ ignem mi-
 serunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidā intus cum
 septem filiis & uxore relictus est, à quibus petitus quatenus
 eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium spelunca,
 unumquenq; filiorum suorum exeuntem prosternit, usquequo
 cunctos interemit, post autē & suam uxorem. Cumq; in præ-
 cipitio cadauera iactasset, super illa se quoq; dedit, mortē pro
 seruitute sustinens: multaq; prius in Herodem uociferatus, &
 infirmitatem exprobrans, licet rex dexteram ei tetendisset,
 & omnem licentiam promississet. Igitur his actis, iam omnes
 speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinans,
 ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus pe-
 ditum discessit, tanquam Antigonū expugnaturus. Ptolemæo
 uero non bene hæc militia cecit: siquidem hi qui prius Gali-
 leam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc
 fecissent, in nemoribus & in difficilissimis locis cōfugiunt, præ-
 dantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit.
 Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in muni-
 tissimis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & ca-
 stella deposuit. Multauit etiam ciuitates, rebellibus extin-
 ctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente, cum Para-
 thi fugissent, mittit Ventidius Macheram adiutorem Herodi
 cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antonij præceptis
 obsecutus. Machera siquidem Antigono uocante præter
 sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, expla-
 raturus

raturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentum eius nō suscepit: sed fundis eum prohibuit, et demonstrauit eius uoluntatē. Quod ubi Machera sensit, et Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam ciuitatem discessit: Iudeos uerò per uiam occurrentes amicos et inimicos prostrauit, iratus in his quæ passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, et suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hostibus nocerēt, seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machera secutus supplicabat ei ut permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi præponeret, ut debellaret Antigonom. Itaq; petitus à Machera, recōciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Machera aduersaretur. Ipse porrò ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratē obsidebat cum equitibus et peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; cōgregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamē quòd in uia Barbari multos inuaderēt et interimerent, nō audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum uenissent, insidiæ Barbarorum ibidē locatae, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos otiose sedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetum super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, et retrò obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset, audaciam suorum excitauit, et

confi

confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undiq; Barbari circumdati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinule & mancipia, uniuersa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamen cum multi de sylua propinquante eo campis cōtra eum exissent, his confligens ipse cum cohorte fortissima, uertit eos in fugam; multosq; interimens, opportunam sequentibus uiam præstabat, qui saluatorē & propugnatorē eum uocauerunt. Cum autē prope Samosata perrexisset, transnūtit Antonius exercitū cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxiliij causa. Nam Barbarorum insidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præsentem alacriter uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi quæ paulò antè regē ipse monstraauerat. Sed cum Antiochus non multo post oppidum traderet, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipse uerò ad Aegyptum discessit. Tunc Sosius duas legiones cū Herode præmisit ad Iudeam, ipse etiam cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uerò Iosippū in Iudea tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes produxit; nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichuntē properanti, dum uellet triticū metere: & Romanis militibus nouis & bellorum inexpertis existentibus, quorum multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: siquidem sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autē cum inimicos uicisset, caput Iosippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam post hæc deferentes Galilæi potentes gentis suæ, socios

socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoque et in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidum Gutam munitionissimum capit. Nuncij uerò cū regi in Daphne Antiochiæ indicassent fratris casum, et ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidenter in somnis de morte fratris sui uisisset, festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, et habēs etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adiit. Cui cū hostes occurrissent, et prælio uicti fuissent, in aliquo oppido concluduntur, unde et prius egressi sunt, dum congregationes facerent, multa tempestate commotas: nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cū ab Antonio secunda legio uenisset, hi qui oppidum tenebāt, territi nocte ipsum relinquunt: et rex ad Hierichuntem urgebatur, ultionē exstuturus pro fratre. Vbi cum profectus esset, potentissimos suos paui. Post conuiuuium autem cum ad superiorem domū ascendisset, dimisit omnes qui præsentēs erant, ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subito cecidit, et neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem esse, dum tam maximū et mirandum periculum uelociter euitasset. Postero die aduersarij cum à summitate montium sex milia ad pugnam descenderent, timorem Romanis immiserūt. Qui cum accessissent, iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant, et ipsum quidā telo circa præcordia percussit. Antigonus autem ad Samariam ducem mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu, cupiens hostibus opinionē de se tanquam de bellatore præstare. Machæra uerò duci Pappo asidebat. Herodes autem quinque ciuitates cum cepisset, relictos ibi duo milia existentes interfecit, ipsasq; ciuitates incendens, rediit contra Pappum, qui castra sua

sua circa uillam Assanam uocabulo disposuit. Dumq; multi conflueret ad eum ab Hierichunte, et ab Iudæa, iuxta hostes accessit, eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos persequens, pro fratris sui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugissent, testis auulsis, desuper lapidibus eos oppressit. Quod factum aduersariorum magis animos confregit, sperantiū futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: et nisi tunc tempestas grandis descendisset, et si rex ad Hierosolymam exercitū uictoria cōfidentem destinasset, omne opus tunc perfecisset, Antigono iam fugam meditante, et à ciuitate discedere. Rex autem uestpere facto, coenare milites præcepit. Ipse uerò cum in quandam domum lassus intrasset, ubi balneum erat, penè maximū periculum incidit: quod providentia dei uitauit. Nam nudum et cum uno sequente puero lauantes, hostium quidam, qui armati in eadem domo præ timore celati fuerant, inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens, et per ianuā cucurrit, et post hunc secundus et tertius similiter armati, nihil tamen regem læserunt. Postero tamen die interempti Pappi caput Pherora decedens pro ultione fratris, Herodi transmisit. Nam is manu sua illius interfector extiterat. Desinente uerò hyeme regressus inde, prope Hierosolymam peruenit, et iuxta ciuitatē castra sua locauit: tertio regni sui anno, ex quo Romæ ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigravit, unde potuisset ante templum ciuitas expugnari, sicut et prius à Pompeio: et tribus aggeribus locū circumdans, turres erexit. Cumq; multa manu ad opus usus fuisset, et syluam decidisset, et opportunos operantibus præposuisset, ipse ad Samariam pro nuptijs discessit, ducturus Alexandri filij Aristobuli filiam: nam hanc sibi desponsauerat, sicut et prius retulimus.

Quomodo

Quomodo Herodes Hierosolymam expugnauerit.

CAPVT

XXVI.

Post nuptias autē uenit Sosius per Phœnicen, cū exercitum per mediterranea prēmisset: uenit etiā multitudo equitum & peditū. Tunc rex quoq; regressus est à Samaria, non paruum super priorem expeditionē producens: siquidem triginta milia fuerant. Omnes autem prope Hierosolymorum muros cōgregabantur, ubi circūsidebant per Aquilonis partem muros ciuitatis. Quorū exercitus erat undecim cohortes peditum, & sex milia equitum, necnon & auxiliares Syri, & duo duces: Sosius quidē, ab Antonio missus auxiliator. Herodes autē decertabat pro se, quatenus ab Antigono principatum reciperet, qui Romæ dudū hostis fuerat iudicatus, & pro illo rex Herodes per senatusconsultum ordinatus. Cum multa autē alacritate uel certaminibus Iudei, qui intra muros cōclusi fuerant, Herodi repugnabāt, multaq; pro tēplo iactabant: & multa pro solatijs populi, tanquam liberāte eos à periculis deo: & omnia foras ciuitatē destruebāt, ne quid alimēti uel hominū uel iumentorū relinqueretur: & latrocinij furtim usi, inopiā eis parabant. Quæ cum Herodes prospexisset, aduersus latrocinia quidem in opportuniſsimis locis insidias parauit: de expensis autē longius agmina militū transmittēs, uenalia congregabat: ut intra paucum tēpus multam affluentiam eis necessariorū faceret abundare: manuq; multa frequēter operantes, tres aggeres citius erigunt. Aestas enim erat, & nullum operantibus impedimentū fiebat: sed machinamēta inferentes, murū permoueabant, & omnibus experimētis utebantur: nec tamen terrebant intra ciuitatē existentes. Nam illi resistentes, cōtra istos nō parua excogitabant: quedam adhuc imperfecta instrumenta, alia uerò perfectā cōburentes. Cumq; ad manus uenissent, non minores Romanis audendo fuerunt,

runt, nisi quia disciplina deerat militaris. Aduersum machinas
nanq; muros construebant, iam prioribus edificijs euersis: et
sub terrā fodientibus occurrentes cōfligebant: desperatione ta-
men potius quā prouidentia belli usq; ad ultimum permane-
bant, licet magna expeditione obsessi, uel fame fatigati, uel ino-
pia necessariorū fuissent exhausti. Nam septimū tunc annus
acciderat. Interea ascēdunt quidem super murū uiginti prio-
res, postea uerō centuriones Sosij. Nam primus murus iam ca-
ptus fuerat diebus quadraginta, secundus autem quindecim. Et
aliquē circa templū porticus incense sunt: quas Herodes An-
tigonū incendiisse dicunt, odiū ei mercatus Iudeorū. Sed post
dum capta exterior pars templi fuisset, et inferior ciuitas, ad
interius sacrariū et ad superiorem ciuitatem Iudei confuge-
runt. Cumq; timuissent, ne prohiberent eos Romani deo quo-
tidianas immolationes offerre, per legatos supplicabant, per-
mitti uictimas solitas introduci. Herodes autē dum putaret eos
iam quiescisse, cōsensit. Sed cū nihil uideret fieri eorū que pu-
tasset, imo fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instā-
ter accedens, ciuitatē expugnat, et omnia statim internitioni-
bus sunt completa. Siquidē Romani pro mora obsidionis ira-
scebantur, Herodes autē nullos ex Iudeis aduersarios relinqui
uolebat. Occidebant igitur per uicos et per domos quoscunq;
inuenissent, fugantes eos, et in templo cōcludentes: neq; infan-
tibus, neq; senibus, neque infirmitati mulierum misericordiam
præstantes. Sed et rege destinante et petente ut parceret, ne-
mo fuit qui dextram retineret immotam, sed furiosi cunctam
etate extinguebant. Vnde et Antigonus nec priorē nec præ-
sentem fortunā considerans, à turre descendit, et procidit ante
pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius misertus pro calamita-
te, sed plausibus incontinenter usus. Antigonom eum tanquam
fœminam nominauit, quem non ut mulierem sine custodia

remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autem providebat prohibendo alienigenas auxiliares. Nam festinabat multitudo peregrina templum uidere, et sancta in sacratio constituta. Rex autem quosdam petens, alijs interminatus, multos autem et armis uctabat: perditionem priorem uictoriam existimans, si quid inuisibilem uisum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis, multum contra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs et hominibus Romani ciuitatem euacuarent, solitudinis me regem relinqueret: sed et tantis ciuibz prostratis, paruum uniuersi mandati principatum iudicari, pro reparatione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsesione militibus iuste pradam permuti dixisset, respondit ipse se pecunijs de suo pro mercede singulis prestaturum, et ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus et ducibus merito regali, et ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hec clades Hierosolymorum urbi contigit, consulibus Marco Agrippa et Canidio Gallo: centesima et octogesima quinta Olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuersa calamitate quae sub Pompeio Iudeis illata est. Nam et tunc eodem die capti ante uigintiseptem annos esse noscuntur. Sosius uero cum auream deo coronam deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonus ligatus ad Antonium perduxit. Herodes quoque ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, et Romam perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descendentem, Herodem autem priuatum: et quod oportet filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset: multis pecunijs compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorem deposuit. Destitit autem hoc modo Asamonae principatus post centum uigintisex annos. Nam de familia clarissima, et nobi

et nobilissimo genere, uel honore sacerdotali fuerat. Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari, et genere priuato, et subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamoneorum accepimus.

F L A V I I I O S E

P H I A N T I Q V I T A

tis Iudaicae liber decimusquintus.

De Herodis auaritia & morte Antigoni. C A P V T I.

OSIUS quidem et Herodes qualiter Hierosolymam ceperint, necnon et Antigoni captiuum, in superiori uolumine demonstrauimus: sequentia uero nunc explanabo. Cum autem totius Iudae principatum Herodes sumpisset, quantosunque priuatos sui fautores inuenit, in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contraria elegerant, non destitit tormentis singulis diebus afficere. Honorabantur autem apud eum Pollio Phariseus, et Sameus discipulus illius. Siquidem obsessis Hierosolymitis, isti persuadebant Herodem suscipi, pro quo et compensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondam in iudicio dum Herodi pepercisset Hyrcanus, praedixerat improperans ei et indicibus, quod Herodes liberatus eos omnes persequeretur: quod et factum est, deo sermones illius adimplente. Eodem tempore cum Hierosolymam uenisset Herodes, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti et auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit autem quadragintaquinq; primates partis

Antigoni. Nam & custodes per portas muri disposuerat, ne quid deportari posset cum defunctis. Cadauera uerò dum excuterentur, si quid argenti aut auri, uel aliud necessarium fuisset inuentum, regi ferebatur: nullus uerò malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquisita, deterius expeudebat. Prouincia autem inculta permansit, septimo anno congente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum Antigoni suscepisset, deliberauit ligatum ad triumphū seruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentē, donisq; Herodis redemptus, decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudæi quiescerent. Quod testimonio Strabonis Cappadocis cōfirmatur, ita dicentis: Antonius Antigoni Iudæum Antiochiam perductum interfecit. Et uisus est hic primus Romanorum, regem occidisse: dum non æstimaret alio modo sententias Iudeorum flectere, quatenus susciperent pro illo cōstitutum regem. Nam nec tormentis subditi, regem eum appellari patiebantur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuire putauit. Hæc quidem Strabo,

De ritu Hyrcani ad Herodem à Parthis, & ambitio-
ne principatus Sacerdotij & Aristobuli pulchritudine.

CAPVT

II.

CVM uerò Herodē principatū tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotum audisset, qui captiuus apud Parthos tenebatur, redijt ad Herodē, de captiuitate tali modo solutus. Barzabarnes & Pacorus Parthorum duces, cum captiuos Hyrcanū principem sacerdotum prius cōstitutum, post autem & regē, & fratrem Herodis Phaselum ad Parthos perducerent: Phaselus non tolerans uinculorū obprobrium, & omni uite præponens mortē gloriosam, ipse suus peremptor, sicut predictū est, ap

est, apparuit. Hyrcanū uerò ad Parthos perductum, Phraates Parthorum princeps modestius attendebat, dum nobilitatem prosapie eius audisset. Quapropter remissum à uinculis, Baby lonie habitare cōcessit: ubi & multitudo Iudeorum Hyrcanū tanquam principem sacerdotum & regem, & omnes usq; ad Euphratem Iudei habitantes honorabant. Qui dum his frue- retur, & audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicissimus existens: quem & gratie memorē putauit, quòd eum à quæstione & mortis damnatione, uel periculo tormentisq; liberasset. Sermones ergo Iudeis proferebat, festinando ad eum proficisci. Qui uetabant, & ro- gabant eū permanere, dicentes, quòd officiorū simul & hono- ris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset: præsertim dum nihil ab Hierosolymitanis posset me- reri pro diminutione corporis, quam ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur, quas pri- uati à benefactoribus acceperunt: nam mutat eos fortunæ pro- uentus. Talia cum ei suggererent, Hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribens Herodes, petebat eum Phraati & illie Iudeis habitantibus supplicare, quatenus non inuideret ei unā secum cōmune regnum possidere. Nam tempus extitisse dice- bat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs, cum ab eo nutri- tus & saluatus esset. Hæc scribens Hyrcano, mittit ad Phraatē legatum Saramallam & dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere, quas pro beneficio deberet. Erat autem stu- dium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum princi- patum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: & Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum disperdere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniasq; Iudeis ei dantibus ut ueniret, cū omni eum hono- re suscepit: & in conuentu primum ei locum, & in conuiuijs

primum lectum concedebat : quem etiam decipiebat patrem
 uocando, & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat.
 Disponebat etiam reliquas cum eo sui principatus utilitates,
 unde & in familia eius seditio exarsit. Nam dum obseruaret
 ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum dei haberetur,
 inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de Babylone,
 nomine Ananelum, & huic principatum sacerdotij designa-
 uit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Ale-
 xandri filij Aristobuli regis, ex quo filios habuit: unum qui-
 dem pulcherrimum Aristobulum nomine, & Herodis iugalem
 Marianmm, forma nobilissimam. Turbata ergo & modeste
 ferens infamiam filij, quod illo superstiti alter aduena princi-
 patum sacerdotij meruisset, scribit Cleopatra, quodam sode-
 li suo literas deportante, ut peteret Antonium principatum sa-
 cerdotij filio suo prestare. Sed & Antonio negligente peti-
 tionem, amicus eius Gellius ad Iudaeam cum propter aliquas
 causas peruenisset, & uidisset Aristobuli pulchritudinē & ma-
 gnitudinem & iuuentutem, mirabatur: non minus etiam Ma-
 riammen regi cohabitantem stupebat. Vnde Alexandram bo-
 norum liberorum matrem existimans, & ad sermonem eius
 ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio
 destinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omni-
 bus adimplebit. His elata uerbis Alexandra, imagines Antonio
 direxit. Cui Gellius referebat dicens, nō ab homine putari, sed à
 quodam deo esse liberos Alexandræ, dum uellet ad libidines
 Antonium emollire. Qui puellam quidem accersere erubuit
 Herodi nuptam, uerum etiam Cleopatram metuens contrista-
 ri. Scripsit ergo puerum transmitti cum honore, addens, nisi
 graue uisum foret. His deportatis ad Herodem literis, non eam-
 tum existimauit iuuenem excellentem Aristobulum, & tunc
 iam sedecim annos ducentē, genere nobilissimo, ad Antonium
 destinare

destinare potentissimum Romanorum, & paratum suae luxu-
 riae supponere puerum, qui etiam libidinosior per potentiam
 existeret. Rescripsit ergo dicens: Si puer exierit à provincia,
 statim omnia bellis uel seditionibus complebuntur, Iudeis spe-
 rantibus rerum nouarum mutationem. Quibus rescriptis cum
 Antonio excusasset, iudicauit non ultra puerum uel Alexan-
 dram humiliare: sed etiam uxore sua Mariamme ualde peten-
 te, quatenus fratri suo principatum sacerdotij redderet: quod
 prodesse arbitratus est, dum nec ad Antonium proficisci posset
 nisi praeclitus adulescens honore. Conuentum itaq; faciens ami-
 eorum, multum Alexandram accusabat, dicendo, latenter in-
 fidias egisse pro principatu, dum per Cleopatram ageret, qua-
 tenus ipse quidem regno priuaretur, puer autem pro ipso re-
 rum administrationem ab Antonio susciperet: & haec qui-
 dem illam non iuste postulasse, quod & filiam suam à pos-
 sesso iam honore priuaret, & seditiones in regno moueret,
 cum multum ipse laborasset, ut possideret multis & non for-
 tuitis periculis: uerum etiam nullatenus memor ipse malorum
 illius, sed beneuolus circa eos esset, & nunc puero principatū
 sacerdotij praeberet: ideoq; olim ordinasse dicebat Ananelum,
 quod ualde puer esset Aristobulus. Cum tamen haec non incau-
 te dixisset, sed pro deceptione mulierum & praesentia amico-
 rum, leta ex non speratis Alexandra cum lachrymis satisfecit:
 dicens, de sacerdotio quidem omnia pro infamia se festinasse:
 regnum uero nec desiderasse, inquit: nec si oblatum esset, eu-
 pide suscepisse: cum & nunc nimium honorem habeam pro-
 pter principatū eius & tutelam, cuius uirtute totū genus meū
 effulget honoribus: nunc quoq; beneficijs uicta, suscipio filij
 honorem, & in posterum ad omnia ero subiecta. Petebat ue-
 rò, ut si quid propter genus & praesentem sibi fiduciam te-
 merarū pro indignatione fecisset, ignosceret. Postquam autem

locuti sunt, dextris datis reconciliantur, omni suspitione ut videbatur sublata.

De interfectione Aristobuli, & Herodis amore in Mariammen.

CAPVT IIL

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananelum præter legem exiit, seditiones domesticas pacando: nam non licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotium, & ordinaret fratrem eius Oniam: secundus autẽ Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit: tertius Herodes principatum sacerdotij adulescenti tradidit Aristobulo. Et nunc quidem putauit sedasse contentionem. Et licet reconciliati fuissent, non tamen securus degebat, dum Alexandram ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerũ caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiam custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio suscitabant: nam superbia muliebris diligentiam custodiæ indignabatur habere, dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari, & fucosum honorem cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatram igitur, in quibus existeret, frequenter se lamentando destinabat, postulãs sibi auxiliũ præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset, tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanquam pro mortuorum exequijs parauit, in quibus & seipsam & filium mitti iussit: præcipientes cõscijs famulis eos noctu deferre, & exinde uiam ad mare facere, ubi nauim qua nauigarent ad Aegyptũ, preparatam haberet. Hæc Sabioni amico Alexandræ Aesopus seruus eius edixit. Quod cum Sabio audisset, & inimicus Herodis esset, quòd inter insidiatores Antipatri de ueneno con-

neno conscius putaretur, odium lenire pro indicationis fauore putauit: & regi nunciat infidias Alexādra. Qui cum iam usq; ad conatum procedere dimisisset, in ipso facinoris opere detinuit, sed inuitus concessit culpā, dum putaret nullatenus Cleopatram cessare, si contra se causam inuenisset. Palam ergo magnanimitate uel modestia ueniam eis largitus est. Proposuit tamen omnibus modis adulescentem perimere, non tamen citō, propter uerisimilem dissimulationem. Cum ergo tabernaculorum festiuitas uenisset, quæ apud nos cum summa ueneratione celebratur, tunc quidem distulit, & in delicijs ipse & reliqua multitudo degebat: mouit tamen eum festinare uoluntatem suā conficere inuidia. Nam dum adulescens Aristobulus decimum & octauum annum ducens, secundum legē super aram ascenderet uictimas immolaturus, & ornatus sacerdotali circūdatus, celebraret religionis consequentia, magnitudinem super ætatem ostendens, necnon & generis dignitatem, populi concitauit fauorem, & Aristobuli aui sui præsens memoriam eis reduxit. Qui paulatim irritati, uoluntates suas iam demonstrabant, gaudentes simul & letitia perfusi, uocesq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant, ut manifestus fieret populi fauor & temerarius, sub regno utiq; constituti, cum aliorum præterita beneficia memorarent. Inter hæc omnia, statuit Herodes uoluntatem quam in adulescentem habuisset implere. Celebratione autē transacta, dum in Hierichunte maneret, & in conuiuū eos Alexandra peteret, Herodes adulabatur adulescenti, & illiciebat ad affluētiam potionis, paratus cōcludere, uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æstiuo illic existente, collecti simul exierūt refrigerium captantes. Cumq; fontibus assisterent, calorem meridianū aura temperare, prius quidē natantes seruos & amicos prospiciebant: post autem cū adulescens irritaretur, Herodis amici, quibus hoc præceptum

fuerat, tenebris iam tenentibus, sepe cum mergentes tanquam cum eo ludentes, non emisit, usquequo eum pressum fontibus suffocarent. Aristobulus quidem ita extinctus est, decimum & octauum annum agens ætatis, cum principatum sacerdotij anno non amplius tenuisset, quem rursus Ananelus suscepit. Quo malo mulieribus nunciato, incessabilis eas statim dolor defuncti inuasit. Ciuitas etiam rumore delato, lamentis cuncta completa est, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexandra uero plus consumebatur conscientia peremptionis: nam dolorem ampliozem ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessarium putauit, licet sepius sua manu uitam finire niteretur: desijt tamen si posset uiuens sufficere ad ultionem insidiarum perempti. Vnde potius suam uitam tenebat, ne daret suspicionem filium suum insidijs perijisse: per hanc enim dissimulationem sperauit satius se opportuno tempore uindicare. Illa quidem sic continenter dolorem tolerabat. Herodes autem omnibus uerisimilis uidebatur non insidiarum adulescentis autor extitisse. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat, sed etiam lachrymis usus anime confusionem ueram esse monstrabat. Interdum etiam & dolore uincente, cum ex aspectu pulchritudinis plangebatur: & licet adulescentis mors pro eius tutela putaretur, manifestum tamen erat, quod pro satisfactione ista faceret: siquidem munificenter exequias eius honorans, multum apparatus circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimumq; ornatum simul sepeliijt, ut dolorem mulierum penè deleret, & solaretur eas per istam partem. Alexandram tamen nihil tale denicit, sed semper mali memoriam mortis incitabat: & scripsit Cleopatræ Herodis insidias, & filij perditionem. Quæ dum festinaret petenti subuenire, calamitates Alexandræ miscrata, propriam omnem causam confecit, & petere Antonium uindicare

vindicare adulescentis interitum non cessabat, cum diceret non esse dignum, Herodem per eum regem statutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius, ad Laodiceam perueniens mittit præcipiens Herodem ad se proficisci, sibiq; pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte infidiæ coniectæ per eum extitissent. Qui cum causam timuisset, et Cleopatraz contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum damnet, statuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patrum suum Iosippum procuratorem regni et rerum reliquisset, demandauit ei secrete, ut si quid ab Antonio passus esset, continuo Mariamen occideret. Nam dilexisse uxore professabatur, et timuisse ne contumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinem illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetum Antonij, quæ in eâ habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hæc præcipiens, spe incerta ad Antonium perrexerat. Iosippus autem cum in dispensatione rerum regni statutus esset, et propter hoc frequenter Mariamen conueniret, et de negotijs honoris eausa reginam percontaretur, fauorem et amore circa eam Herodis inseruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emolissent, plus autem ab Alexandra seductus Iosippus, sententiam regis demonstrauit, et mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec post mortem sine ipsa posset esse: dum diceret, quod si quid acerbum ab Antonio pateretur, non sufferret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres autem non hoc amorem affectus Herodis putauerunt: sed timuerunt, ne reuersus tyrannica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de uerbo suspicionem non parum perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quod Antonius

tonius tormētis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit, plus uerò mulieres. Tum Alexandra Iosippum flectit, ut cum ipsis ad Romana signa confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatē sub duce Iulio pro regni custodia castra posuerat: dicens, primum si qua turba in aula concurrerit, ipse in tuto existerent, dum Romanos propitios haberent: præterea si Mariammen Antonius perspexerit, principatum recipere speramus, ne in aliquod postea seruitium de propagine regij generis descendemus. Cum has rationes fugæ cogitassent, literæ ab Herode de omnibus suis causis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisset, confestim eum donis de Hierosolymis deportatis reconciliauit: & sermonibus dicere compulit, ut nequaquam contrarie quiddam de se haberet, & Cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionē ualere. Nam non, inquit, iustum est Antonius, ut rex de suo principatu depositus pœnam luat: quia qui honorē ei dederunt, ipsi ei uti potestate permiserunt. Quo dicto flexa est Cleopatra, sciens nequaquam alienū principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet Herodes, aliosq; narraret honores, quos ab Antonio in cōuentu uel in conuiujs quotidianis haberet: & hæc tamen obtineret, licet in accusationibus Cleopatra molesta nimis existeret, quæ prouincie desiderio omnibus modis perire illum festinaret: sed quia Antonium iustum circa se cognosceret, nihil horū difficilimū speraret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa se Antonij, speraret Cleopatræ reconciliari animo posse, & se hoc facere dicebat: nam Antonij petitiones suas adimplesse, & sibi inferiorem Syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatiū refutaret & reiiceret appellationes quas Cleopatra pro Iudea fecisset: Cum hæc literæ uenissent, desierunt ab impetu, quæ tanquam de mortuo habuissent, ut ad Romana signa confugerent: non

vent: non tamen earum latuit uoluntas. Nam præcepit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudeam reuertitur: statimq; soror eius Salome, materq; eorū consilium quod habuisset Alexandra cum suis aperuerunt: Salome uerò & cōtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quòd cum Mariamme frequenter conuenisset. Hæc uerò dicebat inimicitiarū causa, quòd frequenter ignobilitatē generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autē callidus semper, & nimis Mariammem amans, licet statim conturbatus fuisset, nō tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius, secrete eā inquit, utrū uerum esset de Iosippo quòd audierat, an falsum. Illa uerò cum iuramento affirmante, & satisfaciente, quòd in nullo peccato fuisset ei cōmixta: paulatim rex defleuitur, & ira deleta coniugis amore superatur, ut & iam satisfactum sibi de his crederet, quæ audisset, & honestati eius multas ageret gratias: fauorem quoque quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat: & qualia sæpe amantibus cōtingunt, collachrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum uerò rex suum affectum iam prætermissa zeolotypia confirmasset, non amantis est, inquit Mariamme, quòd mandaueras Iosippo, ut si quid patereris ab Antonio molestū, me perimeret, quæ nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardescens in furorem, statim eam ab amplexu dimisit, clamans, & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse communionem: nam nullatenus prodidisset, quòd secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine, penē suam interfecisset uxorem: nisi uictus amore, furoris impetum refrænasset, seipsum consumens: Iosippum tamen ulterius, nec ad suam faciem uenire permisit: Alexandram uerò tanquam totius mali causam seruari præcepit.

De malitia

De malitia Cleopatrar, & Herodis uirtute. C A P. IIII.

INterea per Syriam turba cōmouebatur, Cleopatra nō desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum ablatam sibi donaret: multumq; ualebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum, quem iam habiturum regnū sciret, uenenis aggressa consumpserat, quintum & decimū ætatis annum agentē: sororem autem Arsinoēn Ephesi ad templum Dianæ confugientem, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora uiolabat: neq; sacrarium tam castum fuit, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa non abstulit: nec tam profanū uel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cum omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaceret: siquidem cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliquid ab alijs austrentem sibi donare. Nam cum trāsisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniā quidem Ptolemæi filiū accusans, quia Parthos contra Rempub. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus esset, ut nō tantum uerbis, sed etiam uenenis uideretur obedire, manifestam quidem iniquitatem uidens, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei, nec quanta illa præcepisset perficiens, palam iniquus uideretur. Ideoq; partes provincie uniuscuiusq; recolens, donauit ei: præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usq; ad Aegyptum erant, excepta Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum cum illa sibi eas præbere supplicasset. Cum hæc Cleopatra obtinuisset, & deduxisset Antonium usque ad Euphratem contra Armenios euntem, reuertitur: & intrat Apameam

Apameam & Damascum, inde etiam in Iudeam peruenit.
 Quam cum Herodes suscepisset, conduxit ab ea reditus Hie-
 richuntis: nam balsamū terra illa generat, quod pretiosissimū
 est, & nusquam alibi nascitur, & palmas multas & optimas.
 Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum
 eo concumbere: nam naturaliter & euidenter libidine exar-
 debat: forsā tamen & aliquid amatoriū passa est: sed quod ue-
 risimilius est, regno eius insidiabatur, si quo modo iniuriam in
 se factam posset pro accusatione adipisci: desiderio uerò quasi
 uictā se esse demonstrabat. Herodes autē licet olim nullatenus
 faueret Cleopatrae, dum sciret eam omnibus esse molestam, tunc
 tamen & ampliori odio eius detentus, quod per luxuriā uellet
 illa insidias ei parare, uerba quidem eius in presenti refuta-
 uit: consilium uerò cum amicis suis sumpsit, ut eam sub pote-
 state sua positam occideret, ut & se, & multos malis eius libe-
 raret, quibus iam grauis facta uel fieri posse putabatur. Nā hoc
 ipsum & Antonio prodesse, quia neq; illi fidelem eam esse di-
 cebat. Cum hæc cogitasset, prohibebant eum amici: primū quia
 dem suggerentes, quod non deberet maximum periculum &
 manifestum pro re tanta suscipere. Cumq; permansissent su-
 plicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Anto-
 nium posse pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere
 putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uiua
 lentia, uel insidijs illius se eius amore priuatum, nec mediocre
 quiddam pro satisfactione posset edicere, si contra foeminam
 hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate superabat:
 utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerendum est
 ne potius ille temeritatem existimet, quod affectu tali eum pri-
 uaret: unde non est incertum, dicebant, quod maximis uel con-
 tinuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refu-
 tare uerò concubitus, quem illa postulabat, pro tempore ho-
 neste

neſte ſuadebant: qui cum hæc deſignarent, & pericula merito demonſtrarent, conatus eius compreſſerunt. Tunc Herodes Cleopatæ donis & muneribus ſatiſfaciens, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepiſſet, Artabaſen Tigranis filium cum Satrapis ſuis ligatum in Aegyptum deſtinavit, donans eos Cleopatæ cum omni eorum regio ornata. Armenia uerò tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Cæſar expuliſſent, Tigranem nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt. Hæc quidem poſtea contigerunt. Veſtigalia uerò, quæ debuiffet de terra donata ab Antonio, Cleopatæ præbere Herodes iuſtum iudicauit ex integro, ne occaſionem ei odij præſtarent.

De pugna Herodis contra Arabes. CAPVT V.

A Retas autem, cum Herodes reſtitus eius cōduxiffet, tempore quidē aliquanto reddebat duo milia talenta, poſt autem indeuotus extitit, uix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; ſecundum iuſtitiam facere uolentem, perſequi deliberauit: ſed interim propter bellum Romanorum hanc diſtulit exactionem. Nam dum in Aſciaco littore ſperaretur pugna, quæ centeſima octogeſima ſextima Olympiade contigit, & Cæſar cum Antonio de repub. decertaret. Herodes ex opulencia prouinciæ ſuæ multo tempore reſeditibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere ſe dixit, Arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eiꝯ. Petebat enim hoc Cleopatra, dum ſibi putaret prodeſſe, ſi unus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab Antonio iuſſum fuiſſet, Herodes milites cōgregauit, tanquam conſeſſim Arabiam ingreſſurus paratq; equitum & pedum multitudine, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illis Arabes

Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudæi. Postea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiens Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suæ militiæ, et prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc disponderet, populus Iudæorum clamabat mora diu missa contra Arabes impetū facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium milite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorū, et prius se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omniq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: suis sentq; perempti, nisi Artemon Herodem et Iudeos inuasisset: nam hic erat dux Cleopatræ ibi constitutus, et inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter prospexit: ut si quid clarum agerent Arabes, ipse quiesceret: uictis autem eis, quod et contigit, ex proprijs preparatis militibus, inuaderet Iudeos: quos tunc lassos et iam uicisse putantes, subito superueniens prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes Iudæi, et post uictoriam remissiores, citius à recentioribus hostibus obteruntur in locis asperis et saxosis, quorum notitiā inimici amplius habuerunt. Arabes autē prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugne uictus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet festinasset subuenire. Sed castra Iudæorum cum Arabes cepissent, non mediocrem felicitatem et sine spe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, postea obtinuerunt, plurimum aduersariorū prostermentes exercitū. Exinde latrocinij utebatur Herodes, multamq; Arabū terram discurrens uexabat,

dum super mōtes castra disponderet, & omnino recusaret manus cum eis ex aequo conferere. Frequēter tamen laborum diligentia lucrum sibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam suam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes instituente exercitum & uincente.

CAP. VI.

INterea Acciaoo bello inter Caesarem & Antoniū gesto, septimo imperij anno Herodis, terra Iudeorum commota est: qualiter nunquā animalium pestilentia per provinciam gesta: perempti sunt à ruinis etiam hominū decem milia. Milites uerō cum sub diuo degerent, nihil ab oppressione sunt lesi. Quae cum Arabes inquirerent, & plus quā in ueritate erat, audirent, quae facta fuissent, tanquam provincia hostium euersa hominibus peremptis, nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere. Quō cum legati Iudeorū peruenissent, pacem propter haec quae eueniant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate cōtra milites eorum preparabantur. Qui nec inuasionem Arabum sustinuerunt, scilicet calamitatibus oppressi: nec bellare decernunt, dum nō pares sese praelijs eorum putarent, neq; auxiliū haberēt, rebus suis domū subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit, ut recuperaret eis antiquū alacritatis animum: & exhortatus aliquos optimatum, ausus est etiam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat eum, ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationē proficens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt cōtra Rempub. nostram, & fortassis nec hi modo de se cōfidunt, qui multum uirtute praecellunt: sed quoniam cōpellimur pugnare, nec est aliquid quod semel factum, non possit rursus bene tractatū emendari: petere uos elegi simul & docere, per quos positis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen primum

primum uobis ostendere, quod iuste bellum id conamur com-
 mittere, propter iniurias aduersariorum: nam maxima magna-
 nimitatis haec causa uobis existit: post uero declarare, quod
 nihil sint quae nunc nobis mala superuenerunt, sed et multas
 uos spes uictoriae possidere. Exordiar autem principia, testes
 uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatem nostis, et
 circa alios omnes, ita perfidam tanquam Barbarorum, et quia
 nec deum cogitent: saepius enim nos offenderunt auaritia uel
 inuidia sua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut a
 proprio principatu deciderent, et Cleopatra seruirent, quis
 alter eos de hoc timore liberauit, nisi mea amicitia quam cum
 Antonio possidebam? Et illius circa nos affectus nihil hos im-
 portunum sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere,
 quod posset nobis in suspicionem peruenire. Tamen ex cum
 uellet Cleopatra partes aliquas ab utraque provincia prebe-
 re, hoc quoque ego dispensavi, multa quoque munera secretius offe-
 rens, tutelam utrisque acquisiui. Expensas autem ipse suscepit
 ducenta praestando talenta, duo milia uero fide dicendo, quae
 etiam pro redditibus adimplerem: unde nos nihil ab eis suscepit-
 mus, et oportebat quidem nulli tributa provinciae Iudeos praebere:
 quod et si praebendum esset, pro nobis, non etiam pro
 Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nam pro benefi-
 ciis iniqua circa nos egerunt: prius quidem quod nos amicos,
 non hostes, redditibus priuauerint. Nam si fides hostibus neces-
 sario seruetur, multo melius amicis. Sed non apud hos ita est,
 qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere, si solum
 lucrum eis possit acquiri. Est ergo questio nobis, utrum oporteat
 iniustos punire, dum hoc etiam deus desideret, et praeceperit
 semper iniquitates et contumelias execrari: quae non tantum uer-
 bo, sed etiam insit per bellum ulcisci. Nam quod uidetur iniustis-
 simum apud Graecos et Barbaros, hoc si dici fas est, in nostros

gatos cognoscitur perpetrati. Græci siquidem sacros & inuolatos dicunt eos esse, nos autē optimū & beatū decretum in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deū placant, & aduersarios hostibus recōciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi, quā si legati qui pro iustitia loquuntur intereant? Quemadmodum autē possint uitam suā innoxiam cū stodire, seu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetrassent, mihi quidem nō uidetur. An forsitan rectum & iustū nobiscū est, illi uerō fortiores ob hoc putantur? Sed primū quidem indignū est uos hæc credere. Nam ubi iustum est, ibi & deus: deo uerō presente multitudo cū fortitudine præstō est. Vt ergo de nobis ipsis requiramus, uicimus primo praelio, in posteriore uerō nec substituerunt, sed statim cesserunt, non sustinentes nostræ alacritatis impetū: uincentes autē nos Artemon inuasit, bellum inferens non indictū. In primo uerō praelio nomen & fortitudo nostra apparuit: in posteriori uerō, iniquitate uel insidijs concidimus. Cur igitur minora sapimus in his, ubi maiores spes posidemus? Quomodo autē obstupescimus eos, quā cum palam decertant, semper uincuntur: cum uerō sic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit? Virtus uerō non expugnatione debiliū: sed in oppressione fortū appareret. Si tamen quenquā & illa terrent, quæ domi contigerunt, & in terramotu acciderunt, primū quidem sciat, quomā hoc ipsum & Arabas decepit, dum maiora quā contigerunt, putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciā, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt, quas nos egressi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatē pugnādī, neq; enim intantum sumus contriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidam putant, quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei prouidentia acciderunt, liquet quōd iam secundum illius iudicium

ira desijt, dum satis uindictam de factis nostris acceperit. Nam si uellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri, & iustum esse cognouit, ex his nobis ostendit, quòd multis per prouinciam terremotu peremptis, nullus armatus interiijt, deo euidenter ostendẽte, quòd si omnes cum filijs uel uxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidisset. Hec reputantes ergo, quòd in omni tempore dei patrociniũ possidetis, persequimini fortitudine iusta iniquos, amicis perfidos, maleuolos circa legatos, semperq; uestra uirtute deuictos. Cum hæc audissent Iudei, multum audacie sumentes, ad pugnam parabantur. Herodes autem hostijs celebratis, cum magno studio eos contra Arabas, transiens Iordanem fluuium produxit, & prope aduersarios castra disposuit. Tum uisum est castellum in medio positum occupare, quod sibi multũ prodesse putauit uolenti maturius prælium uel committere, uel differre: nam opportuno uel munito loco constiterat. Cumq; idem prouideret Arabes, bellum pro castello cõmittitur: & primum quidem protelatio, deinde uerò multis ex utraque parte ad manus uenientibus, Arabes afflicti recedunt. Quod statim spes Iudeis nõ minores crexit, uirtutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pati, quàm decertare, & Iudei castra eorum inuaderet, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi spes habentes, sed tantũ multitudinem audaciam sumentes. Itaque pugna facta, multisq; ab utraque parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduersarijs terrebantur, sed ipsi fugientes, sua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinque milia defuncta sunt, reliqui uerò ad castra confugerunt, minime spes salutis firmas habentes necessario inopia, & quod peius erat, aquarũ indigentia. Iudei autem licet persequerentur, tamen inuadere castra minime per-

mittebantur: obsidentes ergo vias eorum, fugere volentes arce-
 cebant. In his igitur Arabes constituti, legatos ad Herodem
 dirigunt, primū quidem dissolutionem belli petētes: nam sitis
 eos urgebat omnia pati, dum tantum in presenti licentiam a-
 quas acciperēt hauriendi. Qui nec legatos nec dona suscepit:
 neq; mediocre quiddam pactus est, dum obstinate permaneret
 ulcisci transgressiones in suos ab illis factas. Qui siti cōpulsi
 nimia semetipsos tradiderunt, ut per quinq; dies quatuor mil-
 lia caperentur: sexto uerō die reliqui de castris egressi, decer-
 tare cum aduersarijs nitebantur, eligētes omnia pati, ne pau-
 latim sine gloria deperirent. Quæ cū deliberassent, nullatenus
 decertare aaluerūt: nam animo et corpore calamitatibus affli-
 cti, pro lucro mortē esse putauerunt, ne in tribulationibus ui-
 tam extendcrent, quorum septem milia priori prelio conste-
 runt. Cum his ergo casibus utrētur, arrogantiam priorem
 deponunt, miratīq; Herodis prudentiam cefferunt, patronum
 suæ gentis pronuntiātes. Qui cum multa felicitatis glo-
 ria reuertitur, maximā acquirēs suæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanum Herodes occiderit, & Cæsaris
 gratiam acquisierit. C A P. V. I I.

Igitur licet optime per bellum Herodes res suas disposuif-
 set, tamē in periculum incidit. Siquidē pro Republica de-
 certans Antonius, in Acciaco littore à Cæsare vincitur. Tum
 in desperationē sui Herodes uenit, dum amici et inimici pu-
 tarent non impune amicitias ei prouenire, quas cum Antonio
 habuisset. Quapropter amici quidē desperabant: inimici uerō
 licet in speciem cōtristarentur, tamen clam nimīū letabantur,
 sperantes meliora sibi rerū mutatione uentura. Herodes au-
 tem Hyrcanum solum uidens in dignitate regia constitutum,
 prodesse suis rebus opinatus est mortē illius: ne imminente sibi
 à Cæsare periculo, ille daret occasionē, qui solus regio uide-
 batur

batur ex genere. Cum hæc cogitaret, nec daret occasionem Hyrcanus, nam modestia morum nullam rerū gubernationem curabat, nec rebus studebat nouis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, et spem rerum mutatione incōtinenter credens, uerba ad patrem fecit, ne sustineret Herodis iniquitatem in familiam suā procedere: sed custodire spes eorum petebat, ut et Malacho Arabiam tenenti scriberet, quatenus eos susciperet ad se refugientes. Nam si mors euenerit inimico Caesaris Herodi, ad se principatum uenturū, et propter populorum fauorem, et propter generis dignitatē. Dum his eū flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed peritinaia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdum desinens, Herodis erga se insidias accusaret, cōpellit eum epistolam dare Dosithæo cuidam amico, in qua scriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad se perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ distat ab Hierosolymis stadiis ducentis. Credebat enim Dosithæo, dum nimis eum sibi amicum ipse et Alexandra existimarūt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Iosippi cognatus, quē ille peremerat: quia et illorum qui in Tyro prostrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat. Sed hæc Dosithæū nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam præponēs illi regis amicitias, porrigit Herodi epistolam: qui eum pro fide nō tantum laudauit, uerum iussit ei, ut ministraret reliquæ causæ, quatenus signatam epistolam traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet, cum non parū putaret et illius sententiā cognoscere. Quæ cū Dosithæus alacrius ministraret, Arabs rescripsit et ipsum Hyrcanum se suscipere, et omnes qui cum eo uenirēt. Destinauit etiā qui deberent eos caute perducere. Ut uero et hanc epistolam Herodes suscepit, confestim uocato Hyrcano, de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille, ne-

gasset, epistolae coram cōcilio demonstrans, uirum interfecit. Hec nos conscripsimus, quae in annalibus regis Herodis continerantur. Alij uerò non ita existimant, sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum cōtexisse quatenus eum interficeret, dicunt, ita scribentes. In aliquo conuiuio sine suspitione quendam sermonem Hyrcano intulit, si quas epistolae à Malacho suscepisset. Qui dum se confessus esset saluatorios apices accepisse, illo rursus interrogante, si qua super hac etiam dona recepisset: nihil amplius respōdit, quàm quatuor iumēta transmissa suscepisse. Occasione hac inuenta, dona esse corruptionis uel proditiōis uociferans, uirum iussit occidi. Signa nerò sunt minime Hyrcanum peccasse, quatenus tali termino occumberet, & modestia morum eius, quod nihil in iuuetute sua atrocius aut temerarius egisset: & quia cū ipse regnū habuisset, plurimā gubernationē Antipatro cōmiserat: cum iam octogesium duceret annū, & cum multa tutela sciret Herodem regnū possidere, & Euphratē transisse honorantes eum: quae omnia despexisse eum, & aliquid nouitatis molitū, nimis incredibile est: quia nec naturae illius aptū erat, sed molitione Herodis occisus est. Ita quidē finem uitae inuenit Hyrcanus, diuersas & uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexādra regnauit, principatus sacerdotij gentis Iudeorum nouem annis honorē obtinuit: matremq; defunctā cum imperiū suscepisset, & hoc tribus mēsis gubernasset, depellitur ab Aristobulo fratre: restituitur autē iterū à Pompeio: & quadraginta annis honore usus, secundo regnū per Antigonū perdidit, & corporis diminutionē passus, apud Parthos captiuus perductus est: & exinde ad propria post tempus reuoluit, propter spes ab Herode promissas, nihil sicut sperauit executus est. Itaq; multis uitae passionibus inuolutus, & quod pessimū est, ut diximus, in senectute, non dignū uitae terminum impetrauit.

impetrauit. Siquidē modestus et mediocris in omnibus existerat, et plurima sui imperij sub dispensationibus innocēs tractabat, neq; callidus regnū disponere, Antipatro, et Herodi usq; ad hoc conamē aperuit iter. Herodes autē Hyrcano interfecit, à Cesare nihil optimū sperās de rebus suis, propter amicitias, quas cū Antonio habuisset, laborabat. Cumq; in suspicionē Alexandrū habuisset, ne tempus nancisceretur, et multitudinem et turbam in regno uel rebus suis concitaret, commendauit omnia fratri suo Pherore: matrem autem Cyprin cum sorore et cognatione cuncta in Massadam cōstituit, iubens, ut si quod de se periculum audirent, principatum sibi assumerent. Marianmen uerò suam uxorem, quod non potuisset ut inimica cum sorore uel matre cōuersari, in Alexandrū cum Alexandra matre sua deposuit: Iosippum, et Iturium, et Soënum super eas dimittens fidos sibi amicos, quos sub specie honoris custodire muliēres reliquit. Quibus etiam mandauerat, ut si quid de se periculosum audirent, ambas interficerent, regnum uerò filiis suis cum fratre Pherora custodirēt. Cum hæc mandasset, ipse Rhodum ad Cæsarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus esset, deposuit quidem diadema, aliud uerò nihil de dignitate sua diminuit. Vt uerò cōmunem sermonem cum Cæsare inseruit, tum multò potius suam magnitudinem ostendit, suæq; maiestatis honorem seruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanquā de peccatis suis satisfaciens: sed ratione actuum suorum confidens sine dubitatione Cæsari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq; pro uirtute sua egisse, quatenus ille rerum potentiam sortiretur: militiæ tamen eius nullatenus cōmunicasse, eo quod occupatus Arabus expugnaret: transmisisse uerò et pecunias, et frumenta: tamen minora dignitate sua. Nam qui fateretur amicum, uel benefactorem aliquem ha-

bere, debet viribus animæ uel corporis aut substantiæ se facere participem etiam ad periculum, Quod ego, inquit, minus quam oportebat effeci. Illud uero integrè scio: quia quamuis uictum in Acciaca pugna non reliqui, neq; manifeste trāsui, cum & ipsa transiret fortuna, sed seruauī ei fidem, quanquam non opportunus auxiliator, tamen consiliarius fidiſsimus existiens. Nam Antonio causa salutis & rerum potestas qualiter prodesſet ostendi, dum Cleopatram hortarer occidi: quod si perempta illa fuisset, nullatenus à rerum principatu concidisset, imò magis & tuas facilius indignationes euisset. E' quibus nihil ille agendo, sed sibi quidem incommode, tibi uero utiliter profuturam præponendo clementiā periit. Nunc ergo siquidem pro Antonij ira nostram fidem fuisse iudicas, non sum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans recusabo: si uero persona ablata, quis ſim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoscere. Nam licet nomē ablatum fuerit, nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæsarem maxima, & cunctatione circa uxorem. CAP. VIII.

Cum hæc dixisset, & in omnibus sui animi libertatem ostendisset, non mediocriter Cæsaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: intantum ut criminum causas pro fauore eius uindicari deposceret. & tunc diadema rursus sibi reponit, Cæsare inuitante, dum nihil secus circa eum, quam prius erga Antonium appareret. Tunc Cæsar omnem ei honorem addidit, cæteris regibus scribens, cum omni alacritate Herodem sibi occurrisse. Postquam uero hanc satisfactionem præter spem susceptam cognouit, uidensq; sicut prius, firmiorem sibi principatum à Cæsare datum, decretumq; Romanorum sibi pro stabilitate sua mercatum, secutus est Cæsarem ad Aegyptum.

Egyptum ambulanti. Cumq; super vires suas ei uel amicis
 dona obtulisset, liberalitatē, magnanimitatēq; suam ostendens,
 petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid pate-
 retur. Sed hoc non impetrauit, quia iam inireiurando Caesar
 preoccupatus fuerat. Redijt autem iterum ad Iudeam cum
 ampliore honore, et sperantibus cōtraria stuporem cum me-
 tu incussit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset.
 Confissim ergo susceptionem Cesari per Syriam in Aegy-
 ptum eunti parabat. Itaq; cum suscepisset cum omni re-
 gio apparatu Ptolemaide, et prebuisset exercitui sumptus af-
 fluenter, omnino inter fidelissimos reputatus est. Cumq; expe-
 ditionem Caesar deputaret, in centum quinquaginta donabus
 ornatis, cum amicis suscepit. Prebuit autem per loca as-
 tida transeuntibus necessariam humanitatem, ita ut nec uinum
 nec aqua, quae potius militibus acceptabilis erat, alicui desice-
 ret: ipsi etiam Cesari octingenta talenta donauit: omnibusq;
 demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerando
 eum apparuisset, ut magis fidem eius et alacritatem Caesar
 probaret. Cui et redeunti rursus Herodes ab Aegypto non
 minorem priore largitatē exhibuit. Tunc quoq; cum ad re-
 gnum suum redisset, turbatam omnem domum inuenit, ac gra-
 uiter fidentes uxorem suam, et matrem eius Alexandram: dum
 putarent non pro corporum tutela in illo oppido se positas,
 sed tanquam in carcere, cum nihil illae neq; de suo, neq; de a-
 lieno in potestate haberent. Mariamne quidem amorem re-
 gis, dissimulationem et deceptionem suam putabat. Angeba-
 tur autem, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spem
 uitae posset habere, mandataq; Iosippo data recordabatur.
 Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, magis
 uero Soënum, dum illi putaret omnem potestatem creditum.
 Soëmus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Hero-
 dis pa

dis patefcit : sed cū sermonibus, & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus eſſet, in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit: dum tamen non omnino ſperaret cum eadem poteſtate reuerſurum : ſed ſi potius periculum ſugeret, ne rediret inſignior: ideoq; non parua mulieribus putauit preſtare, utiq; ampliorem beneficiorum retributionem ſe accepturum ſperans, ſi regnaret. quod ſi proſperè cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam cōtra uoluntatem uxoris cum poſſe facere ſcīret: dum cognosceret, omni ratione regis amorem erga Mariamnen ampliorem exiſtere. Itaq; cū huiusmodi illum ſpes ſefelliſſet, ſecreta omnia indicauit. Quæ Mariamne grauitè audiens, nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putans, cui & infeſta fuerat, nullatenus cum equitate impetrare orabat: & licet difficilem uiam ſuam poſt mortem illius putaret, nihil tamen de ſui animi paſſione celauit. Nam cū ille maximas res præter ſpem impetraſſet, nauigauit, & primū uxori ſue de his bona nuntiauit : ſolamq; præponens omnibus, propter amorem, & conſuetudinem, quæ cū ea habuiſſet, ſalutauit. Cui dum felicitatem ſuam referret, nullatenus gaudentem, ſed potius grauitè ſerentē intellexit. Non enim hæc celare dolorem poterat, ſed pro decore nobilitatis ſue ad oſcula gemebat: narrationibus uerò eius nequaquam letabatur, ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt uerò non ſuſpecta tantum, ſed etiam manifeſta facta hæc turbarent Herodem, contriſtabatur, animaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuiſſet, nec in ira nec in amore permanebat, ſemper ab altero in alterum tranſiens, in utroq; inconfans erat. Sic ergo inter odium, & amorem deſtitutus, ſæpius paratus uindicare, ſed timuit, ne præoccupatam ſuam animam cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam ſuſtinuit.

stinuit, dum ueretur, ne perempta illa, maiorem poenam per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo cum ita de Mariamme habentem soror eius & mater, optimū putauerunt tempus pro illius odio cepisse: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec suauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præsumebat. Peius ergo dolorum passione succedebatur, dum neq; illa odium celaret, neq; iste amorem. Confestimq; aliquid nefandissimum actum fuisset, nisi Cæsar nuntiatus esset contrarios uicisse, & interceptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum possedisse. Quapropter festinās ad Cæsarem, reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscens, Mariammen Soëmo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magistratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

De crudelitate Herodis interficiētis uxorem, & amicos.

C A P. I X.

HERODES uerò cum in Aegyptū peruenisset, Cæsari cum ampliori fiducia sermonem inseruit, tanquam iam amicus. Siquidem de satellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rursus reddidit, quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, nec non & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrin. Cumq; hæc acquisisset, & Cæsarem comitatus usq; ad Antiochiam esset, reuertitur: & quantò res suas extrinsecus feliciter tractabat, tantò tum domesticis laboribus affligebatur, præsertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuisse: nam amorem non minorem illis pertulit, quos in historijs cognouimus cupidine re-tentos. Sed hic meritò Mariammen dilexit, quæ cum in alijs casta uel fidelis esset, muliebri uel molestum quiddam natura-
liter

liter habebat. Nam dominabatur marito seruenti libidini, & sapius contumeliosè eum aggressa est. Quòd ille dissimulans ferebat, & blādiebatur, licet matris eius, uel sororis ignobilitatem illa derideret, & detraheret. Illo uerò tempore maioribus accusationibus à suspicione nutritis, anni spacium completur ex quo Herodes à Cesare reuersus erat, & cum iandudum culpa uolueretur, tunc erupit tali occasione data: Meridie namq; dum uoluisset requiescere, accersijt Mariammen, amore quem in eam semper habebat astrictus. Quæ cum intrasset, non cum eo concubuit, sed festinantem eum depulit, & improperauit ei sui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter contumeliam tulisset, & paratus ad facinus esset, sentiens soror regis Salome, paratum olim pincernam regium intronmittit: præcipiens dicere, qualiter suaderet ei, Mariammen amatorium confecisse regi: & siquidem ille turbaretur, & interrogaret, quale hoc fuisset, responderet uenenum illam tenuisse, petentem seipsum subministrare. Si uerò nullatenus de amatorio rex commoueretur, dimitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc cum docens illo tempore locuturum intronmittit. Qui tanquam uerisimilia dicturus cum studio ingreditur, asserēs Mariammen premia sibi præstitisse, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: Venenum, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipse se non scisse fatebatur, ideoq; nuntiasse, quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audisset, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariamma fidelissimus erat, de ueneno torquebat, cognoscens, quòd sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autē odium quod in eum haberet, propter sermones quos Soëmus explanasset, manifestauit ei. Cum hæc

hæc dixisset, magis rex exclamauit, dicēs, nullatenus Soëmum sibi fidissimum prioribus temporibus, hæc prodidisse mandata, nisi quiddam amplius inter eam, & Mariammen prouenisset. Et Soëmum quidem protinus interim præcipit, uxori uero iudicium colligens familiarium accusationem parauit, studioseque executus est de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen sermone incontinens & iracunda, quam postea ita sentientes, qui præsentibus erant, mortiferam in eam sententiam protulerunt. Dum hæc sententia pronuntiaretur, subuenit quidam ei ex aliquibus præsentibus, ne ita temerariè illam interficerent, sed deponerent eam in aliqua regali custodia. Tunc Salome cum suis festinauit è medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: Caue, inquiēs, seditionem multitudinis, si illa uiixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Considerans autem Alexandra tempus, & quòd paruum spem haberet, eadem ab Herode passura, contra priorem suam fiduciam, nimis ualde commutabatur. Nam uolens ostendere se ignorasse causam, exiens multa mala contra filiam uociferata est, & omnibus audientibus clamabat, malà circa maritum & ingratam extitisse: quapropter iuste pati, quod audacter ei restitisset, nec retribuisset tantorum beneficiorum remunerationem. Inter hæc talia & inhonestà ea simulante, & audente etiam capillos suos euellere, multa quidē in ea ab alijs uituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod potius à pereunte comprobatum est, cum nec uerbum in initio dedisset, nec ad ullius improperationes turbata respexisset: sed æqualiter animi gravitate peccatum matris euidenter ferre demonstrabat. Ipsa quidem non timido gressu, neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generositatem suam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem sic interijt, scæmina quæ ad continentiam, & ad magnitudinem animi

animi optima erat, modestia uerò ei defuit. Pulchritudine nam
 que corporis & affabilitatis dignitate, magis quàm quis esti-
 mare posset, omnes mulieres anteibat : occasio tamen exinde
 maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum
 semper potiretur illius amore, & nihil difficile ab illo spera-
 ret, fiduciam inmoderatam habuit: contristabant autem eam,
 quæ erga suos euenerāt. Hæc omnia ei quæadmodū passa fuisset
 dicendo, ad ultimum inimicus sibi parauit matrem, & so-
 rorem regis, & illum simul, in quo tantum confidens, nihil
 quod molestum sibi oriretur sperabat. Postquàm interijt, re-
 gis potius desiderium exarsit, ut sæpius nomen illius inuoca-
 ret. Moliebatur omnia facere, quæ possent solatium asserre,
 conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt : gubernationes
 etiam regales recusabat, & tantum doloribus tenebatur, ut a-
 liquando Mariamnen uocare ministris tanquam uiuentem,
 ualentemq; præciperet. Cùm sic haberetur, superuenit ægri-
 tudo pestifera, quæ plures populi uel amicorum eius honestis-
 simos extinxit : & omnibus præbuit suspicari, per iram dei
 hæc contigisse, pro iniquitate erga Mariamnen confecta.
 adcoq; ad peiora rex peruenit, ut in ultimo solitudines elige-
 ret sub occasione uenationis. His cōfectis cogitationibus, non
 potuit multos dies protrahere: sed incidit in difficilissimam ua-
 letudinem. Nam inflammatione, uel astrictione gutturis, men-
 tisq; mutatione tenebatur : & quæ potuissent curam exhibe-
 re, nihil penitus profuerunt, sed contraria inueniebantur.
 Vnde postea desperatione facta, medici dum nequaquam me-
 dicaminibus allatis ægritudo decrederet, & rex nihil potuisset
 accipere, omnia quæ ille uellet iusserunt ei præberi, despe-
 rationem salutis casui deuouentes. Et ille quidem in Samaria
 Sebaste nominata ita inualidus iacebat : Alexandra uerò Hie-
 rosolymis habitans, cùm audisset in quibus esset Herodes, se-
 stinauit

finauit custodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerant: una qui-
 dem ciuitatis, altera uerò templi: quas si quis sub potestate sua
 comprehendisset, omnem gentem sibi subdebat. Nam immola-
 tiones nullatenus sine his fiebant, quas non exercere impossi-
 le Iudeis uidebatur: paratis utiq; magis uitam amittere, quàm
 religionis dei solitum sacrificium non implere. Igitur custo-
 dibus earum Alexandra sermonem obtulit, quòd oportuisset
 ipsi uel filiis Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccu-
 paret illò defuncto, rerumq; potestatem teneret: dicens, quia
 si à morbo quo detinetur, euaserit, tutius ea poterit custodire.
 Cum hæc uerba fecisset, non patienter tulerunt, sed fideles
 prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odiū
 Alexandræ, putantes non esse optimum Herode uiuente de-
 sperare. Quorū unus consobrinus regis nomine Amabec, con-
 festim nuntiauit regi Alexandræ sententiam. Qui nihil remo-
 ratus, interfici eam præcepit. Ipse uerò uix & multo labore
 cum ægitudine cuitasset, animo & corpore debilitatus, si-
 mul & fastidiosus in omnibus causis factus, ad poenā peccan-
 tium paratior erat: iccirco & amicos sibi necessarios intere-
 mit, Custobarum, & Lysimachum, & Antipatrum, Gadium
 uocatum, necnon & Dositheim, ex hac occasione. Custoba-
 rus quidam genere Idumæus erat, inter primos dignitate ho-
 rum qui à proauis sacerdotes uidebantur Coze, quem deum
 Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uerò rempublicam eorum
 sub Iudaicas leges redigente, cum Herodes regno successisset,
 iudicem Custobarum Idumææ uel Gaze declarauit: & dat ei
 sororem Salomen, Iosippum occidens priorem eius maritum,
 sicuti demonstrauius. Cumq; hæc Custobarus præter spem
 libenter impetrasset, eleuatus felicitatem paulatim excedebat,
 putans non esse bonum, sese iudice Herodis præcepta confice-
 re, neq; Idumæos sub lege Iudaica existere. Quapropter de-

stinavit ad Cleopatram, dicens, Idumæam semper illius maiorum fuisse, ac propterea iustum esse, ut peteret provinciam ab Antonio. Nam se paratum confirmabat transferre fauorem suum ad illam. Agebat tamen hæc, non quod potius Cleopatra dominari desideraret, sed existimabat, si pluribus uiribus Herodes priuaretur, facilius iam posset sibi gentis Idumæorum principatum uendicare, occasione generis & pecuniarum, quas perpetuò per illicita lucra acquisierat. Et Cleopatra quidem Antonium petens, provinciam minime obtinuit. Nuntiantur autem hæc uerba Herodi. Qui paratus Custobarum interficere, matris petitionibus, & sororis ueniam ei donauit: sed non insuspectum cum in posterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uerò interiecto, cum contigisset Salomen à Custobaro discordare, mittit statim ei repudiū, connubium renuens, non secundum leges Iudeorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uerò nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione cōnubium separauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum se reliquisse, dum cognosceret cum cum Antipatro, & Lysimacho, & Dositheo nouis rebus studentem: fidem uerò sermoni de Babæ liberis imponebat, quod seruarentur apud eum duodecim annis: quæ multum stuporem regi præter spem uerba fecerunt. Nam Babæ liberos destinauit olim persequi, quod inimici sui fuissent: tunc uerò per temporis longitudinem de memoria eius exciderunt. Quorum inimicitia, & odium hinc ortum est: Cum Antigonus regnum haberet, & Herodes ciuitatem Hierosolymorum obsideret, necessitate uel malis quanta obsessis assistunt, plures inuocabant Herodem, & ad illum clamabant. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes, & apud populum ualidi, permanebant

Sunt cum Antigono, & Herodem accusabant, & seruandum regio generi principatum suadebant. Ciuitate uero capta, cum Herodes rempublicam tenuisset, Custobarius exitus ciuitatis obstructurus ordinatur, quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitissent: sciens uero in opinione uel honore populi Babe liberos esse, & putans magnam partem sibi eos fore in rerum mutatione, illorumq; saluti studens, abscondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iureiurando Herodem flexit nihil de illis scisse se, quare liberatus est à suspitione. Rursusq; edicto à rege proposito, & omnem modum excogitante, ut eos inueniret, non est confusus. Sed cum primum negasset, non sine poena sua esse putauit postea uiros ostendere: & non fide iam tantum, sed & necessitate eos celare festinabat. De his cum nuntiatum à sorore fuisset, rex destinans ad loca ubi commorabantur, simul cum alijs accusatis, illos occidit: ut iam nihil esset residui de genere Hyrcani, sed regnum suo possideret arbitrio, nemine in dignitatibus existente, qui iniquitatibus eius resisteret.

De instituto theatro, & trophæo ab Herode, & consequentibus malis: deq; extructione Sebastiz ciuitatis, & aliarum.

C A P. X.

Idcirco potius à patrijs moribus excedebat, & peregrinis inuentionibus ueterem statum corrumpēbat, qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. Primum quidem certamen quinquennale Casari constituit, & Theatrum in Hierosolymis condidit, rursus in campo maximo Amphitheatrum, utraque conspicua, à moribus uero Iudaicis aliena. Siquidem usus aut apparatus talium nequaquam tradita fuerat. Celebrationem quidem illam clarissimam per quinquennium construebat, nuntians finitimis,

Et conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina
 Et de tota terra inuitabat, ut spe propositorum premiorum,
 Et uictoria gloria conuenirent. Igitur collecti sunt capitales
 artifices : nam non tantum eos qui exercitationibus corporis
 praeualerent, sed Et musica praecellentes, quos Thymelicos
 uocant, proponens maxima uictoriae premia, omnesq; nobi-
 lissimos ad conflictatione conuenire uocitabat. Constituit quo-
 que Et quadrigis, Et bigis, Et unius equi cursui non parua
 dona: Et omnia quae munificentia uel decore apud singulos
 praefulgebant, uolens habere clariora, spectaculum liberali-
 tate composuit : theatrum uero circa Caesaris imagines habe-
 bat : Et trophaea gentium quas bellando ille deuicerat, auro
 scilicet Et argento puro cunctis instructis: Et neque de ueste,
 neq; de uasis, aut de lapidibus pretiosissimum aliquid defuit,
 quod certantibus non offerebat. Apparatus etiam ferarum
 fuit. Nam leonibus multis congregatis, Et alijs quae eminent
 ferocitate, Et raro inueniuntur, quorum inter se altercationes
 Et pugnae contra homines excogitabantur : peregrinis qui-
 dem admiratio sumptuum, Et delectatio spectaculi uideba-
 tur: prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui a-
 pud eos coluntur. Impium est enim feris homines pro homi-
 num spectaculo subdere : iniquum etiam peregrinis moribus
 solita permutare. Super omnia uero contristabant eos tro-
 phaea, dum putarent imagines esse armis obsitas, quia non pa-
 trium illis fuerat talia colere: Quod nec Herodem latebat, qui
 uiolentiam quidem eis inferre opportunum non putauit, lo-
 quebatur autem Et solabatur, ut superstitionem eorum aufer-
 ret : sed nullatenus persuadebat, dum grauius illi tulissent, ea
 quae uidebant soluta lege committi. Illi uero unanimiter cla-
 mabant, dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia, tamen
 hominum imagines uel trophaea non esse patrium in ciuitate
 admitti

admitti profitemur. Herodes autem turbatus, & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio, accersit quosdā primos eorum ad theatrum, & ostendens trophæa, consuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cum clamassent, hominum imagines, præcipiens auferre ornatum impositum, ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes, ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidā uerò permanebant in difficultatibus suis, quòd solita minime cōtuebantur, & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimū existimauerunt magis pericula pati, quā mutatam reipublicam negligi: dum Herodem prospicerent uiolenter introducere, quæ non solita fuissent, & uerbo quidem regem, operibus autem hostem omnium demonstratum. Vnde coniuuauerunt omne periculum se subire decem ciues, & gladios sub uestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus, qui per indignationem eorum, quæ audiebat fieri, se ipsum pati, quæ & illi affirmabat, qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent, ex composito ad theatrum pergebant, sperantes non posse Herodē fugere, si subito eum inuaderet. Cumq; parati cum audacia properarent, unus horum qui perscrutantes singula renunciabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium, quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedens ad aulam, nominatim accusatos uocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quòd non euitarent periculum, ornauerunt necessarium uitæ finem, nullatenus deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum, sed & demonstrauerunt gladios: confissi q; sunt bene & pie cōiurationē se fecisse, lucri quidem nullius causa,

neque pro suis doloribus, sed pro communibus causis, quæ
 seruare aut pro his mori cunctis dignū uideretur. Talia qui-
 dem illi de uoluntate insidiarum fiducialiter prolocuti, à re-
 galibus ministris circunsepti ducebantur, omnemq; pœnam
 passi perimuntur. Non multò post, eum qui talia nunciauit,
 odio quidam rapientes non tantū interfecerunt, sed et mem-
 bratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autem
 multi ciuium, quæ fiebant, et nemo nuntiauit, usq; dum He-
 rodi acerbiolem, et certiolem inquisitionem facienti, muli-
 res quedam tortæ confesse sunt, quæ uidissent. Tunc Herodes
 eos qui facinus commiserunt, simul cum tota domo peremit.
 Concurfus uerò et audacia populi, quam pro legibus habea-
 bant, non remissionem faciebant Herodem, sed multò potius
 cautiorem. Qui statuit sese undiq; munire, ut si qui nouis re-
 bus studerent, manifesta eorum fieret conspiratio: dum ciuitas
 ab aula, in qua conuersabatur, et à templi custodia curaretur,
 quæ Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit mū-
 ris circundare, quā mutato nomine Sebastiam appellauerunt.
 Putans etiam prodesse prouinciæ locum munire, qui ab Hie-
 rosolymis aberat unius diei uia, et olim uocabatur Stratonis
 turris, etiam eum constructum Cæsareā nominauit: et in ma-
 ximo campo electos equites deputans, locum edificauit, qui
 in Galilea Gaba uocatur, et trans fluuiū Sobonitidam. Hæc
 ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat, et
 circundans custodijs totam gentem, ut nequaquam potesta-
 tem haberet seditiones promptas agere, quibus paruo motu
 factō frequenter utebantur, nec laterent, si mouerentur, assi-
 stentibus, semper in proximo qui uel cognoscerent. Et mul-
 tos quidem auxiliores suos, plures autem ex finitimis illic
 habitare fecit, dum munificentia ductus, templum construe-
 ret, cui simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existerat.

quod

quod magis pro tutela sua construens, in honorem Augusti Caesaris Sebastianam appellauit, & prouinciae partem meliorem, quae propè fuerat, distribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circumdans altiora loca, custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uerò mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens edificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoq; eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris uoluit relinquere suae largitatis.

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore consequente.

C A P . X I .

Eodem tempore, tertio decimo anno regis Herodis instante, magnae calamitates prouinciam occupauerunt, siue de ultione, siue de casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Praeterea & ciues per inopiam frumenti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continuè malorum diuersitate cōprehensi, dum indigeret cura uel alimentis, plus peste moriebantur. Morbus autem ita pereuntium, & uiuentiu solatia auferebat. Nam corruptis frugibus terrae, horreisq; exhaustis, nulla spes alimentorum praeter pestilentiae malum ullatenus expectabatur. Nec cessitas ergo plurima inopiae, non minus ipsi regi, quam populo imminabat. Siquidem uestigalia quae de terra solitus erat accipere, minime colligere prauelebat, & pecunias consumpserat largissime ciuitates aedificando, nec erat, quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori cōferre praesidium, quod difficilimum fuerat, dum nec uicini habuissent unde alimēta praerberet, quia nec ipsi leuiores tolerassent.

Et pecunijs deficientibus, licet potuissent pauca pluribus com-
 parare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium neglige-
 re, ornatum regium incidit, neq; pretiosissimis uasis, neq; ar-
 tificiosissimis parcens. Mittebat autē pecunias ad Aegyptum.
 Petronio praefidi à Cesare constituto, et dum non pauci ad
 eum confugissent propter eandem necessitatē, et amicus He-
 rodis priuatim existeret, uolēs subiectis eius subuenire, primis
 ipsis deportare triticum concessit, per omnia eos et in em-
 ptione, et in nauigatione subleuans, ut maxima pars ipse hu-
 ius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantu sen-
 tentias in horrore se prius habentium mutauit, imò maximam
 ostentationem sui fauoris et patrociniij lucidauit. Siquidem
 primum his quantum potuissent per se panificare, triticum di-
 uisit. Præterea multis existentibus, qui senio uel altera infir-
 mitate tenti, non sufficerent alimenta sibi præparare, provide-
 bat eis constituendo pistorēs, qui paratos panes uendiderūt.
 Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cum
 comprehēdisset eos etiam uestium inopia: corruptis enim et
 omnino consumptis pecoribus, neq; lanæ, neq; aliorum uesti-
 mentorum copiam habuerunt. Quæ cum procurasset iam et
 ciuitatibus finitimis conabatur prodesse, semina Syris præbē-
 do: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acqui-
 sisset. Terra enim post hoc fructus suos uberius ostendente,
 non minus quinquaginta milia hominum, quos ipse pauperat,
 ad propria destinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppres-
 sum regnum, munificētia uel industria recuperasset non par-
 ua, et in circuitu similibus passionibus afflicto finitimas rele-
 uauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniēs, non
 eius auxilium inueniret secundum suam dignitatem. Sed et
 populi uel ciuitates, et priuati ad eum confugientes, solatium
 impetrarunt, in tantum, ut æstimaretur indigentibus extra-
 neis

neis plus decem milia tritici coros dedisse. Corus autem habet modia Attica decem. In ipso autem regno suo octoginta milia expendit. Hanc eius diligentiam, & sollicitudinē, apud Iudeos tantum contigit prævalere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro præuicationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate sua prorsus extingueret, animi sui magnificentiam præter opinionem demonstrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti sunt dudum, sed qualem in necessitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæsari quingentos electos sui corporis custodes destinauit, quos Eliseus ad mare Rubrū perduxit. Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus, palatium in superiori ciuitate construxit, magnas erigens domos, & ornatu pretiosissimas, ut plures uiros admiratione sui capere potuissent. Secundum mensuram autem & appellationes eis imposuit. Nam una Cæsaris, altera Agrippæ uocabatur.

Herodes sacerdotis cuiusdam filiam uxorem ducens, arces, & oppida extruit, filiosq; erudiendos Romam mittit.

C A P. X I I.

DEsiderio deinde commotus, cum nihil præponeret sue libidini, filiam Simonis sibi coniunxit: qui Hierosolymita filius Buzi cuiusdam Alexandrini, sacerdos inter nobilissimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hierosolyma nominatam, huius pulchritudo animum Herodis inflammavit. Et ne suspicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere, melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum suum desiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Iesum Boëthi filium à principatu sacerdotij deposuit, & Simonem ordinauit,

rr 3

uit, atq; affinitati sue coniunxit. Cum uerò nuptiæ perfectæ fuissent, edificauit castellum in loco quo prius Iudeos, cum à principatu per Antigonom penè decidisset, euicerat: quod abest ab Hierosolymis sexaginta stadijs, natura munitum, ad edificationem opportunissimum, instar collis manu factum, ut esset in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectum habens ascensum, ducentis gradibus edificatum. Intus autem domus regie preciosissime & ad munimen & ad ornatum simul effectæ. Circa initium collis habitacula constructionis perspicue, & aqueductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, sed longè per plurimis sumptibus deductas. Circa campum uerò ciuitas erat edificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euacuisent, seditiones contra regnū nequaquam sperauit oboriri, duobus modis subiectos regens: timore quidem, quod esset ad poenam non mitis: diligentia uerò, quod in necessitatibus magnanimus appareret. Circumdedit autē tutelam extrinsecus, tanquam murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuersarumq; regionum reges muneribus ad amicitias suas flecebat. Vnde magnificētia sua Casarem & Romanorum potentissimos placabat, transgrediendo leges, dum tēpla erigeret ritui nostro cōtraria. Nam nobis interdicta sunt delubra, uel figuras more paganorum honorare: quæ foris prouinciā Iudeam pro Caesaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum constructione multas pecunias expendebat. Attendens uerò prope mare locum opportunum ciuitati, quæ quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunq; urbem illic, sed lapide albo palatijsq; preciosissimis ciuitatem cōstruxit. Portum quoq; tranquillum, magnitudine similem Pireo, tutaq; confugia nauibus præbentē constituit. Quæ ciuitas idcirco in Phœnice secundum pelagus ad Aegyptū, inter Ioppen & Doram,

Et Doram, oppida maritima: quæ stationem nauium difficilissimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium præstans, descripsit in circuitu portum, qui sufficeret maximis classibus locum præbere refugium, lapides in altum ingentes ulnis viginti quinque deponens: quorum longitudo $\times \times v$. pedum erat, altitudo autem non minus decem et octo, latitudo nonem: super quos turres disposuit, quarum maxima Drusus nominabatur, à Druso Cæsaris priuigno. Ostia uero portus contra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, super quam templum Cæsaris positum nauigantibus apparebat habens statuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæsaris. Ciuitas autem Cæsarea uocabatur, quæ subter cloacas non minores superioribus edificijs habebat, quarum aliæ quidam modicæ, spatium non longo ad portum et ad mare fundunt: una uero media est, omnium receptaculum purgamentorum, quæ imbribus et mari insuete diluuntur. Aedificauit etiam theatrum ab Australi latere portus: Amphitheatrum quoque multa milia hominum capiens, in conspectu pelagi construxit. Itaque perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re lassaretur, neque rex sumptibus deficeret, deliberauit filios suos Romam transmittere ad Cæsarem, Alexandrum et Aristobulum. Qui cum ascendissent, et in domo Pollionis, uiri nimis illustris, et Herodis amici conuersarentur, Cæsar eos cum omni humanitate suscepit: pollicitus licentiam Herodi præstare, quem uellet sibi successorem relinquere: insuper et prouinciæ Trachonem et Bathaniam, et Auranitem ei concessit, huiusmodi occasione. Zenodorus quidam conductor domus Lyfaniae fuit: cui dum reditus non sufficerent, de latrocinij per Trachonem amplius acquirebat, quæ loca habitant latrones Damasce norum prædas agentes. Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum
 ergo

ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc presidem interpellabant : rogantes ut scriberet Cæsari iniquitatem Zenodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: provinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigentē : quia difficilima domicilia et aquarum receptacula, et deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula munitis speluncis. Cum hæc per gratiam Cæsaris Herodes accepisset, ad provinciam Trachonem pergens, maleuolos latrones oppressit, et in circuitu desideratam pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contristatus, primum quod à magistratu depositus fuisset, magis autem invidia, quod præfectura Herodi tradita esset, ascendit Romam accusaturus eum: unde nihil agens reuersus est.

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæsare, & de Manachemi prophetia. CAPVT XII.

INterea Agrippæ successori Cæsaris trans Ionium missus, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: pristinaque amicitia renouata, rediit ad Iudæam. Gadarensium autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accusantes Herodem, ille nullo responso dato, ligatos regi transmisit. Arabes quoque iamdudum infesti principatui Herodis, seditionem conabantur rebus eius inferre, occasione huiusmodi nacti. Zenodorus enim cum iam de se diffideret, præfecturæ suæ partem aliquam Auranitidis quinquaginta talentis uendidit : quæ cum in donatione Cæsaris haberetur, tanquam iniuste ea sublata, contendebant sæpius quidem incursionibus uiolentiam inferre : necnon et inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam desiderant qui student male uitæ suæ consulere. Quæ cum cognouisset Herodes, prouidentia sua seditionum auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni Herodis, Cæsar ad Syriam peruenit, ubi Gadarenses plurimi Herodem

eodem accusabant, grauem eum sibi & tyrannum in præcep-
 tionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Ze-
 nodorus, cum iurasset nullatenus eos relinquere, usquequo ab
 Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenses,
 & confitentes quod nihil passi fuissent ab Herode, cum eos
 Agrippa tradidisset, qui crudelis quidem in proprios, huma-
 nus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & con-
 tumelias, probâtes & euersiones templorum. Et Herodes qui-
 dem indignatus, paratus erat satisfacere: Cæsar autem ample-
 ctēbatur eum, nihil de favore suo dicens per seditionem mul-
 titudinis commutandum. Et in primo quidē die de his sermo-
 nes prolati sunt, in posterum uerò nulla processit cognitio.
 Siquidem Gadareni uidentes Cæsaris & cōcilij intentionem,
 timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam
 sese noctu gladio percusserunt, alij præcipientes sese dederunt,
 quidam in fluuio sponte submersi descenderunt, quæ uidebantur
 temeritatis, non peccati fuisse supplicia. Quapropter nequa-
 quam Cæsar remoratus, Herodem à reditu soluit, necnon oc-
 currit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præ-
 cordijs ruptis sanguine multo profluente, in Antiochia Syrie
 uitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non
 paruam Herodi cōcessit, quæ inter Trachonem & Galileam
 erat, Vlatham & Pancada, & in circuitu terram. Dimisit au-
 tem eum, & procuratoribus Syrie præcepit, ut secundum il-
 lius sententiam omnia tractarentur: qui in tantum felicitatis
 processit, ut cum duo isti Romanorum imperium regerent,
 Cæsar & Agrippa, tertium sibi amicitijs Herodem coniun-
 xissent. Qui cum in tanta fiducia consisteret, fratri suo Phe-
 roræ petiuit tetrarchiam à Cæsare, centum talentorum fideius-
 sor existēs: ita ut si quid ille pateretur, filij eius immunes eua-
 derent. Sed cum Cæsarem comitatus esset usq; ad mare, rediēs
 in terra

in terra Zenodori pulcherrimum ei templum construxit: iuxta Paneada, ubi spelunca pulcherrima in monte consistit: sub qua terra altitudo inaccessibilis est, aquis immobilibus plena, unde fontes Iordanis fluij nascuntur. Quem locum templo constructo, Casari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus autem reconcilians eos, ne aduersarentur ulterius. Nam in talibus operibus pietate soluta, moleste de prauaricatis legibus ferebant, et sermones faciebant adinuicem. Qui dum his incitarentur et turbarentur, diligentiam habuit hac sedare, auferens quidem otium, et precipiens semper in laboribus eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, neque conuentus in ciuitate, sed omnia custodiebantur, et saeuissima tormenta captis inferebantur, cum multi palam et furtim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, et intus in ciuitate pariter et in uis: nam erant qui conuenientes in unum speculabantur eos. Dicunt etiam nec ipsum hoc neglexisse: sed sepius priuatum accipiens habitum, nocte cum populis conuersabatur, experimentum faciens quid de principatu suo sentirent. Et si quos omnino atroces, nec approbantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequebatur, et reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fidelem existere, et cogebat fauorem cum iurciurando sibi uel principatui custodire. Quorum multi placantes eum, uel timentes, ueniebant ad quod postulasset: alios uero seruantes suam opinionem et grauiter ferentes quod cogerentur, modis omnibus occidebat. Flestebat autem et Pollionem Pharisaeum, et Samaeum, sociosque illorum sibi iurare: Qui licet non obtemperassent, tamen non sunt torti, dum uenerationes eius per Pollionem impetrassent. Liberati sunt etiam de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni. Genus autem hoc est,

est, quod conuersatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat, quia maius quiddam de his sentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus sermo uidebitur in historiarum genere) de his talibus intimare. Quidam Essenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præscientiam à deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem uidisset, ut regem Iudeorum salutauit: qui illudum se putans, commonebat cum sermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, et feriens manu posteriora eius: Regnabis, inquit, feliciter: nam iam à deo dignus iudicatus es, et recole Manachemi plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Nam optima est ratio, si iustitiam et dei pietatē dilexeris, et modestiam circa ciues habueris: sed non talem te futurum intelligo, dum omnia cognoscam. Felicitate nanque omnes præcelles, et habebis gloriam æternam: obliuionem uero pietatis et æquitatis possidebis. Hæc non latebunt deum in ultimo uite pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi deesset: paulatim uero cum eleuatus usque ad regnum fuisset, et feliciter principatum egisset, accersijt Manachemum, et de tempore quantum regnaret, consuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent: respondit, et uiginti et triginta, sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus, Manachemum cum honore dimisit, et omnes Essenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legentibus demonstrare festinauimus, et ostendere, multos apud nos talem diuinationis habuisse notitiam.

De ædifi

De ædificatione noui tēpli, & stola pōtificiali. c. A. XIIII.

INterea decimo et octauo anno regni, Herodes post prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: siquidem dei templum maximum construere, et multū altum et decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilius omnibus suis factis perficere, et ad æternam memoriam peruenire. Sed cum non facile populo persuaderi cognosceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens. Alia quidem quæ à me in regno sunt acta, o uiri contribules, ut de his laudem proferam, credo superfluum tanquam mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideantur. Nam in difficultatibus non neglexi, quæ ad uestra commoda pertinerent: neque in extructionibus mihi magis, quàm uobis omnibus festinaui tutelam impendere, et puto quòd dei cōsilio ad hanc felicitatem euectus sum, ad quantam non prius gens Iudeorum aliquando peruenit. Constructæ namque sunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenæ munitionibus ornantes genus nostrum exaltauimus, quas operosum mihi uideatur scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim nostis, quòd istud maximum deo templum nostri patres edificauerūt, cum à Babylonia remeassent: et quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta, ad instar illius quod Salomon construxerat, nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset: quia non culpa illorum factum est breuius templum, sed Cyrus, et Darius Histaspis filius, huiusmodi mensuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruientes, uel successoribus eorum, et post illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam istius mensuram perducerent. Nunc autem, quando nutu dei principatui meo pax largā cōcessa est, et diuitiarum possessio, et
multitudo

multitudo redituum, & quod maximum est, amicitia fauorq;
 Romanorum, qui omnium rerum domini existunt: cur non stu-
 demus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere, &
 integrum deo præbere pro beneficijs eius in meo regno collatis?
 Talia concionante Herode, multis admirationem sermo pro-
 nunciatus præter opinionem imposuit: nec aliqua desperatione
 commoti sunt, nisi quod anxiantur, ne eo soluto aliquid emer-
 geret, & opus moraretur ad finem usq; perduci: idcirco ma-
 ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum
 Herodes cerneret dubitantes, adhortabatur eos dicens, se non
 prius deponere templum, nisi omnia prepararentur quæ ad
 perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mentitus est ex hoc
 quod promiserat. Mille enim plaustra parauit, quæ lapides
 ueherent: decem milia uero elegit peritos artifices, & mille nu-
 mero sacerdotes, quibus stolas secundum eorum honorem ha-
 bitumq; parauit: sed & quosdam cementarios, alios autem fa-
 bros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur. Cumq;
 omnem apparatus alacriter aggregasset, antiquis fundamen-
 tis solutis noua imposuit, super quæ templum erexit, longitu-
 dine centum cubitorum, latitudine centum cubitorum, altitu-
 dine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus funda-
 mentis desiccatis resederunt, quod post hæc temporibus Nero-
 nis renouare deliberauimus. Aedificatum est autem templum
 ex lapidibus albis & tenacissimis, quorum magnitudo in lon-
 gitudine uigintiquinque cubitorum, altitudine octo, latitudi-
 ne duodecim erat. Totius templi nanque circuitus, & por-
 ticus undique humillima, altissimum uero medium fuit, ut à
 multis stadijs conspiceretur, & in prouincia constitutis, &
 contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Iannas
 autem introitus & superliminaria, necnon & uela iuxta tem-
 pli magnitudinem uario ornatu decorauit, & aureos flores

ambientes columnas fecit, super quarum capita vitis tendebatur, botryones aureos habens pendentes: qui mirandam magnitudinem, & artificij claritatem uidentibus exhibebāt, propter materie pulchritudinem. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templum, & secundum quantitatem uniuscuiusque rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus autem duæ maximis parietibus fulciebantur, ipsi autem parietes opere inaudito constructi erant. Nam collis erat saxosus, paululum erectus à parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem, quam dudum rex Salomon per dei prouidentiam magnis operibus muro circundederat, ab inferioribus incipiens, quem uallis altissima circundabat. Saxa uerò Africo exposita, plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum spatium structura comprehendente, & in altum quadrangulo factio, ut uastitas lapidum à fronte uideretur: ab interiore uerò parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret, usq; ad summam collis perduxit, & fossas circa murum positas complens, planum super æqualemq; confecit. Quadriporticus uerò in circuitu, unaquaque porticu longitudinem stadij concludente, & intra hanc porticum, murum circa ipsam summam alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab Orientali uerò parte pari longitudine porticum duplicem habebat, contra templi ianuas constitutam, quam multi priores reges construxerant. Circa omnem uerò sacrarij orbem, spolia barbarorum fixa, quæ rex Herodes deuouit, addens etiam quæ & ipse ab Arabis ceperat. Per latus autem Aquilonis turris alta, angulosa, munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges & sacerdotes generis Asamoneorum construxerant, & Barin denominauerant, ut illic sacerdotalem stolam deponerent: qua cum opus habuisset ut immolaret princeps sacerdotum

sacerdotum, induebatur. Hanc rex Herodes suo loco seruauit: post cuius obitum sub Romanis fuit usque ad tempora Tiberij Caesaris. Sub quo Vitellius Syriæ procurator, cum profectus Hierosolymam, et susceptus à populo clarissime fuisset, uolens eis uices retribuere, ut sacerdotalem stolam sub sua potestate haberet, scripsit Tiberio Casari, et ille concessit. Et permansit stola sub potestate Iudeorum, usquequo obiisset rex Agrippa. Post quem Cassius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuspio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudeis in Antonianam turrin eam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius esse, sicut et prius. Destinant igitur Iudei legatos ad Claudium Casarem, ut de his peterent. Qui cum peruenerunt, iuuenis Agrippa rex Romæ constitutus, petens ab imperatore potestatem eius, accepit, scribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum, et custodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem custodiæ Romanorum ascendentes, et requirentes suum sigillum, stolam tollebant: transeunte uero festiuitate, in eundem locum deportantes, et principi custodiæ ostendentes, similiter cum sigillis reponerant. Hanc autem Barin, id est, turrin, Iudeorum rex Herodes munitiorem construens pro templi custodia, ad gratiam Antonij, amici quidem sui, principis uero Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem Occidentalis muri quatuor portæ stabant, quarum una ad aulam tendebat, interposita ualle quæ erat in medio eius uie, duæ autem ad suburbanam, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, et exinde rursus ad superiora ascendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat, circumdata ualle altissima per omnem Australem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum solem posita erat,

habebat & ipsa quidē in medio portas, super quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab orientali ualle incipiens, & ad occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignū narrari omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima uallis sic erat, ut nullatenus uideri posset, si quis eius altitudinem attendisset, super quam porticus illa steterat. Ex qua si quis à summo, id est, à tertio tecto notasset, & profunditatem edificiorum uidere uellet, tenebris perfundebatur, ita ut non posset uisus ad immensam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines consistebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Crassitudo uerò uniuscuiusq; columnæ, tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiseptem, duplici spirā supposita: multitudo autem omnium, centum sexaginta duæ fuerunt. Capita autem columnarum secundum modum Corinthium sculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuissent, tres quidem media loca tenebant; quorum duo eodem modo facti, latitudinem habebāt pedum triginta: longitudine stadia tria, altitudine quinquaginta pedibus tendebantur: Medius uerò ordo latitudinem uigintiquinq; pedum habebat, altitudinem centum: nam dupla super utrunq; fuerat. Tecta uerò lignis sculptis in figuras diuersas apparebant: mediæ uerò porticus altitudo in immensum tendebat, habens columnas compositas, politas undique, quarum compago incomprehensibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. À medio uerò non multum secundus distabat, gradibus paucis ascendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per australem partem & aquilonis tractum, tres in pariete ianuas habebat à se distantes: per orientalem uerò unam maximam, per quam

per quam transiebamus purificati cum mulieribus. Inaccessibile autem sacrarium fuit, intra quòd tertium erat, ubi sacerdotibus solis ingredi licebat. Ante quod sacrarium ara erat, super quam immolationes & holocausta deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum utiq; prohiberetur, quia non sacerdos existeret: sed operibus muros, & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis edificasset, templo per sacerdotes in uno anno & quinq; mensibus peracto, omnis populus letitia completus est. Et primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, & alij secundũ vires suas, quorum numerus nullatenus æstimatur. Nam cum occurrisset templi dedicatio, regisq; natalitius dies, quo principatum assumpsit, insignis est celebrata festiuitas. Construxerat & effosam uiam ad aulam, ab Antonia intra templum ducentem per ianuam Orientalem: super quam & turrem edificauit, quatenus & subterraneum haberet accessum, propter populi seditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum construeretur, quòd in die quidem non plueret, nocte uerò imbres descenderent, quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt, nec est incredibile, si etiam dei prouidentia aliquis consideret. Templum quidem huiusmodi constructio ne finitum est.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaica liber decimus sextus.

Lex Herodis de furibus, & regressus filiorum è Ro-

ma.

CAPVT I.

IN administratione rerum, studium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant, legem ponit nullatenus priori similem, in qua firmas uit fures uendi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, sed ad confusionem patriæ, solutionemq; consuetudinis existebat. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus, seruire in his quæ imperassent, peccatum in religione non pœna excedentium erat, dum in prioribus cautum fuisset de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uerò tantum uenundari, non tamen alienigenis, neque in perpetua seruitute, sed Iudeis, & sexto anno absolui. Ergo præter constitutionem, & præter legem reddi hanc pœnam, superbiæ pars uidebatur: nec regis, sed tyranni in uniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum, quòd populi parabat discordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæsarem desiderans salutare, & uidere filios suos Romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter cum suscipiens, perfectos ei doctrina filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uerò ab Italia redissent, studiū populi circa iuuenes erat: & conspicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidiosi statim uisi sunt Salomæ sorori regis, & illis qui accusationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, quòd si præuiderent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem

matrem suam cōmissa uidebantur. Causam uerò timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos cōmorari propter matris interitū: & quia iniustum eis uideretur, simul cum interfectore genitricis conuersari: & ex ueritate sumentes initium, ad uersimile descendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat auellere. Quod non manifeste ei dicebant, sed in multitudinem rumorem spargentes, Herodi nuntiari credebant: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatione prætermissa, rex amore filiorum honores eis largitus est, & uxores nobilissimas iunxit: Aristobulō quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uerò Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

De prodigalitate Herodis in gratiā Agrippæ, & ueritabilibus Iudæorum.

C A P V T I I.

CUM hæc disposuisset, & audisset Marcum Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam, festinauit ad eum, à quo petijt ut ad regnum eius accederet, ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset, letus ad Iudeam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus eum suscipiendo, ædificia demonstrando amplissima & omni deliciarum apparatu rescindendo eum cum amicis in Sebastia, & Cæsareæ portu à se constructo, & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hyrcania. Ducebat etiam cum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit, pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari, tamen propter tempus nauigationis festinauit, rursusq; ad Ioniā muneribus ab Herode multis donatus, unā cum suis amicis nobilibus peruenit. Rex autem post hyemem ueris tempore

properauit rursus ad eum, sciens exercitum ad Bosphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigasset, putauit eum in Lesbo inuenire, flatu uero Aquilonis detentus, in Chio remoratus est: ubi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidisset dirutam, quam in bello Mithridatico depositam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat, pecunias præbens quante superabundare potuissent ad operis perfectionem, præcepit ciuibus, ut non negligerent, sed citius ornatum suæ ciuitatis erigerent. Ipse uero cessante procella, ad Mitylenen accessit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audisset ultra Cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse, festinauit: & ad Sinopem Ponticam descendens, subito illi in specu apparuit: à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cumq; prouincias Ponticas ordinasset, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnam Phrygiam profecti, Ephesum peruenerunt, unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates singulas beneficia regis, secundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: sed & si qui aliquid ab Agrippa petissent, arbitrio suo postulata complebat. Cumq; bonus & largus præstando petentibus esset, nullumq; contristaret, Agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam Iliensibus eum reconciliauit iratum: persoluit & pecunias, quas procuratoribus Cæsaris Chij debebant: aliorum quoq; petitiones munificenter complebat. Cumq; ad Ioniam peruenissent, Iudeorum populi qui ciuitates habitabant, tempus & fidutiam nacti, uiolentias referebant, quas patiebantur dum legibus proprijs uti non sinerentur: damna etiam per calumniam exactorum in festis diebus darent & pecunias quas ad Hierosolymam trans mittebant,

& mul

et multis alijs calamitatibus opprimerentur, Romanus semper precipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum suggesissent Herodi, presentauit eos ut audiret Agrippa eorum allegationes. Nicolaũ autem quendam ex suis amicis dedit, qui pro eis peroraret. Agrippa uerò Romanorum nobilissimos, et reges et potentes qui tunc prestò erant, cū ad concilium secum perduxisset, Nicolaus ita pro Iudeis locutus est: Omnes quidem o maxime Agrippa indigētes, oportet pro necessitate confugere ad eos, qui uiolentiam possint auferre. Hi uerò qui nunc interpellant, fiduciam prius à uobis datam quā sepius optauerunt, nullatenus se perdere per uos postulant qui dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis, qui soli potestis prestare, seruentur: Nam damnis afficiuntur, non ab aliquo meliore, sed ab his quos pariter secum subiectos uobis esse cognoscūt. Et siquidem maxima sunt quæ à uobis meruerunt, laudabiles uidentur, quod ita se probauerunt beneficijs dignos: si uerò minora sunt, inhonestum est, si nec hæc firmauerint qui præstiterunt. Hi enim qui uiolentiam Iudeis ingerunt, nisi putarēt bonos eos esse quod à uobis talia meruissent, non eis inuiderent, et uestra beneficia cassare niterentur. Quod si quis interroget, utrū uelint patrijs legibus ipsi priuari, id est, immolationibus et pompis, quas festis diebus offerunt: scio libenter eos omnia pati, quā patrias leges amittere. Nam et bella propter hoc multi amplectuntur, uerentes, ne transgrediantur patrias leges et libertatem, quibus nunc uniuersum hominum genus per uos potitur, quod nos etiā petimus, ut liceat nobis per prouinciam seruare solennia. Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committunt? Illud uerò consideremus: Nunquid est populus, aut ciuitas, aut genus hominum: quibus non maximum bonum apparuit continentia uestri imperij, uel potentia Romanorum, uel audet aliquis

eorum beneficia infirmare, licet sit amens? Nam nemo est, qui non horum particeps, uel publice uel priuatim existat. Quòd & si quis auferat quæ uos donastis, nihil firmum neque sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim dona quis enumerare præualeat? Si recordatum fuerit regnum antiquum, & modernum imperium, multa existunt quæ à felicitate uestra concessa sunt. Nostra uerò licet clara sint, non tamen inuidiosa, propter uos qui donastis. Hoc tantum perfrui postulamus, ut sine impedimento patriam religionem seruemus. Quod & per se non debet inuidiosum esse, siquidem deus letatur honoratus. Ex nostris uerò solennibus nihil inhumanum est, omnia uerò religiosa & iustitia sunt salutari deuota. Neque enim celamus mādāta, quibus utimur monimentis pietatis & humanarū professionum. Septimum uerò diem remittimus, doctrina nostrorum solennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaque leges probantur quas colimus, si quis per se eas requirat, & antiquæ existentes, licet aliquibus nō sic esse uideantur, ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his, qui eas caste custodiunt, quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias nanque quas deo conferimus, rapientes manifestum sacrilegium committunt. Vciligalibus uerò grauantes nos in festis diebus, ad iudicia & ad mercimonia non necessaria trahunt, pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt, de qua nō iustum odium habent. Siquidem uestrum imperium, quòd omnibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime Agrippa uolentiam auferri, ne prohibeamur legitimis nostris solennitatibus perfrui, & ne substantiæ nostræ rapiantur ab his, quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta, sed etiam à uobis primo donata, poscimusque pro his senatusconsultā,

consulta, & tabulas in Capitolio positas relegere, quas certum est experimento nostræ circa uos fidei datas. Sed si nullas tenus fideles uobis apparuissemus, debent tamen firma esse quæ donastis. & non tantum nobis, sed etiam omnibus hominibus præstitistis, eos beneficiorum largitionibus ampliantes: quorum singula si quis enumeret, potest immensam orationem longo sermone conficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostendere, sufficiet nobis, ut priora taceamus, hic noster rex, qui uobiscum præsens confidet, qualiter eius fides erga uestram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut quis in uos nõ excogitatus honor, aut causa quæ defuit? Quis autem prohibet uestra circa nos enumerando beneficia explanare? Sed bonum puto, prius patris eius Antipatri res gestas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus armatis minor apparens. Et quid oportet dicere, quantum profecit illo tempore, tot donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uero memorare Cæsaris epistolas, quas tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinasset, superfluum puto referre. Sufficit enim hæc demonstrare, iuste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos confirmari postulamus: quæ etsi prius non extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga eum acquirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorum Iudeis, qualiter prouinciam ingressus esses, & deo perfectam immolationem honorando eum integris supplicationibus persoluisses, & quomodo populum pauisses, & ab illo munera suscepisses, quæ per gētes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitie uestre putantur, quæ meruit Iudeorum gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unā cum
isto tibi

isto tibi confidente rege, petimus te nihil superfluum: sed ut quæ uos dedistis, ne concedatis ab alijs auferri. Cum hæc Nicolaus differuisset, nulla est facta à Grecis controuersia. Non enim in iudicio hæc, sed in conuentu uentilabantur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quod inquilini per prouinciam Iudei uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solennibus usi, tamen nihil lederent eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitia uel fauorem, paratū se esse cuncta Iudeis concedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspiciuntur: & si amplius petissent, non me piguisset, quæ non ledebant Romanorū imperium, eis concedere. Sed quoniam hæc & prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo, quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset, concilium dimisit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, & ita tunc discesserunt. Rex autem domum reuerti uolens, nauigauit: & ad Casaream deductus non multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hierosolymam peruenit. Vbi concilium totius populi congregans, cum multi ex prouincia conuenissent, cōcione habita, rationem totius sue protectionis explanauit, & quæ Iudeis in Asia per eum prouenissent, ut sine uiolentia in posterum possent degere, Narrauit etiam quid felicitas uel gubernatio sui principatus eis profuisset: necnon & quartam partem fiscalium præteriti anni concessit. Quia illi oratione uel gratia letati, cum summa exultatione bona regi orantes, recesserunt.

Domesticū dissidiū inter Herodē & eius filios. C. A. III.

PRocedebat autem seditio domestica, & acerbiorē accipiebat prouectū, cum tanquā hereditarium odiū suscepisset circa adulescentes Salome, & sumpsisset de matris eorū morte

morte audaciam: dumq; uellet neminem illius relinquere, qui posset mortem eius uindicare. Cumq; adulescentes a genitore discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta, & Imperij cupiditate: rursus simile malum prioribus ortu est, dum derogationes ab illis circa Salomen & Pheoram fierent, insidiæ uerò ab his in adulescentes. Nam odium par alterutris fuerat, modus autem odij non similis: dum illi manifeste quidem detraberent, inhonestum putantes iram celare: illi uerò non tali modo, sed callidè ac maleuolè accusationibus uterentur, seducendo semper adulescentes, quorum audaciam putabant ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iuste peris, imò magis festinabant in autorem homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur innocentiam adulescentium: diligentia uerò Salomes crescebat, & ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim, misere quidem contigisse matris obitum: se uerò miseres, qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Hetodis & impietate in filios duos legitimus.

CAPVT IIII.

Cum ergo Herodes resedisset, & populo interlocutus esset, sicut prædiximus, statim sermones ad eum per Pheoram & Salomen proferebantur, magnum ei ab adulescentibus periculum imminere, quòd minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam, quòd Archelai Cappadociæ spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi, & patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim conterritus obstupuit, quòd & alij hæc eadem nunciassent. Recordabatur autem prisca calamitates, quòd nec uxore priuatus,

uatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quòd omnia præter spem feliciter ei forinsecus deus præstitisset, & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adolescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum transtulit: dum putaret sic contertere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectione grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus, quam prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus consentire, quibus pater facile credebat, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam adquisierat suæ uoluntatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uerò patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lachrymæ pro contemptu suo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabant. Quæ maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem commouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus, & huiusmodi nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeò, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cesari sæpius pro eo scriberet. Agrippa uerò post dispensationem decennalem Asiæ Romam ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui cum multis donis commendauit, quatenus

quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, contemptis adulescentibus in illum regnum patris transferri. Ipse quoque scribens, Romæ multis amicis Antipatrum commendabat. Qui contristabatur, quòd absens fratres suos solito accusare minime ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitasset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrem sperabat: unde contra fratres frequenter scribens, uereri patris interitum simulabat: usquequo Herodem ad tantum iræ uel furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare, & filios apud Cæsarem accusare: nihilq; sibi tale permittere quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret. Cum uerò Romam peruenisset, & ad Aquileiam ciuitatem perrexisset, Cæsarem compellere festinans, tempore apto de maximis suis calamitatibus intimaui: filiosq; suos presentans, insolentiam & audaciam eorum accusauit, quod festinassent patrem suum perimere, regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipse licentiam haberet, non necessitate, sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cæsare percepisset, ut quem uellet, sibi successorem relinqueret: cum illi non solum regno, sed & uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæsaris aures talibus uerbis pollueri, cum nihil passi sint molestum aut graue à patre: cur uerò iniustum eis uideretur, si principatū quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit, cōcederet & præberet ei quē meritum existimaret? nam hoc, inquit, præmiū cum alijs iustitiæ donis existit, si meritis quisquā gratiam præcedentem compensauerit: & talem diligentia habuerit, ut retributione tanta dignus existat. Impiū enim est uel
 de hoc

de hoc ipso cogitare, dum non possint ad regnum nisi patre preempto accedere, quibus hactenus pater honores uel diuitias administravit, coniugesq; nobilissimas genere copulavit: Aristobulo quidem filiam suæ sororis, Alexandro uerò filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus cõmissis dum talia fecissent, potestatem habens non in eos se uindicasse dicebat, sed ad cõmunem benefactorem Cæsarem adduxisse: & aufrendo à se totum, quantum aut pater læsus, aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in iudicio secum fecisse astare: & reliquū esse, aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse uiueret: aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum uel opprobrium forent. Cum hæc Herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset, iuuenesq; eo dicente lachrymarentur, confusi de tali accusatione, licet liberum sermonem ac fidelem à conscientia possedissent, tamen patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant fore, dum non arbitrarentur honestè & cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu: dum timerent, ne putarentur mala conscientia satisfactionem non inuenire. Turbationem autem eorum Cæsar attendens, sicut erant innoxij, credidit quod non conscientia facinorosa, sed imperitia & modestia minime sese præualerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis præsentibus, patrem commouerunt ad ueram misericordiam: uidentesq; propitium eum & Cæsarem, & alios præsentem, unus eorum Alexander accusationes dissoluere nisus est: O pater, inquit, tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses, non nos ad omnium seruatorem Cæsarem deduxisses, dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquam uolens interficere, ad templa eum, sacra-
riaq; perducit, unde uita conquiritur: quæ nobis morte prior existeret,

existeret, si tale aliquid in patrem cogitassemus. Siquidem ser-
 monem fiducia ueritatis inuenit : cū beatos nos fore sciamus,
 te mitigantes, ac pericula & falsam delationem fugientes : si
 uerò accusatio præualuit, solem iam uidere nos superfluum
 iudicamus. Quod ergo dicis, regnū desiderare nos, uerisimilis
 contra iuuenes causa uidetur: & quod de misera matris inte-
 ritu subiungis, à priore calamitate argumenta percipiens, no-
 bis ingeris crimen. Considera tamen, quia hæc cōmunia cum-
 tibus existunt, & similiter in alijs dici possunt: dum nihil pro-
 hibeat, si regis filij sint iuuenes, & matre eorum defuncta, o-
 mnes in suspitione patris esse tanquam insidiatores. Sed opi-
 nio ad talem crudelitatem non sufficit. Dicat uerò quisquam,
 si tale aliquid præsumptum est à nobis, unde credibilia hæc
 appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit appro-
 bari, aut ueneni confectio, aut æqualium coniuratio, aut ser-
 uorum corruptio, aut literæ contra te destinatæ: dum & hæc
 possint, licet non facta, criminationibus confingi, domo regia
 non cōcordante? Principatum etiam, quem tu dicis premium
 esse pietatis, sæpius euenit causam fieri malignæ rei. Culpam
 quidem nostram nullus probauit. Accusationes uerò quomo-
 do soluat, qui excusationes non uult audire? Locuti sumus
 quiddam, sed non cōtra te: nam hoc iniustum esset : sed in eos,
 qui si quid dictum fuerat, minime tacuerunt. Matrem uerò qui-
 dam nostrum planxit, non quod defuncta esset, sed quia dero-
 gabatur ei ab indignis, uolentibus principatū inuadere. Sci-
 mus nec patrem possidere quicquam, quod nos non possidemus.
 Et dum regijs honoribus fruamur, frustra festinamus, si te oc-
 cidendo regnum tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore
 nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nunquid sub-
 iectorum pietas, & gens religiosa concedere habuit parrici-
 das Rempub. obtinere, aut sanctissimū à te confectum ingredi

t t

templum?

templum? Vt uerò hæc omnia omittam, homicidium inultum Cæsare uiuente posset dimitti? Sed neq; filios impios creasti, aut stultos, sed infelices, teq; indignos. Si neque causas habes neq; insidias inuenis, quid tibi ad fidem sufficiet in tali credulitate? An putas de matris interitu coniecturam sumere, quæ nos non incitare, sed magis mitigare posset? Ampliorem quidem satisfactioni uolebamus sermonem inferere, sed non recipiunt prolixiorum orationem, quæ minime commissa creduntur. Quapropter ante omnium dominum Cæsarem presenti tempore paciscimur, si sine suspitione tua cum ueritate circa nos tuum recipimus affectum, pariter possumus uiuere, licet non feliciter: quia maxima mala sæpius ex falso crimine generantur. Permanente autem in te aliquo morore culpæ nostræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, si tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixisset, et Cæsar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur: et frequenter Herodem attendens, uidebatur mitigari. Cumq; presentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset, regē faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adulescentum ætas, corporis pulchritudo, miserandum eis auxilium conferebat: plus uerò, quia oratio conuenienter et sapienter in Alexandri uerbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus, adulescentes quidem licet ab accusatione extranei uiderentur, hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit, quod nō tales se patri præbuissem, ut nō darent criminationis occasionē. Herodem uerò petebat, ut omnem opinionem abiiciens, reconciliaretur cum filiis: dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cum hæc persuasisset, iuuenibus innuit, ad uestigia patris sese proicere. Qua supplicatione pater eos lachrymabiliter et flebiliter est amplexus: quod cernentes qui aderant, flexi miseratione, in lachrymas faciliè proruperunt.

Illi autem gratias Cafari agētes, pariter difcefferunt: & una cum his Antipater, fimulans letitiam pro eorum reconcilia-
 tione celebrata. Poftero die Herodes Cafari quidem donauit
 trecenta talenta, fpectacula & munera populo Romano tri-
 buenti. Cafar autē ei metalli aris Cyprij dimidios redditus, &
 dimidiam procurationē praeuit, & hospitalibus cum mune-
 ribus honorauit: & de regno potestatem cōceffit, quem uellet
 filiorum fuccefforē relinquere, uel partiri unicuiq; regnum,
 ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuēte, hoc agere nō per-
 mifit, dicēs: oportere cum dum uiueret, & regni & filiorum
 dominationem poffidere. Hēc dum ordinaffet, rurfus redit ad
 Iudeam. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat
 Trachonitidis: quos relictī iudices iterum sub imperiū rede-
 gerunt. Herodes uerò cum filijs dum nauigaret, & peruenif-
 fet in Eleufam Ciliciae, quae poftea Sebaftē dicta est, inuenit
 Cappadociae regem Archelaum expectantem, & de filiorum
 reconciliatione gaudentem: & quod Alexander, qui filiā eius
 habuit, ab accusatione folutus effet: donationesq; inuicem ut
 reges dederunt. Vnde cum Herodes ad Iudeam perueniffet,
 & ingreffus in tēplum fuiſſet, de ſuis proſperis actibus locu-
 tus eſt populo, Cafaris in ſe munificētiā explanans. In fine
 uerò ad perſuaſionem filiorum ſermonem cōuertit, ut in aula
 & in alijs cunctis concordarent: quos & poſt reges futuros
 demonſtrauit: primum quidē Antipatrum, poſtea uerò filios
 Mariammes, Alexandrum & Ariſtobulum, hortabaturq; eos,
 ut dum ipſe uiueret, ſibi in omnibus obedirent, quia nec per
 etatem impediretur, nec per ſenectutem ſuam Remp. guber-
 nare. Cum hēc dixiſſet, concione dimiſſa, multi ſub expecta-
 tione filiorum eius, nouis rebus ſtudebant.

De magnanimitate & munificētia Herodis, & urbibus
 ab eo cōditis, & crudelitate in ſuos. C A P. V.

Eodem tēpore perfecta est Cæsarea, quam edificauit de cennali tempore, uicesimooctauo anno regni sui, Olympiade centesima et nonagesima secunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentissimus fuit. Nam præceperat certamina musica, et palestras conuenire. Preparaauerat etiam feras, et gladiatores, cursusq; equorum: et reliqua miranda spectacula, in honore quinquēnali Cæsaris. Cui Cæsar cum sua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate summū direxerat apparatus: quorū summa quingentis talentis aestimata est. Cumq; multitudo ad ciuitatē conuenisset pro spectaculis, et legationes quas populi destinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurrissent, cunctos suscepit in diuersorijs et cōuiuijs: et per dies quindecim spectacula et delicias ministravit, unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæsarem et Agrippam sæpius dixisse, quod magnanimitati Herodis, imperium eius deesset: et dignum eum esse Syriæ uel Aegypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo, qui Capharsaba uocabatur, in loco aquoso, et optima terra arboribus, et fluuiο circumdata, ciuitatem edificauit, quam nomine patris sui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine et amœnitate decoratam: necnon et nomine matris locum iuxta Hiericuntem edificans, munitione et domicilij optimū, Cyprum nominauit: imò et nomine fratris sui Phaseli, propter amorem quem in eum habuerat, construxit turrin in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina, pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriam Phaselum uocauit. Appellationis uerò eiusdem, et ciuitatem iuxta Hiericuntem condidit. Beneficia uerò ipsius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam et Græciam, et ad quos cōtigit eum proficisci, donauit, minime possumus explanare: nobilissima uerò, et mā
xima

xima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythiū ipse suis sumptibus cōstruxit, & præbuit multa talenta ad nauium confectiōnes. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio Cæsar edificauerat, multa publica loca condidit. Antiochenis uerò magnam ciuitatem Syriæ habitantibus, plateam longam in media ciuitate positam, ex utraq; parte porticibus ornauit, & uiam lapide polito strauit, ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnon & Olympiacum certamen appellatione dignum, propter pecuniarū inopiam melius redditibus deputatis refecit, & immolationibus & reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificētia perpetuus Agonotheta nominatus est. Alijs quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur, & beneficia, quæ omnibus donauit hominibus, quis potest negare munificentissima natura eum fuisse? Si uerò tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur, durissimus & ferus, omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariam uoluntatem eius existimant, quod ego minime puto, dum unam causam in utroque dominantem considero. Nam dum ad immensam largitionem, munificentiamq; produceretur, si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset, uel future, sumptibus profusis alacriter eam emere festinabat. Quapropter cōpellebatur seuus in subiectos existere, dum præsentibus consumptis pecunijs, alias uellet acquirere. Cumq; cognosceret propter uolētias suas se subiectorū odio teneri, corrigere quidem uitia non facile poterat, conabatur autem odium suū occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uerò, qui eum uerbo non placasset, sese seruum dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare, nullatenus se poterat moderari, sed persequebatur & cognatos, & amicos, tanquam hostes. Et dum uellet solum se honorari, talibus

delictis succubuit. Testimonium autem mihi præbent, huiusmodi passionis eum fuisse, in Cæsarem uel Agrippam, uel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat. Sed gens Iudeorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, solam spectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat, quòd non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem scruisimum, in extraneos uerò munificum apparuisse.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præfides literis.

C A P. V L

INterea Iudæi per Asiam & Libyam atrociter affligebantur, dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur, sed uolentia paganorum opprimerentur, ut pecunias sacras uiolenter amitterent: ideoque ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouincias, suis eos legibus uti præcepit, quarum exempla subiungimus: demonstrant enim uoluntatem, quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerunt. Cæsar Augustus pontifex tribunitie potestatis dicit. Quoniam gens Iudeorum fidelis non solum præfenti tempore, sed etiam priori, & magis patri meo dictatori Cæsari, P. Q. Romano, & princeps Hyrcanus apparuit, placuit mihi & senatui, cum sententia populi Romani, Iudeos suis legibus, & patrio iure frui permittere, sicut & sub Hyrcano principe sacerdotum altissimi dei, & sacraria eorum inuiolata permanere, & pecunias ab eis ad Hierusalem transmissas, reddi custodibus pecuniarum: neque uadimonia sabbato, uel sexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorum codices, aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur, & substantia eius publico

blico deputetur. Suggestionem uerò eorum pro pietate mea,
 quam habeo super omnes homines, per C. Martiū Censori-
 num mihi porrectam, et hoc decretum, precipio proponi in
 nobilissimo loco, quem omnis Asia meo nomini dedicauit. Si
 quis autem transgressus fuerit hanc constitutionem, non me-
 diocrem poenam exoluet. Scriptum est in tēplo Caesaris. Cae-
 sar Norbano Flacco salutem. Iudei, qui antiqua consuetudi-
 ne solent pecunias sacras ad Hierosolymam transmittere, sine
 impedimento hoc faciant. Hæc quidem Caesar. Agrippa uerò
 scripsit pro Iudeis hoc modo: Agrippa magistratibus, sena-
 tui, populoq; Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacrarum,
 quæ in Hierosolymorum templum transmittuntur, diligētiam
 et custodiam in Asia Iudeos habere precipio, secundum pa-
 trium morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudeorum au-
 ferunt, et ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudeisq; red-
 di: quo iure etiam sacrilegi detrahuntur. Scripsit uerò Sylla-
 no magistratum gerenti, ne sabbato Iudei compellantur ua-
 dimonia præbere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus,
 senatui, et populo salutem. Iudei, qui per Cyrenem habi-
 tant, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio ma-
 gistratum gerenti, alijsq; ibi prouinciæ procuratoribus, qua-
 tenus sine impedimento pecuniæ in Hierosolymam secundum
 morem suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui
 ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributo-
 rum, quæ nequaquam debent, et prohibentur solennia sua
 peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed et si quas
 sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi præ-
 cipio, et in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Nor-
 banus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus, et se-
 natui salutem. Caesar scripsit mihi, præcipiens nequaquam
 Iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes,

ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis, ut sciatis, quoniam Cesar & ego sic uolumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita: Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudæi habitantes, 1dibus Februarijs Ephesum mihi iudicanti demonstraerunt, Cesarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua uoluntate pietatis causa, quam in deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimēto hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cesare, & Agrippa, meam sententiam confirmarem. Volo igitur uos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus, quoniam conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrem eis, quia cunctum honorem ab initio impetrâtes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionē & honores in deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis seculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sint, euellantur. Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iustitiæ uerò à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uerò ad reliqua monumenta conscriptionis.

De sepulchro Dauidis, & Salomes incontinentia, & Herodis perturbatione.

CAP. VII.

Igitur

Igitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecunijs, audiens Hyrcanum ante se regem aperuisse tumultū Dauid, et tria milia talentorum inuenisse, multo plura credens deposita, quæ ad omnes sumptus suos sufficerent, tumultum aperiens ingreditur noctu, dum nequaquam uellet hoc ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantū ducens, pecunias quidem depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uerò, et uasa aurea plura tulit. Dum uerò omne studium poneret, et inquisitionem diligentiores faceret, ac uellet interius ingredi ad urnas, in quibus Dauid, et Salomonis corpora posita erant, duo eius satellites flammis exusti sunt, ab interiore parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus, egreditur: et pro piaculo, monumentum ex lapide candido, ante ianuam magnificentissimis construxit expensis. Cuius et Nicolaus historiographus meminit, sed descensum regis obtinuit, dum inhonestum hoc factum cognosceret, quod semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens, ad gratiam eius et fauorem illa tantummodo dicebat, quæ ad gloriam eius pertinebant: multas uerò iniquitates eius mutabat, et cum multo studio celabat. Nam Mariammes, filiorumque eius mores crudeliter factas, ad satisfactionem cupiens perducere, ut luxuriosam illam, et adulescentes patris insidiatores accusauit. Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens, de delictis eius studiosè satisfaciebat. Cui dāda uenia est, quia non historiam, sed laudem conscripsit. Nos uerò generi Asamonæorum regum propinqui, et cum honore sacerdotium habentes, aliquid mentiri fœdum putauimus: ideoque cum ueritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis ergo malis Herodes constitutus affligebatur, nam multi ex regis ira capientes audaciam, accusabant propinquos, et amicos eius. Quibus ita inter se dispositis, nulla requies erat. Siqui-

dem Salome inimica filijs Mariammes, Aristobulo suam filiam coniunctam, nullatenus fidelem ei esse sinebat: dum flecteret eam, ut quicquid locutus secretè fuisset, nuntiaret sibi: et in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt, coge-
bat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uerò dicebat, quòd sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret, et quòd patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur, quia si principatum obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat, magistros literarum in agris constitueret: dum magis apti essent ad hoc opus, quàm haberent circa studia diligentiam: uxores uerò, si quando uideret maternū indui ornatum, pro præsentibus ornamentis, cilicijs intercludi, ne solem uideret. Quæ confestim per Salomen regi nuntiata, dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uerò multò peius omnibus credens, inuicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cum ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui, quòd Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset, et minime desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adulescentia uel emulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebāt, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nuntiavit cum lachrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multò magis furens, et mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur: et sæpius exclamans maleuolentiam familiarium, qualis ipse erga eos fuisset, et quales eos inuenisset, conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime, inquit, omnium ad tam immensam, et infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes, aut loquaris? Non ne uideo tuam uoluntatem

luntatem, quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias et uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate dei retentus, quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quam hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris malè loquendo de me, nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quæ tuæ impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem, ac benefactorem, et tecum quidem hæc malitia conscientiae conuiuat. Ego uerò uincere soleo meos, nec uindicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Pherora uerò statim mortis plena: Salome, inquit, hæc persuasit, et ab illa sermones audiui. Quæ mox, ut audiuit (nam præsens erat) exclamauit, quòd nihil tale ab ipsa dictum fuisset, et quod festinarent omnes ad odium regis eam perducere: cunctisque modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent: in præsenti uerò plus sibi insidiari, quòd sola reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet, repudiaret, regisque filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis, inquit, accusationibus est aggressus. Cum hæc dixisset, crines suos dilacerans, et pectora manibus tundens, uerisimilis ad negationem esse constabat: maleuolentia uerò morum, dissimulationem redargebat. Pheroras autem in medio restitit, nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse confessus est, audisse uerò à Salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fratrem, et sororem auersatus, filium pro constantia laudauit, quòd sibi sermones Pheroræ nuntiasset. Hac lite facta, Salome ut accusationis commotæ caput, omnium odio tenebatur, quam

quam uxores regis ut malcuolam abhorrebant, eò quòd natura malignam eam cognoscerent. Occasione ergo data, semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis, & regni negotijs penè inefficax, habebat dispendiosum regni sui astutum iuuenem, & in omnibus nimis ornatum: cuius & ditioni omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cum ad Herodem peruenisset, & coenaret cum rege, uidit Salomen, & desiderio eius captus est: audiens praesertim quòd uidua esset, amplius inflammatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uerò male tunc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libenter consentit ad nuptias. Et cum rursus ad coenam conuenissent, monstrabantur plurima, nec mediae signa cupidinis eorum. Quae mulieres regi nuntiauerunt, deridentes impudentiam illius. Herodes uerò, cum Pheroram interrogasset, & obseruare praecepisset in coena, quid illi facerent inter se, nunciauit ei, quod nutibus & oculis non laterent de suo pudore. Post haec Arabs quidem in suspitionem ueniens, recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset, rursus redijt, adhuc ipsum sermonem Herodi facturum, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem iam sibi nunc adesse, magis uerò futurum ex plano credebat. Cumq; hunc Herodes sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias consentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoque inquit, si uellet inscribi legibus Iudeorum, & circumcidi, eò quòd aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed & uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari coepit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quae dicerent

dicerent eam cum Arabo adulterium cōmisisse. Puellam nanque, quam fratri suo Pheroræ rex desponsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autē rogabat filio suo de Custobarō nato, eam cōiungi: & dissuadetur rex à Phcrora, dum adulescentē suspectū haberet propter patris interitum: iustius autem esse, si duceret eam filius suus, qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore pacto soluta puella, duceretur à filio Phcroræ, præstitit rex dotem centum talenta. Itaq; dissensiones familiarum non cessabant, sed maiores ei turbæ crescebant, & incidit tale aliquid ex causa non honesta, & diutius ad difficultatem usque processit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna, alter infertor, alter uerò lectuli regis creditarius, qui & consilio eius intererant. De quibus nuntiauit quidam regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti essent. Qui requirenti regi, de facta quidem communionē, uel permixtione confessi sunt: aliud uerò nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cumq; magis torquerentur, & in necessitatibus essent, semperq; ministri atroces in eos insisterent, ad gratiam Antipatri hoc confessi sunt, quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem quidē spernere, uelut superfluum, & cooperientem senectutis suæ tempora, dum annos ætatis celaret: & ad se iam respicere, tanquam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, sed sibi citius primus locus uenturus esset: non propter genus tantum, sed præparationibus præparatam ei dominationem, esseq; quàm plures, qui cuncta pro se pati, uel facere essent parati. Hæc cum Herodes audisset, totus in furorē, metumq; tractus, ea quæ ad contumeliam dicta cognouit, moleste tulit: alia uerò in suspicionem periculosam suscepit. Vnde

ex utrisq; incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore: & custodias undiq; communiens, secretè quæstionē fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur, apposuit: & dum in suspitione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multum contra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter insolidam conuersationem: & si fortè uocasset, statim de interitu suo securi non erant. Postea uerò omnes propinqui, dum nihil habuissent firmum ad spem suæ salutis, contra se conuersi, existimabant utile, si quis anticipans alium accusasset: & hoc sibi salutem posse conferre, si suis facinoribus alios onerarent: & eò cadebant, in quod ceteros insidiabantur immittere. Nam regis pœnitētia, ne eos occideret, quòd non manifestè peccassent, intercedebat: ipsi uerò, quod peius est, non desistebant similia committere, sed ad pœnam currebant parem: dum ulciscerentur in eos, qui prius eos accusassent.

De dissidio Herodis cum filio Alexandro, & eorum amicis.

CAP. VIII.

Talis igitur dum fuisset in aula turbatio, multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maximè constituit his, qui fiduciam potiore habebāt. Siquidem Andromachum, & Gemellum, uiros ab initio amicissimos, qui multum in republica eius legationibus, & consilijs domesticis profuerant, eiusq; filios docuerant: & qui præ filijs primum fiduciæ locum haberent, recusauit suscipere: Andromachum quidem, quòd filius eius Demetrius amicus Alexandri esset: Gemellum uerò fidelem illi sciens, quia & in conuiujs, & in studijs Romæ cum ipso degebat. Quos honestè quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobilissimos constituere uideretur: sed cautè agens, fiduciā eorum cum honore amputauit,

amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconstantiam intellexerat, cum iandudum ei confedis-
 set. Vnde magis suadere uidebatur, ut auferretur unusquisq;
 potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum ceteris expul-
 so de colloquio, et fiducia, reliquos fidelissimos Alexandri
 cum tormentis interrogabat, ut si quid contra se constatum
 scirent, edicerent. Qui moriebantur, dum non haberent, quod
 dicerent. Ille uero consumebatur, quia tales, quales existima-
 bat, non inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueri-
 tate ad constantiam, et fidem deducere non ualebat, plus inci-
 tabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proin-
 de cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret
 adulescentem, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sa-
 gittandi peritia, cunctaq; alia quæ ad uirtutem super omnes
 haberet, hæc sibi dixisse potius bonæ naturæ officere, dum pa-
 ter inuideret: et idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne
 longior appareret: in uenationibus uero cum sagittaret, illo
 presente non rectè iaculari propter genitoris inuidiā, quam
 de gloria sua haberet. Cumq; uerbum scrutaretur, et remissio
 poenarum corporis interuenisset, addebat, quod fratrem Aristobu-
 lum conscium haberet, ut in uenatione patrem perimentes,
 ad Romam confugerēt, regnumq; peterent: repertas uero et
 literas adulescentis ad fratrem Aristobulum, in quibus patrem
 accusabat, non iuste fecisse, dum terrā tribuisset Antipatro du-
 centorum talentorū redditus. Quibus relectis, putauit Herodes
 uerum existere, quod de filiis suspicabatur: et statim appre-
 hendens Alexandrū ligauit. Deinde uero remisit suam atroci-
 tatem, dum nec quæ audisset, crederet, et existimaret nihil di-
 gnū pro insidijs ex his cōflatū apparuisse, sed querela esset
 uel iuuenilis temeritas: et quæ manifestè interficiētes eū Romā
 confuge

confugerent, non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum, dicebat non placere sibi temerariè filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos, nihil penitus, de quibus suspicabatur, confessos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus existeret, et terrore uel turba palatium plenum esset, unus quidam iuuenis, ut in necessitates peruenit, Romam dixit transmississe Alexandrum, et petisse, ut citius euocaretur à Cesare: habere se manifestè causam suggerere contra patrem, quod regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliasset: addens quia uenenum etiam Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum hæc audisset, credens, quod solatium temeritatis inuenisset, statim de ueneno præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem distulit, incitando temeritatem patris ad multò maiora delicta: forsitan autem et per hoc amputare uolens facilitatem eius, quam in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum concutere uoluisset. Si quidem literas in quatuor libris destinauit, dicens, quod non oporteret torqueri quenquam, nec ulterius hoc procedere: quia re uera insidiæ factæ essent, in quas coniurasse Pheroram et fidelissimos amicos eius asseribat: Salomen autem noctu super se ingressam, et cum inuito concubuisse: cunctosq; simul illic contra eum iure uenturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione meditati essent. Inter hos etiam Ptolemæus, et Sapphinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur, quam si rabies quædam incidisset belluarum more, ut amicissimi contra se armarentur. Idcirco nec satisfactio ueritatis habebatur, sed indiscrete perditiones pronuntiabantur. Cumq; aliquibus uincula, et
alijs

alijs mortes, alijs uerò insperate dolores infligeret, turpiter regnum à priore felicitate dehonestatum est: & sæuissima erat Herodi uita, dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in furorem & insaniam penè lapsus est.

De cōciliatione Herodis cum suo filio, & interfectione latronum.

C A P. V I I I.

Archelaus autem rex Cappadociae, cū hac de Herode audisset, territus pro filia, & de adulescente cōtristatus, pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerāt ponens, diligenter prius cuncta percontatus est: nec tamen in aliquo quasi culpās Herodem, quòd temere fecisset, aggressus est: uerens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret: sed alium tenēs ordinem, emendare quæ acciderāt, cœpit. Nam iuueni interminabatur, Herodem autē mitem dicebat, dum nihil temerariē fecisset, matrimonium quoque filiae soluere se promittens: & nec ipsi parcere, si in aliquo reperta illi conscia non indicaret. Cum talē præter expectationem Herodes Archelaum uidisset, & quia plus ipso furorem suum demonstrasset, rex ab iracundia mutatus, dum putaret iustè acta, quæ fecisset, paulatim ad patris affectum redijt. Misericordia ergo inter utrosque apparuit, cū aliqui pro iuvene satisfecissent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaum similiter increpantem attendens, petebat, ut nuptias solueret, quod minatus esset: quia quamuis parum ire adhuc habebat, in his quæ iuuenis commiserat. Archelaus tamen uti modestiorem eum faceret, criminationes in amicos referebat: dicens illorum esse, quòd iuuenem malignitate sua corrumperent: fratremq; regis magis in suspicionem mittebat. Nam cū Herodes iam contra Pheroram habuisset, & Pheroram indigeret regis reconciliatione, simulq; credens,

u u

quòd

quòd Archelaus eum flectere potuisset, accessit ad eum cum ueste nigra: petens, ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec speruit, nec confestim se Herodem suadere posse promisit. Imò hortatus est eum, ad regem accedere, et supplicando cōfiteri, se omnium malorum autorem extitisse: quia prodesse hæc ad eius indignationem mitigandam plus quàm sua suggestio. His flexus Pheroras, quæ inter se ambo constituerat, præter spem adolescentis accusationes absoluit. Cumq; et Pheroram reconciliaffet Archelaus, ad Cappadociam reuersus est: et gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter et muneribus eum munificentissimis ornauit, et omnibus magnificè ditauit, et inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit autem Romam proficisci, quoniam de his Cæsaris scripta susceperat: et usque ad Antiochiam eis simul euntibus, Syriæ procuratorem Titum, inimicum Archelai, ei Herodes amicum fecit. Cumq; Romæ fuisset, et inde reuerteretur, factum est bellum inter ipsum et Arabes, ex huiusmodi causa: Qui Trachonitidem habitant regionem, quam Cæsar à Zenodoro tollens, Herodis prouinciæ addidit, latrocinandi licentiam non habebant, sed agrum colere, et sub quiete uiuere cogebantur, quòd illis minime commodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia sua surrexerat. igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accusans, Cæsari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum esse mortuum. Quo comperto, Trachonitidem habitantes, subtrahentes se ab eius principatu, rursus ad solitum morè reuersi, finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis, omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua, à Trachone prouincia ad Arabiam recesserunt: Sylleo suscipiente eos pro causa iræ, quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cum

bus cum locum munitum dedisset, illi non tantum Iudeam, sed et inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante Sylæo. Herodes autem Roma reuertens, comperit plurima regni sui à latronibus male tractata, nec posse duces suos latrones comprehendere, nec habere qualiter tutelam suam munit, illis Arabum patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauiter ferret, ipse quidem Trachonem perueniens familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati, legemq; habentes, ut in eos uindicarent, qui familiares suos occidissent, cunctam Herodis terram uexabant, et deprædabantur. Ille uero referebat hæc Cæsaris ducibus, Saturnino, et Volumnio, uolens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores et plures facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis prouinciam, et uillas deprædando, et captos homines interimendo, ut et bello similis esset uiolentia quam faciebant. nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat, et debitum quod per Sylæum mutuasset Obodæ talentorum sexaginta, iam constituto die transacto, in quo statutum fuerat reddi pecunias. Sylæus autē Obodam despiciens, dum ipse cuncta gubernaret, latrones quidem denegauit per Arabiam esse, de pecunijs uero differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino, et Volumnio procuratoribus Syriæ committebantur. Qui statuerunt, intra tricesimum diem Herodæ pecunias debere recipere: et eos qui de utroq; regno cōfugissent, inuicem reddere. Et apud Herodæ quidē nullus Arabum penitus inuentus est, nec per afflictionē, nec alio modo tentus: Arabes autē passi sunt latrones apud se tenere Iudeos. Cumq; cōstitutus dies transisset, nec Sylæus de quo statuerat aliquid cōposuisset, Romā ascendit. Redditionē uero pecuniarū et latronū Herodes exequabatur. Cumq; Saturninus, et Volūnius præcessissent in deuotos persequi, exercitū assumens Herodes,

Arabiam ingreſſus, diebus ſeptem māſiones fecit. Cumq; prope caſtellum ubi latrones erant perueniſſet, cepit quidem omnes eos inſidijs. Euertit uerò caſtellum, quod Repta uocabatur, cum neminem penitus leſiſſet. Itaque Arabis ad auxilium uenientibus, cum Nacebo duce, pugna committitur: in qua pauci quidē Herodis, Nacebus autem Arabum dux cum uiginti quinque ſuis cecidit: reliqui uerò ad fugam conuerſi receſſerunt. Puniens autem rex horum tria milia, circa Trachonem Idumaeorum locauit exercitum, et latrones ibi conſtitutos arcebat: et de his ducibus circa Phœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando, quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas, quàm oportebat egiſſet: quæ illi quidem requirentes, inueniebant nequaquam eum fuiſſe mentitum.

De geſtis inter Cæſarem, & Arabes.

C A P. X.

NVntij uerò Sylæo cum Romæ geſta indicaiſſent, et magis ad ſingula exaggeraiſſent, et ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos, ſtatim hæc audiens, mutata nigra ueste ad eum ingreſſus, ſuggeſſit quod bello cuncta Arabia conſlicta, totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet: et lachrymis ſuſis, quingentos quidem cum duobus milibus Arabum primates periſſe dicebat: interfectum autem et ducem eorum Nacebum, propinquum et affinem ſibi: diuitias autem Reptæ caſtello conſtitutas deprædaſſe: dum pro ægritudine cōtemptus Obodas ei non ſuffeciſſet occurrere: quia nec ipſe, nec exercitus Arabiæ interfuſſent. Tali Sylæo dicente, et inuidioſe inſuper addente, quod nec ipſe rediret ad prouinciam, niſi crederet, quia Cæſar de pace omnium cogitaret: neque ſi præſens fuiſſet, commodum eſſe cum Herode bellum committere. His dictis Cæſar iratus, præſentes homines Herodis percunctatus eſt, qui tunc à Syria ueniſſent,

nissent, si exercitum Herodes ad Arabiam deduxisset. Qui cum ei hoc dicere compellerentur, nec causam facti suggererent, ira Cæsar commotus, scripsit Herodi cuncta quidem grauius. Summa uerò epistolæ hæc erat : Olim amico, nunc uerò subiecto. Scripsit autem de his Syleus Arabis, qui releuati neque latrones ad se fugientes reddiderunt, neque pecunias : sed etiam et pascua, quæ mercede tenebant, minime soluto redditu possidebant, Iudæorum rege Cæsaris furore humiliato. Tunc quoque Trachonitidem habitantes, cum Arabis aggressi custodiam Iudæorum affligerunt eos, non tantum pro sua utilitate, sed et memoria prioris belli per Herodem sibi met irrogati. Quæ rex ferebat perdita fiducia, quam Cæsaris amicitij habuerat, dum secundo legationes suas satisfacturus proculpis non susceptas ab eo cognosceret. Aestuabat etiam de Syleo, cui credebatur à Cæsare, qui præsens Romæ conabatur defuncto Oboda rege Arabum in regno succedere, multis Cæsari promissis pecunijs, alijsq; in aula potentibus. Interea Oboda moriente, Dineas, qui post Areta dictus est, regnum arripuit. Cæsar autem Aretæ minabatur, quod regnare præsumpsisset, prius quàm sibi de hoc scriberet. Ille uerò cum donis Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit : et epistolam, per quam Syleum criminabatur ut maleuolum seruum, et Obodam uenenis eius peremptum, uxoresq; Arabum ab eo adulteratas, dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret, imò et ære alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæsar intendens, remisit dona. Arabia uerò et Iudæa pluribus malis affligebantur : dum regum unus quidem, quia necdum firmum imperium habebat, prædatores nullatenus prohiberet : Herodes autem iratum Cæsarem pro sua uindicta uidens, omnes illorum iniquitates portare cogeatur. Deinde tantis circumstantibus malis,

iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediocriter per amicos Casarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damascenum.

De accusatione filiorū Herodis corā Cæsare. CAP. XI.

Domus autem et filij sui multo peius illo tempore erant dispositi: et licet sine suspitione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa praeualuit. Lacedaemonius Eurycles, nobilis domi, malus autem animo, luxuriosusque ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit, ut inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum et consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci sese dicebat hospitem, et ideo propter Glaphyrā ualde honorabat eum, cunctisque blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat, ut exinde posset accusationibus consertis gratias Herodis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus Alexander ut adulescens, et dolens de his, quae passus fuisset, narrauit quomodo pater alienatus fuisset, et mater sua interfecta ab eo perisset, Antipatrum autem sibi praeposuisse: et quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, et ad odium illum incitasset, ut nec conuiuijs eos, nec conuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia defleuisset, statim Eurycles Antipatro nuntiauit, dicens: Non pro mea utilitate tibi haec nuntio, sed tuis iam uictus honoribus et rei magnitudine, praecipio cauere Alexandrum. Nam haec non sine dolore dicens, inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidū esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, et deinde flecxit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat, intimauit, sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationibus addens, animum regis immutabili odio filiorū complexuit. Qui à rege donatio-

nem

nem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelau regem Cappadociae profectus, Alexandrum modestum & bonū referebat: multumq; laborasse, quatenus patri eum reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiēs recepsit. Qui nec in Lacedaemone talia facere desistens, multis iniquitatibus immersus, patria priuatus excessit. Rex autem Iudaeorum, non sicut prius cōtra Alexandrum uel Aristobulum tantummodo accusationes audiebat, sed & si nullus aliquid ei nuntiasset, ipse perscrutabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddā contra eos referre. Tum uerò Euaretum quendam, licet uellet, tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum ut consciū abhorrebat. Superuenit autem contra adulescentes aliquid peius, dum omnes præmiorum promissione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nuntiare: qui tanquam pro salute regis dicentes, etiam falsa suggerebāt. Duo enim fuerunt amici Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, Iocundus, & Tyrannus nomine. Qui cū offendissent regē, expulsi & Alexandrum secuti, in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorum statim rex in suspicionē ductus, torquebat eos. Qui cum multo tempore sustentassent, post uicti, dicebant quòd eis suasisset Alexander Herodem in uenatione feras sequentem ab equo deiicere, ut ita facile eum suis telis perfoderent. quod olim ei contigerat. Demonstrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido celatum: & præpositum uenationis conuincebant, quòd sibi tela regalia Alexandri iussionibus dedisset. Post hæc princeps custodiæ Alexandrij oppidi apprehensus torquebatur, quasi uellet suscipere custodiam adulescentium, & præbere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uerò eius ista facta fuisse dicebat, literasque porrexit, quasi manu Alexandri factas, quæ ita continebant:

Cum dei auxilio quæ proposuimus, omnia confecta sunt. Ergo ueniemus ad uos, et sicut promisistis, in castello nos suscipite. Post hanc epistolam Herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem Diophantum, inquit, scriptorem imitatum manum suam, et has propter Antipatrum literas astute scripsisse: Diophantus enim talis erat, quapropter in huiusmodi et alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxisset in Hierichuntem filios, et accusatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumq; impetum super Alexandrum occidendum fecissent, rex eos per Ptolemaum, et Pheroram prohibuit. Custodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, et speculabantur, ne quid facerent, uel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum unus Aristobulus existimans suam socrum condolare suis calamitatibus, et regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accusata de nuptijs Sylæi, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nuntiauit. Qui nullatenus sese continens, ligari eos, et distractos ab inuicem, quæ male de patre sensissent, scriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti scribunt, insidias quidem contra eum nec cogitasse, nec instruxisse: fugam uero meditados, et hanc propter necessitatem, dum in suspitione uel difficultate uitam suam haberent. Eodẽ tẽpore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobilissimus peruenisset, Herodes uolens erga se perfidiam Archelai manifestã facere, uocauit Alexandrũ sicut in uinculis erat: et rursus consuluit de fuga, qualiter uel ubi statuisset discedere: cum Alexander ad Archelaũ dixisset, et ab eo promissum sibi fuisse, ut Romæ destinaretur: nihil uerò aliud, neq; importunũ aut acerbũ in patrẽ cogitasse: nec ea quæ per maleuolentiã aduersariorum cõficta essent, uera existere: ac uelle
 si adhuc

si adhuc Tyrānus uiueret, ut questione cautiore facta ueritas
 appareret: sed hūc citius perisse, Antipatro per amicos popu-
 lum incitante. Cum talia retulisset, iussit Milā cum Alexandro
 simul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, si quid ea
 cognouisset de insidijs in Herodem constructis. Qui cum ue-
 nissent, statim Glaphyra Alexandrum ligatum uidens, caput
 suum percussit, et stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem
 et adulescentis, et presentium lachrymae, spectaculum dolo-
 re plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. De-
 inde multo post Ptolemæo, qui iussus erat eos perducere, in-
 terrogante Glaphyram, si quid de his quæ fiebant cognosce-
 ret, Alexander respondit: Quid mēu hæc ignoraret, quæ ani-
 ma mea plus mihi diligitur, dum et communes filios habere-
 mus? At illa clamauit, quod nihil cognosceret importunum: si
 tamen aliquid salutis eius prodesset, non recusaret etiam men-
 tiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec
 quod pater suspicatur, quia nullatenus hoc ipse cogitauit. Tu
 uerò mulier, quid aliud scis, nisi quod ad Archelaum fugere
 deliberauimus, et exinde Romam ascendere? Eadem et illa
 confessa, Herodes in Archelaum de perfidia suspicionem ha-
 buit: deditq; Olympo et Volumnio literas, præcipiens trans-
 eundo per Eleusam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere,
 culpans eum quod insidiarum particeps cum filijs suis esset:
 et exinde Romam nauigarent: ubi si Nicolaum inuenirent
 aliquid profecisse, ne Cæsar in eadem difficultate permaneret,
 darent literas et argumenta, quæ contra iuuenes constructa
 destinauerat. Archelaus autem literas accipiens, suscipere se
 quidem adulescentes cōfessus est, quia prodesset eis uel patri,
 ne quid prius per discordiā eueniret: ad Cæsarem autē trans-
 mittere, uel aliud perfidum contra illum agere, nihil adule-
 scentibus penitus promississe. Legati uerò cum hæc audissent,

Et Romam peruenissent, literas porrexerunt: quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulam ascendit, primum quidem non pro quo uenerat, sed Sylæum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes, Nicolaum adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nunciabant, et quod multos Obodæ peremisset, quorum indicia manifestæ ex literis eius demonstrabant.

De reconciliatione Cæsaris cum Herode, de quo accusato Sylæo, qui morte damnatus est. CAP. XII.

Nicolaus felicitatem quandam sibi existimans oblatam, moliebatur per accusationem Sylæi Cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia si uellet satisfacere de factis eius, non permetteretur: si uero Sylæum accusaret, tempus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die, Nicolaus presentibus legatis Aræ, accusabat Sylæum, et cum ceteris addebat regis multorumque Arabum simul interitum: et pecunias mutuo accepisse pro nullo Reipub. commodo: nec non adulteria, non tantummodo per Arabiam, sed etiam Romanarum mulierum. Addebat autem, quod acerbius concitaret Cæsarem, nihil uerum docuisse de factis Herodis. Cumque ad hunc locum peruenisset, Cæsar quidem interrogauit, si Herodes exercitum contra Arabiam non duxisset, nec duo milia quingentos occidisset, nec captiuos traxisset, provinciamque deuastasset. Ad quæ Nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere, quod nihil aut multo minus ut audierat factum fuisset: Sed tu, inquit, uir iustus hæc atrociter existimasti. Quod cum præter opinionem Cæsar audisset, et iussisset ut diceret: Nicolaus satisfaciendo, quingentorum talentorum syngrapham produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi constituto die transacto, pecuniisque non redditis, totam Arabiam inuadere.

inuadere. Introductam uerò per prouinciam militiam, non expeditionem dicebat, sed multitudinem suas pecunias uolentem exigere: nec constituto die, sed multo post introductam. De qua re cum sæpius quidam Saturninum et Volumnium procuratores Syriae interpellasset, deinde coram illis in Beryto cum Sylæus per tuam fortunam iurasset, intra tricesimum diem pecunias se præbere, nec non et eos qui à regno Herodis transfugissent, nihil horum eo faciente, rursus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepissent pignora sumere, statim prouinciam cum suis ingressus est, quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denunciauerunt secundum conscriptionum statuta. Iste uerò, inquit, non tantum deos, sed et tuum numen periurans decipit. Restat mihi iam de captiuis differere. Latrones Trachonem habitantes, quadraginta primum, deinde multi tormenta factorum timentes, refugium sibi fecerunt Arabiam: quos Sylæus cum suscepisset, contra omnes homines uastabant terram, quam eis habitandam præbuit: et lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem sacramenta et hos reddere, et die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo? Potest ne demonstrare in præsentem quenquam alium ex Arabum prouincia, quàm hos abstractos quos refero? nec cunctos, ut ait, sed qui nequam latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæsar intellige mendacium, et falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cum ingressus Arabiam noster exercitus fuisset, et unus uel alter de socijs Herodis concidissent, coactus resistere, Nacebum ducem eorum cum uigintiquinque prostrauit. Quorum pro unoquòque eorum centum iste referens, duo milia quingentos perisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus, ad Sylæum

leum cōuersus, furore plenus, interrogauit quàm multi Arabum perissent. Qui cōturbatus, errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabatur. Mutatus ergo Caesar, Sylæum quidem mortis sententia damnauit, Herodi uerò recōciliatur, satisfaciens quòd ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset. Nam ita Sylæo respondisse perhibetur: Quis est iste, qui me impulit mendosa suggestione uirum mihi amicum offendere? Sylæus quidem pecunias creditoribus redditurus, & post puniendus destinatur. Caesar autem adhuc irascebatur Arææ, quia principatum nō suis præceptis, sed propria præsumptione cepisset. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, sed impediunt literæ quas rex miserat per Olympum & Volumnium. Qui cum Cæsarem audissent placatum, statim pro præcepto Herodis literas uel probationes, quas de filiis miserat, porrexerunt. Quas cum Caesar legisset, principatum alium addere seni, & male sentiēti de filiis, non estimauit. Admittens ergo legatos Arææ, & improperans quòd temerarie nisus esset, & nō à se regnum accepisset, dona suscepit, & principatum ei confirmauit.

De occisione filiorum Herodis à patre crudelissimo.

CAPVT

XIII.

Herodi uerò scripsit, quòd placatus ei fuisset, & de filiis eius contristaretur: præcians ut si quid acerbum contra eum præsumpissent, persequeretur tanquam patris præuaticatores: nam huiusmodi potestatem ei cōcessit: si uerò suam tantummodo cogitassent, ut improperans mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uerò, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & simul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadociæ, alijsq; quātos existimaret amicitijs uel honoribus clarissimos, eorum
sententijs

sententijs quod oporteret impleretur. Herodes autem cum literæ uenissent, latus pro recôciliatione, et quòd sibi potestas super filios fuisset concessa, statim accersijt cunctos à Cesare constitutos ad concilium, præter Archelaum, quem propter offensam noluit interesse, ne quid uoluntati suæ impediret. Cumq; in Beryto imperatores et alij cõuenissent, filios quidem non permisit ad concilium accedere, sed in uilla quadam Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatē reliquit, ut uocati ad concilium præsentarentur. Solus autem ingressus, centū et quinquaginta uiris confidentibus, accusabat filios: et causa quidem nō erat acerba, quantum ad ueritatis indicia: multum uerò dissimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perorabat, et in approbatione causæ turbabatur, et maximi furoris et ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiam tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant: et quæ ipse cõtra filios scripserat legebat, in quibus insidiarum quidem nulla conscriptio fuit: tantum uerò quòd fugere cogitassent, et derogationes quædam, et opprobria propter odiū quod in eos habebat. Quæ cū legisset, clamauit iurando, quòd melius uita priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cū dixisset quòd et natura, et Cesare cõcedente potestatem haberet, addidit: et patriam legem sibi præcipere, si quando parentes filios accusarent, et super capita eorum manus suas imponerēt, necesse esse populos circumstantes lapidare eos, et huiusmodi morte perimere: quam legem ipse paratam in patria quidem uel in regno habebat, si facere uoluisset: sed spectasse illorum iudicia: cognitores autem inuenisse eos in manifestis filiorum et non paruis criminibus, ut tempus habentes dignum, nullatenus deberent negligere, ne alijs talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixisset, et adulescentes ad satisfactionem transissent: uidentes iudices quòd modestiam uel recôciliationem

minime

minime rex assumeret, potestatem ei confirmauerunt. Et pri-
 mus quidem Saturninus, uir cōsularis, & in dignitatibus cla-
 rissimus, mitem sententiam protulit, dicens: Damno filios He-
 rodis, interfici uerò non iustum arbitror: quia & ipse filios
 habeo, & regem puto sic uelle, quamuis infelices filios se ha-
 bere consentiat. Post quem Saturnini filij tres, qui eius erant
 legati, sententiam eandem cum patre pronunciauerunt. Vo-
 luminius autem econtra, morte puniendos filios Herodis re-
 spondit, ita circa patrem iniquos inuētos. Eadem cum plures
 dixissent, ut cum nihil ambiguum esset, quò minus intelli-
 getur morte damnatos adulescentes, statim Herodes ad Ty-
 rum peruenit, ducens miseros adulescentes. Cumq; Nicolaus
 ad eum Roma delatus esset, & prius ipse sententias in Bery-
 to de filiis pronunciatas audisset: Herodes eum cōsuluit, quid
 amici eius de hoc Romæ deliberassent. Ille ait: Quod & mihi
 uidetur, impia esse quæ illi de te senserunt: oportere uerò li-
 gatos & custoditos coërceri, & si quid tibi aliud uisum fue-
 rit. Prouide tamen, ne plus iracundia quàm modestia usus esse
 uidearis. Nam minime dimitti solutos puto, ne talia commit-
 tant, quæ nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorū ami-
 corum eadem Romæ deliberauerunt. Herodes autem cum ta-
 cuisset mœstitia tentus, pōst iussit Nicolaum secum nauigare.
 Moxq; ut ad Casaream delatus est, rumor à populo de filiis
 eius euolabat, cunctis sustinentibus ubi causa eueniret dum sic
 periclitarentur: & cum doloribus eorum condolerent, dicere
 aliquid palàm, aut dicentem audire, sine periculo non erat.
 Vnde misericordiam cum dolore conclusam sine uoce cōpri-
 mebant. Vnus autē miles nomine Tyro, cum filio suo æqueuo
 & amico Alexandri, cuncta quæ alij timore tacite dolebant,
 cum libertate loquebatur: & sepius clamabat inter multitu-
 dinem dicēs, quòd perisset ueritas, quòd iustitia ab hominibus
 recessi

recessisset. Vigent, inquit, mendacia & malignitas : tantamq;
nebulam humanis negotijs intulerunt, ut maxime calamitates
& miseria pro nihilo iudicentur. Cum talia saepius exclama-
set, licet non sine discrimine, ueritas tamen omnes mouebat.
Quapropter singuli timentes occultabant, & hæc illum di-
centem libenter audiebant. Qui cum regem petisset, ut solus
soli quæ uellet ediceret, concessumq; ei fuisset: Non possum,
inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam
meam, necessariam quidem tibi & cōmodam, si quid utile ue-
lis ab ea suscipere: mea uerò tutela cōtrariam. Deinde subse-
cutus ait: Quò tua mens sagacissima recessit? aut cur super-
abundans sapientia sensu mutatur, quo plures uel maxi-
mos acquisisti triumphos? Quid est quòd cognati uel amici
remorantur petitionibus tuā flectere pietatem? quos tibi mi-
nime iudico esse cognatos uel amicos, si despexerint tale sce-
lus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uerò non præuides
quid eueniat, si duos adulescētes ab uxore regia tibi creatos,
& in omni summitate uirtutis præcellentes, occidis : teq; so-
lum in senectute relinquis, cum uno filio male suam spem di-
sponente, & cū cognatis, quos ipse toties iam morte damna-
sti. Non ne cogitas, quòd multitudo tacens crudelitatem tuam
conspicit & odit? exercitus quoq; cunctus & primates eius,
qui misericordiam quidē de infelicibus, odium uerò in te hæc
faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libèter
audisset, & commouissent eum uerba Tyronis, per quæ ma-
nifeste familiarium perfidiam exprobrauerat : paulatim im-
mensa & militari fiducia usus Tyro, concidit, & turbatione
compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admo-
neri se putasset, & quia milites eum abhorrerēt, & primates
eorū indignarētur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone
ligatos in custodia detineri. Cū hoc factum fuisset, & Try-
phon

phon quidam tonsor regis, inuenta occasione regem adisset, ait: Suasit mihi Tyro sapius, ut regē tondens, guttur eius incidere: Nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris esse, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum dixisset, cum rex comprehendi præcepit, et tormētis Tyronem et eius filium atq; tonsorem subdi. Cumq; Tyro ita consisteret, uidens filius patrem suū crudeliter laceratum, nec habentem spem salutis, futurumq; sibi iudicium ex tormētis intelligens: Se, inquit, regi ueritatem nunciare: si uerbo cōfirmaret, tormenta patris et sua remittere. Cumq; rex fidem dedisset, dixit cōstituisse sibi Tyronem manu sua regem adire et occidere, si copia daretur, ut solum cum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset, patrem a neceſsitate soluit. Incertum autem est, utrum hæc ueritate an neceſsitate retulerit, ut aliquod perfugiū in præsentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberasset iandudum filios interimere, tunc tamen festinauit crudelitati suæ finem imponere: et in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, et accusatore tonsore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudine peremit: Alexander autē et Aristobulus in Cæsaream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uerò eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorum pater, pluresq; cognati, et proauipositi esse uidebantur.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=

tis Iudaica liber decimusseptimus.

De pessimis studijs Antipatris in patrem & alios.

CAPVT

I.

ANTIPATRO autem, postquam fratrum
 extitit accusator, & patris in facinus extre=
 me impietatis & crudelitatis impulsor, haud
 sanè pro uoto spes uitæ sequentis aperitur.
 Namq; iam amittēdi regni metu fuerat libe=
 ratus, quòd iam uidelicet illud cum fratribus se cōmunicaturū
 fore non cerneret: operosius tamen & ambiguū regnum sibi
 fieri magis magisq; sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gen=
 tis aduersus illum erat exortum. Fuit uerò illi etiam hoc ualde
 contrariū, quòd totam contristabat militiam, dum auersam ab
 ea gereret protinus uoluntatem, in qua proculdubio omnia
 regni munimenta consistunt: & maxime, quoties gentem aut
 populum uniuersum, nouarum rerum cupidine perturbari
 contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procura=
 uit interitus. Veruntamen cum patre pariter participabatur
 regnandi negotium, non aliter quàm si rex etiam ipse consi=
 ficeret: amplioraq; à patre ei negotia credebantur: & unde
 perire debuisset, firmitatem magis fauoris inuenerat, quòd
 quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset,
 & non inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipsum de=
 tinebatur. Talibus enim cum maleloquijs induxerat. Quæ om=
 nia machinationes erant, uiam construētes, quæ aduersus
 Herodem tenderet, ut Antipater accusatores non haberet de
 his quæ parare cogitabat: Herodes autem omni refugio nu=
 daretur, non habens qui sibi auxiliaretur, cum Antipater ho=
 stis

xx

sis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum
 insidias perpetrabat. Pulsabat autem eum amplius, ut ab in-
 cepto non desisteret, quod cernebat moriente quidem He-
 rode certò sibi principatum esse uenturum: prolixius autem
 uiuente patre multa sibi surrectura pericula, si eius factio pro-
 deretur, cuius extabat ipse compositor: & quæ si palàm fa-
 ret, hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad
 donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa pa-
 trem erant, lucris pulsabat ingentibus, ut aduersus eum om-
 nium odia concitarent: & maximè illos, quos Romæ pos-
 sidebat amicos, missionibus magnorum munerum sibi bene-
 uolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum, qui tunc
 curam Syriæ gerebat, inducere magna spe incitabatur: sed
 etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc soro-
 rem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam, suo
 modo utens, ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingen-
 das amicitias colloquentibus secum callidus, & ad odium dis-
 simulandum ualde credibilis, & ad celandum semetipsum ac-
 tutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem, quæ
 illum iam antè abunde cognouerat, & ab eo falli non pote-
 rat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat re-
 luctata, ob morum improbitatem: quamuis eius filiam haberet
 uxorem providentia matris Antipatri, & eius ipsius instan-
 tia illam suscipiens, quæ primo fuerat Aristobuli sociata con-
 nubio. Nam alteram Calleas uiri eius filius habebat uxorem.
 Sed nullum hoc ei tutamen erat, quò minus eius intelligeretur
 iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obstitera, quò
 minus odibilis haberetur. Interea Salomen festinantem Sylæo
 Arabi cōiungi corporali libidine concitatum; Herodes com-
 pellit cum Alexa inire connubium, cooperante quoq; illi Lu-
 lia, & persuadente Salome ne illius renueret nuptias, ne ini-
 mici

amicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens, ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus, & filijs filiorum: deq; Zamar
ri Iudæo Babylonico.

C A P V T I I.

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo: Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoque fortunam casumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filijs accideret: sed ut cum uirtute crescentibus, uicijsitudinem illi nutritionis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorum, filiam Pheroræ: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem coniugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoq; fuerat agitat. Incitabat autem eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium ne-

xx 2 potibus

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto: & Pherora, in nuntum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem cum uniuerſa quoque multitudo, quæ circa infântulos quidem miſericordi mente mouebatur, aduerſus cum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd clauerat tantæ in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabatur quoque diſſoluere quæ patri placuerant: aduerſum ſibi reputans, ſi contra ſe talium adunaretur potentia. Et differebat quidem Herodes ſequi poſtulationes Antipatri, ut ipſe quidem Ariſtobuli filiam in connubio ſuſciperet: Pherora uerò filius, fratris eius Alexandri filiam. Et ſponſiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uerò regi ea tempeſtate uxores erant nouem: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiſdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samaræorum una, ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine: & hanc quidem poſtea Iofippus ſuſcepit uxorem, qui regis fuerat fratruelis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, ſed Hieroſolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phaſelum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Helpis erant uxores, ex quibus due filie fuerant procreate, Roxana nomine, & Salome. Filie autem eius maiores natu, & una matre procreate cum Alexandro, quarum intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri ſororis filio, altera uerò Phaſelo: & iſte quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidem ex diſpoſitione factum fuerat Herodis. Tunc

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus existeret, cogitauit uicum Iudeis edificare, non distantem magnitudine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limites sue prouincie. Et cognoscens uirum quendam Iudeum ex Babylonia, cum equitibus quingentis et sagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum ferme numerum uiroꝝ, Euphratem fluuium transmeasse, et in Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ consistebat, illum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balathana nomen erat, concedere promissit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omnium, qui eum fuerant consecuti: spondens daturum se terram in regione quæ dicitur Bathanea. Determinauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uolens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Pro-mittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum, et liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunemq; eis terram et nullis illationibus obnoxiam prebiturum. His persuasus Babylonius uenit: et suscipiens regionem, oppida, et municipia plurima construxit. Et uicum Bathyra nomine constituens, obstaculum erat et oppositio quædam, ille uir indigenus aduersus Trachonitas, et Iudeis de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorum tempora, ne quis eorum latrocinij Trachonitarum insidijsq; lederetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeq; illi undique concurrebant, à quibus paternus mos Iudeoꝝ, et instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est, propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat uiuente duntaxat Herode. Ceterum postquam Philippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo tempore illis functiones imposuit. Agrippa uero maior, et filius

eiusdem nominis, eos admodum grauauere: non tamen eis de libertate ipsorum, cum possent, ullam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatū illius regionis adepti, libertati quidem eorū etiam ipsi seruauere dignitatem, impositionibus autem eos functionum usquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequat, oratione procedente. Zamaris autem Babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quicq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) & Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippum filium dereliquit, & manu bonum, & alijs uirtutis artibus usui supra quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmissimus fauor cum Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iste curabat: & ubicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

Insidiæ Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Phariseis.

CAPVT III.

Herode autem in quibus retuli constituto, in Antipatrum spectabant cuncta negotia, propter quod utilis ac promptus a rege putabatur, & rex ex hoc firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in se potestatem audacissimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum peruersitate morum, & quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem eum Pheroras accurabat, uicissimq; curabatur. Nam eum callide ualde circumuenerat Antipater, & maxime per mulieres, ad occupandos eius

dos eius animos ambierat. Deditus quippe fuerat Pheroras uxori, matriq; eius, atque sorori, licet mulierum genus horareret, ob iniuriam filiarum suarum uirginum: ueruntamen has patiebatur, ab hisq; ducebatur, & nihil ab eo sine illis mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicamentis accurabant, & sibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per semetipsum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentiebant, idemq; loquebantur. Pherora tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur: Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, iandiu cuncta circumspectans, & amicitiam eorum in perniciem Herodis construi cernens, & à nunciando non abstinens. Illi autem sentientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolentiã, consilium ineunt, ut manifesta eorum non esset amicitia, neq; patiam conuentum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempus exigeret, contra semetipsos confingerent: maxime autem sub Herodis præsentia, ut ad eum de semetipsis talia deferret: secreto uerò beneuolentia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus latebat, neque primum eorum propositum ad huiusmodi negotia festinare, neq; tunc, quãdo secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciens, ad fratrem propriũ perferrebat, secretos eorum conuentus insinuans: & conuiuia, & cõsultationes occulte semotimq; confertas, ad eius interitum tendere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios sibimetipsos quasi constare, & ad lesiones mutuas fiste loqui, finemq; festinare: secrete & ab altis scrutris remotos, beneuolentiã inter se confirmare maximam

Et quoties in quibuscunque negotijs singuli forent, illud age-
 re, quod amicitia postularet: Et polliceri sibi, etiam pugna-
 re contra quos opus esset, modo ut illud astu uel fauore mu-
 tuo non sentirentur efficere. Illa quidem hæc Et huiusmodi
 inuestigabat omnia, Et integra ad fratrem conueniens cun-
 cta deferbat, sentientem quidem iam etiam ipsum plurima
 per semetipsum: sed ad audendum aliquid, licet excitatus esset
 sororis accusationibus, retardantem. Erat enim portio qua-
 dam Iudeorum hominum, de scrupulositate Et subtilitate pa-
 ternæ legis gloriantium, Et culturam diuinitatis simulan-
 tium, à quibus inducebantur mulieres illæ suprà memoratæ:
 hi Pharisei dicebantur, qui possent maxime regi non mo-
 dicum afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum ge-
 rendum, lesionesq; inferendas immaturius eleuati. Cum igitur
 cuncta gens Iudaica iureiurando iurasset, Cæsaris se pro-
 priam fore, Et omnibus regis rebus fauere, isti non iuraue-
 runt. Erant autem numero supra sex ferè milia, quos rex pec-
 cuniario damno multauerat. Quod damnum uxor pro eis
 Pheroræ contulerat. Illi uerò beneuolentiam quasi pro uicis-
 situdine referentes, futurorum sibi agnitionem nutu diuini-
 tatis infusam esse prædicabant: quod Herodi uidelicet termi-
 nus regni iam esset ex superna maiestate decretus, tam ipsi
 quam eius uniuerse cognationi. Illam autem regnum posses-
 suram, atque Pheroram, Et filios qui ex eorum essent semine
 descensuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim Salo-
 men ista fugiebant, Et quomodo plurimos regalis aule cor-
 rumpere niterentur. Rex autem interfecit Phariseos, qui cau-
 sa seditionis extiterant: Et Bagoan eunuchum, Et Carum
 quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honestate di-
 gnitatis decoratum, filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognat-
 tione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariseus præ-
 sagiebat.

sagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore predicabat, præbente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

De similitudine inter Herodem & Pherorā. C A P. I I I I .

Herodes itaq; ultus ex Phariseis qui fuere conuicti, conuentum congregat amicorum : & accusationem Pheroræ coniugis, iniuriarūq; uirginum, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris : quod ei certaminum seditiones aduersus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; consurgerent : & quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos simulatio solueretur : quod fore firmabat, si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere posse desiniebat, si secum illam retineret, quæ bonum ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres causa belli constaret : & si magni pretij consanguinitatem suam duceret, illam non iugaret : sic enim posset nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo sermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere : eligere se potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quæ sibi grata constaret. Herodes uerò differebat circa Pheroram super hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus gestis ultionem sumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum Pherora miscere colloquium, uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant : obseruarentq; ne in unum aliquatenus conuenirent. Illi uerò profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, &

simul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiam sermo, quod Antipater Pherora coniugi misceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suspexit autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa se amplius eius odium procederet, scribit amicis Rome, postulans ut scriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, simulq; cum eo munera digna mandaret, & testamentam etiam, in quo post se regem declararet Antipatrum: quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis erat procreatus. Quo facto, pergit una quoque cum Antipatro & Syleus Arabs, nihil ex his que preceperat Cesar peragens: unde quoque Antipater ante Cesarem eius accusator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur iniuriam. Accusabatur etiam & ab Areta Syleus, eo quod plures occiderit in Petra castello benemeritorum hominum, preter suam conscientiam: maxime autem Sondum uirum omni uirtute decoratum, iustitiaq; pollentem, sed etiam Fabatum Cesaris seruum. Syleus autem causas habuit ex hisdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus custodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic persuadet Syleus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscens Fabatus Syleo indicante, statim regi denunciat. Ille uero Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum duos Arabes, confessioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylei fuisset amicus: qui etiam ipsi (nam eos rex tormentis affecerat) confessi fuerant quod eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere molliter, & sicubi opus esset rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complacitum. Ad hec etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Romam eos destinat. Pheroram

uero

uerò fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes præcepit. Ille uerò gratanter accipiens, ad suam tetrarchiam non moratus abscesit: plurimum se iurando constringens, non prius reuerti, quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo confectio petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Pheroram uoluntatem suæ mentis ostendens. Nam paulò post ipse cœpit ægritudine laborare. Ad quam Herodes non solum non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolimam detulit, et iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificèq; celebrauit: ingentemq; luctum super eum, supra quàm quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tuum extitit aduersorumq; principium: exhinc enim iam cœpit fratricidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permansurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodî à filio. C A P V T V.

PHerora itaque mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis et calamitosæ, repentinæq; translationis. Illo autem attonito factio liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequàm ægritudinem incurreret eum cœnasse retulerunt: uenenum autem in cibo sumpsisse, ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere,

muliere, amoris facienda gratia. Amare se nanque finge-
 bat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ peti-
 tum. Sunt quippe ad uenena conficienda artificiosissima Arabice mulieres. Per-
 suasum illi dicebat, ut uenenum uenundaret : ad loca quippe
 illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis & sororem,
 unde illud uenenum apportantes, cœnam illi præparauere, in
 qua ille ueneno sumpto periit. His uerbis protinus excitatus,
 ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas ali-
 quas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente nego-
 tio, quia nulla earum aliquid depalaret : nouissima quædam,
 inflictiis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud
 dixit, nisi deum inuocans, ut talibus supplicijs Antipatri ma-
 trem traderet imprecata est, quæ omnium illorum malorum
 causa consisteret. Hæc ad instandum Herodem magis ma-
 gisq; coëgerunt, ut cuncta mulierum illarum secreta tormen-
 tis erueret. Tunc omnia palam facta sunt, & conuiuia, &
 conuentus secreto facti sæpiissime : sed etiam sermocinationes,
 quæ ad ipsos & ad filium solum factæ fuerant, & illa quæ
 ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem inuene-
 ra centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quic-
 quid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium, quo in
 patrem concitaretur, & lamentationes, quas ad matrem pro-
 priam frequentabat, quod tam prolixè pater adiuueret : sibi
 iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, non
 liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque mole-
 stiam : Ad hæc etiam, multos sibi fratres in regno illo co-
 alescere, & fratrem plures filios, ex quibus omnibus minus
 spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quod
 per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam
 habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis ac-
 cusare, & filiorum cædes : se quoque timere, ne usque ad
 ipsum

ipsum hoc malum pertingeret. Artem quoque Roman peragendi consiliumq; narrabat : Pheroram quoque ad suam tetrarchiam ex eius discesse sententia. Quibus Herodes auditis, agnoscebat sororis sue sermones, quos ad se saepe detulerat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, iussitq; matrem eius ornamenta sua cuncta contrahere, quae multorum constarent pretio talentorum. Quae postquam abstulit, reiecit eam, et in amicitiam mulierum Pherorae pro damnatione dedicauit. Amplius autem aduersus filium iracundiam regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio regis Antipatro curator exstabat. Nam cum alia quidem eius in tormentis aperuisset, illud quoq; prodiderat, quomodo uenenum mortiferum confecerat, dederatq; Pherorae : iubens, ut post eius abscessum, cum iam spatium aliquanti temporis cucurisset, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret; et dicebat attulisse illud uenenum ex Aegypto Antiphilum, unum ex amicis Antipatri : transmissum autem Pherorae per Theudionem fratrem matris Antipatri, et hoc modo ad uxorem Pherorae peruenisse, dante marito ad custodiendum. Quod illa quoque fatebatur, rege scrutante negotium : et procurans tanquam uenenum allatura, misit se de testis deorsum : non tamen interijt, quod cadens in pedes terra suscepta sit : ac deinde postquam recreauit animam, promittit ei Herodes salutem, eiusq; domesticis, dummodo ab ea nequaquam occultaretur ueritas. Neque se illi malum pro ingratitude redditurum iurabat, si cuncta cum ueritate proderet, uel modum quo gesta constarent. Ad haec illa dicebat ista ab alijs enunciata : firmabatq; allatum esse uenenum ex Aegypto ab Antiphilo : medicum quippe esse fratrem eius aiebat, à quo prouisum fuerat : per Theudionem autem uiro suo transmissum : se uero custodire illud à Pherora susceptum, aduersum

sum ipsum sanè ab Antipatro preparatum. Cum igitur Pherora aegritudine, inquit, teneretur, & cum aduentu tuo consolationeq; curares, uidens circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: O mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suum fratrem meum, consilia iniqua constituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaque quoniam frater erga me nec antè iniquum aliquid gessit, & nunc propositum bonae uoluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum conscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epistolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum reseruauit, ut Pherora defuncto, si me, ô rex, male fortassis attenderes, illo usa, seculi huius necessitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum, & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili, & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia compulsi, pyxidem quoque illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, uxor regis, tanquam omnium conscia fuisset, sed ea celare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento deleuit, in cæteris permanente: sed etiam socerum pontificatu priuauit Simonem Boëthi: substituit uero Matthiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cum ea geruntur, Bathillus quoque ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attulisse, quod matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradendum: ut si primum uenenum minus regem forsitan peremisset, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ constitutis, consilio Antipatri & dictatione compositas, accusationem habentes Archelai atque Philippi

Philippi, quod quasi de patre quererentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoque Herodem miserari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti non ob alias res, nisi ut etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, ætati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare propositi. Ipse uerò certamini quod cum Syleo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum uirorum Romæ constitutorum se totum dediderat. Monilia quoque preciosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbinibus, ferme septem mensium tempore decurrente nihil illi fucrit nunciatum. Causa uerò huius rei erat obseruatio uiarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebatur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de ueneno patri preparato. C. A. VI.

Herodes sanè, Antipatro scribente, quòd cuncta quæ Hoporteret peragens, maturius adueniret, celans suam indignationem, rescribit iubens, ne ulla desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam exposulando causatur, promittens tamen ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus adueniret: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne fortè quicquam suspicans differret ineundæ uie negotium, atque Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declaraba

declarabatur occasus. Quibus lectis, egre satis tulit & asperare, non propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu, ut promiserat, non peractio defecerat. Circa Celenderim autem Ciliciæ ueniens, cœpit de causa nauigationis ambigere, utrum deberet domum, sicut instituerat, tendere, abiectiōe matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebant expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gesta; fuissent. Alij uerò hortabantur ne nauigationem domum differret: soluturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant: nam neque tunc aliunde illos fluctus euenisse, nisi eius absentia facultatem accusatoribus uirtutemq; tribuisset. His persuasus protinus nauigauit: & exceptus est portu nomine Sebasto, quem Herodes magnis opibus constructum, Sebastum ad honorem Cesaris appellauit. In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquente, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis precibus prosequerantur: nunc econtra aduersis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod poenam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempestate contigerat fortè Varum Quintilium in Hierosolymis agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum Herodi, ab eodem postulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Quibus unà confessum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura, & ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscens. Denique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij simul accusans, & consilia obiectans super suimetipsius interitu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum

Varum

Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminete, ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & uxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodē in Iudæa regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscēs, coepit se certamini iudicioq; præparare. Sed die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, & Salome soror: & si qui nunciaturi foret, quæ prodiderant examinatione tormentorum. Serui deniq; Antipatri, ex materno illi iure conuenientes, qui paulò antè fuerant comprehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quòd cuncta uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remansisse Cæsarem, & sub patris potestate nō cadere. Antipatro uerò patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudiciū de illo rebus incognitis promeretur, qui potius facultate sibi auditorij contributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamētari primitus coepit, quòd tales illi filios habere cōtigisset, per quos ei fortunæ tales exurgerent: aut unde tantam diuinitatis indignationem cōparauerit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiā enutritiones, & educationes, quas filijs studiose præbuerat: opum quoque ac facultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cuiperent, semper illis protinus adiacere: & quòd nullū esset impedimentum, quin eorum cōsilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antè quàm ipse legi naturæ concederet. Vnde se ualde mirari dicebat Antipatrum, quorū spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribēdo declarasset: sed etiam uitæ suæ tempore in

nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentie: quinquaginta deniq; illum talenta ex redditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uerò innocētes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confecisset. Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundeabat lachrymas, quæ illum interclusa uoce loqui amplius nō sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unā semperq; uersatus, & modum quo res gestæ fuerant affecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quæcunq; ad demonstrationem causæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta suæ circa illum benignitatis exempla; honoresq; sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute dignus & officijs circa illū meritis haberetur: enim uerò prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, & simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus eum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum dimidium sine sui periculo, & cum uirtutis honestate

honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere : præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos, quorum facinoris & nunciatores, & accusatores ipsum esse constaret : quod nisi ab ipso proderetur, occultum proculdubio permaneret : quorum etiam postmodum, quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc sua dicebat esse monumenta, quibus conuersationem suam cum magna beniuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romæ uerò quæ gesserit, testem Casarem conuocabat, quem iuxta ac decum fallere nemo posset, quorum fidem facere literas ab eodem Casare destinatas : quibus literis haud rectum esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hominum, uolentium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accusationes à suis inimicis confictas aiebat, quas se reuerso ultra iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum esset, ut falsa dicerentur : doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis, mutatio est facta totius confessus. Satis etenim miserabantur Antipatrum, profusione lachrymarum & uultus humilitate miserabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur suam mentem alijs non esse manifestam. Nicolaus autem exorsus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, causam amplificare coepit : & cuncta quæ uel tormentis eruta, uel testibus erant relata proferens, congregabat undique criminis probamenta : maxime uerò uirtutem regis & clementiam, longa narratione proferbat :

qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat : quarum rerum labor in nullo ei proficisset accommodus , in alias ex alijs calamitatibus irruenti : quanquàm se non mirari diceret priorum filiorũ inconsiderationem, quòd & adhuc fuissent adolescentuli, & deceptui faciles, à prauis suasoribus corrupti, in transuersum declinassent, naturæq; iura reliquissent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipatri uerò siriã admodum se prorsus expauescere, propter paterna beneficia, in quibus cum affatim fuerat muneratus, quæ cum essent tam multa magnaq; eius tamen animum lenem reddere nō quiescere, more uenenatorum repentium : licet illa repentia quamlibet sint aspera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non solum ergo in hoc expauescere se dicebat prauitatem Antipatri, uerum etiam quòd fortuna iam fratrum pro exemplo præcederent, quò minus imitator eorum existens, impetum suum à crudelitate retineret. Quanquàm ò Antipater, qui temeritatis fratrum nunciator extitisti, & scrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repulisti animum, quem in illis te prodente culpabamus, sed potius ad imitandum flagitiũ illorum insana libidine raptus es? Vnde claret, quòd nec illa à te pro tutamine gesta sunt patris, sed pro fratrum infeliciũ interitu sistinata : ut illorum odium ostentando, amator quasi patris credereris, quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci, potestatem à patre percipiēs, quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerētur de nequitia redarguti: ut autem conscij eis proderentur, minime curasti. Vnde certum est, te quoque cum illis aduersus patrem insidias cōstruxisse, accusationem illis preparando: ut si fortè ad effectum uenissent, tibi lucrum parricidij prouenisset, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorũ, tuis moribus

moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris, manifestus es: nam super eorum morte, uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem esset dignum, ita te sapere, si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris extante, claret quia illos non ueluti patris insidiatores habebas exosos (nam haud ita exorbitares, similem nequitiam cupiens perpetrare) sed timens, ne regni fierent successores, quos tibi uidebas iustius posse preponi: patrem autem super fratres extinguere festinabas, ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur: et pro quibus tu merebaris poenas luere, ab infelici patre supplicium sumere conabaris: ac paricidium non commune cogitasti, sed quale uix à quoquam nunc usq; in uita hominum uel uideri potuit, uel audiri. Non solum enim filius patri insidias preparabas, uerum diligenti quoq; et beneficia multa prestanti. Socius quippe regni constabas, successor in nomine, in dispositionibus particeps, in fruendo communis. Nam et successor antè iam denunciatus, et iucunditatem ac fructum regni iam antè capere in nullo prohibitus, ad spem etiam futuri gerendam es sententia patris et literis cõmunitus. Sed tu non ex Herodis clementia iudex rerum eras, sed tua uoluntate ac nequitia opera paterna pensabas: uolens, patre in omnibus tibi obediente, etiam partem quam possedisset abripere: et cõfingebas uerbis uelle seruare eum, què rebus ipsis et operibus interimere nitebaris. Et non solum tu malignus extabas, uerum etiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; uoluntatem aduersam seditionisq; reddebas: qui etiam patrem, bestiam appellare ausus es, cum habeas ipse mentem omni serpente peiorem. Siquidem illorum aduersus patrem uenena colligebas. Et quem patrem qui te tantis beneficijs muneratus est. Et contra cum auxilia diuersa postulabas, et artibus uarijs per uiros atq; mulieres

utebaris, quatenus interimeres hominem senio & etate confectum, quasi ad nocendum non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenisti post tormenta liberorum atque seruorum, quæ propter te uiris atque mulieribus constat infligta, & contra denunciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas. Et non solum patrem hominibus auferre meditatus es, sed etiam leges, uirtutemq; Vari, & ipsius iura naturæ, ipsamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne tua confidis impudentia, ut etiam tormentis temetipsum subijci uelis: cum causeris de tormentis eorū qui examinati sunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ ad liberationē tui patris attineant, ueritatem minime tenuisse uideantur: tormētis uerò quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagasse ueritatem. Non ne saluas Vare, non ne liberas regem, factionem à suo sanguine sustentem? Per maiestatem imperij Romani, per uirtutem tuam obtestamur, ut hanc atrocissimam bestiam, quæ per proditorem fratrum, patri se beneuolum esse simulabat, quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere, adiudices atq; condemnes. Non pronuncias hunc sceleratum ducendum ad necem, sciens quoniam parricidiū communis iniuria est, & naturæ ipsius, & totius uite hominum? Neque minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit, tametsi eum effectum nō contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat, qui talibus supplicia non importat. Addebat etiam illa, quæ mater Antipatri ad aliquos stoliditate muliebri locuta est: ariolationes quoque ac diuinationes super rege factas, & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pheroræ mulieribus lasciuires dicebatur: comessationes quoque sordidas, amoresq; narrabat. Denique examinationes tormentorum, & testificationes plurimas inferebat, quæ sanè plurimæ constabant. Nam alias quidem antè parauerat,

uerat, alias ex repentinis nuntijs summatim acceperat, ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri silentio prætereunda mandabant, cernentes cum accusationibus plurimis odibilem et aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contraditum, quod odio ineffabili aduersus eum nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accusandum non solum horrore factorum eius et magnitudine scelerum, quæ uel patrauerat, uel patratum ire præsumperat: sed et improbitate, quam circa patrem et fratres exercuerat parricidijs: et quod semper eum senserant, neque odium merito, neque amorem benignitate circa quempiam habuisse, sed solum tantum commoditatis intuitu. Quorum omnium illud cum amplius aggrauabat, quod nulli extiterant, qui res ex æquo bonoq; iudicabant, quod eorum animus amicitiarum iure careret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitosq; semper à nunciando: libertate uerò data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accusari de falsitate ualentia: quod neque benignitate circa Herodem, neque timore periculoso tacerent: sed solo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quod non in suis actibus Antipater utilitatem Herodis et munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni poena dignum esse loquebantur. Multa etiam à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quamquam in omnibus rebus impudens, et ad mentendum promptissimus atque callidissimus: tamen tunc tanta confusione fuerit oppressus, ut neque negare, neque contradicere ualisset. Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut se tantis criminibus

expurgaret, si aliquas astruções haberet; quibus obnoxius illorum quæ importata erant, nō esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare patrem se certe nosse dicebat, ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestus. Ille uerò in faciem prouolutus, deo rem omnibusq; commendabat, qui sibi testificarentur, nihil se improbum cogitasse: atque signum à deo fieri postulabat, insidiatorem se patris penitus non fuisse. Solent quippe uniuersi, quibus iustitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt, dicere, sibi liberum arbitrium ex diuinitate cōcessum: quando uerò in pericula ceciderint, iustum recipientes iudicium, per inuocationem eius omnia testimonia conantur auertere: quod etiam Antipatro contingebat. Cum tanta nanq; uelut absente diuinitate, antè gesserat, tunc autem iusto iudicio undiq; concludente, defectu purgationum ad dei iudicium accusationum absolutionem omniumq; criminum ferebat: potentie diuinæ causam tribuēs, ut eius testimonium in medium ueniret, quanta pro patre gesserit, quantaq; pericula pro eius salute præsumpserit. Varus autem cum sepius interrogaret Antipatrum, et nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem, uidens in infinitum rem pergere, iussit uenenū in medium proferri, ut experiretur quenam esset uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati, bibit iubēte Varo, confestimq; moritur. Tunc exurgens, abibat è confesso, et die postera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuersatio, eò quòd Syrorum regnum ibi fuerat constitutum.

De epistolis contra Herodem scriptis machinatione filij.

CAP. VII.

Herodes autem continuò in uinculis filium obstringi iussit. Incertæ autem erant plurimis cōfabulationes Vari, quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli, quòd ex eius sententia

sententia fecerit, quæcunq; de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo eum, destinauit Romam ad Cæsarem literas, omne declarantes negotium : sed etiam qui presenti relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epistola ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Aegypto autem erat iste. Quæ soluta à rege, talia declarabat : Misi tibi epistolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domesticis, si hoc fuerit agnitum. Tibi autem prosperitas ad gerendam causam proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē quærebatur alteram epistolā, quæ tamen inueniri non poterat. Nam et seruus Antiphili, qui lectam apportauerat epistolam, aliam se suscepisse denegabat. Cum autem hæsitaret rex, unus amicorum Herodis inspiciens interiorem tunicam serui (nam duabus erat indutus) arbitratus est in interiori tunica literas obcellari : et erat ita. Inuenitur ergo epistola, in qua erant scripta hæc: Acme Antipatro. Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolam: et rescriptum faciēs epistolæ, quæ ad meā dominam, ueluti à Salome directā est, destinauit. Quam cum legerit, certo scio puniturum Salomen, tanquam insidiatricem. Erat autē epistola tanquā Salomes ad dominā eius, ab Antipatro dictata, sub Salomes nomine, quantū ad sentētiās pertinebat: stylo autē Acmes cōposita, in qua cōtinebantur ista: Acme regi Herodi. Ego studium habens, ne te quicquā lateat, quæ aduersum te geruntur, inueniens epistolam Salomes ad meam dominam contra te conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamen utilitate conscripsi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit, uolens Syleo coniungi. Scidi igitur hanc epistolam, ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum autem Antipatrum epistola scripta erat, quòd eius iussionibus ministerium gesserat, ut ad Herodem scriberet, quasi Salome

insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum. ~~etiam~~
 epistola, quæ quasi ad suam dominam fuerat à Salome desli-
 nata, direxerat. Erat autem Acme Iudea quidem genere, in
 seruitio autem erat Iulia Caesaris coniugis: & hæc gerebat
 amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem
 Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius aduersus
 patrem, & nutricem suffragaretur insidijs. Herodes autem
 obstupescens magnitudine nequitiarum Antipatri, impelle-
 batur quidem, ut confestim eum perimeret, uelut procellam
 magnarum, turbinemq; causarum, & non solum sibi, sed etiã
 sorori insidiantem, domumq; Caesaris sua iniquitate cor-
 rumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebro pectus
 percutiens, & se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea
 probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat,
 iubens, ut si quid haberet, aperiret: increpabaturq; à patre,
 dicente: Quoniam inimicus omnino repertus es, age nunc,
 & qui tecum ad hæc negotia operam dedere, nullo modo mo-
 reris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nul-
 lumq; alium causam horum extitisse firmabat. Herodes uerò
 admodum dolens, uolebat Romam ad Cæsarem filium desti-
 nare, ut supplicium pro suis factionibus sumeret: timens ue-
 rò, ne fortassis amicorum suffragio ualeret effugere, ipsum
 quidem uinctum, sicut & antea, custodiebat. Verum legatos
 misit ad accusandum filium cum literis, intimandaq; omnia,
 quæ Acme illi ad perficiendam factionem fuerat suffragata;
 exemplaria quoque transmisit epistolarum. Interea legati
 Romam proficiuntur, docti in præsentia quæ loqui, respon-
 dereq; deberent.

De aurea Aquila pro foribus templi posita, & uindicta.
 cata.

CAP. VIII.

Sed

Sed rex morbo prægrauatus, testamentum scribit, iuniori
 filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum, Phi-
 lippumq; ex Antipatri accusatione conceperat. Cesari uerò
 nulle talenta dereliquit: Iulia uerò Cesaris uxori, et filijs, et
 amicis, et libertis Cesaris, quingenta: filijs etiam suis, filio-
 rumq; filijs pecunias et redditus distribuit. Salomen sororem
 magnifice locupletauit, quòd eam scilicet erga se beneuolam
 semper agnouerit, et nunquam aliquid ex aduerso molientē.
 Desperans autem contra morbum se posse subsistere (nam au-
 num agebat circiter septuagesimum) exasperatus est, irreuo-
 cabili furia et amaritudine mentis incensus, uolebatq; si pos-
 set, Iudeorum cuncta disperdere. Causa uerò huius rei erat,
 quòd se contemni putabat, cò quòd casum suum iucundè ge-
 tem totam existimabat accipere. Super hac quoq; quidam po-
 pularium hominum seditionem excitauerant, propter huius-
 modi causam. Erat quidam Iudas Arisei, et Matthias Carga-
 lothi, Iudeorum eruditissimi, et supra ceteros legis exposi-
 tores doctissimi: populo etiā amabiles propter iuuentutis eru-
 ditionem. Semper enim apud eos totos consumeabant dies cun-
 cti, quibus inerat studium, et cura uirtutis. Isti igitur audien-
 tes regem morbo prægrauatum, et remedij minime receptabi-
 lem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quæcunq; à rege
 præter patriam legem facta fuissent euertentes, pro lege dei
 gloriosa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius
 presumptionem, et propter quod præter humanum morem
 fuerat conuersatus in plures, omnia illi mala contigisse firma-
 bant: ægritudinem quoq; præsentem, non ei ob aliud accidisse.
 Fecerat enim Herodes quadam contra legem, quæ Iudas, et
 Matthias uociferabantur. Nam construxerat supra portam
 templi munus, quasi deo propositum, aquilam auream inma-
 nem, et qualitate, et quantitate satis opulentam. Prohibet au-
 tem

tem lex imaginum eleuationes, & animalium propositiones
 constituere, his qui uolunt secundum eius præcepta conuersari.
 Proinde hortabantur illi sophistæ aquilam illam loco diuel-
 lere. Enimvero mortalibus, inquebant, multò iucundius debet
 esse periculum, quod pro cōuersatione paternæ legis, & pro
 uirtute suscipitur, quam uita quātacūq; dulcedo. Nam morte
 quidem fama, & laus sempiterna conquiritur, & nascituris
 hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtu-
 tis, & gloriæ. Nam etiam si quisquam sine periculo ualeat a-
 liquod præclarum opus efficere, pōst paululum tamen uentu-
 ram mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pul-
 chrum est his, qui studium habent, amoremq; uirtutis, cum lau-
 dibus & cū honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quip-
 pe maxima est, pro bonis operibus interire, quæ non nisi me-
 ditatione periculi conquiruntur, filiis atq; cognatis, & alijs
 quibuscunq; qui ab eodem stemmate deducuntur, siue fuerūt
 uiri, siue muliæres, siue quilibet alteri: quibus prouideri debet
 in posterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidē
 huiusmodi uerbis iuuenes excitauit. Desertur autem ad eos
 repente rumor, regem uita discessisse, qui sophistis illis admodū
 suffragatus est: mediāq; die ascendentes euulsere aquilam, &
 securibus cōcidere. Cumq; plurimus esset tumultus in templo,
 ecce dux regis cum militibus uenit: nuntiatus quippe illi fue-
 rat n̄sus eorum: & existimans ex maiore illos conspiratione
 etiam manu congressuros ad prælium, ampliorem secum nu-
 merum militum duxerat, qui possent impetum sustinere illo-
 rum, qui moliebantur anathema templi deicere. Quo irruen-
 te super eos, nequaquam uim eius sustinere ualuerunt: sed si-
 cut solet turba uulgaris, præsumptione magis stulta, quàm cau-
 ta prouidentia congregata, omnes continuo fugerunt. E qui-
 bus quadraginta soli iuuenes animi cōfidentia remāsere, quos
 dux

dux comprehendit, cum principibus facti, Iuda, & Matthia. In glorium enim iudicauerunt loco cedere, aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cum interrogasset, cur in tantam audaciā prorupissent, ut ornamenta templi conuellerent. Et illi: Gessimus, inquiunt, quæ gesta sunt, & consulto nos illa gessisse profitemur, quæ ad uirtutē attinent, quam uiros decere certum est. Siquidem prudentum est defendere dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes, si tuis institutis instituta præferimus, quæ nobis Moses inspiratione dei conscripta dereliquit. Mortem autē ac supplicia quælibet importes, cum iucunditate subimus. Non enim pro iniusto facinore, sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora uerba, quam fuerat cōmissi presumptio proferentes. Rex autem uinculis eos constringi præcipiens, euocauit ex Hierichunte Iudeorum principes. Quibus aduenientibus, confessus omnium congregatur: ipse uerò in lecto recumbebat, quod præ uoletudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptiones seditiosorum iuuenum, in quibus sapius fuerant deprehensi: templi quoq; ornamenta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa, memora bat: qualia per annos centum uiginti sex, neq; Asamonæum regem construere, neq; pro sapia eius ualuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quò post eius mortem, gratam sui memoriam, iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiā, quòd iniuriam illi non dubitaret ingerere. Caterum præsumptum facinus uerbo quidem ad suas pertinere dicebat iniurias, re autem ipsa & ueritate, si quis uellet meritum examinare facinoris, sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra se quoq; fortassis exasperatus, ultiones in eos aliquas moliretur, humiliter responderunt, dicentes:

tes : neq; ex sua sententia contigisse, neq; illa commissa inutilis esse debere. Ille uerò circa ceteros quidem quasi mansuetus extitit, Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit, uelut huius facti conscius, & causam seditionis extantem: promouet autem Azarum pontificem, fratrem uxoris suæ: Matthiæ autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificem, ad unius uidelicet diei functionem, quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Causa uerò talis erat : Matthiæ sacerdotali fungenti officio nocte, quæ in solennē lucebat diem, in qua futurum erat ieiunium, uisum est se omnino mulieri esse commixtum: proptereaq; sacerdotio perfungi nō potuit : sed Iosephus Elimī filius, cognatus eius secundum carnem, pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit: alterum uerò Matthiam qui seditionem excitauerat, et aliquos uiros ex socijs seditionis illius, uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

De luctu quē sibi Herodes moriturus instituit. CAP. IX.

Herodem porro amarior in dies morbus urgebat, supplicia deo commissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat, non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens, quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. Auiditas quoq; inexplibilis semper inerat cibi: nec tamen satietas unquam rabidis incitatam faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, doloribus quoq; coli seuissimis cruciabatur, humor liquidus, ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quorūque & circa pubem erat afflictio. Sed & uerēda ipsa putredine corrupta scatebant uermibus : spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo, quæ fuerat satis obscœna diritate fœtoris, & anhelitus respiratione creberrima : contractus quoque per cuncta membra subsistens, uim noxiā operabatur, quæ omnem toleran

tolerantia contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his qui
 bus inerat diuinandi peritia, diuinitus has poenas ob impieta-
 tem eius, & multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen mul-
 tum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua
 remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans, ut uterentur si
 quid possent ad salutem proficere, postulabat : & transiens
 Iordanem fluuium, aquis calidis, quæ sunt circa Calliroën,
 die, noctuq; fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia
 quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat au-
 tem aqua illa in paludem, quæ sulphurifera uocatur. Præterea
 ea uisum est medicis, ut eum in dolio oleo pleno confouerent :
 quò cum missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putare-
 tur. Tunc grandis seruorum ululatus exortus est. Cum igitur
 nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinqua-
 genas drachmas auri distribui : plurima quoque ducibus &
 amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichun-
 tem, præualète nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso
 moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex lo-
 cis omnibus per eius præceptum Iudeorum optimates, & e-
 rant plurimi : siquidem ex omni gente fuerant conuocati.
 Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti propo-
 sita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter cul-
 pabiles, inculpabilesq; in Hippodromo concludens, sororem
 suam Salomen, uirumq; eius Alexam conuocat, & mortem
 suam non in longum differri denuntiat : tantis se doloribus
 circumuentum, fore cunctis satis optabilem : se autem sine lu-
 ctu & deploratione periturum, quod regibus, maxime autem
 sibi, magni macroris esse firmabat : neq; suum arbitratum Iu-
 deorum falli proposito, quòd eis sua mors amabilis foret &
 grata. Nam etiã se uiuente sæpius illos & seditiones, & seces-
 siones fuisse molitos, & in eius iniurias semper fuisse festinos :
 ceterum

ceterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quòd talibus ipse doloribus urgeretur: proinde petere se ab illis, quòd eos sciret contra eius gloriam in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super ceteros reges, et luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat, si peregis-
sent, ut Iudei ex animo in eius morte deplorare, lamentariq; cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam uideritis expiran-
tem, circumuallantes Hippodromi omni militia, necdum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perfici-
cite: et ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quòd et regnum illis post suam mortem firmum perscueret, hostibus amputatis, et super suam mortem luctum celebra-
dum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur, et cognatos omnes beneuolentiam circa se, fi-
demq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interpo-
nens: ne cum inhonorificentia sua mors, et cum indignitate tractaretur. Illi uerò profitebantur in nullo se eius precepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, con-
siderans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quòd ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus gessit, con-
siderans etiam præsentia mandata nihil humani penitus ha-
buisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, qua-
tenus omnem gentem orbatam, et desertam parentibus dilec-
tissimisq; relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo in-
terimi, qui nihil iniustum neque in ipsum, neque in alios ad-
misisse fuerant deprehenfi. Hæc igitur illo suis parentibus de-
mandante, deportantur et literæ ab legatis, qui ad Cæsarem Romam fuerant missi. Quarum hæc erat sententia, quòd Aca-
me indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipsum autem Anti-
patrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex
eius

eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse, & regem: siue illum in exilium detrudi, siue illum morte mulari uellet, in eius proposito constitutum. His auditis Herodes, paulisper animum resouit, uoluntate scriptorum & morte Acnes in superbiam subleuatus, & potestate puniendi, quam acceperat in filium. Sed praeualentibus, crescentibusq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquam in multo defectu contineretur, appetebat tamē cibum: & postulans malum, quesiuit & cultrum. Erat enim illi talis mos, ut ipse per semetipsum malum excorians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultrum, circumspectiensq; ne quis adesset, uoluit semetipsum interimere: quod forsitan perfecisset, nisi praeueniens manum eius Aciabus contineret: nepos autem eius erat: & magnum clamans, statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus. Quae cum ad Antipatrum peruenissent, credidit suum patrem uitae terminum suscepisse: precipiensq; fiduciam tam uerbis, quam motibus, ita totus animo gestiebat, tanquam fuisset liberatus à uinculis, & regnum in suis manibus sine ullo labore percepisset. Tunc coepit cum custode carceris de sua dimissione fabulari, magna se continuo spondens dona tributurum. Ille uero non solum non acquieuit, ut faceret, quae uolebat Antipater, uerum etiam cuncta regi denuntiavit, intimans eius mentem, & quae ab eo munera spondebantur. Tunc Herodes, quamuis & antè non minore odio fereretur in filium, cum audisset custodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput, quamquam in extremo uitae teneretur, & cubito sese attollens statim destinans quendam armigerorum suorum, sine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, sepulturamq; eius in Hyrcanio sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis.

C A P V T X.

22

T estamen

Testamentum interea scribebat mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem sibi successorem in regno designauerat, tetrarcham facit Galilee regionis atq; Berœæ: Archelao uerò regnum contribuit. Gaulanitiidē autem, & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidam suo: fratri autem Archelai germano, tetrarchie iure cōcessit. Iamniam uerò, & Azotum, & Phaselidem Salomæ sorori distribuit, sed & argenti signati myriadas quinquaginta. Disposuit etiam de ceteris suis consanguineis, atq; cognatis, opibus eos, redditibusq; locupletans. Casari sanè argenti signati mille myriadas, præter uasa quedam aurea, quædam argentea, & metallis pretiosa, & artificis opere uenustissima dereliquit, indumenta quoque pretiosa. Iulie Casaris coniugi, & alijs nonnullis, quingentas myriadas. His dispositis, quinto die postquàm Antipatrum filium necauerat defungitur: regnans postquàm Antigonom interenit, annos trigintaquatuor: postquàm autem à Romanis regnum perceperat trigintaseptem, uir crudelis quidē in omnes equaliter: iræ quidem subditus, à iustitia uerò effrenatus: fortuna porro propitia super quemlibet affluenter abusus, & ex plebeio in regnum assurgēs, & pericula plurima eludens quibus sæpius fuerat circumseptus, diuturnitate uitæ perfruitus est. Domi uerò circa filios, quantum quidem ad eius sententiam, etiam ibi prosperitate potitus, eò quòd se suos inimicos superasse censebat, meo uerò iudicio super omnes infelicissimus. At Salomæ, & Alexas antè quàm mors regis diuulgata foret, ex Hippodromo Iudeos abire permittunt ad proprias domos, dicentes, regem iussisse, ut unusquisq; in suas regiones abscederet. Hoc autem fecerunt, beneficium illi genti præstare cupientes: Interea mors magis, magisq; diuulgatur.

De sepultura Herodis, & successore Archelao. CAP. XI.

Tunc

TVnc Salome, & Alexas cunctam militiam congregantes in amphitheatro quod Hierichunti erat, primū quidem epistolam regis legi fecerūt, quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circum exhibuerunt, insinuant: petitiones quoq; eius, ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem constituit, intimabant. Ptolemæus etiam, cui fuerat testamentum à rege creditum, anulusq; quo signauerat commissus, continentiā testamenti denuntiāt: quod testamentum non posse robur, firmitatemq; suscipere dicebat, nisi cuncta quæ in eo essent, deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens, honorantium Archelaum, regemq; proclamantium: milites quoq; cuncti, & uniuerſi duces, fauorem, & beneuolentiam promittebant: paratosq; se, ac promptos ad omnia profitentur, adiutoremq; deum supplicationibus aduocabant. Dehinc sepulturam regi præparabāt. Cura namq; fuit Archelao, ut exequiæ patris quam magnifica possent celebritate agerētur, utq; memoratum testamentum proferrēt cum mortuo producendum. Portabatur itaq; in lecto aureo, lapidibus depicto uarijs atque pretiosis: stramina uerò erant ostro, aurōq; contexta: eratq; ipse mortuus circumamictus purpureis uestimentis, caput eius diademate coronatum: sceptrum quoq; in manu eius, uelut si à uiuo teneretur, erat appositū: Circa lectum autem erat frequentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia stipata pergebat, per proprias distincta nationes, & discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi: Nam primi quidē pergebant eius armigeri, post quos omnis Thracum manus: post istos etiam natio Germanorum, atq; Galatarum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uerò militia postrema sequebatur, in eum scilicet modum digesti, qualiter solebant in bellum

procedere, & à suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur
 seruorum eius quingenti, odores uarios, & aromata depor-
 tantes. Pergebat autem in Herodium 'stadijs distans octo: illis
 enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et Herodes
 quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per septē dies
 luctum super patrem honore regio ex more gerit: tantos et-
 enim dies lex paterna precepit obseruari. Conuiuia itaq; ce-
 lebrans, & luctum exoluens, ascēdit in templum. Ibi magnis
 ei clamoribus fauebatur, magnisq; predicabatur laudibus, se-
 cundum quod unusquisq; arbitrabatur ei maiora quàm alius
 conferre praconia. Tum uerò tribunal ille conscendens, quod
 sibi fuerat preparatum, & confidens, omnibus benigna lo-
 quebatur, & sibi propitios comparabat, gaudio fauoris o-
 mnium, & uoluntate, quàm ex beneuolentia circa se cuncto-
 rum ceperat: gratiasq; illis habere narrabat, quòd cum essent
 lesi à patre, nihil circa se malum ab illis reciprocaretur: se au-
 tem adnissurum, ut eis bonorū uicissitudinē redderet, eorumq;
 remuneraret alacritatis affectum: rogabatq; ut nunc interim
 parcerent nomini illum regis honorare, sufficere sibi digni-
 tatem potestatis aiebat, quam tunc firmam esse dicebat, cum
 testamentum à patre scriptum à Cesare firmaretur: ob quam
 causam neq; in Hierichunte, cuncta militia diadema illi impo-
 nere cupiente, uoluisse suscipere: ambiguum honorem existi-
 mando ex tali re sibi prouenturum, quod esset adhuc incerta
 uoluntas eius, qui posset illi regnum propriè, firmissq; con-
 cedere: non sibi defuturam circa illos benignitatē, quæ bene-
 uolentia eorum uicissitudinem reportaret. Festinare quippe
 se in omnibus enarrabat, meliorē se suo patre circa illos osten-
 dere. Illi uerò, sicut plebeia multitudo consuevit, in ipsis pri-
 mis diebus uidentes regis lene principium, uoluntates suas lau-
 dibus, & fauoribus aperiebant, & quantò mansuetius cum eis
 loqueba

loquebatur Archelaus, tanto amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerum petitiones, intercessionemq; uertuntur. Alij quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore postulabant, pars uero uinctorum solutiones expetebant, qui fuerant ab Herode deuincti: alij uero grauedines, quas Herodes in emptionibus et in publicis nundinis constituerat, auferri uociferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria respondebat, sed in omnibus eos placabat, accurans regni fore suffragium, si multitudinis beneuolentiam comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda deo conuertitur, et cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam.

C A P. X I I.

Cum hæc interim aguntur, congregantur Iudæorum iuvenes plurimi, nouarum rerum cupidine concitati: et cœperunt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum, tumultuosa uoce causari: dicentes, quod iniuste perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem isti, pro quibus turba loquebatur, qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnū ergo illa turba proclamante, et clamitationibus utente, quasdam etiam iniurias, quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proteruè, procaciterq; iactante, cōgregabatur magis, magisque numerosa multitudo, et ultionem mortuorum ab Archelao fieri debere poscebant, supplicijs eorum, qui sub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat, proclamabant: uirum mundum, et secundum leges suas dignum, ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauiter ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare festinans, donec iter ad Roman, quod propositum hæ-

zz 3 bebat

bebat, sine tumultu perageret: & cum de sese uoluntatem Cæ-
 saris agnouisset, respicere dixit, quid agendū foret, & de cun-
 ctis petitionibus eorum legitime dispositurum: neq; tunc tem-
 pus esse dissensionis, aut iniurias nel contumelias ingerendi,
 magis autem unitatis atq; concordie, donec ex precepto Cæ-
 saris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in
 commune consulendum, de quibuscunq; illis tractandum esse
 uideretur: tum autem sustinendū esse, ne forte seditionis quoq;
 crimen incurreret. Et ille quidem hæc dicens, ducemq; suum
 edocens, mittit ad eos, hæc ipsa locuturum. Illi porro procla-
 mantes, ducem loqui penitus non sinebant: periculum quoq;
 minabatur, si quis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset:
 & instabant sua libidine magis expleri, quàm imperantium
 subiacerere consilijs. Graue namq; illis uidebatur, si cum He-
 rode uiuente amicis priuati fuissent, eodem quoq; mortuo nal-
 lam ultionem fieri mortuorū. Illud enim iustum, legitimumq;
 dicebāt, non quod ratio dictaret, sed quod eorū libidini uolu-
 ptatē posset asserre: fatui ad prouidendū, quantū illis esset ex
 ea re periculū nasciturū. Plurimis itaq; ab Archelao missis, ut
 tumultū, seditionemq; mitigarēt, alijs ex regis persona loque-
 tibz, alijs autē, ex illius quidē sentētia, sed ueluti ex sua men-
 te monētibz, illi nullū penitus aduertebāt: sed amplior fremitus
 & turba fouebatur: concurrente etiam plurima multitu-
 dine, quòd illa tempestate Iudeis dies festus imminebat, quan-
 do azyma secundum obseruationem paterni moris exercent.
 Pascha enim illa festiuitas uocitatur, ad recordationem & me-
 moriā exitus ex Aegypto: & sacrificatur ab eis illo die cum
 alacritate magna pecudum innumerosa multitudo, quanta in
 nulla alia solennitate acta. Concurrit ergo ex uniuersa regio-
 ne magna copia populorum, plures etiam ex montanis locis
 adueniunt, religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui sedi-
 tionem

tionem excitauere, Iudam, Matthiamq; lamentabantur, ueluti doctores, expositoresq; legis antiquæ: & persistebat in templo, suffragatione quoq; uictualium abunde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos expetere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum procederet audacia, cohortem destinat armatorum: cum quibus etiã tribunum militarem mittit, ut eorum coërceat impetum: & primum quidem, ut illos seditiosos repellerent, & alia multitudine separarent. Sed uenientibus militibus, illi seditiosi cum ingenti alacritate, excitata secum etiam turba, super tribunũ ac tota præsidia, cum uoce magna inuicẽ hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi, pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire censebat, nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam, ut alij eos qui sibi in templo habitacula construxerant, exinde repellerent. Caduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum, reliqua uerò in montes proximos refugit multitudo. Cæteros autem ex edicto, cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem deserentes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati, licet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descēdit, Nicolaum secum, & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei, regnumq; commendans. Salome quoque soror Herodis, cum eo simul egreditur, omnem secum ducens prosapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, uerbo quidem, ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæsare firmaretur: re autem uera, ut aduersus eum niterentur: maxime illa, quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent.

Obuiam fit Archelao Sabinus Caesaris curator eorum rerum quas in Syria possidebat, in Iudæam pergens, pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum, qui transibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia, neq; arces obtinuit, quæcûq; fuerant in Iudeorum ciuitatibus constitutæ, neque thesauros consignauit: sed omnia sub iure dimisit Archelai, donec quid de his Cesari uideretur, agnosceret. Proinde Casarea se sustinuit: sic enim se promiserat esse facturum.

Certamen duorum de regno Iudææ, Antipatri, & Archelai.

CAP. XIII.

SED cum Roman nauigasset Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus ascendit in Hierosolymam, & aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidorum præfectos, & quotquot rerum dispensatores fuerant, ratiocinari cepit, & arces ut sibi traderentur expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus, mandata eius implere non poterant: sed custodiebant omnia secundum interdictum Sabini, usq; ad Caesaris præceptum. Nauigat etiam Roman in illis diebus Antipater Herodis filius, regnū etiam ipse petiturus, hortatu Salomes & promissionibus incitatus, dicentis, instiores causas illum habere Archelao ad regnum percipiendum: quod primum testamentū, in quo is successor regni fuerat constitutus, firmitus esset, quàm illud, quod posteriore tempore factum est: illud sana siquidem mente fecisse Herodem, hoc autē iam sensu præ uoletudine diminuto conscripsisse. Ducebat secum etiam matrem, & fratrem Nicolai Ptolemæum, amicū Herodis satis honorabilem, sed etiam sibi ualde gratissimum, atque fauentem. Maximè autem eum incitabat ad regnum petendum Ireneus rhetor, uir opinione clarus, & ad dicendum acerrimus. Idcirco etiā freti, eos qui persuadebāt cedendū

dam Archelao, siue quòd regio testamēto successor fuerit institutus, siue quòd maior natu esset, aduertere contemnebant. Sed cum Romam uenissent, omnes cognati ab Archelao discedentes, ad istum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua cōstricti, sed odio, quo aduersus Archelaum irritabantur. Maxime autem libertatem desiderabant, & Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quòd si hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum sibi regem cōducibilius existimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationē Archelai apud Cæsarem deposuit. Inter hæc Cæsar suscipiens ab Archelao literas, in quibus iura à patre sibi relicta proposuit, testamentum quoq; cognoscens, & ratiocinia thesaurorum Herodis cum anulo consignatorio, quē Ptolemæus apportauerat, cœpit dispicere quid ordinandum ratio postularet. Legens quoq; literas Vari, & epistolæ Sabini, summam quoq; thesaurorum, & quid pecunie per singulos annos ingrederetur, aduertēs: literas quoq; quas Antipater pro regno promerendo transmiserat recensens, congregabat ad consultandum omnes senatorij ordinis, & amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iulie filie suum adoptiuum. Deinde illis omnibus in consessum inductis, copiam facit, ut quisq; de quibus moneretur, ediceret. Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentissimus, & Archelao satis infestus, huiusmodi uerba locutus est, dicēs: Archelaum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare, opere uerò omnem regni potestatem possidere: antè quàm ei à Cæsare, in quo cuncta potestas sita esset, indulgeretur. Huius testimonium esse dicebat eius audaciam, qua præsumpserat in die festo Iudeos interimere. Qui etsi iniustam aliquid gessissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tan-

tam eadem fieri oportere. Qui si ut rex illud fecisset, contra
 meliam grandem Cesari intulisse firmabat, quod ignorans
 quid de eo adhuc dispositurus esset, regia iam uti potestate
 presumeret. Si autem uti priuatus illa gessisset, amplius eum
 deliquisse narrabat: quod regnum non possidens, supplicia
 quibudibet intulerit, de quibus decretum Cesaris debuit ex-
 pectari. Opponebat illi etiam iudicium militarium mutationes,
 et ordinationes: ad hæc etiam sedisse illum in solio regali, et
 causas plurimas iudicasse, ac determinasse proclamabat, tan-
 quam à rege legitimo eius ius potestatis integrum possiden-
 te: petitionum quoque plurimarum promissa publice facta
 memorabat, quid eum amplius iuris ac potestatis habiturum,
 dum in regno à Cesare firmaretur? Opponebat illi etiam,
 quod ex hippodromo uinctos sponte dimiserit, et plurima,
 siue que facta fuerant, seu que facta quidem non erant, sed cre-
 dibilia uidebantur propter naturam sui: quod fieri posse iu-
 dicabantur à iuuenē, tum etiā ab accenso regnandi cupidine.
 Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexisse, prohi-
 bitos quoque omnes à rege cum moreretur uidendo: unde ini-
 tium quoque seditionis affirmabat exortum, quod eum uide-
 bant circa patrem suum mortuum, qui ei multa et magna bo-
 na præsiterat, tam nequiter conuersari, uelut in se lachrymas
 per diem publice consingentem: occulte autem uoluptate re-
 gni percepti perfrui, et noctes in delitijs agitare. erga Cæ-
 sarem quoque huiusmodi se præbitorum Archelaum, cum ei re-
 gnandi iura tribuerit, qualem se circa patrem exhibuisse co-
 gnoscitur: Tripudiare nanque, et cantus exercere in morte pa-
 tris, tanquam si hostis aliquis interiret. et quod nunc adue-
 nisset ad Cæsarem, calliditate usum dicebat, ut se regni perci-
 pere firmitatem desiderare simularet, cum omni iam usus esset
 antea potestate, quanta illi nec amplior à Cesare rerum do-
 minio

uino posset attribui. Maxime uerò cedem, quæ in templo facta fuerat, uerbis exaggerabat: et impicitatē obiectabat, quod in die festo sacrificijs diuinis instantibus, multa milia hominum cæsa fuissent, in quibus multi peregrini, plurimi infantes indigne et miserabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorū fuerit, non alienigena hoste perimente, sed eo qui se regni iura legitime percipisse iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregrisse, ut integre se plenum tyrannidis negotium prosecutū esse testetur, per iniquitatē admissam, qua cunctis hominibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo modo regnum accipere, sciens quod pro sui merito nunquā posset uel in somnis regiam potestatem legitimo iure promereri. Nam et patri suo certos esse suos mores agnouerat, unde se regni ab eo successorē disponi procul dubio desperabat, nisi per agrestudinem ac morbos, quibus non solum corpore confecto defecerat, uerumetiam animo parum ualido erat. Ceterum quando mens eius sospes fuisset et sana, et corpore forti, ut digne ac merite negotia cuncta disponderet, in Antipatrum potestatem regnandi contulerat, testamento iure legitimeq; confecto: Nam qualis porro rex iste possit existere, qui aut contempto Cesare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si à Cesare se dominum fieri et ab eo regnū sperabat accipere, cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc, et in templo die festo instante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus, testes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos sua dicta firmaret. Cumq; is loquendi finē faceret, surgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus, dicebat itaq;: Illa quidem quæ in templo contigerant improbitate potius eorū qui passi sunt, quā Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse, ut non

ut non solum iniuriam contumeliasq; iactarent, sed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere disponebant, ulcisci pretendere. Cumq; hostilia multa operaretur, uerbo quidem aduersus Archelaum, rei autem acerbitate aduersus Cesarem, necessarium Archelaus iudicauit, ut eos ab hac insolentia et improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad sedandas turbas miserat, interimere festinabant, sine ulla uel dei uel loci festiuitatis uel reuerentia. Mirari se sane dicebat, non confundi Antipatrum, quod talium defensor existeret: dummodo inimicitie sue, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret: et odio magis quam natura iustitie iudicaret: illos purgare gestiundo, qui cum tanto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cetera uero de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens: nihil sine ipsorum consultatione uel consensu factum gestum uel fuisse: sed animo ledendi nunc in transuersum ab equitate discedere. Nam neq; scire taliter res esse dispositas, qualiter accusabat: sed ad inuidiam Archelai cuncta deprauare: et tantum illos cupidinem inuasisse obsistere Archelao, uiro quidem consanguinitate propinquo, conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat, firmitusq; esse quod posterius fuisset scriptum, quod in hoc posteriore dominum cuncta ordinationis Cesarem constituerit: quem minime illorum improbitate imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; potestate perfuncti essent, nunc autem ad contumelias uoluntatis eius et intellectus in omnibus festinarent: sed nequaquam Cesarem iniurias illum uiri permittere, qui et amicus fuerit, et auxiliator, et omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentum eius solueretur, quod de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem Caesaris imi-

tuturam

taturam esse illorum accusatorū criminatōrumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exēplar propositam, et indubitatam cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam posset Herodi alienationem et mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successiōemq; optimo filio dedicasse. Sed neque iudiciū regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imō magis prudenter et optime iudicasse, quod omnia ad uoluntatem potestatemq; Caesaris redegisset. Postquā hęc Nicolaus enarrauit et finem loquendi fecit, Cēsār Archelaum sibi ad genus procidentem cum honorificētia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; suę mentis monimentum gratiamq; declarauit: et non aliter esse se facturum, nisi quęcunq; testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De cōspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna. CAP. XIII.

Igitur facta solutione confessus, apud seipsum Cēsār considerabat, utrum ne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dissipari. Interea mater Archelai morbo pręgrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militię magister erat, literę ueniunt, significantes seditiones decessionesq; Iudæorum. Postquā enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus adueniens, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs et tormentis adegit: rebusq; compoſitis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quę Iudæis, si fortē aliquid seditionis molirētur, obuiam irēt: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquā Varus abscessit, Sabinus curator Cēsaris illic remanens, Iudæos cepit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum

quorum satellitio aduersus Iudeos affligēdos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogeantur. Sed etiam arces uiolēter obtinuerat, & thesauros regio scrutatus sumperat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur pentecoste (festiuitas namq; hæc apud nos sic patrio more appellatur) nō tantum religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & oppressionem Sabini, multa milia congregata sunt hominum Galileorum & Hierichuntinorum innēsa multitudo, & quotquot trans Iordanē fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata, qui plus alijs incensi, in ultionem Sabini conspirauerant. In tres itaq; partes diuisi, diuersa loca occupant. Et una quidam pars hippodromum tenuerat: ceterarum uerò duarū altera pars ab Aquilone ad Austrum uersa circa tēplum erat: altera uerò ad Orientem loca posita destinebat. Tertia uerò pars hippodromū, sicut diximus, ad Occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autē illis tota festinatio, ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quam mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat, dummodo cœpta perficerent, cōfestim scribit ad Varum, postulans ut quā citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam à se ibi militiam derelictam: ipse autē altissimam turrium arcis ascendens, cognomento Phaselum, in honorem fratris Herodis Phaseli ædificatam atq; ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudeos exeuntes aggredierentur. Cumq; ipse neque ad amicos auderet ullo pacto descendere, alios ante se pro suarum facinoræ rapinarum mortē hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna utrinque aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent,

& plures

Et plures ex Iudæis occumberet, obstinatio tamen Iudeorum nequaquam tam dira belli facie frangebatur: sed circumeuntes pone templum, ascendunt in porticus, quæ sani arcem continebant, et ibi multum prælium profligatur: saxa quædam manibus uoluebant, quædam fundis et tormētis cæteris emittebant: ad hæc etiam cum arcubus intermixti, Romanorū plurimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi superiores extiterant. Romani uerò in incerto positi, nec ictus ancipites euitare, nec hostem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postremo Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem porticibus submittunt, Iudæis qui super porticus erant, non sentientibus. Ignis porro à plurimis appositus, continuò in flammam exæstuat, tectaq; corripuit: quorum materies, quòd erat pice cum cera peruncta, et in superficiem deaurata, ignem confesum suscepit: quo incendio opera illa magna et admiratione digna dispareunt. Sed etiam eos, qui super porticus pugnantes astiterant, repentinus corripit et insperatus interitus: alij simul cum tectis concidentibus pessum ibant, pars hostium confixi perire aulneribus: plerique defectu consilij, et sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut gladijs abusi suis intereunt: ut malum quasi quo se uidebant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio liberabantur, à Romanis continuò sine ullo negotio necabantur. Quippe nudi armis, et animi timore soluti, ueniebant in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati, interius progrediuntur: et ærarium ubi templi opes seruabantur, arripiunt: et plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem

nix inde quadringenta talenta publica ualuit ratione conqui-
rere. Interea Iudeos plurimum contristabat, tam interitus son-
ciorum, quàm ararj, anathematumq; direptio: et tamè quot-
quot eorum uel peruerfitate mentis obstinati, uel pugnaces
promptiq; constabant, aulam regiam undiq; uallantes mina-
bantur incendium, et cunctos ibidem unà interitui dare, nisi
celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si
id eligerent, daturus. Sabino quoque, si etiam ipse uellet, ex-
eundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur,
nonnulli ex regijs militibus ad Iudeos transeunt. Rufus au-
tem et Gracchus tria milia pugnatorum ex militia Herodis
sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, et strenuos.
Cum his igitur omnibus sese Romanis adiiciunt. Rufus etiam
equites aliquantos habebat, ipsos quoq; secum Romanis au-
xilium duxerat. At Iudei obsidionem minime negligebant, sed
etiam moenia cuncta circuibant: hortabaturq; omnes, ut illam
opportunitatem se saluandi, et in libertatem paternam respi-
randi non perderent. Sabino uerò optabile fuit, ut egrediens
abscederet: sed committere semetipsum non audebat, suorum
consideratione factorum, et quòd hostes admodum infideli
mente esse cognouerat: simul etiam Vari prestolabatur ad-
uentum: cumq; si adesset, obsidionem illam esse soluturum.

De tumultu Iudeorum uario pro libertate & regno.

CAPVT

XV.

EA tempestate etià alia plurima, turbis tumultibusq; ple-
nissima prouenerunt, quæ totam Iudeæ regionem graui-
ter desolabant. In quibusque nanq; locis, alij lucri cupiditate
concitati, pars inimicitia Iudeorum, ad excitanda bella fere-
bantur. Militauerunt quondam Herodi duo milia hominum,
hinc inde cõgregatorum. Hi ergo in unum collecti, et seorsum à
ceteris

ceteris discedentes, aduersus regiones milites pugna congregiuntur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem sibi praefecerant; qui tam in campis ad pugnam strenue ferebatur, quam in locis asperis arte praeualebat, propter experientiam, quam ex usu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiae prepositi latronum, qui multum quondam praeuoluerat, sed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehensus. Iste igitur Iudas circa Sephorim Galilaeae congregans multitudinem uirorum perditorum atque desperatorum, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorum, quantamcumque ille locus habebat, abripuit: et exinde suos omnes armans, sumit etiam cunctas opes, quae ibidem pro custodia fuerant derelictae. Hinc terribilis uniuersis effectus est. Nam huc atque illuc agebat et ductabat exercitum, libidine rei maioris accensus, et emulatione regnandi, sine ulla uirtute ullaque prudentia: sed ad uim inferendam tantum, et ledendum pronior, et procliuius extabat: sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamque uenturam. Extiterat quoque Simon seruus quidem Herodis regis, uerum decorus uir, magnitudine corporis ac fortitudine praestans, cui magna fuerant credita commissaque negotia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti praesumpsit imponere, et aliquanta multitudinem congregata, rex pronunciatur, insania simulque furia populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans, super omnes qui regnum ante gesserant, aulam regiam in Hierichunte succedit, et omnia quae ibi habebantur abripuit, multa quoque in diuersis locis per uniuersam provinciam, ubi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaque exterminio dabat, ignibus concremando. Ampliora quoque iste gesserat, et amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus militum regionum, qui se

A A Romanis

Romanis addiderant, tota manu totaq; uirtute congregiens, occurrit Simoni: ubi multa ui die longo certatur. Sed plures, qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant congregati, neq; ordinis neque dispositionis bellicæ gnari (siquidem temeritate magis quam disciplina pugnabant) à regijs occubere militibus. Sed et ipsi Simoni, per fugas se et per montis fauces seruare cupienti, Gracchus occurrens, caput abscidit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomine Emachoës, à quibusdam hominibus Simoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur, eò quòd regem proprium non habebat, qui populum uirtute ac moderatione disponderet: et propterea alienigenæ irruerant, per quos seditiose mentes occasionem accipientes, ad bella excitanda successe sunt, intentione sola deuastandi, et rapiendi aliena. Ceterum et Athrongæus, uir neque generis dignitate conspicuus, neq; uirtute decoratus, sed opum tantum confusus abundantia (pastor enim erat iste, et cunctis in omnibus rebus obscurus, uerum magnitudine corporis et robore præuolens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor, uasti etiam ipsi corpore, et magnum de fortitudine gloriâtes, et ex hoc credebant sese regnum omnibus modis obtinere: nam unusquisq; eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebantur officio: et sicubi opus erat, discurrebant, bellicos exercendo confictus. Ille uero diadema suo capiti circumponens, ad consultandum concilium conuocabat, ut quid facto opus esset, decerneret. Videns autem cuncta in sua potestate, cepit insania ferri, maxime quòd rex à populo uocabatur, quod sibi ad regendum quæ uellet, nihil esse impedimento cernebat. Denique tam ipse quam fratres eius magna conspiratione frementes, odio Romanorum

manorum & regionum militum, bellum gerere festinabant. Nam æqualiter aduersus utrosq; infesta mēte ferebantur: aduersus regiones quidem milites, propter iniurias, quas eos sub Herode perpetrasse reputabant: aduersus Romanos autem, quòd eorum in præsentia potestas existeret. Igitur asperitas huius mali tempore currente crescebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem spe lucri exterminabant, alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circumdantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: ceteri uerò timore fugientes, à Graccho qui multitudinem regie militiæ sub se habebat, defensati saluantur, suos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites insequentes, plurimos sauciabant. Superantur tamen postea, & comprehenduntur: alius quidem cum Graccho confligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorem autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouissimus autem eorum super his quæ contingebant mœrore confectus hæsitare cœpit, qualiter saluaretur. Nam se solum remansisse cernens, & omni manu militum spoliatum, fidei patruelis Archelai se committit, ac tradit: sed hæc quidem postea contigerunt. Igitur sic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ secum ad seditiones faciendas conspirare præsumeret, statim rex efficiebatur exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxiij existentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; suorum, ad omnia nequitie opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hierosolyma obsessos liberante, trucidanteq; seditiosos. CAPVT XVI.

AA 2 Interea

INterea Varus, mox ubi quæ gesta sunt Sabino scribente con-
 ignouit, timens illi legioni, quam in Hierosolymis dereli-
 querat, duas reliquas legiones assumens (tres quippe in Sy-
 ria fuerant constitutæ) assumens etiam equitum alas quatuor,
 et auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuersi madauerant, matu-
 rabat presidium illis, qui in Iudæa obsidione tenebantur, as-
 ferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret.
 Dant illi etiam Berytij transeunti subsidium mille quingento-
 rum uirorum. Mandat illi et Aretas quoq; Petrus, qui odio
 circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam
 peditum et equitum manum. Congregato itaq; in Ptolemaide
 omni exercitu, exinde partem filio tradens, unum amicorum
 suorum destinat Galileos expugnatum, qui super Ptolemaidem
 habitabant. Ille autem Galileam ingrediens, magnam ui
 pugnare coepit. Et primum Sephorim capiens, habitatores
 quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus
 tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur,
 sed à ciuitate abstinuit: erat etiam crimine seditionis immu-
 nis: sed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, castra collocat,
 quem uicum Arabes odio Herodis hostili more comburunt.
 Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnum
 atque opulentum, iidem Arabes comprehendentes, incendio
 concremarunt, et quaquauersum exercitus ibat, igne cuncta
 et cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus castellum,
 Varo iubente, gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hierosolymam
 tendit. Illi porro qui ad obsidionem fuerant congregati, faciem
 ipsam non ferentes exercitus, passim cuncti diffusi sunt,
 imperfecta seditionis opera relinquentes: qui uero in Hierosolymis
 fuere Iudæi, Varo grauiter inculpante excusationibus diuersis
 semetipsos purgare nitebantur, quod multitudo illa propter
 festiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam

quaquam ex eorum sententia contigisse, sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsos autem cum Romanis obsessos potius quàm obsidendi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum Varo Iosippus Herodis regis nepos, & Gracchus atque Rufus, omnem exercitum quem sub se habebant, secum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obsidione tenèbantur. Sabinus autem non uolens in faciè Vari uenire, ex alia parte Hierosolymis egrediens, mare uersus abscessit. Interea Varus per omnem regionem partem militiæ mittit questum eos, qui causa seditionis extiterant. Deprehensis autem qui manifestabantur, alios qui causa mali extitere, supplicijs cruciabat: quosdam uerò dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc causam in crucem acti sunt, ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis, atq; cõpositis, maximã partem militiæ ad sedes proprias dimittit, graue eam illis locis existimans: nam in plurimis excesserant, & eius decreta plurima contempserant, lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipse uerò decem milia Iudæorũ in unum locum fuisse congregatos audiens, festinus occurrit, ut eos comprehenderet. Illi autem antequàm comprehensi fuissent, semetipsos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniam cõtribuit, ipsos autem ductores, qui causam secessionis excitauerant, ad Cæsarem mittit. Cæsar autem plerosq; ex eis dimittit: illos autem qui Herodis cognati fuere, supplicijs adegit, quod nullũ iustitiæ geretes respectũ, contra familiares & consanguineos arma tentauerant. Et Varus quidẽ ista disponens, & propter præsidia unam legionẽ, quam etiã primo dimiserat, Hierosolymis relinquens, Antiochiam redire festinat.

Iudæorũ q̃rela cõtra reges & Cæsaris decretũ. C. A. XVII.

Archelao uerò apud Romam commorante, aliorum negotiorum principia pullulabant, quorum hæc erat causa.

Venerat Romam legatio Iudeorum, super octo milia hominum, petentium, ut suis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant missi, quinquaginta fuerunt. cetera uero multitudo Romae ad eos fuerat uocata. Caesare autem concilium faciente cum amicis, ceterisque Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisque fundatum, legati quidem cum uniuersa multitudine indigenarum Iudeorum, causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere consanguinei, ab Archelao per odium separantur, Iudaeis autem aduersus eum consociabantur: non tamen semetipsos publice demonstrabant, graue putantes, & ad confusionem propriam pertinere, si ante Caesarem contra consanguineum & familiarem loqui praesumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens, Vari concitatus hortatu, prima quidem causa, ut fratri adesset. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimvero arbitrabatur, quia illo regno soluto, per partes posset distribui: si quidem plures essent, qui suis legibus uiuere postulabant. Vnde Philippum hortabatur, ut pro se laboraret, quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudeorum legatis copia dicendi, coeperunt pro dissoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa sumere: dicentes, eum nomine tantum fuisse regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse, & multam per eum desolationem rerum factam esse Iudeorum: naturaliter cum etiam ad nouitates inueniendas prouum fuisse proclamabant, & tantos quidem Iudeorum eius crudelitatibus interisse, quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent, infeliciores existere, non solum eis, quibus ostensione uultus asperi, & indignatione mentis terribilis

ribilis apparebat, sed etiam eis quibus substantias suas abrupuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, eum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eorum, qui sub eius regno habitabant: omnem gentem penuriae necessitatiq; contradidisse, cum paucis autem regno delictisq; frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus subsistentibus causis, nisi ut eorum substantias raperet, & quibus uiam foras concessisset, rerum suarum amissione damnaret. Iam uero in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uero lucrorum gratia post functiones à seruis exactoribus, uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quae ad damnum auri uel argenti pertinebāt agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quae pudore sui similiter ab eis qui passi fuerant, tacebantur, sicut ab illis qui gerebant desiderabantur: qui uidelicet facinora sua timebant, ne in publicū proderentur: tantasq; sub Herode iniurias, & contumelias passos fuisse, quantas nec ulla bestia posset ingerere, si facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem saepius calamitates suam gentem passam dicebant, sed nunquam se in tantam infelicitatem, tantamq; cladem prorsus incidisse. Exemplum nanq; iniquitatis & facinoris Herodem uniuersa genti fuisse. Et optabiliter se Archelaum quidem regem denominasse iramabant, quia post Herodem quemlibet malū ferendum & tolerandum utiq; decernebant: qui tamen ipsis iniurijs se quasi mitiorem Herode conabatur ostendere: uerum postea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra distulit, sed statim aperuit suae mentis indicia: & cum nondum erat regni consecutus integram firmitatem, quod in Caesaris arbitrio consisteret, illius regni potestatem uel tribuere uel nega-

re, dedit tamen ingenij sui propositiq; specimen, qualiter posset in futuro illud regnum gerere, ex his quæ in ipsis inijs perpetrare præsumpsit: ut ciues in templo die festo uelut numini eos offerens, auderet occidere: unde iuste uniuersæ genti illum fuisse exosum, propter merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querelas legationem, totam gentem destinasse firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciā mitterentur: & tunc cognosci posse dicebat, utrum ne seditiosi essent, & tumultuū concitatores, an subiecti & deuoti, si probis iudicibus, & rectoribus uterentur. Talia Iudeis dicentibus, Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quoad uixerit, nunquā fuerit accusatus. Non enim uera posse dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde causarentur, illo uiuente prætermittentes, quando possent in quibus læsi fuerant uindicare, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uerò quæ sub Archelao acta essent, ad illorum improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commisisse præsumperint, quiq; cædis fecere principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quòd seditionis libidine tenerentur, & quòd peruicaces essent ad obediendum: uel legibus, uel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente, Cæsar hinc inde quæ dicta sunt audiens, cōuentum dimisit: & post paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uerò Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem, si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret. alteram uerò dimidiam, bifariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo uidelicet

delicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de uniuer-
so regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem
Galilæa tributa reddebat, quæ constabant in talentis ducentis
per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachoni-
tide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zeno-
dori dicebatur, reddebant talenta centum. Cæterum Archelao
Idumæa, & Iudæa, & Samaria. Hæc enim leuigata fuerant
quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod
in seditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant
autem ciuitates, quæ Archelao tributa reddebant, Stratonis
turris, & Sebastia, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero,
& Gadara, & ipse fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à
dispensatione Syriæ, additamento Iudææ regioni coniunxe-
rat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquemque an-
num talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua po-
testate susceperat. Et hæc quidem de filiis Herodis ordinata
sunt. Salomæ uerò super illa quæ frater in testamento relique-
rat (erat autem Iamnia, & Azotus, & Phasclis, & argenti
signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habi-
tandum aulam regiam, quæ fuerat in Ascalone constituta. In-
trabant autem etiam huic redditus ex omnibus suis, talenta per
singulos annos sexaginta. Domus autem eius in regionibus
erat, quæ sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis
quoque consanguinei, quæcunque in testamento declarantur.
Duabus autem filiabus eius uirginibus, præter illa quæ pater
reliquerat. Cæsar etiam utriq; dona largitur uicenas quinas
myriadas argenti signati, easq; cōiunxit Pheroræ filiis. Cum-
etia uerò, quæ illi fuerant dimissa, per filios Herodis distribuit:
erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens uas-
scula, quæ non tam ei magnitudine uel pretio quàm recorda-
tione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium;
interemptū à patre, deprehenso. CAP. XVIII.

HIS igitur à Cæsare dispositis iuuenis quidā, Iudeus quidem genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui eum in cognitionem Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexandro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibi met esse reputabat, quò regnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, et ingenio callidum ad magna negotia perturbanda, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus eum ut perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iusionis ostenderent, et expectatores fallerent, illum eiusque fratrem Aristobulum saluauisse. His igitur figmentis et ipse in superbiam extollitur, et alios quotquot occurrerent, erudiebat. Interea Cretam appulsus, Iudeorum omnibus, qui cum illo colloquia miscuere, persuasit. Vnde ille quoque pecuniarum abundantia cæpit affluere, plurimis hinc inde donantibus. Præter hæc uenit ad Melum, ibique congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ, fide, quæ ex regio sanguine illum descendere iudicabant: et spe quòd posset paterni regni iura suscipere, uicemque præstantibus rependere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obsequium uenientibus, et Dicearchiam appulsus, ibidem quoque qui habitabant Iudeos simulibus fallacijs illudere decipereque non destitit. Occurrebant nanque illi, ueluti regi, et alij quidem plurimi, maxime tamen illi, qui familiaritatem et amicitiam cum Herode possederant. Causa uerò maxima deceptionis erat

erat hominibus, quòd illum casum cum uoluptate à reſerentia
 bus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uul-
 tuiq; ſimilitudine : etenim etiam qui plurimum fuerant cum
 Alexandro conuerſati, nihilominus inducti fuerant ad cre-
 dendum, illum non fuiſſe alterum, ſed Alexandrum Herodis
 filium : ita ut etiam alijs neſcientibus iurare præſumerent.
 Proinde ingredienti Romam, et ſama ſui cuncta replenti, in
 occurſum egreditur Iudæorum plurima multitudo, inſtar mi-
 raculi, ſalutem eius factam diuinitus admirantes, et cum gau-
 dia illum maiore ſuſcipiunt : maxime propter maternum ge-
 nus, quòd erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitatem in-
 traret, per plateas et uicos in ſella portabatur, cuncto regali
 cultu compoſitus ex opibus et quæſtibus, quos per diuerſa lo-
 ca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo,
 uoces plurimæ, clamoresq; cum ſauore reddebantur, et omnia
 fiebant, que ſolent ad gaudia mentes hominum concitare,
 præſertim in tali euentu, ubi præter ſpem ſalutem illius fa-
 ctam eſſe mirabantur. Sed ubi Cæſari nuntium illud allatum
 eſt, non quidem credebat, eò quòd ſciret Herodem non facile
 poſſe in quibuslibet negocijs decipi, præſertim in illis, in qui-
 bus animum intenderet : tamen ſperans potuiſſe contingere,
 Celadum quendam ſuum libertum, qui ſæpius fuerat cum illis
 infantulis collocutus, mittit ut uideret Alexandrum. Ille au-
 tem cum uidiſſet, nulla meliori diſcretionem uſus eſt, quàm uſa
 fuerat multitudo. Verum Cæſar decipi omnino non potuit,
 quoniam erat quidem ille ſimilis Alexandro, ſed non ita, ut eos
 poſſet inducere, qui prudenter inſpicere diſcernereq; ualeret.
 Siquidem iſte falſus Alexander, ex labore et opere ualde cõ-
 ſtabat attritus : in illum autem delicatudo ex delicijs, et fortia-
 tudo de frequenti exercitatione concurrerant : huic autẽ durius
 et craſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia, conſpirantes

iuxta

iuxta discipulum atq; doctorem, & cum fiducia uerba profertentes examinabat: rem etiam de Aristobulo cunctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, & semetipsum obstupescere simulans, rogabat ob quam causam Aristobulus quoq; non uenisset, quò regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respondisset, in Cypro illum insula remansisse, marinis periculis simul fatigatum, & territum, ut si fortè sibi aliquid accidisset, saltem ille saluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talìa enim cum doctor ille respondenda docuerat) Caesar semotum adulescentulum à cæteris abducēs, Tibi, inquit, mercedis gratia salus à me præstabitur, si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis sis, & quis te ad talia confingenda perpulerit: maior quippe est tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille (neq; enim ultra mentiri potuit in periculo constitutus) aperit Cesari omne figmentum, & quali modo, & à quo fuerit commentatum. Tunc Caesar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiserat fecit: uidens enim eum laboribus aptum, in ordine constituit numeroq; nauarum: illum uerò qui talia præsumenda persuasit, morte condemnat. Meliensibus autem condemnatio sufficiens uisa est, at quantoscunq; sumptus uel pecunias in falsum Alexandrum erogassent, irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidè Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt.

Archelai accusatio & relegatio. CAPVT XIX.

Archelaus autem toparchiam suscipiēs, mox ut Iudeam attigit Iozarum Boëthi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quòd cum seditiosis unà conuenerit. Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum surrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegantiā & decore mirabili: medietatem

medietatem quoque aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; constructo, diuertit in campum, qui ab ipso fuerat palmarum arboribus cõsitus. Vicum etiam edificat, cui nomen Archelaidem constituit. Paternam quoq; legem transgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uerò fratris coniugem, ex qua filios quoq; susceperat, sibi met accersijt uxorem. Iudeis autem fas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerauit. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Sæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudeorum, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæsarem accusationem ei instituunt: maxime quia cognouerant eum Cæsaris mandata transgressum. Nam ei præceperat, ut mansuete, clementerq; conuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiusdem Archelaiserum earum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipse dicebatur) aduocat: ceterũ scribendum Archelao, indignum existimat: illum autem destinat, ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauem ascendens, nauigationem celeriter peragit, et in Iudeam uenit: Archelaumq; occipat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cæsaris aperit, atq; ut confestim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæsar uerò, ueniente Archelao, aliquibus accusatoribus astantibus, causam hinc inde cognoscit: sed ubi se parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo: pecunias uerò eius, rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequàm Romam uocatus fuisset Archelaus, somnium suis amicis tale recitauit: Vidisse se nanq; dicebat, spicas decem numero, plenas turgentessq; frumentis, uigoremq; integrum possidentes, quas uidebat à bubus comedi.

Sed hoc

Sed hoc uidens, magnis fluctibus eius animus fatigabatur: à quibus dum sciscitaretur, illi per diuersas contrariasq; opiniones, solutionesq; discinduntur. Tunc Simon, uir Essenus, ueniens, mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut cōmodis prouenturam. Boues nanque labores, et miseriam significare firmabat, eò quòd soleat illud genus animalium laboribus affligi et contemni: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quòd terra bouum laboribus et operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodũ decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram æstatem, et tempus suppleri asseuerabat Archelao, quo de principatu sue potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uerò die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus procurator suus, in Iudæam uenit à Cæsare destinatus, Similiter et Glaphyræ uxori eius, et regis Archelai filie prouenit. Que primo, sicut supra ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uerò quàm idem Alexander à patre fuerat interceptus, Iubæ Maurorum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit, Mariam excludens, quæ sibi fuerat cōiugata. Tantis siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uerò iuncta esset Archelao, tale somniũ ipsa quoq; contuetur. Videbat quasi Alexandrum sibi astantem, et se quidem illi adgaudere, cumq; libenter et alacriter amplexari: illum uerò exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nunc confirmas prouerbum, quo dicitur, Fidem mulieribus non habendam. Non ne mihi iureiurando constricta es, et iugali fœdere uirgo sociata? Postquam filios

filios quoq; suscepimus, amores nostros oblita es, secundarum
 cupidine nuptiarum: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti, quin
 etiam cum tertio sponso concumbere præsumpstisti: & sine
 pudore domum nostram ingrediens, thorum genitalem pollui-
 sti, cum Archelao ius coniugale consocians, ut illum uirum ha-
 beres, quem meum fratrem esse constaret. Verum ego nun-
 quam tui penitus obliuiscar: neq; beneuolentia, qua semper
 circa te detentus sum, carebo. Liberabo sanè te uniuersis op=
 probrijs, meam, sicuti fuisti, formam stabilemq; perficiens. Quæ
 cum illa familiaribus mulieribus retulisset, post paucos dies
 uita defungitur. Hæc ergo haud sanè importuna huic nostro
 operi ratus inserui: primum quidem, quia ea sunt, quæ circa
 ipsos reges contigisse noscuntur: deinde, ut exemplo uera pro=
 bentur dicere illi à quibus immortalitas disputatur animarum:
 ac etiam, ut appareat diuina prouidentia rerum humanarum
 cuncta disponi, ne incredulitate huiusmodi rerum, homines
 ledantur in moribus. Enimvero qui hæc crediderit, nul-
 lo modo prohibebitur per dies singulos ad uirtutis
 augmenta procedere. Archelai uerò regio tri=
 butaria facta, Syriæ dispensationi con=
 iungitur. Interea Cyrenius, uir cõ=
 sularis, à Cesare destinatur,
 censum in Syria disposi=
 turus, & domum
 Archelai red=
 diturus.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber decimus octauus.

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi.

CAPVT I.

YRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione congregabantur, uir per omnium magisteriorum & principatuū officia celebratus, per cunctas administrationes ad consulatus culmen ascendens, & in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cesare destinatus, & approbator uniuscuiusq; sententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemq; Iudæorum omnium gerens. Venit etiā Cyrenius in Iudæam (nam dispensationi Syriæ fuerat adunata) uniuerforum deprecaturus substantias, & Archelai redditurus pecunias. Porro Iudæi licet in ipsis inijs descriptionis nomen dirum haberent, subiiciuntur tamen, ne amplius resisterent, persuadente illis pontifice Iozaro: Boëthi nanque erat iste filius, & illi quidem euieti ratione pontificis deprecari suas permisere substantias, nihil amplius hæsitantes. Sed Iudas Gaulonites, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddochum Phariseum sibi coniungens, recessionem facere festinabat, deprecationemq; & censum nihil aliud esse dicebant, quàm integram seruitutem. Proinde ad defendendam suam libertatem, totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoque illis cooperaturam esse creaturam, si pro bono libertatis honorem suum & gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore, nisi talibus consilijs ad agendum procederent.

rent. His ita dictis, amplius eorum animus concitatur, ut etiam homicidijs nullo modo parcerent; quoniam cum magna uoluptate, quicquid ab illis dicebatur, hauriebant: atque hoc modo in magnum malum seditio illorum et audacia prorumpibat: nihilq; fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, et supra quam dici potest, illa gens continuationibus est repleta bellorum: et clades inter eos et latrocinia, depredationesq; gerebantur, obtentu quidem utilitatis defensionisq; communis, re uera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multae itaq; caedes ciuium sociorumq; perperantur: postremo in inuicem conuertuntur, non secus quam contra hostes insensius agerent bellum. Itaq; quotidie depredationes, captiuitates, caedes ubiq; concurrebant: ita ut etiam templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas, et institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iudas et Saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes, seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere, per insolentiam inconsuetae philosophiae: de qua uolo pauca differere.

De quatuor haeresibus apud Iudaeos. C A P. I I.

Iudaeis igitur philosophiae tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictae, Essenorum, Sadduceorum, et tertia qua philosophabantur, qui dicebantur Pharisei. Et quanquam de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli, tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisei enim quotidianam conversationem exiguam habent, et prorsus abiectam, nihil mollitudini aut delicatitudini penitus indulgentes: sed quaecunq; iudicio rationis oportere comperita sunt, illa sequuntur: praepositis nullo modo reluctantur:

B B maiores

maiores natu competenti honore uenerantur, ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neque liberum arbitrium hominis aufiunt: iudicium dei futurum esse sentiunt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem qui secundum uirtutem uixerint, quàm illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuique habitacula, pro merito uel uirtutis uel iniquitatis attribui, sicut unicuique uiuenti gerebatur studium: & alias quidem animas aeternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi percipere: & ob hæc populis quidem sunt acceptabiles, credibilesque. Quantacunque item ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorum constitutiones, expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum uirtutibus eorum prælatum est testimonium, ut ad eos plurime ciuitates, & maxima multitudo cum studio grandi confluerent, opinione adducti, qua meliores cæteris existimantur. Sadducei autem animas mortales existimant, simulque cum corporibus interire. Nullas uero alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores autem philosophiæ suæ certare, & reniti, gloriosum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, & modus exercitationis. Præmates autem apud eos dignitatibus honoribusque celebrantur. Esseni autem ad deum cuncta redigunt: immortalem animam dicunt: iustitiam autem rem preciosam, pro qua etiam usque ad mortem pugnandum esse prædicant: in templo autem anathemata proponenda prohibent: sacrificia uel hostias cum populo non celebrant, quod se plurimum ab eis putant menditia uel sanctitate differre: & merito se à communi congregatione discernunt, remotim sacrificia facientes: cultu uero morum atque conuersationis optimi: ad colendam terram &

nam & exercendam omni studio intenti. Illud etiam habent dignum, & ualde mirabile, quòd in alijs non inuenias gentibus tam Græcorum quam etiã Barbarorum, quòd omnes illis opes in medio sunt, & ab eis omnia communia possidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac si nihil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerunt. Sunt autem super quatuor milia hominum numero. Vxores non ducunt, neque seruos habere festinant: aliud quippe iniquitatis, aliud seditionis opportunitatẽ existimant. Isti ergo semotim apud semetipsos adiuuunt, mutuas sibi uicissitudines ministrantes: susceptores autem reddituum promouent, curatoresq; constituunt, qui cuncta quæ terra profert, in usus necessarios administrant. Sacerdotes autem optimos uiros eligunt: cibus illis simplex est, habitus insumptuosus & mūdus. Quarta ergo philosophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionẽ. Huius sequaces in uestitu, in habitu, cæterisq; alijs, Phariseis consentiunt: circa libertatẽ uerò immobilem retinent atq; immutabilem sententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omnium. mortis etenim multas & uarias species sustinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum supplicia, uel amicorum amissiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli nanque uiderunt, qualiter sæpius aliqui eorum in supplicijs immutabiles permanserũt. Vnde plurimi quoque illius gentis hoc stultitiæ morbo insanabiliter ægrotarunt: Gessio Floro principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoque superbia ad seditiones excitandis Romanis, recedendiq; ab eis, & ipse præcipitatus est, & alios præcipites dedit. Et philosophiæ quidem genera, hæc atque huiusmodi sunt apud Iudeos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenij, & pollutione templi.

CAP. III.

INterea Cyrenius opibus restitutis Archelai, descriptio neq; perfecta, quæ facta est tricesimo septimo anno, postquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cesare superatus: Iozarum quoque pontificem, seditionem à multitudine passus, sacerdotali deposuit officio, Ananū in pontificatu substituēs. Herodes autem et Philippus tetrarchiam suam eorum unusquisque suscipiens, Herodes Sephorim muro circumdedit, ad instar et similitudinē Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam autem Betharanta. Ciuitas autē ipsa est, quam muro circumsēpiens, Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cesaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ est circa fontem Iordanis fluminis construens, Cæsaream nuncupauit. Tum etiam Bethsaidam proximam stagno Genesaræ ædificat, et dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumq; multitudine replet, aliarumq; necessariarū copia rerum refertam facit, et Iuliam cognominem Cesaris filie uocat. Coponio autem Iudeam illo tempore gubernante, quem supra docuimus cum Cyrenio destinatum, huiusmodi factum in Iudea prouenit. Azymorum dies agebantur, quam festiuitatē Pascha uocamus, in qua mos erat ex media nocte portas templi à sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis, uiri quidā Samaritæ occulte in Hierosolymam uenientes, per templi cunctas porticus, et per totum sanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo coepit in templo custodia maior à sacerdotibus exerceri.

De morte Cesaris, & Parthorū imperatoris, de Artabano Pilatoq;.

CAP. IIIL.

Coponius autem non post multum temporis Roman reuertitur, cui successor regendæ prouinciæ Marcus efficitur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror uita defungitur,

gitur, Iulie Caesaris uxori derelinquens Iamniam, et omnem suam toparchiam: et in campo Phaselidem et Archelaidem constitutam, quae etiam plurimis confite suere palmetis, quorum fructus optimus et ualde precipuus. Sed huic quoque succedit Annius Rufus, sub quo etiam Caesar moritur Romano- rum secundus imperator, septē et quinquaginta annos in im- perio adiuuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reipub. gubernacula rexerat. Viuens itaque annos septuagintaseptem, uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero uxo- ris eius Liiue filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub quo quintus Iudeorum rector Valerius Gratus efficitur, An- nij Rufi successor. Is Ananum remouēs sacerdotio, Ismaēlum filium Iabi pontificem designauit. Sed et hunc non multo post abiciens, Eleazarum Annæ pontificis filium, sacerdotio surrogauit. Post annum uerò etiam hunc arcet officio, et Si- moni cuidam Camithi filio, ministeriū pontificatus attribuit. Sed non amplius et ipse quam unius anni spatio eodem per- functus officio, Iosephum cui Caiaphas nomē fuit, habuit ora- dine successorem. Et Gratus quidem talia gerens, Romam re- uertitur, postquam x i. annos in Iudæa compleuerat. Huic successor Pontius Pilatus effectus est. Herodes autē tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberij perueniēs, ædificat ciuitatem, quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat, moenibus eam firmis fortibusque circumdans, in regione Galilæe iuxta stagnum Genesar, unde aquæ calidæ non longè distabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plu- rimi confluxere, atque etiam ex tota Galilæa non parua multi- tudo concurrit. Ex omni quoque regione, quæ sub illo fuerat constituta, ab eo coacti conueniunt, ut ibidem commanerent. Multi etiā ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur.

Suscepit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, plerosque etiam quos liberos non esse constaret, quibus tamen securitatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus stabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege transcribens, in qua significatur, ut habitatio septem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam Phraates Parthorum imperator infidijs illi à Phraate filio preparatis, secundum hunc modum: Phraates imperator postquam legitimos filios habuit, asciiuit sibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermusa. à Casare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata, & primum quidem ea, sicut dixi, pro concubina utebatur, captus mira pulchritudine mulicris. Procedente uero tempore, filioq; ex ea Phraate suscepto, coniugem eam legitimam designauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaque sistinans, ut Parthorum principatus filio suo contingeret, quòd uidebat aliter fieri non posse, nisi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: persuadet imperatori, ut illos Romam obsides destinaret. Proinde illi (non enim facile fuit Phraati, dispositionibus Thermusæ resistere) Romam à patre mittuntur, & solus in regno Phraates filius enutritur. Sed postquam adoleuit, graue reputans ac molestum, ut principatum patre tribuente susciperet, insidias preparat patri, cooperante sibi etiam matre. Nam sermo quoque ferebatur, quòd ei concubitu misceretur. Itaque pro utroque facinore genti factus est exosus, tam parricidio quàm amore matris infans: & seditionibus excitatis, antè quàm amplior fieret, ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaque in

unum Parthorum fortissimi, cernentesq; sine principe se non ualere consistere, cœperunt inspicere quisnam illis ex genere Arsacidarum fieret imperator : nam aliunde fieri non licebat : unde quoque usque in hodiernum diem pollutum dicunt, & iniuriatum ex semine mulieris Italice illud imperium. Herodem itaque per legatos asciscunt. Sed postquam iste quoque suscepit imperium, cœpit inuidiosus esse multitudini, atque suspectus, propter immensam crudelitatem : erat quippe serus, & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Plerique autem dicebant, quòd eum in sacrificijs inter altaria peremerunt : nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est, quòd dum uenatum pergit, occisus est. Legationem itaque Romam mittunt, unum ex obsidibus ad imperium postulantes : & mittitur illis Vonones, cæteris suis fratribus antelatus : quòd iudicabatur fortunā suam, potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbaræ multitudini celerrima cōuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cœperunt cōtemnere : indignum putantes, ut seruo subijcerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant : neq; enim iure belli datum : sed quòd peius putabant, in pace ad iniuriam suæ gentis & regni alienigenis esse contradictū. His ergo querelis gens uniuersa commota, illum proturbat imperio, confestimq; Artabanum euocant Medorum regem, ab Arsacidarū genere descendem. Persuasus itaque Artabanus, uenit cum omni militia. Cui Vonones occurrit : & multitudine congregata Parthorum, cum eo bello congregitur. Artabanus autem uictus, confugit ad montes Mediæ : & non post multum tempus congregans etiam ipse magnas turmas exercitus, cum Vonone confligit : & uictus Vonones, cum paucis ad Seleuciam fugit

equitatu. Artabanus autem fūsum Parthorum exercitum insequens, magnam stragem operatus est. Tunc Barbaris grandi metu compressis, ad Ctesiphontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante, Vonones in Armeniam uenit : & primò quidem in illa regione cœpit impetrare, deinde uerò ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuuit, ille rectà ad Parthos conuertitur, & bellum Artabano denuntiat, quandoquidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Ceterum Armenij, qui circa Nisatem habitabant, Artabano fuere sociati : à quibus detentus Vonones, Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uerecundia, quoniam eum Romæ nouerat, custodiuit, honorificeq; tractauit. Armeniam autem Artabanus Horoduni suorum filiorū tradidit. Ea tempestate moritur etiam Commagene rex Antiochus, & plebs aduersus nobilitatem scinditur, & mittit utraq; pars legationem Romanam: nobilitas quidem statum Reipub. habitumq; mutare desiderans, ut præsidali dispensatione regeretur: multitudo uerò regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione suscepta, ex decreto Germanicum mittit, cuncta Syriæ negotia correcturum, agente fortuna, quò facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta disponens, à Pisonē ueneno perimitur, sicut iam in alijs indicatum est.

De Iudæorum cæde à Pilato commissâ. CAP. V.

Pilatus autem Iudææ rector, exercitū de Cæsarea secum assumens, tendit ad Hierosolymam, ut leges solueret Iudæorum. Nam secum statuas Cæsaris, quæ in signis militariibus inerant, intromittit. Imagines autē, aut aliquid huiusmodi facere, lex nostra prohibet : & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, sine signis ingrediebantur moenia ciuitatis. Primus autē Pilatus ignorantibus populis introgressus, signa

signa quæ secum apportabat, in ciuitate constituit. Illi uerò mox ut rem cognouere, cōgregati ueniunt Cæsaream, diebus plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferrentur. Pilato uerò abnuente, quòd iniuriam Cæsari facere, si fieret, existimabat, Iudei nullo modo discedūt. Tunc ille occultè in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali sedisset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insidijs, quas preparauerat, aptum esse perspexerat) Iudeiq; iterum supplicarent, signo dato milites processere, Iudeisq; undiq; circumdatis, cœpit Pilatus mortem comminari, nisi quiescissent. At illi mortem se potius electuros, quàm constitutiones legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admirans fortitudinem Iudeorum in conseruandis legibus suis, cōfestim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareaq; perduci. Voluit etiam ex opibus templi aqueductum pergentem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis, qui stadiorum duorum interuallo distabat. Sed Iudei non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa milia hominum congregata, clamabant, ut ab illo opere cessaretur. Pleriq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uerò milites à dorso Iudeos circumuenire præcipiens, iubebat, ut decederent. Illis autem ad contumelias, iniuriasq; conuersis, dato signo militibus, iussit, ut Iudeos inuaderent. Milites porro ampliora quàm iussi erant perpetrantes, multitudinem magnam cede prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerique autem sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

De domino Iesu Christo.

C A P. V I.

FVit autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirum cum nominare fas est. Erat enim mirabilem operum effector: & doctor hominum eorum, qui libenter quæ ue-

B B 5 ra sunt,

ra sunt, audiunt. Et multos quidem Iudeorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis uirorum, cum Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus: secundum quod diuinitus inspirati propheta, uel hæc uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseverat, & genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ deq; Iudeorum turbatione Romæ, & in Iudæa per Pilatum.

CAP. VII.

Eisdem temporibus alia Iudeos seuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum, factum quoddam turpitudine plenum, opprobrioq; contigit, quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudeos euenire transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ, maiorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locuples, & uultus pulchritudine decora: ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino, etiam ipsi genere, opibus, ceteroq; cultu consimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam, nomine Mundus, ex numero equestri, sed in gradu iam emerito constitutus, & dignitate magna sublimis, idoneus etiam ad munera largiendus, sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri maiora dona promiserat, quæ illa contemnente maximo fuerat amore succensus, ut etiam uiginti myriadas drachmarum Atticarum se daturum pro uno concubitu spondidisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infelicitatem morbi sustinens: siquidem neq; cibum ualebat accipere, morti se addixit:

rat:

rat : hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigans, per dies singulos hoc agebat, ut celeri morte rapcretur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum & iniquitatum coagulum. Quæ grauitè frens, quod ille iuuenis se damnalet in mortē (nam clarebat omnino periturus), accedens erexit eum: & cœpit cum eo talia fabulari, quæ animum eius bonæ spei facerent. Promittebat se nanq; acturam apud Paulinam, ut quinq; myriadas accipiens, concederet iuueni, quod uolebat. His itaq; dictis iuuenē de morte reuocans, fumpsit ab eo pecuniæ quantum placuerat : sed non eadē uia Paulinam aggreditur, qua fuerat antè tentata: cernens animū mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uerò quòd admodum esset illa cultura Isidis occupata, tale aliquid machinatur. Accedit ad quosdā ex templo Isidis sacerdotes, quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare persuasit, dans etiam in præsentem duas myriadas & dinadiam: promittens etiam aliud tantum, si quod uellet, habuisset effectum. Tunc causam aperit, amorem iuuenis indicat: orat, ut & mulierem quibus posset modis, induceret. Illi autem pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret, protinus impleturos: præsertim autem ipse maximus sacerdotum, ut Paulinam cōueniret, ac suis uerbis impelleret, pollicetur. Finxit itaq; se ex Aegypto uenisse, ab Anubi destinatum, quòd is grandi circa Paulinam amore teneretur: cumq; deum sibi iussisse, ut Romā ueniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libèter illa & exoptabiliter suscipit, atq; ad amicas gloriādo denūtiat, quòd ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat & marito, quòd ab ea thorum & cœnam Anubis concupiscat. Ille autem gratè concessit, pudicitiam coniugis non ignorās. Illa igitur pergit ad templū: & cum cœnasset, tempusq; quiescendi

scendi uenisset, uniuerse ianue à sacerdote clauduntur, cuncta quoq; lumina subtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui postquam silentium factum est, ad mulierem deuenit. Illa autem existimans deum esse, reuerenter accipit: atq; ita cum ea Mundus pernoctans, circa uiciniam lucis abscescit. Illa autem mane factio consurgens, atq; ad suum uirum ueniens, aduentum ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas, magnam sibi ex hoc glorificationem reputans prouenisse: et quia uerba quoq; ad illam fecisset Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebant, naturam inspicientes rei, alij autem credebant: quidam uerò miraculum ducebant, pudicitiam attendentes, dignitatem referentes. Tertia uerò die postquam factum est, occurrens ei Mundus: O Paulina, inquit, saluasti mihi uiginti myriadas, quas potuisses familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autem nec meis postulationibus defuisti, et damnificatione liberaisti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta est: nec mei nominis interest uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negotium obfuit, quòd Anubis uocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscescit. Illa uerò in mentem suam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: et scisis protinus uestimentis, ad uirum accurrit, fictionemq; aperuit tam magni facinoris, deprecata, ne suam iniuriam negligeret. At ille imperatori cuncta denuntiat. Tunc Tiberius diligenter causam examinans, uniuersum sacerdotum scelus inuenit: et ipsos quidem cum Ida, quæ causa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipsum funditus euertit, statuamq; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore pœna non iudicans, quòd amoris uehementia deliquisset. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenerent, tali fine conclusa sunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem,

quæ

quæ Iudeis Romæ eodem tempore contigerunt, sicut etiam antè præstrinxi. Erat quidam uir genere Iudeus, de sua patria profugus: accusabatur autem de legalium transgressione præceptorum, unde apud suos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se Mosi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi consocians, seducunt Fuluiam quandam, unâ de cœtu nobilium, ut legi Iudaicæ animû suum dederet. Cui persuadent, ut ostri & auri plurimum in Hierosolymam mitteret, templi ornamenti profuturum. Quod illi sumentes, proprijs usibus absumpsere, propter quod etiam argumentis, & fallacijs antea cuncta peregerant. Tunc Tiberius (nam ei totum negotium Saturninus insinuat, uir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudeos excedere. Consules autè quatuor milia ex Iudeis militantes mittunt in Sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes, propter legis paternæ custodiâ, affecere tormentis: atque hoc modo propter nequitiam quatuor hominum, uniuersa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq; Samaræorum gens turbarum fuit expers, uel à tumultibus aliena. Hos enim peruertit uir quidam, mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomîne, qui omnem plebem suasionibus artificiosis induxerat, ut in montem Garizin omnes accurrerent, quod eum sanctum, ac uenerabilem haberent. Pollicebatur enim se ascendentibus ostensurum uniuersa uasa, quæ ibidem à Mose fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur, & confidunt in quodam uico, cuius nomen Tirathua: atque hinc inde plurimos cõgregabant, ut cum maxima multitudine montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu Pilatus occupat, omnem equitatum præcedere iubens, & peditum uelocissimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna committitur, & alios obtruncant, plerosq; in fugam uertunt, maximâ par-

tem capiunt : quorum seditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimum ualuerant, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorum gente turbata, cuncti priores ad Vitellium ueniunt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatum accusant, quòd iniuste tantos occiderit. Non enim à Romanis discedendo, sed iniuriam Pilati declinando, in Tiraethua congregatos esse profitebantur. Tunc Vitellius Marcellum, unum ex suis amicis, qui curaret in Iudæa, constituit: Pilatum autem Romam pergere, ut de his quibus à Iudæis accusabatur, se in iudicio Cæsaris expurgaret. Tunc Pilatus, postquam in Iudæa decimum compleuit annum, pergit Romam, Vitellij iussione compulsus: non enim posse eius dispositionibus reluctari. Sed antè quàm Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abscessit.

Vitellij gesta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum.

C A P. VIII.

Vitellius autem ueniens in Iudæam, ascendit Hierosolymam: & erat forte tunc festiuitas à maioribus instituta, quæ Pascha uocatur. Vitellius itaq; magnificus, ac munificus extitit in populos: nam & uenalium rerum precia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: sed etiam stolam pontificis, uniuersumq; eius cultum atq; ornatum, in templo haberi permisit, & sub pontificum potestate seruari, secundum institutionem moris antiqui. Nam antè quàm Vitellius uenisset, in Antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur, talis extiterat causa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine, unus ex multis (nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum construxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam custos eius existerat, eò quòd eam soli licebat induere, quando intrabat

intrabat templum. Caterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius multo tempore conseruabant. Sed postquam Herodes accessit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans, opulentiùs construit: & Antonia ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: sed etiam stolam sicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit custodiri, existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum comoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, postquam Herodi successit in regnum. Et deinde Archelao excluso, à Romanis seruabatur stola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cetera templi ornamenta & candelabrum quoq; seruabatur, quòd tantum per dies festos ad usum pontificum tradebatur. Transacta uerò festiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; festiuitates singulis quibusq; annis, & per iciunia dabatur, atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolam illam pontificum potestati contribuit: neq; permisit, ut quãdo usui opus esset, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudeis indulgens, pontificem Iosephum cognomèto Caiapham, sacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale ministerium subrogauit. Quæ cum egisset, iter confectum, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quòd inimicus extaret, & Armeniam inuasisset, ne forte amplius eius concepta progredieretur audacia: monetq;, ut non aliter eius amicitie crederetur, nisi suos filios obsides præbuisset. Hæc itaq; ad Vitellium scribente Tiberio, ille magnis muneribus persuadet Iberorum, & Albanorum regi, ut cum Ar-

tabano

tabano sine ulla dilatione pugnarent. At illi à pugna quidem abstinent, uerum Scythas, cōcesso eis transitu, aperientes Casspias pylos, in Artabani regiones immittunt, atq; ita deuastatur Armenia, omnisq; terra Parthorum hostibus impletur et cladibus. Nam primi eorum passim ubiq; perimuntur, turbis et luctu cuncta complētur. Filius etiam ipsius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numerofo. Nam multæ myriades ibi defecere Parthorum: ipsumq; Arthabanum, per munera Vitellius corruptis amicis eius et consanguineis, penè perdididerat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus, seq; circumuentum irremediabiliter agnouisset (nam erant et plures et primi, à quibus insidiæ parabantur) cum paucis fidelibus ad superiores satrapias abscessit, atq; ita se insidiantium dolis eripuit. Postea uerò magnam manum Dacorum, suorumq; congregans, et superans, suum tutatus est principatum. Hæc igitur Tiberius audiens, iussit postea cum Artabano amicitiam fieri: quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus, et Vitellius, atq; ibidem paucis de fœdere colloquuntur, in medio sibi ponte fluminis occurrentes, paucos secum uterq; qui sibi munimēto forent, adducēs. Ibi postquàm de pace locuti sunt, Herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat, tabernaculum ex uelamentis pretiosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidem Tyberio Darium filium suum, cum quo etiā munera magna, multaq; trāsmittit. In quibus etiam hominem magnitudine septem cubitorum, genere Iudæum, nomine Lazarum, misit: qui propter corporis uastitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiam, Artabanus autem in Babyloniam reuertitur. Herodes autem uolens semetipsum Cesari tali nuntio commendare, literas per huiusmodi destinat portitores, in quibus intimat pacē factam, obsidemq; susceptum

susceptum: postremo cuncta denunciat, quæ ad negotium pertinebant, nihil penitus prætermittens. Postea uerò cum à Vitellio de his rebus destinarentur epistolæ, rescribitur à Cæsare, quòd cuncta iam antè cognoucrit, Herode de omnibus edocente. Ex hoc Vitellius supra quàm quisquam ratus erat, indignatione turbatur: non tamè suum animum aperit, sed iram mente seruabat, donec reuerteretur, Caio sumente regimen principatus.

De bello inter Herodem, & Aretam propter Herodiam.

C A P. I X.

Tunc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uicesimo quidem secundo anno imperante Tiberio: ipse autem per uigintiduos annos rectus aduixit, sub suo iure possidens Trachonitidis, & Gaulanitidis regionem. Ad hæc etiam Bathaneorum uniuersam gentem suo regimine gubernabat. Is moderatum & mansuetum se cunctis quibus imperabat, exhibuit, nullas oppressiones aliquibus importans: nam eius ad subiectos conuersatio talis erat. Procedebat in itinere cum paucis electis, sibiq; gratissimis: in causis iusta iudicia proferebat: occurrentibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac si forte oppressionem senserat alicuius, statim in solio confidens causam audiebat, iuste parti adiutor, iniuste autem punitor existens. Hic ergo moritur in Iuliada: unde magnis exequiis in monumentum defertur, quod ab ipso antè fuerat constitutum. Iustaq; sunt illi magnificè celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæsar assumens, siquidem nullum reliquerat filium, dispensationi Syriae, regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia seruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petream, & Herodem regem simultas magna contigit, propter huiusmodi causam: Herodes Tetrarches

C C

uxorem

uxorem habuit, Aretæ filiam, cum qua non paruum tempus
aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, transiens in domo He-
rodis exceptus est. Frater eius erat etiam ipse, sed non ex una
matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis sacerdotis
fuerat procreatus. Cumq; ibi esset, Herodiadis amore captus
est, uxoris alterius Herodis: filia enim erat ista Aristobuli, so-
ror autem Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nu-
ptijs ineundis miscere sermonem. Illa uerò suscipiente, pacta
firmantur: ut cum Roma reuersus fuisset, illa connubij iura su-
sciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretæ regis exclude-
ret. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis adue-
nitur. Sed cum reuersus fuisset, peragens Romæ propter que
fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoscens, que in-
ter cum fuerant Herodiademq; composita: antè quàm eam ille
cuncta cognouisse sentiret, rogat uirum ut in Machæruntag-
nū sitū in confinis subditū limes erat Aretæ, Herodisq; regionis) ab eo mitteretur, ni-
hil suæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens,
mittit uxorem, nihil eam sensisse penitus arbitratus. Illa uerò
(premiserat enim ante multum tempus ad patrem, ut ei apud
Machærunta omnia pararetur, que itineris usus exposceret)
Machærunta omnia pararetur, que itineris usus exposceret)
refracto ejus suscepta, à ductoribus Aretæ suscipitur: confestimq; intrat Arabiam,
laurentibus Arabibus atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rursus ad alteros
transmissa, cum summa celeritate patri perducitur, cui cuncta
Herodis aperit uoluntatem. Ille uerò exhinc inimicitiarum
sumpsit initium, atq; ab utroq; exercitu cōgregato, in regionē
Gamalitæ bello configitur: non quidem ipsis presentibus,
sed legatis sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta,
et exercitu Herodis afflicto, proditione perfugarum, qui de
Philippi tetrarchia ad Herodem quasi auxiliandi causa con-
uenerant, hac Herodes scribit ad Tiberium. Ille autem indi-
gnatus, quòd Aretas talia perpetraverit, scribit Vitellio, ut ei
bellum

trū sitū in confinis subditū

tri suo tunc obnoxiam

refracto ejus suscepta, à ductoribus

laurentibus Arabibus atq; ibi ab illis ductoribus

indentionē de finibus agnoscere

sed legatis sed ductoribus

bellum incunctanter inferret, & aut uiuum cum uinctum adduceret, aut certè mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, rectori Syriæ demandabat.

De Ioanne Baptista.

C A P. X.

Quibusdam autem Iudeorum uidebatur ideo perisse Herodis exercitum, quòd in eum satis iuste indignatio diuina commota sit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptista. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum: qui præcipiebat Iudeis, uirtuti operam dare, iustitiam colere, in deum seruare pietatem, & per baptismum in unum coire. Tum deum enim baptismum acceptabile fore, si non solum ad ablenda peccata sumatur, uerumetiam ad castimoniam corporis, atque ad animæ iustitiam, purificationemq; seruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut signaculū & custodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur, atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret, ueritus Herodes, ne fortè doctrinæ eius persuasionem populi à suo regno discederent (uidebat enim, quòd præceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire) melius credidit prius, quàm noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm postmodum turbatis rebus, seram poenitudinem gerere. Ex sola hac suspitione Herodis, uinctus in castellum Macharunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudeis autem, sicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importasse, quo Herodes sumpsisset digna supplicia.

De morte Tiberij, & Herodis progenie uniuerfa.

C A P U T X I.

Vitellius uerò cœpit omnia præparare, ut bellum cum Areta perageret. Sumens igitur duas legiones, & pediatum, & equitum uniuersam manum, cunctosq; auxilios ex

C C 2 regibus

regibus qui sub Romanis erant, simul adducens, pergebat per Iudeam transitum facere. Sed ueniētes in occursum eius pri-
 mates Iudeorum, postulabant, ne per eorum regionem iter
 ageret, ne compellerentur cōtra legem suam imagines & si-
 gna suscipere. Quibus auditis ille persuasus, mutata sententia,
 quam antē consulto prouiderat, per campum magnū ire prae-
 cepit exercitum: ipse autem cum Herode retrarcha & amicis
 ascendit in Hierosolymā, deo hostias immolaturus. Nam dies
 festus Iudeorum propinquus instabat. Ad quam festiuitatem
 occurrens, fauorabiliter, ac decenter ab omni multitudine Iu-
 deorum exceptus est: ibiq; peragens dies tres, Ionathan pon-
 tificali remouit officio, quod Theophilo eius fratri contradi-
 dit. Quarto autem die allatae sunt illi literae, in quibus signi-
 ficabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinem congre-
 gans, ad deuotionem Caij iurare compelleret, milites quoque
 & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quod bellū iam
 gerere non ualeret, nesciens Caij propositum, in quem pote-
 stas rerum translata constaret. Dicebatur etiam, quod hoc A-
 retas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum Vitel-
 lius nuntium belli misisset, fertur Vitellij militibus respondi-
 se, impossibile prorsus, ut ad Petreos Romanus exercitus ad-
 ueniret: antea enim unum ex principibus moriturum, uel eum
 qui bellum imperauisset, uel illum qui imperantis proposito
 ministraret, uel illum aduersus quem praelium pararetur. Vi-
 tellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uerō Ari-
 stobuli filius, anno antē quā Tiberius moreretur, Romam
 uenit: uolens apud imperatorem agere, ut sibi aliquam tribue-
 ret potestatem. Volo igitur plenius explicare de uniuerso He-
 rodis genere, qualiter fuerit propagatum: simul enim & ser-
 mo ad hanc historiam pertinens, amplius enitescet: & nihil
 prodesse, uel exercitū, aut uim corporis, uel alia, quae uiden-
 tur

tur mortalibus appetenda, sine pietate qua colitur deus. Si quidem intra centum annorum spatium, præter paucos (nam admodum plures erant) cuncta Herodis origo consumpta est. Super hæc etiam ad humilitatem et modestiam humanum genus adducitur, cum illius familie calamitates audierit. Postremo etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore miraculo, qualiter ex priuato et abiecto, ad tantam magnitudinem potestatis ascenderit, quod nullus de illo homine, aut sperare posset, aut credere. Dixi quidem et antea de his, tamen nunc quoque diligentius explanabo. Herodi maiori fuisse ex Mariamne Hyrcani filie due: ex quibus una, id est, Salome, nupta fuerat Phaselo nepoti suo, filio Phaseli fratris Herodis: hanc enim pater ipse tradiderat: altera uero, id est, Cypris, Antipatro, et ipsa nepoti quidem Herodis, filio autem sororis eius Salomes. Et Phaselo quidem ex Salome procreantur liberi quinque: Antipater, Herodes, et Alexander: filie autem, Alexandra, et Cypris: quam in coniugium acceperat Agrippa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cyprrianus ex nobilibus habebat uxorem: sed nullos suscipiens filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidam pueri procreantur duo, filia autem tres: Beronice, Mariamne, Drusilla: Agrippa autem, et Drusus pueri uocabantur: quorum Drusus, ante quam ad adulescentiam ueniret, emoritur: Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem, et Aristobulus, et Beronice, etiam hi quoque filij fuerunt filij Herodis maioris: Beronice autem Custobari, fuit Salomes filia, sororis Herodis. Hos Aristobulus infantulos dereliquerat, occisus à patre cum Alexandro fratre, sicut ante iam diximus. Sed hi postquam adoleuerunt, ducunt: Herodes quidem iste Agrippæ frater, Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filie, et Iosippi, qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filium Aristobulum.

stobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotopalam, Sigerammi filiam, Emesorum regis: ex quibus nascitur puella, cuius audiendi sensus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et isti quidem masculorum filij fuere. Herodias quoque erat his soror progenita, quæ Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme susceperat, Simonis pontificis filia. Ex istis etiã Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam transgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri sui, ex uno patre progeniti, uiuum deserens uirum. Hic autem cui coniuncta est, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uerò eius Salome, Philippo filio Herodis nupta est, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed isto sine filiis moriente, Aristobulus eam in coniugem suscepit, filius Herodis, fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoque nascuntur tres: Herodes, Agrippa, Aristobulus. Et Salomes quidem tali modo prosapia propagatur. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris, quam Alexas Selcias sumit uxorem. Alexæ uerò, huiusque mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem, et Alexander, quos fratres diximus Antipatri, sine filiis moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander, et Tigranes filij generantur, ex Archelai Capadocum regis filia: et Tigranes quidem cum regnaret in Armenia, accusatus in Roma, sine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iste Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Lefidi Ciliciæ ciuitatis à Vespasiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confestim ut pullulauit, culturam gentis suæ dereliquit, ad ritus transiens, moresque gentilium: cetera uerò filie Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memorauimus prosapia, permansit usque ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippæ

Agrippæ fortunæ in Iudæa, & cū Cæsare. CAP. XII.

His itaq; de Herodis genere declaratis, nunc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem, potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus quam rex Herodes de uita discederet, Agrippa apud Romanam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druso Tiberij filio conquisierat, & cum Antonia Drusi maioris coniuges eò quòd hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agrippa uerò magnanimus & natura largus existens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostendere, uertutus, ne illā in aliquo contristaret. Mortua uerò matre, & proprii factus arbitrij, cœpit opes suas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus in diuersos expendere, plurima uerò libertis Cæsaris dare, quòd ipse per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens, breui ad magnam penuriam, egestatemq; peruenit. Accessit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filium mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij sui, omnesq; familiares ante faciem suam accedere: ne illis uisis, recordatione filij facta, dolor ei, luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in Iudeam Agrippa nauigando perrexit, uidentem se apud Romā miserabiliter uiuere, eò quòd omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset, unde posset aliquos questus habere: nam multas etiā ibi pecunias sub scœnore acceperat: à quibus cum urgeretur, unde debitum consolueret, non habebat. Defectu igitur consilij, & confusione, quòd se taliter uideret, discessit in quandam turrinam, quæ in Malathoës fuerat constituta: addicens semetipsum, ut hac luce defungeretur.

retur. Quæ cum uxor eius Cypris ita esse sentiret, coepit omnibus modis laborare, ut eum à morte prohiberet. Inuenit ergo consilium, ut ad suam sororem Herodiadem scriberet, quam Herodes tetrarcha uxorem acceperat, intimans ei, in quibus Agrippa esset constitutus, uel qualiter se uellet morte dammare, oportere illam propter consanguinitatem auxilium ferre. Illi uerò euocantes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem construunt, & aliquantum æris per singulos dies, quòd ad uictum eis subministraretur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perseverat, licet etiam ipsa quæ daret, sufficientia non essent. Nam cum aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abscesit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum consularem, cum quo Romæ amicitiam non paruum induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ dispensabat. Cumq; susceptus esset à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ, sed simulate diuersum: haud sanè per hoc in aliquo præpediebantur, quò minus amicitiam consulis, honoremq; mererentur. Sed non tamen Aristobulus aduersando cessauit, donec eum Flacco quoq; reddidisset inuisum, huiusmodi causam offensionis inueniens: Damasceni cum Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoscentes Agrippam, quòd apud eum plurimum posset, rogabant, ut partis eorum fautor existeret, argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiosè gerebat, quod Damascenis suffragaretur auxilium. Aristobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promissio) causam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret examinatione manifestior, à sua gratia repellit Agrippam. Ille autè extrema penuria circūseptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi
necessi

*necessitate rei familiaris astrictus, consilium capit in Italiam
 nauigandi. Sed cum cum sumptuum prohiberet inopia, Mar-
 syam libertum suum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor
 existeret, ab aliquibus pecunias mutuando. Et Marsyas pri-
 mum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, sed iure
 testamēti eius factum ditionis Antonia, postulat ut ei aliquas
 pecunias daret, scriptura & fide mediante. Ille uero quere-
 batur de Agrippa pro cuiusdam fraude pecunie: & compella-
 lit Marsyam, cautionem dare trium milium Atticarum, facer-
 eq; ut duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro con-
 cessit, quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia,
 Agrippa Anthedonem uenit, & reperiens nauim, iter propo-
 situm peragebat. Hoc agnoscens Herennius Capito, Iamnia
 curator, milites mittit, ut ab eo argēti triginta myriadas exi-
 gerent, quæ Romæ thesauris Caesaris debebantur. Qui ueni-
 entēs, Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero factu-
 rum se quod iubebatur asimulans, nocte Alexandriam pro-
 fugit, ubi Alexandrum deprecatur Alabarchum, ut ei uiginti
 myriades mutuans largiretur. At ille ipsi quidem daturum se
 non promisit. Cypridi autem similia postulanti non abnuit,
 obstupescens studium dilectionis eius erga proprium uirum,
 & quod eam uidebat honestatis cuncto genere decoratam.
 Alexander igitur quinque illis talenta in Alexandria mutua-
 tur, promittens ut cum in Dicearchiam ueniret, ibi reliquum
 daret: timens Agrippam, quod esset in expensis profusior. Et
 Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens,
 ipsa cum filiis in Iudeam reuertitur. Agrippa uero Pu-
 teolos appulsus, epistolam ad Tiberium Cesarem scribit, qui
 tunc Capreis agebat, præsentiam suam significans, ut dignus
 fieret uultui Caesaris apparere, quò continentiam ab eo me-
 reretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tibe-*

rius autem nihil dilatione producens, clementer illi et humane rescripsit : inter alia gaudere se quoque significans, illum ad se sospitem repedare. Cumq; ille Capreas aduenisset, nihil minus ei Caesar alacritatis exhibuit, quam per literas ostendebat. Nam cum et amplexatus est, et magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis literis ab Herennio Capitone, in quibus significabatur, quod Agrippa triginta myriadas debens, soluendo non esset, et ob id tempore quo se sponderat redditurum, profugit, exactores euitans, animus Caesaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam, indignatione commotus, ingressum ad se interdixit, donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquam ex Caesaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem et Claudij, qui postea Caesar effectus est, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uero Beronices matris Agrippae recordatione (nam se hae mulieres admodum diligebant, siquidem pariter Claudio lac praeberant, pariterq; illum enutrierant) argentum quod postulabat impartitur. Quod cum pro debito reddidisset, nullo modo post haec ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Caesar eum suo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus processionibus adhereret. Agrippa uero, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset exceptus, coepit omni ope niti, ut Caium eius filium in omnibus accuraret, qui favore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere Samaræus, libertus Caesaris, ab eo mutuatur myriadas centum, ex quibus Antoniae restituit quod debebat: ex reliquo autem Caium amplius accurabat, unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem.

De moribus & morte Tiberij, deq; captiuitate Agrippae, & exaltatione eius in regnum. CAP. XIII.

In dies

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedēte, quodam die sermo fit de Tiberio : quumq; Agrippa ex affectu uota perfunderet, ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat: inter auditores horum uerborum fortē fuit quidam Eutychus, Agrippa libertus et auriga: et tunc quidem silentio quod audiuerat tradidit, postea uerò cum eum Agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus, et re uera aliqua uestimenta subtraxerat, fugiens comprehenditur. Cumq; ad Pisonē duceretur, qui tunc custos fuerat ciuitatis, causam fugae requisitus, uerba quaedam secreta Caesari se nūciare dicit, eius munimini salutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tiberius autem more suo utens, habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim sollicitudinē pro semetipso gerebat, super quemlibet aut imperatorem cogitans, aut tyrannum. Nam neq; legationes faciliē suscipiebat : neq; ducū suorum, uel curatorum, uel aliorum in ceteris constitutorū officijs remotiones, prouectionesq; celebrabat: nisi fortē cū quisquam in aliqua deprehenderetur offensa. Alioqui nulli ab eo dabatur nisi morte successor: nam uinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent, respondisse fertur: legationes quidem ideo nec faciliē suscipere, nec citò dimittere: ne ceteri uidētes alios facilius absolutos, ex hoc plures ad se uenire incitarentur, et sibi frequentia legatorū molestiam inquietudinis apportaret, praesertim cum necesse esset etiā eis dona largiri. Magistratus autē semel datos ideo se iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere cōcessi, quòd intelligeret consuli per hoc et praestari ex magna parte subiectis. In natura nanque omnem administrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirēdas faceret homines studiose festinare. Cū igitur nō se aliquis

aliquis perennē in officio permanere perspexerit, manifestum quod omne gerat studiū, ut antē quā arceatur officio, quā plurimum possit acquirat. Vnde quoque ad furtā et rapinas plurimi concitantur. Si uerō perscueraturos se in administrationibus certo cognoscant, licentia plurima conquirendi pigriores et quietiores sunt, ad furtā uel fraudes aliquas faciendas. Cum autē celeres successiones dantur hominibus, nequaquam subiecti sufficiunt ducibus depradantibus, quibus largitas temporis non est attributa: qui repleti si essent, studiū omne lucrandi deponerent. Exemplum etiam eis proferebat, quendam uulneratum, ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ: quem quidam transeantium cum uidisset, miseratus est eius calamitatem: ratusq; quod imbecillitate nimia muscas illas à se non posset abijcere, opusq; haberet alterius beneficio, interrogauit eum causam, cur sibi ipse non auxiliaretur, molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondens: Amplius, inquit, lesionis importas, si has presentes sugaueris. Istæ quidem iam repletæ sanguine, non eo modo molestæ sunt, quin etiam aliquantulum remissius insistent: si uerō his amotis aliæ famelicæ congregentur, ita illud uulnus inuadunt, ut etiam si intereant, non ualeant effugari. Propterea igitur et seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicium fatigatis consulere, per hoc quod non crebrò in administrationibus alios subrogaret: qui more muscarum, cum naturaliter ad lucra ferantur, tum etiam femotionis timore, amplius incitantur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni, quod huius esset naturæ Tiberius, ipsum eius opus inspectum: quandoquidem duobus et uiginti annis in imperio actis, duos tantum dispensatores in Iudeam misit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atq; Pilatum, qui ei successerat: nec in sola Iudea fortè talis extitit, sed etiam in ceteris

ceteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea se dicebat, quia si condemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorum immimentium illis adesset : cum uerò in custodia tenerentur, maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has igitur et huiusmodi causas, etiam Eutychus auditus non fuerat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uerò procurrente, Tiberius ex Capreis Tusculanum uenit, distantem à Roma interuallo stadiorum centum. Agrippa uerò rogabat Antoniam, ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tiberium habebatur Antonia, et cognationis et dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor extiterat, tum etiam uirtute pudicitiae. Aetate namque uiridi uiuata, permansit, spernens secundi uiri coniugium, cum etiam ab Augusto cuicunque nubere iuberetur, omnemque suam uitam liberam detractionibus gessit. Tiberio quoque beneficium grande praestiterat, cum fuissent à Seiano insidiae preparatae, amico uiri sui, et potentia tunc magnam habente, eo quod multarum tunc militiarum ductor existeret, et quod in consilium eius per plures ex nobilitate concurrerent, libertorumque se ad eum magna manus addiderit : sed militia omnis fuerat antè corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insidijs, et penè Seianus totum opus impleuisset, nisi Antonia Seiani malignitate prudentior, suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quae de Tiberio tractarentur, scribit ad eum omnia diligenter : et per Pallantem quendam seruorum suorum fidelissimum, literas in Capreas destinat ad Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianum cum consocijs uniuerfis interemit. Antoniam autem, licet etiam antè uenerabilem haberet, uenerabiliorem tamen ex eo habuit, eique in omnibus obediēbat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut examini

mini daret Eutychem: Siquidem, inquit, mendaciū est aduersus Agrippam quod dicitur, meritum habebit Eutychns dignumq; sibi suppliciū: si uerò in examine quæ dicit uera claruerint, in illum qui causam examinari cōpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationē causæ fieri. Antonia uerò (non enim ualebat Agrippam cōtemnere, quòd erat uehemens in petendo) tēpus opportunū inueniens, procedente etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dij, quia nō ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestū. Hæc dicens, iubet Macronē, qui Seiano successerat, ut adduceret Eutychem. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tiberius percontari, quidnam dicēdum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem antè pedes eorum asidebam. Et cum multi sermones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mundi tu suscipias principatū: nihil enim Tiberius filius eius impedit, quòd à te faciliè ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tūc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputans, simul etiā quòd iram ueterem reseruaret Agrippæ, cō quòd eum iusserat Tiberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis cōuentis & curare, quam iussione Agrippa contempserat, totumq; se Caio dediderat: Hunc, inquit, Macro uinciri facito. Sed Macro nō satis intelligēs, de quo illud uerius imperaret: nam ne sperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: interrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnosceret. Cum quo

quo Cæsar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam, cumq; manu cōprehendēs, dixit ei: O Macro, hunc iussi uinciri. Illo etiam tum requirente, quemnam præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa subito perturbatus, ad deprecationes cōuertitur, cōmemorationē eius filij faciens, cum quo fuisset unā nutritus, & Tiberij, cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamē proficiebat aliquid, sed ducebatur ostro uestitus in uincula: & erat ardor magnus: nam astatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerāt usi, cœpit siti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus, præter decus atq; dignitatē cœpit cuncta respicere, unde posset sitis inuenire remediū: & conspiciēs quendam ex famulis Caij, Thaumastum nomine, aquam in uase portantem, petiuit bibere. Illo autem porrigente, suscepit atq; auide bibit: Et spero, inquit, o puer, quod in bono tibi hæc effecta fuerit administratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri, qui mihi etiā uincto ministerium præbuiisti: sicut etiā antè nunquàm neglexisti, cum fuisset in dignitate constitutus. Neq; hæc dicens, mentitus est, sed uicissitudinem ei meritam reddidit. Nam postmodum rex effectus, Thaumasto libertatē à Caio promeruit, curatoremq; cum fecit suæ substantiæ: sed etiam moriens, filio suo Agrippæ & Beronice filiæ in eodem ministraturū officio dereliquit: atq; in hoc honore senio grandæuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa uerò tunc uinctus stabat ante palatium, in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis, qui simul fuerant uincti. & quadam alite cōfidente super arbore, in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonem Romani uocant: quidā ex uinctis Germanus natione cōtemplatus, interrogauit milites, quisnā esset ille qui ostro uestiretur. & agnosces quod Agrippa uocaretur, genere autem esset

esset Iudeus, ex his qui in illa gente primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quod uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei cōcederetur, accessit: et per interpretem, O iuuenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denuncia- bo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo, deos tibi tam mee patriæ quàm huius loci testes inuoco, ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouene- runt, quod neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium asserre desiderans dicam, quæ dixero. Siquidē tales prænu- nciationes, quæ nō ualent ipsis operibus approbari, magis faciunt mœroris augmentum, quàm si nihil uerborum aduertat illorum: ideoq; iustum putavi hoc deorū præsagio nunciare. Impossibile nanq; est, non te confestim de his uinculis libera- ri, et ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis et pote- statis ascendere: ita ut inuidiā ab uniueris habeas, qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te re- periet constitutum: diuitiasq; plurimas, omniaq; quæ prima mortales ducunt, tuis filiis qui tibi nati fuerint dereliques. Memineris autē, cum iterū hanc alitem uideris, intra quin- que dies finem uitæ tibi uenturū. Et hæc quidem tibi cuncta com- plentur, nisi uano hæc à numine disponūtur, cui placuit præ- nunciandi causa illam alitem destinare. Ego autē iniustū pu- tauī, si talia cognoscēs, te quoq; cognoscere defraudarē. Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, et omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicēs, tantū risum excitauit Agrippæ, quan- tum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauitè ferens Agrippæ calamitatem, intercedere quidē pro eo apud Tiberium,

Tiberium, suspectum esse cernebat: ad hæc etiam infructuosum fore. Sanè inuēti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui cum sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præfesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur, talis inuentus est. Lauacra quotidiana concedebantur, sed etiam copia libertis et amicis ad eum intrandi tribuitur: aliæq; omnia permittuntur, quibus solícite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylus, et ex libertis Marsyas, et Stoccheus, cibos afferentes quos libenter edebat, aliamq; diligentiam, quæ necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoque deportantes sub obtentu uendendi. Cum autem noctis adesset aduentus, stramina cōponebant, cōscijs fauentibusq; militibus. Nam eis Macro commendans antè prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: et primum quidem mediocriter, sed in peius egritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminū uitæ susciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: et Caius, Germanici fratris filius, iā adulescentibus, et liberalibus apprime disciplinis institutus, qui etiā populo et honorabilis erat, et charus, propter Germanici patris eius uirtutē. Nam hic ad magnū honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinē morū, et propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, nō se tamen præferebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solū apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisq;

diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibuscq; cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Caterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia increbant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarent pro eo mori, si ratio postularet, quò ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adulescentes illos adduceret. Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinae dispensationem prouidentiae, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans illa re numinis superare sententiam. Sed deus e contra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodum, ut quisquis foris esset adolescentum, eum ad se primitus euocaret: ille autem egressus, Caium ante tabernaculum reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: Veni, inquit, uocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculū introduxit. Tiberius autem ut uidit Caium, tum primum intellexit maiestatis supernae potentiæ, & quòd non sit in hominum potestate

potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primū lamentatur: semetipsum quidem, quòd eius cōsiliū fuerat infirmatum, & ei potestas ordinandi quem uellet ablata: Tiberium autē nepotem, quòd non solum de imperio decidisset, sed etiam ipsam salutem ac uitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futurā esse. Nam timore uel odio suspectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quòd principatum accipere festinauerit, quàm ex eo quòd cum insidiaturum sibi putaturus esset: quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei presagium fuerat, quòd eius nepos amississet imperium. Vnde multum anxius, se quoq; culpabat, quòd illud augurium postulasset accipere: & quòd cum liceret de hac uita mœroribus liberum abscedere ignoratione futurorum, per suam ipsius imprudentiam factum esset, ut cum magna infelicitate & magno dolore discederet. Tanc tamen licet ualde turbatus, quòd imperium ad quos nollet cernebat esse uenturum. pugnauit cum animo suo, ut huiusmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tiberium, tamen ex mea sententia deorumq; decreto, imperij tibi contribuo potestatem. Rogo autem te, ut nihil aduersus aliquem recorderis, qui mihi in principatu administer extiterit, uel qui mihi beneuolentiam exhibuerit aut fauorem, neque aliquem lædas propter me, qui te ad tantam sublimi magnitudinem dignitatis: neq; circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognationi debere cognoscis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor existo: ut dignam uicissitudinem mea circa te beneuolentiæ reddas, & simul Tiberium cures: ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras, cum tibi eū feceris adiunctū. Nā solitarius

quisque amplius pater periculis, maxime cum in tanta rerum celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hæc quoque, quia nec dii impunitum quicquam relinquunt, quod contra fœdus nature fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tiberius loquebatur. Caius autem, et si ficta locutum Tiberium senserat, et ipse longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne respondit, et facturum se omnia pollicetur. Ceterum in imperium ueniens, et Tiberium extinxit, et ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hæc postea. Tunc autem Tiberius Caium successorem in principatu pronuncians, paucis diebus adiuuens uita defungitur. Imperavit autem dies tres, menses sex, annos duos et uiginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audientes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, prospero laetificati nuncio: non tamen ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent (nam multis suis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum esset) sed timuere, ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent, ab illo cogniti perirent, quod eius morte gaudeant. Plures quippe ille nobiles Romanorū extinxerat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset, et sine ratione quoque malorum occasionem inueniens, et in omnibus quæ facienda decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes, suam letitiam manifestare uerebantur. Interea Marfyas libertus Agrippæ bonum deportarat nuncium, quem cū in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbum intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantum ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custodiendo

diendo præerat, intendens tam festinationem Marſyæ qui aduenerat, quàm gaudium Agrippæ, quod ex eius uerbis illi cõtingerat, ratus nouitatem quandam ſignificatam, interrogabat eos quid uellet ille ſermo, qui fuiſſet allatus. Illi tantisper ſecretum efferre trepidabant: ſed dum urgeret, nihil hæſitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo ſermone percipiens, quòd etiam proſperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberium, & intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aſſere ualde illo ſermone turbatus, eò quòd cernebat morte digna quæ geſſerat, quòd morte Ceſaris audita cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere feſtinasti, mortem imperatoris falſo denũcians: ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens, conſeſtim ligari iubet Agrippam, & conſtringi arctiore custodia. Et nocte quidem illa, Agrippa in malis fuerat conſtitutus: ſequenti uerò die, per omnem ciuitatem de morte Tiberij ſermo firmatur, & iam iamq; homines illum ſermonem confidenter ac publice proſerebant. A Caio quoq; deſtinatur epiſtola, una quidam ad ſenatum, mortem Tiberij nuncians: altera uerò ad Piſonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri custodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequam haberetur in uinculis: & ibi tunc interim erat in remiſſiore custodia. Sed Caius poſtquã Romam uenit, Tiberij corpus ſecum adducens, iuſta ei ſecundum morem patriũ opulenter magnificẽq; celebrauit. Agrippam uerò, cum ipſo die cuperet abſoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctum, ſed opinioni conſulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, ſi eum tam

celeriter absoluisse, quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, cum accersuit in domum, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans et etiam Lysaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uero ferreâ quam gerebat, auream ei parem pondere condonauit. Magistrum autem equitum in Iudæa constitutorum Maxillum destinat. Verum secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quò prouinciam sibi commissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriâ: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quantum habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, comparantes penuriam hominis, in quam tempore priori deciderat, & prosperitatem, quia fuerat sublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quòd non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet suis intueretur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Herodes qua ratione missus in exilium Lugdunum Galliarum.

CAPVT XIII.

HERODIAS autem soror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iste Galilææ prouinciæ & trans Iordanem) potestatem fratris ex inuidia non ferebat, quòd eum in maiore dignitate cerneret quàm maritum, & quòd de prouincia quidem cum fuga discesserit, debitum non ualens resoluerè, reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris: maxime autem, quando eum intuebatur cum regalibus

regalibus insignibus incedentem, atque hinc inde circumferri
 multitudine populorum, infelicitatem suæ non tolerabat in-
 uidia. Sed & uiri animum concitabat, exhortando ut Ro-
 mam nauigaret, similemque sibi dignitatem imploraret à Cæ-
 sare: Intolerabilem nanque sibi metipsis uitam esse firmabat,
 si Agrippa filius Aristobuli, qui culpatus à patre mori merue-
 rit, inopia magna compressus, ita ut aliter non posset euade-
 re creditores, nisi nauigatione diffugeret, atque hoc modo pa-
 tria decedens, cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uero
 eum esset filius regis, & frater eius qui tetrarchiam illam ante
 possederat, unde magis ei cognationis iure deberetur, sede-
 ret in humilitate priuata degens uitæ. Quod si antea nihil
 Herodem contristabat, quod minorem honorem parente pro-
 prio possideret, saltem tunc excitari debere consanguinei tam
 præclarissima dignitate: neque se pati debere superari ab eo, cui
 pecunia sua subuentum est: confusionemque debere putare, ut
 ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentaba-
 tur misericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labo-
 ri parcetes, nec sumptibus: non enim pro auro re peritura de-
 bemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascende-
 re: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnum ua-
 leas adipisci. Ille uero repugnabat, otium diligens & quietem:
 & molestiam Romæ declinans, moliebatur eam ratione de-
 placare. At illa quanto uidebat eum quiescere cupientem, tan-
 to amplius instabat: iubens ne aliquid agendum prætermitte-
 ret, quò posset regnum à Cæsare promereri. His igitur illa
 mulier nullo modo cessabat, donec sæpius fatigando, in suam
 eum fecit transire sententiam. Ille igitur præparans opulenter
 uniuersa, & nihil sumptibus parcens, nauigat Romam, simul
 secum Herodiadem adducens. Agrippa uero intentionem eo-
 rum intelligens, uel qualiter præparabantur attendens, etiam

ipse seipsum preparat. Cum autem nauigassent eos cognosceret, mittit etiam ipse Romam quendam ex libertis suis, nomine Fortunatum, plurima Cesari munera deportantem, et epistolas aduersus Herodem. Ipsum etiam instruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum subsecutus esset Herodem, epistolas Cesari reddidit. Nam simul in Dicearchiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas est parua Campaniæ, quinque stadiorum interuallo distans à Dicearchia. Habitacula quoque ibi imperialia opulenter constructa sunt, opibus diuersorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultrò manantibus, aptis saluti corporum, quos tibi lauare contigerit. Caius autem, mox ut Herodem suscepit, et primum sermonem cum eo cōmiscuit, confestim Agrippæ suscepit epistolas, quibus accusationes continebantur Herodis. Accusationes autem erant huiusmodi: consilium habuisse Herodem cum Seiano aduersus Tiberium, et cum Artabano Partho aduersus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quod haberet Herodes constructionem immensam armorum, quæ septuaginta milibus pugnatorum suffecisset: hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus. Caius, percontatur Herodem, si uerum esset quod de armis nunciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non posset, ne ueritate conuinceretur, respondit esse arma. Tunc Caesar ueram credens accusationem, tetrarchiam eius abstulit, et Agrippæ regno coniunxit: sed etiam omnes opes similiter Agrippæ contribuit: ipsum autem æterno condemnauit exilio, habitaculum illi constituens in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Cognoscens uerò Herodiadem Agrippæ esse sororem, opes et alia quæcunque propria esse probarentur, ei restituit, arbitrans in consilio uiri consciam non fuisse: tutabatur enim etiam eam quod sororem Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidē, inquit, imperator magnifice satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiēs: uerum ego tuo uti nō possum beneficio-tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cōstringor cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut cum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contulit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrem gerebat, et Herodi ob id quod muliebres hortationes et uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnifice rebus utebatur, et mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quam apud ceteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, et sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caij Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

C A P V T X V.

Illo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudeos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudeos plurimum blasphemabat, multa quidem et alia dicens: illud autem præ ceteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudeis duci proclamabat inglorium: debere quoq; istos simulacris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, et alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus eum in super-

biam eleuari posse censbat : Philo e contra suscepit, qui præerat legationi Iudeorum, uir in omnibus quidem magnæ gloriæ : nam Alexandri Halabarchi germanus extabat : philosophie quoque non expers : idoneus etiam defendere causas, et purgare quæcunque accusationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus est, ut crederetur aliquid sæuissimum perpetrare. Tum Philo egrediens è secretario, dicit ad Iudeos, qui fortè circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent, neque Caij furore terrentur : nam propè esse, ut ipsis operibus deum repugnare claresceret. Interea Caius grauiter ferrens, quòd in tanto despectu apud Iudeos solus existeret, legatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudeam inuaderet. et si quidem susciperèt sponte eius simulachrum, erigeretur in templo dei : si uerò resistere molirentur, pugnando superans id ipsum incunctanter efficeret : atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæsaris exigens, pergebat, ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones assumeret, Ptolemaidem uenit : ut ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore prælium posset agere cum Iudeis : inde quoque consilium suum Cæsari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiam, iubens ut nullo modo prætermitteret : et si minus obediens essent, prælium Iudeis intentius importaret. Interea Iudeorum multa milia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad solutionem et ad transgressionem patris legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus, si placeret, interim postulabant. Neque enim possumus, inquit, quoad uimus rem istam admittere : quæ nobis ne

His ne fieret interdicta est ab eo legislatore, cuius auctoritatem non ualemus omnino contemnere: neque illas constitutiones paruipendere possumus, quas proui maioresq; nostri usque ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit: Si in primis essem, meis uteretur ad agendum quod oporteret consilijs, et iuxta uobis ad me haec esset oratio: nunc autem Caesar iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram. Tunc Iudei: Quonia, inquiunt, ita sapias o Petroni, ut transgredi Caesaris mandata non audeas, neque nos legis diuinae precepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum et laboribus instituti, nunc usq; sine transgressione uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos precipitare nequitiam, ut quae a deo interdicta sunt fecerimus, uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus, ut pro seruatione legis nostrae cuncta pericula subeamus, spem gerentes fortissimam, deum nobis auxiliaturum in praesentia, et mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus alia qua mala perpepsi. Si uero tibi uoluerimus obedire, non solum infamiam debilitatis incurrimus, quod timore transgressores legis efficiamur, uerum etiam immaniter offendimus deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quam Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum, et sine pugna se non posse Caij precepta perficere in eius erigendo simulachro, nec sine multa caede negotium illud euadere: assumens omnes amicos, et cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iudeorum instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudei uero magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi, quam impij efficerentur in deum. Multa itaq;

itaq; milia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes : et supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut pollueretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius : Et pugnabitis, inquit, contra Casarem, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem? At illi : Minime nos, inquiunt, pugnare disponimus, uerum etiam sumus mori parati, antequam legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perim se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, et Elcias maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, et plures de primatibus ad Petronium uenire, deprecantes ut bene de negotio presenti consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret : quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudeorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed et in occursum suum uenisse: et pugnare quidem nec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores sue legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, et postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emoliri, et nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus exciuitur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant, talibus Petronium deprecabatur. Petronius uero instante Aristobulo et ceteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudeorum constantiam : seuum quoq;

quoq; ratus, ut multa milia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furie ministrare: simul etiam se deum offensurum, & cum pessimis postea spebus adiuuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione commoueretur, quod eius mandata minime compleuerit, & aduersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudeorum (nam multa milia illic fuerant congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primò non suam, sed Caesaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternæ legis uestre instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in cōseruatione legis uestre protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quòd si etiam exasperetur forsitan Caius, ut iram suā in me uelit effundere, sumam omne periculū, omnem miseriam, quæcunq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereūtes intuear. Itē igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestre culturam impēdite.

Ego

Ego uerò Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tam per me quam per amicos, quæ rei conueniant agere non omit-
tam. Hæc dicens, Iudeorum dimitti congregationem iubet, ut cultura terræ diligentiam exhiberent. Omnes autem alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spem meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem latificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repente præsentiam, & adiutorium suum in omnibus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens descendit pluuia præter spem omnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullumq; signum pluuie in cælo fuerat uisum: sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, non solum pluuie, sed etiam si unquam posset cælum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinem tanta inundatio uenit aquarum, ut Iudeis spes magna fieret in nullo frustratum iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius autem amplius obstupuerat, uidens manifestissime deum Iudeorum se consolatorum ostendere, & multum suam declarasse sententiam, ita ut nec illi fortè contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium, postulans ne tanta milia hominum contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli: peritura quoque tanta tributa, quæ ab illa gente darentur: memoriam etiam non bonam Romani nominis in posteriora tempora relinqui: super hoc quoque uirtutem diuinam Iudeis præbere presidium. Nam exploratum esse firmabat pro Iudeis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiusmodi literas destinauit. Agrippa uerò rex (iam enim tunc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaq; Cæsaris crescebat. Et fortè quadam die epulam præparauerat Cæsari, ubi

ri, ubi magnam impenderat diligentiam, ut omnium in ci-
 bus elegantiam uinceret, omnesq; suauitates & delicias stu-
 diosius provideret, ita ut non solum ceteros anteciret adina-
 uentionibus epularum: sed nec ipse Caius multum cupiens ei
 posset equari. Tunc Caius admodum admiratus tam inge-
 nium eius, quàm magnificentiam animi, quòd super uirtu-
 tem suam sumptus expenderet ut sibi placeret, uoluit muni-
 ficentiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs &
 uoluptate ac uino bilior effectus, cum ab Agrippa ad po-
 tum inuitaretur: Et primum, inquit, quamuis tibi honori-
 ficentiam exhibui pro beneuolentia & fauore, quem circa
 me semper habuisti, ut etiam apud Tiberium periculum in-
 gens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtu-
 te præditum, & nos amore superantem, indecorum existi-
 mo tuo circa me studio superari. Volo itaque, quòd antea mi-
 nus feci, modo perficere, & tantas tibi munerum copias attri-
 buere, ut magnum momentum tuis opibus, & tuis accedat
 honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, existimans quòd po-
 sceret aliquos redditus sibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille
 autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat,
 timens, haud suam uoluit aperire sententiam: sed respondens
 confestim Caio, quia neque primo lucro, sed eius gratia de-
 lectatus, ut contra Tiberij præceptum studium accurationis
 ei impenderet, neque modo se aliquid agere intentione lucri,
 sed sola eius gratia semper se fuisse contentum aiebat: nam &
 multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: *Quæ si tua, inquit,*
uirtute tuâq; potentia minora sunt, meo tamen, hoc est, acci-
pientis merito & dignitate mea multum constat esse maiora.
Caius autem obstupescens eius continentiam, magis instabat
ut diceret, quid sibi cuperet donari. Ille quoniam, inquit, ò do-
mine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exi-
stimas,

stimas, populo nihil quidē quòd ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidisti: sed illud peto, quòd tibi & opinionem pietatis efficiat, & diuinitatis mereatur auxilium, unā etiam mihi gloriæ fuerit apud audientes: quòd nihil à te petieram, ad usus perti-
nens temporalium rerum. Postulo igitur, ut erectionem statuæ, quam in templo Iudeorum faciendam Petronio præcepi-
sti, ultrā nolis effici. Et ille quidem, licet periculosum existi-
maret illud exposcere: nam nisi rectum quod petebatur, iudi-
caret Cæsar, nihil aliud nisi mortem afferret illa petitio: ergo
quāuis periculosum esse censeret, tamen contemptis alijs sibi
necessarijs & utilibus, illud Cæsarem postulauit. Cuius autem,
tum eò quòd ab Agrippa taliter fuerit accuratus, tum quia
indignum existimabat mendax corā tantis arbitris apparere,
ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expe-
tere, paululum sui poenitens, mox uerò uirtutem Agrippæ mi-
ratus, quòd suum regnum non redivisus, non pecunijs, nō alio
quocunque munere amplificari cupiuerit, sed pro conserva-
da lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor
extiterit, concessit: ac scribit ad Petronium, laudans quidem
eum, quòd exercitus instruxerit, pugnareq; cum Iudeis fuerit
preparatus, & omni nisu laborauerit iniuncta perficere. Ve-
rum statuam, inquit, si contigerit crexisse, ut cōstitutum est, per-
seueret: si uerò necdum erecta est, nihil ultrā fatigandus exer-
citus, & auxilia dimittenda: tripsum uerò ad ea quæ missus es
curanda, cōuenit proficisci: nam ultrā iam opus non habeo, ut
erigatur statua. Hoc enim Agrippæ gratiæ concessum esse uo-
lo, uiro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando.
Et Caius quidē talia scribit Petronio, antequam seditio maior
oriretur. Nam ita iam mentes omnium tumebant, atq; talia uo-
luntatum eorum indicia monstrabantur, ut si fortē contrarium
nuncium

nuncium adueniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono consilio: et in omnibus quæ faciēda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullo modo sciens: sed beatitudinem iudicans, si omne quod sibi esset uoluptati perficeret: postea scribit Petronio huiusmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm, meâ complere præcepta, et cuncta quæ illis libita sunt studes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipsum indicem fieri, et eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exēplum efficiare cunctis et presentibus et futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epistolam destinauit quidē Petronio, non tamen ipso uiuente perlata est. Petronius autē tardius eam aliquanto suscepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum ut etiam ante hanc epistolam alias literas accepisset, in quibus de morte Cæsaris certior redderetur. Non enim obliuisci poterat deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna subierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præstitisset: et Caium de medio auferens, mercedem illi dignam pro illius impietate restituit, cooperatus est autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata est, tam Romæ quàm in unoquoque regno, ut dei gratia super eum euident appareret. Romæ namque senatorij ordinis, et quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemque conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est non post multum temporis, quàm fuerat epistola scripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est, et totum ordinem insidiarum, narrabo procedēte sermone. Petronio uerò prima uenit epistola, mor-

tem indicans Caij: post aliquantum uerò temporis ea, in qua propria manu semetipsum interimere iubebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionē mercedis indulserit, pro honore quem exhibuit tēplo dei, & pro adiutorio quod Iudeis præstitit, ut per eum beneficium salutis acciperent.

De actis Asinei & Anilei fratrum, & maxima strage Iudæorū in Babylonia & Seleucia. CAP. XVI.

Contigit etiam per idem tempus Iudeis illis, qui in Mesopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoque multa cædes accidit, quanta nunquā antè refertur in historia: de qua cuncta diligēter absoluam, ut causas ipsas ex quibus prouenit insinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodum populosa, habens circa se plurimam fecundamq; regionem: quæ cū alijs plurimis bonis, tum etiam hominibus ipsa referta est, hostibus quoque inadibilis. Nam eam Euphrates undique circumiens, in medio continet uniuersam. Ad hæc etiam mœnibus est munita firmissimis. Est autem alia ciuitas, cuius Nisibis uocabulum, circa eiusdē fluminis fluentia constructa: unde Iudei quoque natura confidentes locorum, censum quē solent in honorē dei tribuere, ibidem custodiēdum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti penu, uel promptuario munitissimo securius utebantur: hinc autem in Hierosolymam, cum tempus expeteret, pecunias dirigebant. Plurima quoque inde hominum milia passcebantur. Erant itaq; duo quidam homines, Asineus & Anileus nomine, Neerdatenses quidem genere, & inter se germani fratres. His præceperat mater (nam patre orbatu fuisse) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiam plures apud

eos uirorum, eis exerceantur operibus, quæ usui marino proficiant. Hos quadam die magister, qui eidem operi præerat, apud quem etiam ipsam artem didicerant, de aduentu et tarditate culpauit, eosque uerberibus ultus est. Illi uero grauiter hoc ferentes, arma quantacunque in eius domo seruabantur, abripiunt: pergunt in quendam uicum, qui diruptio fluminum uocatur, ubi optima solebant pascua germinari, ibique ea reposuerunt. Quo facto, congregantur ad eos plurimi iuuenes, quotquot egestate laborabant. Hos armis instruunt, ipsi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes arcem, demandant uniuersis, qui per illa pascua armenta ductabant, ut illis censum redderent, atque ex hoc et cum eis amicitiam haberent: et aduersus hostem qui depopulatum forte prorumperet, auxilio fore se firmabant. Illi uero dicto audientes fuere, non enim aliter facere ualebant, et ex pecoribus mittebant quantacunque iubeantur: ac proinde manus et uirtus illis amplior accedebat, et potestate habebant quæcunque animus uellet efficere, alios fugare uel ledere, alios regere uel curare, non solum incolas regionis, sed etiam quos forte transire contingeret: nomenque eorum formidolosum satis habebatur, et per singulos dies de eis sermo crescebat: donec ad regem Parthorum usque peruenit rumor. Satrapa uero Babylonie, postquam ista cognouit, uoluit eos in ipsis initijs reprimere, antequam eis licentia crescente malum amplius oriretur. Et congregans manum quam plurimam potuit, sed etiam ex Parthis Babylonisque quam plurimos, aduersum eos repente tendebat, nolens eos nuncium sui antequam ueniret, accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, et ueniens in quendam nemorosum locum, ibidem latitabat. Et sequenti die (illucescebat namque sabbatum, in quo Iudei nihil operantur) ratus est resistere non ausuros, atque hoc modo sine pugna

uinctos posse abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum, ut cum proximus fieret, statim in eos irrueret. Sed Asineus, sicut fortè cum alijs nonnullis confederat, antè quos arma, fuere iacentia: O uiri, inquit, hinnitus equorum meas aures allapsus est, non equarum amor: sed equorum uiros uehementium hinnitus scio existere: nam etiam strepitum frænorum simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex uobis spectatū procurrat, qui nobis quidnam istud sit manifeste denunciaret. Opto autem falsa me locutum fuisse, et deceptum potius uerisimilitudine sonitus, quam uera sensisse. Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce simul quidam adueniunt speculati negotium: et celeriter accurrentes, Neq; tu, inquit, falleris, sed integre cōiectasti, quæ aduersus nos geruntur. Ab hostibus circumdati quippe sumus dolo, nihil à brutis animalibus differētes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eò præsertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, et nihil agere hodie præcipiat. Asineus porro, non secundum speculatoris sententiā quid deberet fieri decernebat: sed legale magis existimans, ne demissis manibus pereuntes, letitiam hostibus exhiberēt, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illum erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fissos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerunt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos, et ignauos et molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupescit super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, et cum eis miscere colloquium: et mittit ex armigeris fidelissimū, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis latus à uobis,

à uobis, & quamuis sua prouincia deprædata, tamē nulla cir-
 ca uos indignatione, qua debebat accensus est: sed considera-
 tione uirtutis uestre, magis in uestram gratiam factus attoni-
 tus, misit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum
 ueniat, & eius habeatis amicitia, nullum dolum aut insidia
 formidantes: dona etiam se daturum promittit, & honoribus
 sublimare, ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc
 Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum
 muneribus mittit, quæ præparare potuerunt. Et ille quidē ita
 perrexit, atq; perueniens ad imperatorē ingreditur. Artaba-
 nus autem audiens Anileum uenisse, interrogabat causam, cur
 etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quod ti-
 more suum aduētum subtraxerit, cœpit per deos patrios ob-
 testari, nihil se mali facturum in eos, si se eius cōmitterent fi-
 dei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam
 quisquam inter eos, postquam dextram præbuerit, mentiatur:
 nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artaba-
 nus quidem ista gerens, mittit Anileum persuasurum fratri,
 ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat autē hæc im-
 perator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satra-
 pie, eò quòd in aliena regione facile possent ab imperio suo
 decedere, ut antè quàm tale aliquid contingeret, ipse illos per
 amicitiam occuparet. Timebat etiā ne in Babylonia plurimi
 se Asineo coniungerent, & ille manu ualida cōgregata, præ-
 sertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum im-
 perio defensaret. Et ille quidem talia reputans, mandabat Asi-
 neo. Anileus autem persuasit fratri, intumens ei munificētiā
 & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei
 præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebāt.
 Ille autem eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur
 Asineum, quòd ita magnanimus extitisset, cum corpus possi-

deret ad uidendum breue, & quòd contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatemq; considerans, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendenteq; Asineum uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomen indicante, omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi cōtribui, ut eum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, deextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire prope-
rauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uerò, si cupis, insequere, eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaque factò, accersiri iubet Asineum. Tempus tibi est, inquit, ò iuuenis ad propria discedendi, ne fortè plurimos ad te ductorum irrites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babylonie regionem, ut eam lædi à latronibus non permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine hanc reciprocationem accipere, qui tibi fideles animos omnino seruauerim: neque ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, sed ad salutem tuam tutandam sedulo festinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus competentibus, in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus, oppida constituit, & castella quæ primò fuere restaurando confirmat, atque ita breui magnus effectus est: tantaq; per eum negotia gerebantur, quanta nunquàm ab alio ante ipsum geri potuerunt: Tantus ergo fuerat factus, ut etiam ab ipsis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam solam Babyloniorum honorificentiam

centiam habere minorem ducebat, quam suae uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quae in Mesopotamia gerebantur, ex eius potestate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata crescebat, & bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali prosperitate fruerentur, subito malorum illos occupauere principia, quae huiusmodi causis occipiunt. Postquam enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, & transgressiones paternarum legum, cupiditatibus in transuersum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem, quem etiam propria uxor fuerat comitata. Haec cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas foeminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc Anileus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens, siue proprio uisu conspiciens, adamanit. Deinde coepit insidias eius uiro praeparare, eumq; hostiliter inuadens interemit, illam autem abripiens sibi coniunxit. Quae mulier haud equidem sine magnis calamitatibus Anilei domum ingressa est, sed tam ipsi quam Asineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiusmodi causam: Cum enim illa post mortem uiri, deorum suorum simulachra sumpisset, quae more paterno tam ab ipsa, quam à uiro eius religiose colebantur: coepit ea domi habere, & simili cultu uenerari: sed etiam cum alicubi forte pergebant in exteris regiones, secum illa simulachra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat, postea coepit etiã marito monstrare, quali modo uel lege deos illos cum primo suo coniuge coleret. Tunc socij eorum, qui ab eis inter primos honorabantur, primũ quidẽ ad ipsum

Anilecum locuti sunt : quia non deberet Hebraico ritu cōtem-
 pto, & neglectis suis legibus, eam mulierē accipere, quæ con-
 trario ritu aliam religionem habens, interdicta sibi sacrificia
 dijs extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus suis bene
 consulere, ne fortē amore mulieris & uoluptate corporis ca-
 ptus, illa celebrari permittens seq; regnumq; suum pessunda-
 ret. Sed cum nihil proficerent talia cōmonentes, uirum etiam
 quendam illorum, qui maxime inter eos honore fungeretur,
 quoniam ampliore fiducia locutus sit, interemit. Ille uerò mo-
 riens, maledixit ipsi Anileo fratriq; ipsi Asineo, cunctisq; so-
 cijs, ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidem, quod tale
 in se facinus perpetraret: illis autem, quod non prohibuerint,
 neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis
 & pro tanta gente proloquēti. Cuius mortem omnes quidem
 grauiter ferebant : tolerabant tamen non ob aliud, nisi quia
 illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autē cul-
 turam etiam deorum Parthorum audissent, ultrā tolerandum
 non esse iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam ini-
 iuria gerebatur. Itaque plurimū congregati, ad Asineum ac-
 cedunt: & eum magnis uocibus increpabant, dicentes : Bene
 quidem esset, si neq; primum tale aliquid fieret : sed quia iam
 factum est, saltem nunc correctio consequatur, antē quā il-
 lud peccatum illi cum ceteris omnibus adducat interitum.
 Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena mulie-
 re confectas, contra consuetudinem legis ipsorum : & super-
 stitionem mulieris, quæ in iniuriam dei sui fuisset inducta. Ille
 autem, quamuis peccatum fratris cognoscere magnorum
 malorum fuisse causam & fore, ueruntamen uictus consan-
 guinitatis fauore tolerabat: ueniamq; fratri dabat, quod for-
 tiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eū in dies
 accusationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui
 compulsus

compulsus est, increpans eum, & quiescere de cetero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad sua propria, parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiēs tumultum, qui propter se populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Asineo. Quo ille accepto, defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit, solum sui iudicē habens, quem sentiebat suo amore constrictum. Porro Anileus solus regni moderamina excipiens, exercitum sumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio posidentis. Vbi cū irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias, opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cū hæc Mithridates audisset, quod talis in suis uicis prædæ & captiuitas fuisset effecta, grauiter tulit, quod ipse antè nihil læsisset Anileum. Anileus uerò quod exordium tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congregansq; quàm plurimum potuit equitatum, sed etiam ætate feruentium non minimam manum, aduersus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antè quàm ad eum uenisset, in quodā uico occultè castra constituit, ut inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatum illucescebat, cū à Iudeis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cū alia integrè nuntiaret, tum etiam uicem intimabat, ubi Mithridates mansionem fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, castris egressus est, cunctis ignorantibus, quod aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, plerosq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod

ualde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & necessitudine connubij apud regem Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem utcunq; tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam et si iniuriatus est Mithridates, uerum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si uero quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudeis importaturum in Babylonia constitutus. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est, & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate constitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe namq; illa esse dicebat, ut salutem eligeret, postquam captiuus in manus Iudei hominis fuisset, & nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij foedera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans manum quam plurimam potuit aduersus Iudeos tendebat, intolerandam & ipse salutem existimans, si Parthus impune fuisset à Iudeis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, in glorium iudicauit si in locis suis maneret, & non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audentibus uirtutis etiam

etiam robur accrescere. Multi itaq; illi superiorum exercitus
 se coniungere, sperantes prædam se sicut antea relatu-
 ros, & in ipsa prima facie terrorem hostibus illatu-
 ros. Pergunt itaq; illo die stadia nonaginta, per loca uasta & inaquosa iter fa-
 cientes : sed medio die, ardore solis ingenti, sitis Iudeos oc-
 cupat. Mithridates autem apparens continuo, fessos itinere,
 ac siti fatigatos inuadit. Illi nec æstum nec arma ferre ualen-
 tes, profugiunt. Parthi uerò insequentes, magnam cadem fa-
 ciunt, Iudeorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem,
 & quotquot circa eum erant, in syluam se recipiunt. Mithri-
 dates uerò magnam uictoriam sumens, magno gaudio cœpit
 exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo
 hominum, pessimorum, & suam salutem parui pendentium,
 quos Anileus suscipiebat, uolens ex his recompensationem ef-
 ficere multitudinis, quæ bello perierat : sed baud sanè similes
 illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed
 etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum,
 eosq; passim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bel-
 lum parati, mittunt tamen in Neerdam ad Iudeos qui ibidem
 habitabant, tradi sibi Anileum expetentes. Illi uerò nequa-
 quam illorum sermonem accipientes, neq; cum traditione A-
 nilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium.
 Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permisere, ut ad
 Anileum uenirent, & cum eo quicquid uellent protinus lo-
 querentur. Babylonij locum integre speculantes quo se consti-
 tuerat Anileus, & cuncta diligenter inspicientes, occulte no-
 ãte somno oppressos inuadunt, necantq; quantoscunq; repe-
 riunt, ipsumq; Anileum obtruncant, atque hoc modo Baby-
 lonij iniurijs Anilei, & grauedine liberati sunt. Impressio
 nanque eis illa magno constabat odio, quod circa eos detine-
 batur : nam penè semper inimicitias exercebant. Causa ue-
 rò hu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat: & propterea sibi semper inuicem emulabantur: unde si eorum quisquam opportunitatē inuenerat, ab iniurijs non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cōpere Babylonij Iudeis instare. Illi uerò & grauitè ferentes impressiōnem Babyloniorum, & repugnare penitus non ualentes, in Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabricatus est: Habitant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantissimi. Est ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt, & per quinq; quidam annos illasi, & expertes malorum fuere. Sexto uerò anno (nam Babylonia corruptio eorum magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisq; confugiunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus Syros ex maxima parte inimiciæ acutæ gerebantur, sed Græci semper superiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudæi, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouentes, cōperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iudæorum, hominum inconsiderate se in pericula præcipitantium, & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam rationem cernebant, qua possent statum suum pristinum, & dignitatem reformare, nisi Syros à Iudæis separarent. Vnusquisq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem inter se, amicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, instituunt: atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex consuetudo repente inuadunt: interimuntq;

super

super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinarum misericordia conseruati sunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, discedunt exinde Ctesiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi consuetus est Parthorum rex, per singulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi spes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudeorum terrore regis premebatur. Nam, tam Babylonios, quam Seleucios formidolosos habebant: sed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipsum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudeis. Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam, & in Nisbin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse censebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates, ab hominibus bellicosis. Et ea quidem quæ circa Iudeos Babylonia constitutos, acta sunt, huiusmodi fuere.

F L A V I I I O S E

P H I A N T I Q V I T A

tis Iudaicæ liber decimus nonus.

Qualiter C. Caligula Cæsar insidijs extinctus sit.

C A P V T I.

CAIVS autem non in solos Iudeos, qui Hierosolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabant, iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam, sed per omnem terram, & per omne mare super eos præcepta destinabat, quaquauersum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquā historie

storie prodiderunt. Maxime autem omnium Roma eladem
 perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorum ceteris ciuita-
 tibus existimabat. Nam cum omnes ceteros externos libenter
 tractaret, non ita senatum, & omnes quanticumq; ex nobili-
 bus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina
 perpetrabat, aduersus equites Romanos. Quidam autem hoc
 dignitatis nomine censebantur, opibus autē penē pares sena-
 toribus existebant: propter quod etiam in conuentu sena-
 tus interesse solebant, quos ualde inhonoros habuit: pluri-
 mosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam simul pecunias
 auferebat. Nam multas etiam cedes non ob aliud, nisi ut eo-
 rum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerō sibi cul-
 tum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: sed et-
 tiam in templum Iouis ueniens, quod Capitolum quidem uo-
 cant, magis autem uenerabile illis est omnium templorū, fra-
 trem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quæ gerebat,
 non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuita-
 te, quæ in Campania constituta est, ad Messanam, quæ alia
 quoq; maritima ciuitas est, graue putans uti remis transitumq;
 facere, putansq; sibi subijcere etiam hoc elementum posse, ue-
 lut domino maris existēti, talia etiam uolebat in fluctibus ge-
 rere, qualia solet terræ natura sustinere. Voluit ergo & à lit-
 tore ad littus, stadia ferme trecenta in medio mari, & intra
 tam uastum sinum, pontem cōstruere, super quem carrucis &
 diuersis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorum
 paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quæcunque
 enim pictura aut sculptura uenusta fuere, uel alio quolibet o-
 pificio pulchra simulachra, atq; omnimodo anathematizata,
 deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat
 oportere, nisi in pulchriori loco. hunc autem Romanum esse fir-
 mabat. Non solum autem suam domū, sed etiam hortos, aliq;
 sua

sua habitacula, ubicunq; terrarum Italiae constabāt, ex talibus
 repleuerat ornāmētis. Nam etiam Iouem Olympiū, qui maxi-
 me apud gentiles uenerabilis habetur, quē Phidias Athenien-
 sis fecerat, ausus est in Romanam transferre ciuitatem: non ta-
 men ad effectū res perducta est, architectis dicētibus ad Men-
 nium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quod si illud simu-
 lachrum moueretur, aliquod malū posset accidere. Fertur au-
 tem Mennius, etiā prodigijs propter hoc multis acceptis di-
 stulisse negotium. Veruntamen eiusmodi uerba scribit ad Ca-
 ium, unde periculum mortis illi protinus imminebat: euasit ta-
 men, quoniam Caius morte praeuentus est. Intantum etiā pro-
 ruperat eius insania, ut cū ei filia fuisset exorta, eam perdu-
 cens in Capitolium, super genua simulachri cōstitueret, com-
 munem sibi natam, Iouiq; confirmans, duos patres uni proli
 constituens. Et haec illum etiam talia perpetrantem, prò nefas,
 homines tolerabant. Molitus est et seruos ad accusationē ex-
 citare dominorum, quaecunq; uellent in publicum crimina de-
 portare. Illi autem, quaecūq; illis pessima oriebantur in animo,
 nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fo-
 re, quicquid mali dixissent: ita ut etiam Claudii auderet Po-
 lydeuces seruus eius accusare: et ille patiebatur, aduersus pa-
 trem suum geri capitale iudicium: sperans etiam ipsum, quò
 faciliorem potentiam aduersus ceteros adipisceretur, extin-
 guere: non tamen assecutus est, quod uolebat. Repleta igitur
 uniuersa repub. diuersis malis, diuersisq; calumnijs, ex auda-
 cia seruorum aduersus dominos ubiq; insidia gerebantur: ab
 alijs quidem, ut suas iniurias quas passi sunt ulciscerentur: ab
 alijs autem, praeuenire dominos cupientibus, cū sibi ab eis
 pro culpis suis aliquid supplicij imminere sentirent. Proinde
 quoniam corruptis legibus et hominibus in afflictione consti-
 tutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius ho-
 minis

minis apportauit : sed etiam genti nostræ, quæ breui iam omnis interisset, nisi mors illum celeriter occupasset: uolo super eo cuncta disserere. Nam aliàs quoq; magnam felicitatem confert hominibus, & solatium in calamitatibus constitutis: ac etiam correctionem his, qui putant prosperitatem esse perpetuam: docetq; ne rebus secundis quisque pessime commutetur, sed uirtutis studium esse percolendum. Vias equidẽ tres mors illa parauerat: & harum uniuscuiusq; uiri boni primatum in consilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hispaniæ ciuitate originem ducens, congregauit plurimos, ut siue per illos, siue per semetipsum alacriter Caium interimeret : alterius autem principatum gerebat Cassius Chærea tribunus : sed & Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. Causa autẽ erat illis odium, quo circa Caium uniuersi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius, & iniustitiam, qua in cunctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduersus Caium consilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebantur ad causam. Minutianus autem, ut Lepidum ulcisceretur amicum suum: hunc enim cum aliquibus suis concuiuib; Caius extinxerat. Super hoc quoq; sibi timebat, ne à Caio similiter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis sibi mortem imminere, festinabat suum præuenire periculum. Chæreas uero confusionem suam, & Caij obprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quòd quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulas dies imminere cernebat. Mortem quoq; Caij, omnes honestum opus & liberũ libenter excipere reputabant: ceteri uerò cupiebant super hoc habere commune consilium: uidentes tantas iniurias, & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, ut

tantis

tantis cladibus liberarentur, desiderabāt aduersus Caium aliquid geri : decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accedere, pro salute pietatis, & imperij macula auferēda, etiam cum suo discrimine. super omnia autem Cheream ad opus gerendum excitabat melioris fāmæ cupiditas : & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Caium : tribunus uanq; erat, & per hoc se opportunitatem reperturū putabat, qua perimeret Caium. Interea ludi currules agebātur: circa quæ spectacula magnum geritur à Romanis studium. Concurrūt enim alacriter ad circum: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus congregatione facta, deposcūt. Illi uerò, quod multitudini non iudicant resistendum, confestim grate petita concedunt. Rogabāt itaq; tunc Caium, cum omni intentione postulationibus utentes, ut censuū releuationes efficeret, & grauedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens, iubet clamantes abripi, & sine ulla dilatione confestim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autē præceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Cheream excitabāt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio, perficeret, & eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij, rem uoluit aggredi, & tamen consideratione reuocabatur : non se cernens inuenire opportunitatem, qualem negotio aptam esse iudicabat: uerens, ne frustra ad tantū opus accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliū animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuersationem sustinens Caij. Cum autem eum

constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cetera alia quae Caesaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiore sibi uirtutem implendi operis aggregabat, quod more suo magis rebus utebatur, quam Caij obediebat imperio: parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiã prouocauit Caium, ita ut eum de mollitie, & de socordia criminaretur, non ualentem sicut ipse uellet, pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina, omni confusione plenissima. Et hæc quidem cum alijs increparet, ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorum, quas ipse constituerat. Stolas namque muliebres induebatur, & circumpositionem crinium complicatorum adhibens, aliãque quae ad ornamentum, cultumque muliebrem pertinent, ipse sustinens, huius confusionem criminis audebat alijs exprobrare. Cherea autem, quando hæc uestimenta Caesar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem, cum illa uestimenta ministris irradientibus redderet, ita ut etiam tribuni in derisionem eum haberet & opprobrium. Nam cum sumptuarii essent ministri à Cesare muliebria uestimenta, predicabant aliquas, ut consueti erant, ad lulum illud proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit, ut socios quosdam acciperet, quibus se ostenderet, non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus administrationis transierat. Epicureus autem erat, & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc Timidius inimicus eius accusauit, quod posset Caium maleficijs turpibus infamare, eò assumens Quintiliam mulierem, quae in rebus scenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat & studium: nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur: accusatio autem erat falsa.

Illa uero graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chaream sine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam et in rebus capitalibus, et ubicunq; tormētis opus esset, eodem Charea utebatur: eò quòd eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de molliē et socordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur, consciorum cuiusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, et nihil de tormentis eius penitus timere. Chareas tamē etsi nolens, tormentis eam adegit: timens propter illam ipse subire periculum. Et nihil differens, eam in conspectum Caij deducit, fœdatam tormētis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illā speciem non sustinens, sed admodum compassus Quintiliæ, eò quòd grauius tormentis fuisset affecta, liberam crimine absolutamq; pronuntiat, et cum ea simul Pompidium. Ipsam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi solatiū esset, propter quod grauius erat debilitata tormētis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat, sed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauius Chaream commouerunt, quòd per eum homines torquerentur. Vnde quoque suam iracundiam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens quidem super militiam constitutus erat, Papinius super eos qui Caij fœre custodes: O' Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principes coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, et laboribus desudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantum: ut etiam ipsi Caio miserabiles uideantur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate

tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem se ferre, quæ imperabantur, tam oculis erat, quam uultu & colore manifestus: uerbis autem insaniam imperatoris aperire, iniustum esse iudicauit. Chæreas autē cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti sermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem, & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum esse causa malorum diceretur: Si uerò quisquam rem, inquit, cum ueritate discutiat, inueniet ò Clemens, quòd ego sim totius mali causa, & hic Papinius, & tu, qui Romanis & uniuerse humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulsi Caij, sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantum iniuratore in ciues suos, omnesq; subiectos, cui non ministerium exhibemus: & ueluti satellites, atque carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus, in nostros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: sed pro salute eius, qui suæ iniquitati festinat cuncta subijcere. Nam simul & nostra corpora, & nostras conscientias, per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miserorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio ministerium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit, cum fauore circa nos conuersabitur, magis autem cum suspitione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam stragem fecerit (non enim poterit Caij unquam scuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus causis intendit, sed sola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clementis consilium Chærea manifestius approbabat: taceri autem iubebat, ne in plures sermo ferretur: & diffusis paucim rebus quæ gerebantur, antè quàm res consequatur effectum, secreto

secreto prodito, & insidijs propalatis, ipsi ducerentur ad poenam: sed tempore procedente, rem spei permittere, ut opportunitatem fortuna tribuente, opus gnauiter adimpleretur: se tamen dicebat per senectutem non posse audaciam gerere, ad tantum negotium inchoandum. His uero quæ à te ò Charea tractata, dictaq; sunt, cautius aliquid fortassis inueniam: decetius autem quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuo mutare sententiam, omniaq; quæ audierat, quæq; ipse dixerat, cœpit efferre per plurimos. Chareas autem formidans, perrexit ad Sabinum, existentem uirum dignum, quem etiam libertatis cognouerat amatorem, & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet, opportunum ratus est, ut cum eorum communicarent maximo timore, ne à Clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus tali cogitationi, taliq; uoluntati consentiret, tunc quidem tacere se dixit, & ad nullum de tali re suam proferre uoluntatem: si uero tempus & hominem nanciscerentur, tunc non solum silentium abiecturum, sed etiam suam uoluntatem manifestaturum esse firmabat: sed si aliquid uiriliter uolumus efficere, nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis, exinde cōuertuntur ad Minutianum, ipsis quidem studijs & uirtute parem, & similia ex animi magnitudine cupientem: consanguineum tamen Caij, sed suspectum propter mortem Lepidi. Multam namq; inter se amicitiam Minutianus, Lepidusq; possidebant: & propterea etiam ipse timore periclitabatur, ne similiter eum perire contingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis, ut putaretur aduersus unumquemq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibi met erant pro rerum necessitate formidini: & uoluntatem,

quam circa odium Caij gerebant, indicare non poterant. Ob huius utique suspitionem, nec deuotionem sibi aperte impendere præsimebant. Dum igitur conuenissent, & Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent, erat enim dignitate præclarus, & cunctorum ore laudatus, inter principia sermonum, præcedens ille uerba fecit ad Cheream: requirens quòd signum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grata Chereæ uidebatur iniuria, quam per signorum datione ipse portabat. Et ille inter uerba iucunda nihil motus, Minutiano respondit, eiq; sermonem de rebus talibus faciendum esse commisit: Et tu mihi, inquit, da libertatis signum, gratius agenti tibi, qui me amplius acuisi, quàm egomet implere consueui. Neque mihi sermonibus iam pluribus opus erit, sed hoc sufficiet iudicio, si etiam tibi idem placeat, quod & mihi: quando & prius quàm conueniremus, eiusdem cognoscimur fuisse communionis. Vno itaque gladio sum accinctus, qui sufficere possit ambobus, in quo cōsecuti fortiter & accedamus ad opus. Princeps autem si uis, ipse consisto, iubens operibus imminere. Quòd si cepero tui cooperationem solatij, persequar grassatione ferri, concessa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his, quæ patior ego, dum spe ipse eircunferar. Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me considerare permittit: dum & liberæ patriæ atque legibus, & ademptæ uirtuti, & tanta condoleam pesti, quæ cunctos simul propter Caium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardorem sermonum eius, libenter amplexus est, & eius audaciam approbauit, atque laudauit: & uale dicto, cum uotis eum, precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabant, ea quæ contingebant

tingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, uox cuiusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens: Perfice, quod agendum est, opitulante diuinitate. Quo factò, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uideretur prodidisse secretum: nouissime uerò considerando, quia hæc pro inuitatione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum, seu certe deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, uniuerſi simul armati sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij uerò Romanorum militum, qui conscij esse uidebantur. Neque enim erat uir nobilitate, seu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardentè appeteret. Quapropter omnes, quo possent studio, ut uita priuaretur, totaq; confidentia, atque uirtute, ad tyrannicidium erant & sermonibus, & operibus preparati. Nam & Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi culminis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quam tyranno æquus esse putaretur, timore cunctorum, & magnitudine pecuniarum, quæ ei nimis accesserant, eò quòd esset in muneribus accipiendis, & iniurijs exercendis acerrimus, & uigorem ultra modum haberet, cum naturam Caij instabilem esse sciret, & in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari: & multas quidem alias periculi causas, necnon & magnitudinem pecuniarum haberet, accedens latenter ad Claudium, sperans, quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, honorem similem ei præberet, eò quòd illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Claudium ueneno perimere, crebras huius rei dilationes quesisset, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat hæc Calistus, uolens capere Claudium. Nam neque Caius studens interfici Claudium honestas poterat occasiones ex-

quiere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare, si distulisset mandata domini sui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij uestigia liberauit. Calistus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Chaream erant, differebant quotidie, dum multos segnicies detineret: Chareas autem nullam moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimum iudicabat. Nam dum Caius in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, uenit frequenter ad eum, et in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri et argenti pecunias dispergentem, dum hæc ministeria gererentur, præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se à nullo uideri putaret, nec insidias scisse crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut etiam præter ferrum perimeret Caium. Tantum habuit cum coniuratis Chareas ardorem, metuens, ne tempora opportuna diffuerent. Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum: poscebant autem, ut paucum tempus usque ad solennitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: et insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cesaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul et coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita facilis erat incursum, quando multa milia hominum paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoque custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facile deportarent. Expectabat

pectabat ergo Chereas, et uenientibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, sine dilatione fortune solatijs adimpleret: a quo tamen tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaque Chereas aduocans cōiuratos, Satis, inquit, o uiri præteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiam, pro his quæ cum tanta uirtute tractata sunt, et neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, et potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum et nos de cætero debeamus esse liberi, et alijs causam præbere felicitatis, præteriti seculi honorem et miracula reparare. Illis uero nequaquam cōtradictentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neq; actum hunc aduersæ suscipientibus, sed potius conticescentibus: Cur, inquit, o fortissimi, segnes sumus? An nō uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, et Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum cōtempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobrium, et hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuste erimus cōfusioni obnoxij, si quis cum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam nō ferens libertatis oppressa? Ego siquidem nequaquam cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet consistens ad pericula omnia preparato, quàm ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens, et ipse audacius armatus est, et reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata conuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quod ei competeat, ut signum acciperet. Concurrabant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo

loca sibi met occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpressionē Caius exultaret, ita ut prae multitudine, neq; senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unā cum seruis, Caius processu sibi met factō, Diuo Cæsari solenniter immolabat: cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quod factum Caio quidem praeiuit risum, Asprenati uerò augurium fuit apertum, qui scilicet unā cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caium ultra suam naturam illa die fuisse mitissimum, ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, praesidebat: & circa eum primi procerum. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atrium, altera uerò ad porticum, ingressibus & egressibus apta, quatenus non turbentur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic & alia cella, ubi lutores exerceri solent, atque cantores. Residente itaq; populo, & Charea cum tribunis non procul à Caio (dextrum namq; cornu Cæsar tenebat) quidam Batibius ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum cōsularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nunciatum: O Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, O fortissime, inquit, tace: & mox uersum Homeri subiecit, dicens: nequis alius maleuolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in Theatro spectantibus spargerentur, & pariter aues innumerae, & quae pro raritate sua sunt comparantibus preciosae, Caius lites & rapinas propter haec actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Minus namque introducitur,

quo

quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, & pan-
 tomomus fabulam saltauit Cynaræ, in qua & ipse occisus, &
 eius filia Myrrha uidebatur : atq; sanguis mimica arte diffu-
 sus, & circa iudicē crucifixum, & circa Cynaram & Myr-
 rham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum
 Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingre-
 dientem, unus sociorum sustineret in spectaculo, usque in fi-
 nem, eò quòd nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atq;
 cibus illic, deinde remearet, sicut & prius. Minutianus iuxta
 Caium sedens, ac metuēs, ne in uacuum tempus efflueret, sura-
 gens, cum etiam Chaream uideret egressum, pergebat ut con-
 fortaret eum. Tunc egrediētem tenuit Caius à ueste, & quasi
 per amicitiam, Quò, inquit, pergis ò beatissime? At ille reue-
 ritus Cæsarem, cum timore resedit, & paululum quiescēs, dea-
 nuo surrexit, & abiit. Cui egrediēti nō impediuit iter Caius,
 credens eum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum
 esset & ipse particeps operis, admonerat Caium, sicut &
 prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula
 remearet : quærens ut ad finem sua tractata perducerentur.
 Illi siquidem, qui circa Chaream erant, exacuebant alteru-
 tros, quasi tempus esset singulos præparari, ne ad opus ab-
 sentes inuenirentur, & negligentes opportunū tempus amit-
 terent. Erat namq; etiam dies, iam circa horam nonam. Chæ-
 reas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad
 sedem eius: præsciis tamen, quia illic necē principis cum mul-
 to sanguine senatorum, & simul equestrium adimpleret : li-
 cetq; arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen
 libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum
 uota conuersi. Caius signum surgendi fecit : turbaq; repente
 facta, conuersi sunt coniurati, & populos impellebant, ut
 quasi Caio secreti officiū præberent, opere uerò uolentes ha-
 bere

bere licentiam, ut cum in silentio trucidarent. Præcedebant itaq; Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si uoluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uero sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, ubi cõstituti erant famuli, qui ei gratifice ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui uenerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos mysteriorum, quæ erat celebrare cõsuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse uiderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chereas, ut signum peteret. Quo quasi ad illusionẽ eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Cherea de industria factum: ne Caius unius plage uulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic sermo credibilis, eò quòd in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si Chereas ita cogitauit, omnes stultitia præcessisse credendus est, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem sibi & cõiuratis periculorum euasionem acquirens, dum possent multæ machinationes auxilium Caio conferre, antè quàm potuisset mori. Vnde certum est, quia Chereas nò circa supplicia Caij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiã acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & quatenus res gesta celaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tẽpus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Caius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retẽtus, ne ulterius

rius

rius posset accedere. Quo facto, neque clamauit, neque uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, et ipse iam sua mente praestructus, impulit. Tum genu flexo cadentem, multi circumstantes, singuli adinuicem gladijs, et quasi ad certamina discerpserunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaque causa, Cherea indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus efficeret, primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur, et primus ceteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipientibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: et sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: nec non necessitatem suae praesumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoque rem prior aggressus est, et uirtutem illius necis impleuit: atque nixum facilem Caius iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quaecumque ceteri gesserunt, Cherea cogitationi et labori manu ac uirtutibus applicentur. Caius itaque hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas autem et ceteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter haec utique, quae fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi saepius honoratum: cum et a militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustae uiae, in quibus hoc opus effectum est, et maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenire Germanici patris Caii. Erat enim domus coniuncta regalibus, eo quod hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suae potentiae in talibus habitare noscuntur: et declinantes multitudinis inuasionem,

sionem, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret adhuc pestis illata Caio, primum Germanis est agnita. Erant enim armigeri, æquiuocum gentis suæ Celticæ habentes stigma, quorum patriæ mos est, importabili uti furore, sicut Hispanis, aut cæteris Barbaris: eo quod omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisq; robusti: et impetu primo, quibuscunq; congressi hostibus, prævalentes: cum non haberent uirtutis discretionē, pro utilitate cunctorum, sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quod pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginati ergo gladijs, ingressi sunt domū, perscrutantes Cæsaris peremptores, quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantum uirtute et fortitudine maiorum, quantum suo robore, cum monomachus esset, hanc obtinuerat dignitatē. His itaq; requirētibus Asprenas primus occurrens exoluit poenas: cuius uestem sacrificiorum sanguis, sicut prædiximus, cruentaerat, et non ei bonum fecisse uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, et de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non ignorabant. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibi met occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs contendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum agmine constipatus, frequentium uulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Anteius, ex ordine senatorio, Germanis sicuti priores occurrit. Is ut uideret Caium iacentem, et letaretur, aduenerat: quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat: eumq; nec sic satiatum, militibus destinatis, occiderat. Aderat ergo Anteius, ut Caij uideret funus, turbatusq; subito domo, dum se uellet occulere, furentes Germanos, et tunc subtiliter inquirentes qui Caium occiderant, etiam innoxios unā perimētes, latere non potuit. Et illi quidem ita sunt mortui. Cum
igitur

igitur in theatrum de Caij morte uenisset sermo, admiratio
 & incredulitas facta est. Alij nanq; ualde delectabatur in eius
 morte: & licet dudum scirent sibi met utilem fore, hoc non si-
 nebantur credere per timorē. Quibusdam uerò hoc in despe-
 ratione erat, cum neq; uellent circa Caium huiusmodi aliquid
 provenire, nec uerè hoc crederent, quasi nō posset aliquis ho-
 minum, opus huius uirtutis implere. Erant enim, quibus non
 erat grata mors Caij, muliēres & infantes, & quidam mili-
 tum: alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud, quā ty-
 ranno conueniente ad iniurias potentissimorum ciuium, illius
 ministerio erant preparati: muliēres autem ac iuuenes, pro-
 pter spectaculorum & gladiatorum munera, in quibus solet
 uulgo delectatio ministrari, & propter carnum dilaceratio-
 nes, quas in ludis agebat Caius, ut quasi populo uoluptatem
 exhiberet: pro ueritate autē ad satiandam suae crudelitatis in-
 saniam. Serui autem dominos contemnebant, & ad iniurian-
 dum eos, eius fulciebantur auxilio. Facile nanq; eis mentiēti-
 bus cōtra dominos credebatur: eorumq; pecunias ostendenti-
 bus, & libertas & diuitiae succedebant: nec accusationis me-
 tuebant poenam, quibus erant proposita praemia, octaua pars
 substantiae senatorū. Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis
 uidebatur de Caij perēptione sermo, eò quòd aut praescissent
 insidias, aut optassent, de his quae nunciabantur nō solum gau-
 dia retinebant, sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant, me-
 tuentes, ne cum uerū non appareret, poenae succūberent, quasi
 uota suae uoluntatis aperientes. Illi uerò qui insidias praescie-
 bant, amplius se celabant: formidantes ne dum alicui amatori
 tyrānidis hoc panderēt, proditi uiuēte Caio punirētur. Nam
 & alius sermo fuerat dispersus in populo, quia res quidem à
 coniuratis fuisset tentata, non tamen Caius extinctus, sed abla-
 tus à medicis, ductus fuisset ad curā: nullusq; erat uerax, cui se
 quicunq;

quicumq; committeret, aut suam panderet uoluntatem. Nam & si quis amicus erat, propter fauorem tyranni uidebatur esse suspectus, & multo magis odiosus non poterat credi. Dicebatur autem senatoribus, à quibusdam eorum animos perturbantibus, quòd inter ipsa pericula atque uulnera, ut erat sanguine cruentus, uenisset in forum, & concionem habuisset ad populum : quæ reficiebant eorum mentes, neque loca suæ custodiæ relinquebant, formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando nò qua uoluntate discederent accusari poterant aut damnari : sed quemadmodum uellent accusatores aut iudices. Cum itaq; turba Germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedit, cunctis spectantibus metus suæ perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat, quasi repente ingredientium gladijs caperetur: & neq; discedendi securitatem habebant, neque in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruentibus, in theatro fragor eruptus est, supplicantium atq; dicentium, quia & quæ cogitata fuissent, (si tamen aliquid prouenisset) & quæ dicebantur gesta, nescirent : & deberent parcere, nec alienam præsumptionem eis, qui non essent culpabiles, irrogarent : sed exquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum. Et illi quidè hæc & his potiora cum lachrymis & percussione uultus sæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira cessauit & poenitentia ducti sunt, in spectaculo constitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exasperati: portabant enim capita Asprenatis & eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent in spectaculo positi, amplius sunt concussi, pro dignitate uirorum, & misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semetipsos à talibus ærumnis euadere non credebant: & incertū sibi fore, si tanta pericula pos-

sent

ſent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuſte odium circa Caium habuiſſent, eius alacritatis munus expulcre: cum ad tanta pericula perueniſſent, & ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenaliũ, & propterea magnitudine uocis utebantur, indutus uestibus diuerſi coloris, ad inſtar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum ueluti luſgentem, licet & ipſe odio Caium haberet: eratq; timore ſuperior eius concio, atque militiæ, qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparare: & omnem ornatum, quaſi de chariſſimi principis morte amiſſiſſe conſingens, progreſſus eſt in theatrum, ut mortem Caij denunciaret. Quo factio, quies omnibus affuit, ne poſſent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde ſtatuas etiã Aruntius, & loca ſingula circuibat, reuocans Germanos, & cum eo tribuni, iubentes recondi ferrum, atque manifeſtantes Caium fuiſſe deſunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuerſos qui ſurorem incurrerant Germanorũ à morte ſeruauit: nam prius ſpem habentes uiuere Caium, à nulla ſactione penitus abſtinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent. Quem dum aperte mortuum cognouiſſent, ab iracundia diuerſorum & ſupplicio quieuerunt, eo quod uindicta illis utilis iam non eſſet: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potiore inuiriã prorumpere, ne ſenatum contra ſe pronocarent, ſi ad eos imperij ſumma deueniret. Igitur Germani à ſua rabie, quæ eos inuaſerat pro Caij morte, quieuerũt. Chæreas autem cum nimis eſſet de Minutiano ſolicitus, ne Germanorum fuiſſet inſania extinctus, ſingulos militum de eius ſalute requirebat. & Minutianum quidem Clemēs adduxit in

medium: ad Chaream uerò conuersus, cum multis alijs senatoribus, iustitiæ & uirtuti testabatur, eius laudans cogitatum, & actum sine formidine completum, tyrannidem dicens ad nihilū fuisse perductam, eò quòd iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, & praudentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidem alios eius esse peremptores, opere uerò semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio perniciosæ fuerāt, quando omnes abscedere festinabant. Cuius mali tunc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorum, & mittens qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus, eò quòd imperator eis ignorantibus uideretur occisus: dum eum cum alijs requirerent: qui sunt qui Caium interemerūt? Vtinam, inquit, ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt, accusantes Caium: atq; iubentes populo simul & militibus, ut ad propria remearent: populo quidem multam requiem promittentes, militibus autem honores: si tamen solita disciplina consisterent, & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, & ad rapinas aut ad templorum spolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorum, & maxime consentientes aduer

tes aduersus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti, quasi in eis respublica resideret.

Sentij oratio pro libertate Romana, & mors uxoris
filiaeq; Caij. CAPVT II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim factio concilio, alterutri de rebus agendis dedere sermonē. Videbant enim impossibile fore, ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret: nec sibi utile, si quis illorū qui cooperatores in nece Caij fuerunt, ad imperium perueniret: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerent, defuncti patrum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, uirtute maiorum fultum, militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt, in medio statuentes, imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaque Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere, non tamen declinabat integra uoluntate, stans in medio senatus, nihilq; metuens, apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens: Licet incredibile sit ô Romani, libertatis nos acquisisse dignitatē, eò quòd longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem, quantum ad magnitudinem pristinae seruitutis: sed tamen alacritatem ferre possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & una hora sensum uirtutis habentibus, cum securâ uoluntate in libera patria uitam degere, & legibus florentibus aliquando communicare. Ego si quidem iam prioris libertatis oblitus, quam olim quidem amissimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atque nutriti sunt, & non minorem à dijs bonorem his uiris præbendum esse decerno: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo

eius prœmia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus nostris, & quicumq; senimus: senibus quidem, quando eius conspicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iunioribus autem, eò quòd sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uirōs esse istos, quorum labore consisimus, propter hæc quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius est, de qua consuevit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens: quæ uerò uisu conspexi, ualde sunt graua. Malis enim ingentibus inuasērunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem eò quòd principum uoluntati cuncta subiiciuntur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit, & ornamenta legum comprimens, rempublicam conturbauit, iustitiam præuariat, & sua delectatione uictus, nihil est mali quod non intriuit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret, arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus, & uirtute præcelsos, non solum gloriæ immanitate priuarent, sed etiam ad mortem usque perducerent. Singuli namq; regnantium quæq; sunt graua commiserunt. Quorum Caius, qui hodie mortuus est, amplius extitit seuior uniuersis, qui nō solum in ciues, sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit sue ferocitatis insaniam, iniuste pœnas exigens, & ueluti furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim tyrānus suauitatis habere potest. Non ne cum iniuria uobis abusus est? Non ne in pecunijs uos & coniugibus contristauit? Non ne omne uotū uestrum precibusangebatur insistentibus inimicis? Aduersa quidem tyrannis cuncta libertas est, nec eis unquam
fauci

fieri potest: sed nec ipsi, qui consentiunt eis, patiuntur turpia
 sustinere. Sentientes namq; tyranni quibus malis insignes ui-
 ros affligant, & eos uidentes patienter talia sustinere, nec ta-
 men ignorare quod geritur, sed solatium expectare, hoc so-
 lummodo suam credunt comparare securitatem, si eos potue-
 rint penitus amputare. His igitur erepti malis, & sub alteru-
 tra uestri ditione constituti, quod reipublicæ maxime prodest,
 & ad præsentem respicit deuotionē, insidijs amputatis, & re-
 stituta republica, iustum est utilitati communi prouideatis, &
 quod placet non imminente periculo censeatis: quando nō erit
 dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, ut ciuita-
 tem ledere, & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarū multa
 genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displic-
 eat dici non potest, nec diuersa sententia reluctari. Hactenus
 igitur amittentes delectationē pacis, & cōsueti degere modo
 serui, importabiles incurrentes ærumnas, etiā proximis ma-
 lorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, no-
 uissima confusione peribimus. Quapropter primum tyranni-
 cidis decernite honores egregios, & maxime Cassium Chæ-
 ream principem fortium uirorum annūtiare, qui cum alijs uir
 unus & consilio, & opere acquisitor nostræ libertatis appa-
 ruit: cuius nunquā dignum est obliuisci, qui contra tyrannia-
 dem nostra pro libertate primus consilium sumpsit, & semet-
 ipsum periculo pro salute nostra ante cunctos ingessit. Opus
 est enim optimū, & uiris liberis beneficiū opportūnū præstan-
 tibus, aliquid recompensare dignum: qualis scilicet uir iste cir-
 ca uos extitit, non similis Cassio & Bruto, qui Caium Iulium
 peremerunt. Illi namq; seditionis principia bellorumq; ciuiliū,
 subuersionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannici-
 dij grassatione, etiā malis eius priuauit urbem. Sentius itaque
 his sermonibus usus est, senatu delectabiliter audiēte, & equi-

tibus Romanis, qui presentes erant. Quo facto, quidam Tres bellius Maximus insiliens, anulum de digito traxit, habentem lapidem clausum, in quo forma Caij celata uidebatur: quem ille sibimet studio dicendi, quæ suadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et celatura quidem est agnita, nox autem continuo subsequuta. Chereas uero cum signum à consulibus petisset: et illi libertatem ei dedissent, miraculum fuit cunctis, et ueluti incredulitas, quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas. Hi siquidem, antequam tyrannus inuaderet ciuitatem, rebus militaribus ciuilibusque præsidebant, qui senatui consensiebant. Chereas uero percepto signo militantibus præsidebat. Erant autem cohortes quatuor, quibus uiuere sine principe magis quam sub tyrannide complacebat. Milites itaque cum tribunis abibant, et populi discedebant læti, hanc spem habentes atque cogitationem, quasi ipsi gubernationem reipublicæ rursus acquirerent, et nequaquam alij subiacerent: inter quos Chereas præcipuus exisťebat. Igitur Chereas periculum credens, si Caij uxor et filia superessent, et non omnis domus eius pariter deperiret: quando si quis ex eis derelingeretur, non hoc sine peste ciuitatis lethoquē constaret: insuper et propositum suū perficere, et odium quod circa Caium habebat, explere festinans, misit Lupum, unum tribunorum, qui uxorem Caij filiamque perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clementis, cui hoc officium tradiderunt, quatenus uel hoc opere et uirtute tyrannicidij particeps esset, et quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus consensisse. Quidam uero coniuratorum crudele uidebatur, ut contra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quam uxoris consilio facinora molitum, quibus et ciuitas uexata esset, et flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorum quæ à Caio gesta fuerant,

fuerant, hæc erat caput. Caio namq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amor: & incantationibus ad uesaniam transformatum ita sibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorum, & totius urbis cui præstebat, ei subdite uiderentur, nihilq; defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministerium eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: ueniensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij coniugem, iuxta uiri corpus humi prostratam, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus eratq; sanguine uulnerû eius plena, & maxima calamitate circumdata: necnô & filia iacebat simul: nihil illic aliud audiebatur, nisi culpa Caij, tanquam non bene gubernantis, & quia uxor eius frequenter talia uentura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc, & nunc similiter existimatur, & in omniû mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant, quia suasisset Caio, ut recedens à seuitia & crudelitæte ciuiû, humiliter & cû uirtute rempub. gubernaret: qui cû in sua seueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uerò, quia cum sermo de cõiuratis peruenisset ad Caium, suasisset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cûctos placaret, quia licet nihil iniuste tentasse aliqui probarêtur, tamẽ hoc agēs cuncta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebāt, hæc sunt. At illa cum uidisset ueniẽtẽ Lupum, corpus Caij monstrabat, & ut ad proximũ ueniret, eum cum lachrymis exorabat. Cumq; eum uidisset mente attonitum, & nulla compaßione motum, cognoscens ad quod uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uitæ desperatione cõstituantur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non morarentur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo

perempta est, & super eā filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & prone semper audius potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atque uideri uolens. Is fauore populi saepe deceptus, quaecumque leges tanquam turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicij frequenter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptissimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime cepit habere, eò quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem præsentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, nisi quod circa Rhægium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter instituit. hoc enim constat maximum, & nauigantibus utilissimum, quod tamen non uenit ad effectum: sed semiplenum ab eo, dum segnius construitur, derelictum est. Cuius moræ hæc causa fuit, eò quòd rebus inutilibus, sibique placitis uoluptatibus studens, & illic expensas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelocissimus, & ad intelligendum aliena opera preparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, & acerrimo ingenio, meditationisque labore, suum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret. Hunc namque Tiberius, tanquam fratris nepotem, quem etiam habuit successorem, magna necessitate studuit erudiri, cum ipse

ipse eisdem annis primo floruerit. Caius itaque puer colebat hæc, quasi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præsidere, quod non tamen obtinere præualuit, neque ex eruditionis opere bona congregata seruare: sed abusus potestate, peruenit ad mortem. Difficile nanque est, ut illis possit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quo trahuntur. Initio siquidem, faciente eruditionis causa, amicis studebat dignis zelo meliorum rerum: postea perductus ad inuiriam, onus & odium quod circa eum homines omissa priori deuotione gerebant, ad id usq; descendit, ut ab eisdem passus insidias extingueretur.

Claudius in imperium à militibus uocatus, à senatu rogatur missis legatis, si cedere imperio noluerit, id eorum potius q̃ militum autoritate usurpet. CAPVT III.

Claudius igitur, sicut dixi superius, interruptione facta ciuium, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, & domo Cæsaris nece turbata, in angustia pro salute consistens propria, & in quodam artificio loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam, nisi ruborem formidans. Is enim cum priuatus esset, se mediocriter tractabat inter omnes, sufficienter doctus, & disciplina maxime Græca compositus, qui etiam se ab omni barbarum inquietudine subtraherebat. Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, & omne palatium ferocitate militum plenum esset, & terror atque in-disciplinatio cunctos apprehendisset, summi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Caij quidem interitum parui pendentes, eò quod iuste uideretur extinctus, quæ sibi essent utilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta disponderentur. Cumq; Germani ad necem peremptores Caij requirentes, suæ magis quàm cunctorum utilitati consulerent, Claudius turbatus, & nequaquam de salute sua secu-

rus, maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis, et quos cum eo constabat occisos: stabat in quodam loco super paucos gradus, obscuritate celatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte prae obscuritate cognoscens, credens hominem esse, qui magis in eo loco insidias faceret: proxime ueniens, eumque apprehendens agnouit, sequi requirentibus ait: Iste Germanicus est, eum constituamus imperatorem. Claudius uidens eos in suo raptu preparados, et metuens ne propter Caium ipse quoque moreretur, parcendum sibi esse poscebat, eisque sua facta commemorabat. Tunc Gratus subridens, dexteram ei porrexit: et noli, inquit, de tua salute pusillanimitas esse, cum te magis oporteat magnanimitate de imperio cogitare: quod dii auferentes Caium, mundoque prospicientes, tui concessere uirtuti. Perge nunc, et maiorum tuorum recipe solum. Supportabatque eum, nequaquam ualentem pedibus ambulare, propter timorem scilicet, gaudiumque dictorum. Concurrabant autem circa Gratum etiam multi militum, et uidentes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanquam pro uiro suauis ac quieto, et multa pericula in imperio Caii perpeffo, dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fugae totius plebis exorta sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate solliciti, cum fuga ad palatium deueniunt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumque iam rempublicam tenere uideretur, multo magis militum concursus processerat, cunctis utique aspectum Claudii libenter inspicientibus, eumque principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam suae uitae reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriae potestatis, et quae pridem suo principatu deliquerant. Inter haec etiam

etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad unum, periculo non careret: quando quodcumque solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter aliter utrosque cogitabant, et quæ solent prouenire quotidie loquebatur. Erant ergo diuise hæ sententiæ populi atque senatus. Hi quidem dignitatem pristinam appetebant, et onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens, et auaritiam eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaque bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatum est. Inter hæc senatus agnoscebat Claudium à militibus abreptum, misit ad eum de suo coetu uiros uirtute claros, qui eum admonerent, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uiro- rum unus cederet, et communem utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utque memor esset, quorum malorum prisce tyranni occasio fuerint ciuitati, et quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neque imitaretur tyrannidis onus, et iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorē uirtutem suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorum ciuium, et legum decreto succederent: quo facto, fauorem imperantium et quibus imperatur acquireret: quia si neque obtemperare uellet, nec cederet auctoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, et armatorum copiam et famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterentur: maximum uero sibi met esse remedium spei atque fortune. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute et boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnaret. Et legati quidē Verannius et Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, et prostrati Claudium

Claudiam suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utiq; eum multitudine militum circumseptum, & in comparatione illius exercitus consulis nihil esse: Suadebantq; simul, ut si appeteret principatū, a senatu magis sibi datum acciperet, quod esset prosperius atq; felicius, si non cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogancia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quam regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorū. CAP. IIII.

Igitur Agrippa, completis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiam, unguens caput unguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam possideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respondente uerò senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum copiam aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret: Opto, inquit Agrippa, o curia, peragere uos quæ desiderij uestri sunt: dicendum tamen est indubitanter, quod
credo

credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam : nostra uerò pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos uero aduersus expertos bella suscipimus, producētes uiros neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mītendū ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cunctis cōsentientibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: cumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respondere. Tunc Claudius ait, nō esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius mansuetudinem prægustaret, cum nomine tantū ipse princeps foret, opere uerò communitas imperaret, eò quòd multarum uariarumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibi met obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem cōgregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permānendi accipiēs, donauitq; singulos custodū corporis sui quinq; milibus drachmis, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est: sed & militibus absentibus similia commisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte: quorum alij quidem semetipsos in ciuitate celarunt, consultationem refugientes eorum: alij uerò in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectū ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiendi cum segnitie uiuere, quàm possidentes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen non amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsentī statu tractantibus,

bus, repente clamor congregati exercitus est emissus, petentibus ut militaris imperator eligeretur, & nequaquam principatus Romanus multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerant, ne cunctis simul, sed uni traderetur imperium. hoc tantum senatui concedentes, ut ipsi qui dignius uideretur eligerent. Ob quam rem contraria erant uota senatus & populi: multo magis autem tam pro amissione gloriae libertatis, quam pro formidine Claudij. Erant uero qui eligerent alios quos ex genere nobilium, dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus namque Marcum fortitudinis dignum, qui Iuliam Caij sororem habebat uxorem, studebat eligere, ut rerum culmine potiretur. Consules uero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam Valerium Asiaticum Minutianus anteponebat, & penè homicidia facta sunt desiderantium principatum, ut Claudio quoquo modo repugnaretur. Monomachorum uero turba non parua militum, per noctem ad ciuitatis custodiam positorum, concurrebat ad Claudium. Quapropter alij noliam urbis libertatem, alij quoque Claudium metuentes, à consulibus abscesserunt. Diluculo autem Chereas cum socijs adueniens, & ad medium transcutes uerba facere nitentur ad milites. Quos dum multitudo uidisset silentium postulantes, & dicendi initia facientes, continuo disturbauit: non acquiescens eis ut aliquid allegarent, eò quod ipsi ad monarchiam pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant, tanquam non patientes senatui cedere potestatem, qui etiam si imperare niterentur, milites non sinerent interfectorum Caij regnare. Inter hæc igitur Chereas iram non ferens, imperatorem poscenti populo daturum se promisit ducem, qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic Ethicus, agitator præstinus, Caio & militibus circa solennitates Circensium & seditiones atque opera inhonesta deuotus: multaque Chereas opprobria

probria sibi reluctantibus inferebat, sed et Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima nanque est insipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Cherea, sed euaginant gladios, et signa tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam praeuerant iusiurandum. Consules autem et senatus in desolatione relictus sunt, non differentes aliquid à priuatis: eratque eis formido pariter et angustia ignorantibus quid passuri forent, dum Claudius praeuuleret: et sibi metipsi adinuicem derogabant, et poenitentiam ficti gerabant. Sabinus autem unus interfectorum Caij, transiens ad medium, prius semetipsum interficere minatus est, quam Claudium principem constitui, et seruitute se damnari uideret. Sed et Cheream hanc magnanimitatem assequi compulit: qui dum contempsisset Caium, et primus autor bonae fuisset uitae, neque sic patriae uindicare potuit libertatem. Chereas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum, uelle tamen mentem Claudij trutinare. et illi quidem in his erant: ad milites autem omnis undique populus concurrebat. Interea Q. Pompeius dum accusaret milites, et pro libertate senatus supplicaret, impetu facto euaginati gladijs, nisi mitis Claudius prohibuisset, opus in eum necis impleuerant. Tunc Claudius ereptum consulem à periculo, fecit sibi asidere. Senatores autem qui cum Quinto fuerant, non simili honore suscepit. Nam quidam eorum etiam plagis affecti sunt, et ad eum uenire compulsi. Apronius autem uulneratus effugit, eratque periculum uniuersis. Tunc rex Agrippa accedens ad Claudium, postulauit ut circa senatum mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia, non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus, senatum ad curiam conuocauit. Cumque de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus,

cum

cum multo nimis impetu atque ridiculo Caij interfectores in publicū proruperunt, Chereas & Sabinus, prohibentes cum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo uenisset congregans alios, protulit sententiam in Cheream: quibus opus quidem uidebatur esse præclarum. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabant, qui tantum opus fieri persuaserat: & ut ipse pariter pro metu futuri temporis deperiret, iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; Chereas ad mortem, & cum eo Lupus, sequebanturq; multi Romanorū. Dicitur autem quia Chereas magnanimiter hanc cladem exceperit, non solum uultu nequaquam deposito, sed etiam Lupum resolutum in lachrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendum prosequeretur, dum uenisset ad locum, requirebat militem, si interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem suam deferret, quo Caium ipse uidebatur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est Chereas, unius uulneris percussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarum, eò quòd ceruicem mollius preparasset ad necem. Post paucos uerò dies imminente festiuitate, Romani honorauerunt facta Chereæ, petentes expiationem fieri, eò quòd eius memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaque modo Cherea uita priuatus est. Sabinus autem, dum cum Claudius non solum absoluisset à culpa, sed etiam dignitatem quam habuerat remisisset, iniustum credens ut relinqueret coniuratos, semetipsum occidit gladio: sic incumbens, ut eum usq; ad capulum uulnus absorberet.

De Agrippa honorato à Claudio & edictis pro Iudeis.

CAPVT V.

Claudius itaq; susceptos milites dispergēs, edicta proposuit: & principatum Agrippæ, quē Caius ei præstiterat, ipse

ipse confirmans, regem quoq; collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius super Iudeos & Samaritas habuerat. Et hec quidem tanquam debitum proprii generis ei restituit. Abelan uerò Lysanie, & quæcunq; in Libano sunt monte, ei de suo pariter adiecit imperio: & publice in media ciuitate Romana, cum Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uerò regnum aufrens, quod habebat, Ciliciam & Comagenen donauit ei. Distinxit autem Lysimachum, antiquo sibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antonie matris eius tutor extiterat, & circa Caium deuietus erat: cuius filius, Beronicen Agrippæ filiam duxit uxorem: Quam, dum Marcus Alexander filius fuisset mortuus, resumens uirginem fratris suo Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcididis à Claudio. Hoc itaq; tempore, seditio inter Iudeos atq; paganos in Alexandrina ciuitate surrexit. Moriente nanque Caio, sub cuius principatu ab Alexandrinis uidebatur afflictâ Iudeorum gens, recepta fiducia, repente ueniunt ad prelia. Claudius autē Aegypti præfecto mandauit, ut seditionē amoueret. Et supplicantibus sibi regibus, Agrippa pariter & Herode, edictum misit in Alexandriam, atq; Syriam, huiusmodi oratione cōscriptum: Tiberius Claudius Cæsar, Pius, Germanicus, tribunitie potestatis dicit: Notum est, Iudeos in Alexandria constitutos, qui etiam Alexandrini uocantur, cohabitasse temporibus priscis Alexandrinis: & paria ciuitatis iura à principibus impetrasse. Quod palam est ex rescriptis eorum, pariter & edictis. Sed postquam nostro imperio Alexandria per Augustum noscitur subiugata, seruata sunt eis iura sua, à præfectis per diuersa tempora destinatis: & nulla de legibus eorum mutatio facta est, tēpore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uerò Augusto principe, ut fuerunt singuli eorum, in suis solennitatibus permanserunt, neque coacti

HH sunt

sunt religionis paternæ iura transcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos cōtra Iudeos ibidem cōstitutos, qui temporibus C. Cæsaris, pro uehementi eius superbia simul et impudentia, quod nollet gens Iudeorum patriam religionem transcendere, et illum deum appellare, humiliati sunt: præcipio, ut nequaquam propter impudentiam Caij, de iure Iudeorum aliquid auferre nitantur: sed seruanda eis iura priora, manentibus utique in suis solennitatibus: quamobrem partem utranque præcipio magnam habere curam, ut postquam fuerint hæc edicta proposita, nulla de cætero turba fiat. Edictum siquidem in Alexandria pro Iudeis missum, huiusmodi esse dinoscitur. Quod uerò in omni orbe directum est, his continetur eloquijs: Tiberius Claudius, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis, consul ordinarius secundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa et Herode charissimis, quatenus eadem Iudeis iura concederem, in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria constitutis, libenter hoc præbui: non solum petentibus hoc concedens, sed etiam ipsos, pro quibus rogatus sum, dignos existimans, propter fidem et amicitiam Romanis impensam: præcipue iustum esse decernens, ut neq; Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur, quoniam ad dei culturam hæc facere noscuntur. Optimum ergo iudico, Iudeos in omni orbe sub nobis constituto, paternas solennitates sine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio, ut hanc meam clementiam mansuete custodiant: et ipsi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertentent, sed suas leges obseruent. Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atque coloniarum, et municipiorum, intra Italiam et extra eam, regesq; pariter et potentes, per proprios legatos transcribere uelint, propositumq; non minus triginta diebus esse in loco, unde ex humili ab omnibus legi possit. His igitur edictis in

His in Alexandriam, et in omnem terrarum orbem directis,
 ostendit Caesar Claudius, quam uoluntatem circa Iudeos ha-
 buerit. Mox autem etiam Agrippam, reddito ei regno, maxi-
 mis cumulatam donis, remisit ad propria: principibus pro-
 uinciarum atque praesidibus, literis suis scribens, ut ei hono-
 rem debitum exhiberent. Ille uero dum meliori fuisset fortunae
 prouectus, cum celeritate reuersus est: ueniensq; ad Hieroso-
 lymam, gratificas hostias celebrauit, nihil quod erat legitimi-
 mum derelinquens: unde et multos Nazaeos tonderi prae-
 cepit. Auream uero catenam, quam ei dederat Caius, factam
 ad instar ponderis ferreae catenae, in qua manus regiae fuerant
 obligatae, ut tristis fortunae memoriam reuocaret, et testimo-
 nium de rebus melioribus perhiberet, in templo suspendit su-
 pra gazophylacium, ut et maximum eius indicaret casum,
 et simul ostenderet, posse eum qui corruerit, denuo suscitari.
 Hoc enim illius catenae oblatio omnibus indicabat: quoniam
 rex Agrippa ex parua causa, antequam dignitatem acciperet,
 fuerat alligatus, et post paululum compedibus absolutus,
 ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter haec
 ergo oportet intelligi, quia res hominum et lapsu faciente
 corruunt, et inclinatae ad culminis fastigium saepius reducun-
 tur. Perfecit igitur Agrippa cultu exhibito deo, Theophi-
 lum quidem Anni pontificatu semouit: et Boëthi Simoni,
 cui cognomentum erat Canthara, honorem eius attribuit.
 Duo etenim erant fratres Simoni, et Boëthus pater, cuius
 filiam habuit rex Herodes uxorem: sicut superius declara-
 tum est. Cum fratribus ergo sacerdotium habuit. Simonis au-
 tem Onie tres filij, in Macedonum principatu fuerunt, sicut
 in priori scriptura contradidi.

Iniuria Doritarum erga Iudeos, quomodo ulta est à
 Petronio.

C A P. VI.

H H 2 R C X

REx igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituēs, Hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: & uniuscuiusq; modum bene disponens, affectuosam praeuit largitatem. Praefectum uerò militiæ totius fecit Syllam, uirum qui multis laboribus ei saepe cōmunicauerat. Igitur tempore paruo pretereunte, Doritæ iuuenes, praeponentes uenerationi praesumptionem, cum natura uiderentur audaces, tollentes Caesaris simulachrum, in synagoga statuere Iudeorum, quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur nanque ad destructionem paternarū legum esse celebratum. Pro qua re ad Publium Petroniū praesidem Syriae festinanter aduenit: & contra Doritas conquestus est: ei qui non minus indignatus, cum utiq; & ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret, impietate indisciplinatorū Doritarum, hæc cum magna indignatione scripta direxit: Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Caesaris Pij Germanici, primatibus Dorienarium dicit: Audiuiimus, quoniam quidam uestrum tanta superbia praesumptione sint usi, ut nec dictis Caesaris Claudij Pij Germanici subderentur: quibus sancitum est, Iudeos obseruationi paternarum legum esse dimittendos: uosq; omnia contraria fecisse cognouimus, synagogam consistere prohibentes Iudeorum, cum in ea posueritis simulachrū Caesaris, praeuocationem scilicet agentes non solum contra Iudeos, sed contra ipsum imperatorem: cuius simulachrum melius poneretur in omni Iudeorum templo, quam in debito loco: cum utiq; decreto Caesaris sit sancitum, unumqueniq; in locis suis habere potestatem. Veruntamen cum edictū imperatoris, praecipientis ut iure solennitatibus suis utantur, & cum Graecis pariter conuersentur, contempseritis, risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis immemores. quapropter eos qui contra edictum Caesaris talia commiserunt, cum etiam eorum iudices indig

indignentur, quando non propria uoluntate asserunt, sed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perducì præcipio, quatenus possint gestorum reddere rationem. Primates uerò seu principes moneo, ut si nolint uideri hanc querelam sua uoluntate celebratam, culpabiles personas centurioni demonstrent, nullam seditionis aut litis relinquentes occasione, quam scilicet maleuoli uenari his operibus demonstrantur. Mihi namq; et charissimo meo regi Agrippæ, nulla potior cura est, quam ne gens Iudeorum occasione summat uindictæ gratia, et ut ad tumultum seditionis accedat. Ut autè apertius sciatis, quid et Cæsar ex huiusmodi causa præcepit: edicta eius Alexandriam destinata, huic scripture præposui: quæ licet omnibus nota esse uideantur, tum etiam apud tribunal meum charissimus mihi rex Agrippa hæc legit, allegans, ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit siquidem me pronunciante, ut de cætero nulla seditionis aut turbæ queratur occasio, sed unusquisque suæ religionis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant comissa, correxìt, ut denuo nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, et denuo Ionam Annæ constituit, eum scilicet existimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem, pro qua re supplicabat, hæc dicens: Tu quidem o rex meo honori congaudens, hanc mihi restituis proprio consilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignū iudicauerit deus; semel tamen cū indutus sim stola sacerdotij, sufficit mihi: prius enim sum dignius indutus, quam nunc denuo recepturus. Tu uerò si modo uis, ut accipiat dignior hunc honorem, agnosce quia omni peccato mundior est apud deum et apud te rex frater mihi, qui possit ad hunc honorem dignus accedere. In his ergo sermonibus rex Agrippa collaudans Ione uoluntatem,

tem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multa post tempore, Petronio successit Marsus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hierosolymitas atque Berytios. CAP. VII.

SYLAS igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, et nec in periculorum eius communione recesserat, sed cum eo in manifestis laboribus atque necessitatibus succubuerat, circa eum magnam habebat fiduciam: concedereq; sibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum pristina firmitate, et nequaquam patiebatur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia postulando, onerosus esse uideretur, cum semetipsum immensa arrogantia glorificaret, et regi sæpius ad memoriam causas communis tristitiæ produceret, ut studium quod tunc circa eum gerebat ostenderet. Quod dum crebrò faceret, ut mihi uidetur, impropere beneficia noscebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non est enim ignobilium temporum grata memoria: neque suavis agnoscitur, qui frequenter ea quæ præstat, impropere. Quid plura? dum frequenter Sylas regis prouocaret iram, et ille plus indignationi quàm rationi tribueret, non eum remouit à præfectura solummodo, sed etiam tradendum uinculis in patriam destinauit. Cumq; eius ira longo fuisset tempore mitigata, et perspecta ratione in memoriam reuocasset, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remisit culpam. Die siquidem festi uo natiuitatis suæ, dum cuncti quibus imperabat in letitia magna consisterent, Sylam reuocari iussit, secum scilicet comensurum. Ille uero modum libertatis, quem iustum esse credebat, uenientibus ad se non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo post paululum ablaturus est: quippe

quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ custodiuit, qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua conscientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula sustinui, ut illi salus acquireretur et honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula et carcerem tenebrosam. Nunquam ergo horum obliuiscar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam post solutionem carnis et animæ hæc memoria reseruatur. Hæc loquens, poscebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouisset animo non posse mitigari, dimisit eum in carcere custodiri. Hierosolymorum uero muros, qui circa nouam respiciunt ciuitatem, publicis sumptibus munitissimos latitudine et altitudine fabricatus est: et omni humano reddidisset tutamine fortiores, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari quod agebatur suis indicasset scriptis. Quamobrem Claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, ut à murorum ædificatione cessaret. Qui mox ut agnouit, reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus, et ad beneficia munifica præparatus, et ciuitatem proprijs sumptibus exornare non tardus, ita ut sua claritate muneribusque gauderet, et fauorabiliter suæ uitæ iura disponderet, in nullo similis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, et ad supplicia præparanda, et aduersus odiosos sine retentatione perniciofa, Græcis magis quam Iudeis familiaris existens, et alienigenarum ciuitates sæpe nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas, theatra, et templa, porticusque constituens: Iudeorum uero ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquant eis præbuit impensam, unde potuissent habere eius memoriam. Mores autem Agrippæ erant mansueti, circa omnes beneficia similia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona suæ uoluntatis ostendens: circa suam gentem pro

modo benignus, et potius compassione pronus. Grata siquidem ei commoratio atque frequens in Hierosolymis erat, sequi in paterna solennitate seu puritate seruabat: nullaque dies praeteribat hostijs uiduata solennibus. Quidam igitur in Hierosolymis uir, nomine Simon, qui putabatur madata legitima perfecte discernere, multitudine in ecclesia conuocata, cum rex Casaream perrexisset, eum accusare praesumpsit, quasi non sanctum et iustum: suadens, ut rex prohiberetur a templi limine, quod non nisi dignis ingredi liceret. Haec ergo regi literis indicata sunt a praefecto, quia Simon talia concionatus esset. Quem rex euocatum, dum tunc esset in theatro, sedere iuxta se fecit, et sub silentio mitissime requisivit: Dic mihi, inquit, quid horum quae hic aguntur contra legem esse noscitur? Ille uero nihil habens quod responderet, ueniam postulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur, iudicans etiam mansuetudinem conuenire regi potius quam furorem, muneribus honoratum remisit ad propria. Cum autem multis multa concesserit, praecipue Berytios honorauit. Instruxit enim eis theatrum, amplitudine et pulchritudine praecipua decoratum, et amphitheatrum copiosa impensa constructum. Sed et balneas, et porticus celsis operibus exaltauit: nullaque tenacitate sumptuum aut pulchritudinem foedauit, aut magnitudinem quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largissime ac magnifice ministravit. Cum igitur in theatro spectacula celebraret, musica quaeque; illic instrumenta produxit, et uaria delectationum opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum suam largitatem cunctis ostendit. Vbi uolens numerositate concertantium delectationem spectantibus exhibere, alios septingentos pugnatuos emisit: quoscumque malignos habuit, in hac actione distribuens, ut et illi hoc modo pugnarent,

et opus

et opus belli uoluptas pacis existeret. Hos itaque passim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ, & obitu. C A P. V I I.

His spectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilææ migravit: eratq; inter alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit Comagenensis rex Antiochus, et Emesorum Sigerammus, et Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter et Herodes frater eius, qui et ipse Chalcidis habebat imperium, habuitq; colloquium apud eos, susceptione et amicitijs ualde dignissimum, ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmen: et in presenti eos uideretur regaliter honorare. Sed bis apud Agrippam ita degentibus, Marsus Syriæ præses aduenit. Verum Agrippa rex, sciens eum honorabilem Romanis esse, processit è ciuitate, occursum ei quasi ab stadijs septē. Hoc etenim principium inimicitiarum circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, et tanta pariter amicitia in suspicionem repente uenit: non credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere consensum. Mox itaq; ad unumquemq; mittens, mandauit, ut non segniter ad propria remearet. Hæc Agrippa dolenter accepit, et propterea Marso quidem factus est inimicus. Matthia uero pontificatu spoliato, pro eo constituit sacerdotem Elioneum Cantharæ natum. Igitur cum tertium annum in Iudææ compleisset regno, uenit in Casaream ciuitatem, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculum ad honorem Cesaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, simul et procerum unâ cōuenerat. Secunda uero spectaculorum die, stola uestitus undiq; argento contexta, ita ut textus esset ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiente die, et primis radijs sole Oriente demissis, argenti cla-

ritas percussa fulgorem reddidit ualde perspicuum, & oculis insipientibus formidandum. Mox autem adulatorum uoces fauorabiles emittebat, quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, deum scilicet adpellantes eum, atque dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hactenus te uelut hominem timuerimus, at tamen iam nunc superioris naturæ te esse conspiciamus. Has autem uoces rex nequaquam compescuit, nec impia eorum uerba compressit. Post paululum uero respiciens, uidit supra suum uerticem in quodam fune sedentem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortis æram corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensque suos amicos: Ego, inquit, uester deus iam uitam mutare compellor. Repente namque increpitus sum, cum mendaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à deo. Viximus etenim non prauè, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaque cum dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaque cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in saccis iacentes, deprecabantur pro rege deum, & omnia luctu, gemituque complebantur. Rex autem cum in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciens, atque uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinque uero continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum uero regni. Quatuor namque sub Casare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uero cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudeam percepit, & Samariam, atque Cæsaream, & tributa

ta sui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuersis mu-
tuum sumpsit. Nam cum esset ualde munificus, supplicanti-
bus larga munera conferebat, & dona sine aliqua parcitate
præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota, conspi-
rantes simul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, &
regis amicus, Aristonem quendam fidelissimum ministrorum
destinauerunt: & Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quasi
iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ.

CAPVT VIII.

REX igitur Agrippa hoc modo cōuersatus, discessit à ui-
ta: qui de suo genere filium dereliquit, Agrippam nomi-
ne, agentem septimum & decimum ætatis annum, & filias
tres: quarum alia quidem nomine Beronice, sextodecimo æta-
tis anno Herodi patris fratri uidebatur esse coniuncta: uirgi-
nes autem duæ erant, Maria & Drusilla, Maria quidem de-
cimum agens annum, Drusilla uerò sextum. Eratq; desponsa-
ta à suo patre Maria Archelao Chelciæ filio: Drusilla uerò
filio Antiochi Comagenēsis regis, qui dicebatur Epiphanes.
Cumq; mors Agrippæ cunctis innotuisset, Cæsariēses & Se-
basteni benefactorum eius immemores, pessimas res egerunt,
blasphemantes uehementer, indecenterq; defunctum. Sed &
militem quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes,
& statuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad lo-
ca fornicaria detulerunt: & statuētes eas in publico, reclinan-
tes eis foedas contumelias inferebant: & turpiora facinora
quàm dici fas est, scelestis actibus adimplebāt: celebrantes con-
uiuia publica coronati, & madentes unguētis & oleo, sacri-
ficia pariter exhibentes: prandiaq; sibi met alterutri pro re-
gia morte mittentes. Erant autem immemores non solūm A-
grippæ, qui multas eis præbuerat largitates, sed etiā aui eius
Herodis,

Herodis, qui ipsas ciuitates instruxerat, porticusq; simul et templa claris probabatur fabricatus impensis. Filius uero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, et alebatur à Cæsare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuisse defunctum, et Sebastenos, atq; Cæsarienses ei mortuo contumelias intulisse, graui dolore percussus est: eratq; preparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret successorem, uolens etiam insiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat super commendato suæ fidei puero: interrogans, quid et ipsis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel non decernerent: qui perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidē benignitatis eius propositum, uoluntatem autem eius incautam esse dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos excesserat, magnitudinem tanti regni committeret, cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos rectē locutos Cæsar, præfectum in Iudeam, totumq; regnum direxit Cuspium Fadum: quo factō etiam honorem defuncto præstitit, ne Marsum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, eucheret. Præ omnibus autem Fado præcepit Claudius, ut Cæsarienses, et Sebastenos pro defuncti contumelijs coërceret. Cohortem uero Cæsariensium, et Sebastenorum, et quinq; numeros in Pontum transferri iussit, ut ibidem militarent: et ex numeris Romanorum in Syria constitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iussione migrati sunt. Mittentes namq; legationem ad Claudium supplicarunt, et in Iudæa consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudæis effecti sunt, summentes initio semina belli sub Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit, sicut post paululum referemus, eos ex illa regione migravit.

FLAVII IOSE

PHIANTIQVITA=

tis Iudicæ liber uigesimus.

De dissidio Iudæorum, & Philadelphinorum composito, & de stola sacerdotali.

CAP. I.

MORIENTE siquidem Agrippa rege, sicut in libro precedente narrauimus, Caesar Claudius misit successorem Maso Casium Longinum, memorie conferēs hoc defuncti, à quo uiuēte rogatus fuerat, ne Marius ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudeam uenisset, comperit Iudeos habitantes trans fluiuium, contra Philadelphinos habentes contentionem pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illuc armatorum plurimū congregati, qui præter uoluntatem primatū suorum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse noscuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eo quòd non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis fuisse lesos, sed usq; ad arma uenissent: Qui sumens tres priores ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iussit occidi: duobus autem reliquis, Amaramao, & Eleazaro fugam commisit. Ptolemeus autem princeps latronū, & qui multa mala Idumæis, & Arabis frequenter intulerat, non multò post captus, & ad eum deductus, morte multatus est. Hoc itaq; modo cuncta Iudea latronibus est purgata, Fadi prouidentia, atq; sollicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes, & priores Hierosolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, qua solus pontifex indui solet, in Antonie castro reponerent: ut sicuti prius, sub Romanorum potestate iacēret.

Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum, atq; Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat, metuens, ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudeorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut sinerent legationem ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotalē uestem haberent in propria potestate: & ipsi sustinerent, donec Claudij responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obfides præberentur. Quibus obedientibus, filiosq; dantibus, legati sunt missi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduentus eorum (erat nanque, sicut iam prædiximus, apud prædictū Claudium) Cesari supplicauit, ut eisdem Iudeis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali ueste poscebāt. Vocans itaq; Claudius legatos Iudeorum, promisit se concedere quæ petebant; iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam. Claudius Cesar, Germanicus, tribunitiæ potestatis, quinquies cōsul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hierosolymorum principibus, curiæ, populoq; Iudeorum, & cunctæ genti salutem. Agrippa meo pijsimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos uestros, gratias agente, eò quòd habeam gentis uestre sollicitudinem, & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq; corona supplicante, ut sub uestra potestate cōsistant: quæ sunt à me postulati, cōcedo, sicut uir fortissimus & mihi charissimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi, primum quidē propter pietatē meam, uolēs unūquenq; exhibere suam in paterna traditione culturam: deinde sciens, quia dum hæc fecero, & ipsius regis Herodis, & Aristobuli iuuenis, potentium personarum, quorum circa me pietatē, & circa uos studium

dium esse cognosco, amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uerò ob hanc causam et Cuspio Fado, meo procuratori. Nomina uerò literas deferentium hæc sunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Derotheus Nathelis, Ioannes Iouis panis. dat. est x i i i. Calendas Iulij, Consulibus Ruso, et Pompeio Syluano. Petijt autem à Claudio Cesare et Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur esse commissum, potestatem templi et sacerdotum ordinationem: et omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hæc potestas, usq; ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, et Ioseph Cami filium ei successorem dedit.

De Helena regina ad Iudaismum conuersa. CAP. II.

EO siquidem tempore Helena Adiabenorum regina, et filius eius Izates, ad solennitatem Iudeorum hæc causa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, sororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, contigit, ut dum cum ea dormiret, super uentrem mulieris manum poneret per soporem, et quandam subito uocem audiret, præcipientem, ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uerxaret, qui prouidente deo et principium, et finem esset felicissimum possessurus. Quæ uoce turbatus, repente surgens, hæc dixit uxori, et natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena et alium seniore filium, nomine Monobazum, et alios filios ex alijs mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quasi unigenito Izati desiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat et odium, quando cuncti contristabantur, quia cum pater omnibus præponebat. Hoc pater apertè cognoscens, illis quidem ignouit: sciens quia hoc non agebant pro malitia,

malicia, sed quoniam singuli fauorem patris habere desiderabant. Izatem uerò, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid sustineret, multis muneribus sarcinatum, in castrum Pafini misit ad Abennerigum regem, commendans ei nati salutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, et pro multa deuotione, filiam suam Amacos nomine, ei dedit uxorem: donauitque prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam senectute grauaretur, et paucum sibi tempus uiuendi superesse uideret, uoluit aspectum filij ante quam moreretur, inspicere: et uocans eum, delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoque prouinciam, quæ dicitur Carrorum, terra fertilis anomi, in qua etiam reliquæ sunt arce Noë, quæ ex imbrum diluuiò liberata fertur, et hactenus uidere uolentibus demonstratur. Commorabatur itaque Izates in hac regione, et Artabanem Parthicum ad Iudeam destinauit. Cumque legibus crederet Iudeorum, studebat et ipse conuerti: et credens se perfectum non esse Iudeum, nisi signum circumcisionis acciperet, erat hoc agere paratus. Quod dum cognouisset mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum esset rex, multorum acquireret inimicitias subiectorum, cum peregrinas solennitates et suæ genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare Iudeum. Et illa quidem hæc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiam uerba referebat: Qui matri dixit, atque interminatus est, quia nisi acquiesceret, repente decederet. Cui mater ait: metuere se, ne causa omnibus indicata, periculum ipse supplicij sustineret, qui quasi autor et doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiens hæc, respondit, quia posset etiam præter circumcisionem colere diuinitatem, si omnino decerneret apud se leges Iudaicas obseruare: et hoc esse firmitus quam circumcisionem accipere: ueniamque illi daturum deum,

opus

opus hoc non implenti propter necessitatem, subiectorumq;
 formidinem. Tunc ergo rex huiusmodi sermonibus acquieuit.
 Post hæc autem cum nequaquam suum desiderium abieciisset,
 Iudæum quendam alium de Galilæa uenientem, Melazarum
 nomine, et leges eruditum patrias inuitauit, ut circumcisionis
 opus impleret. Qui cum intrasset ad eum, et inuenisset legem
 Moseos legentem: Ignoras, inquit, o rex Moseos iura, et per
 hæc deo facere uideris iniuriam. Non enim solum legere, sed
 primitus facere te oportet, quæ præcepta sunt. Quam diu sine
 circumcisione permanes, legibus nequaquam nosceris obedire.
 Sed si nondum ex hoc legisti legem, ut scias, quapropter hoc
 geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actum differri non
 pertulit, sed ad aliam conuersus est domum, et uocans medi-
 cum, quod præcipiebatur, impleuit. Tunc euocata matre, et
 Anania doctore, eis quod egerat, explanauit. Qui repente
 non mediocri timore sunt territi, ne causa cunctis manifestata
 rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus subie-
 ctis uirum extranei dei cultorem sibimet superesse: ipsiq; pa-
 riter pericula sustinerent: quasi et huius rei uiderentur au-
 tores. Deus autem præsens erat, qui illorum metum non pera-
 duxit ad terminum. Nam cum multa pericula et Izates, et
 eius filij sæpius incurrissent, eum ex ingentibus liberauit an-
 gustijs, et salutis dona concessit: ostendens, quia respicienti-
 bus ad eum, et ipsi soli credentibus, nequaquam fructus pie-
 tatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur
 Helena regis mater, uidens regem pacificè gubernare, et
 suum filium esse beatum, et ultra cunctas gentes providen-
 tia diuina religiosum, desiderium habuit Hierosolymitarum
 conspiciere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatum dei
 templum suppliciter adorare, et hostias pacificas offerre.
 Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone

consentiente, & multam preparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymam, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdam suorum, alios quidem ad Alexandrinam urbem, ut frumenta ex eius pecunijs compararent: alios Cyprum, quatenus caricas ex abundantia deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt, quæ postea declarabimus.

De gestis Izatis regis, & obitu.

CAP. III.

Artabanus itaq; rex Parthorum, sentiens sibimet satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regem, salutem apud eum inuenire se credens, & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum, atq; familiarium circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum aperte nosset, Izates uero Artabanum penitus ignoraret, inueniens eum in itinere constitutum, & astans ei, prior secundum morem patrum adorauit. Deinde: O rex, inquit, nec me despexeris tuum seruum, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus, tuum posco solatium. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ, & hanc scita esse communem, & uim similem habituram. Nam si me sine uindicta despexeris, erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges.

reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat, capite reclinato deorsum. Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantem, mox ex equo desiliens : Hæbe, inquit, fiduciam o rex, nec te præsentia facta confundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia : amicum nanque me & auxiliatorem inuenies plus, quam credis : aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constituam regem. Hæc dicens : Artabanum imposuit equo, ipse uero pedibus sequebatur, honorem tribuens ei, quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus, grauitè tulit : & per præsentem fortunam, honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, atq; præiret. Tunc ille in equum ascendens, eumq; ad regalia sua perducens, omnem ei honorem libenter exhibuit : & in consessu, atque conuiujs primum recubitum ei parauit, non præsentem fortunam intendens, sed eius præstinam dignitatem, eumq; ratione frequenter consolatus est, quia communes sunt omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susciperent regem, promittens eum præstinorū in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uero suscipere quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eo quod Cinnamum iam constituissem principem, ne forte certamen inter eos emergeret : agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem, mandauit, ut ueniret Artabanus, regnū proprium recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est : occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem simul appellans, auferens de suo capite, imposui eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnum, unde per procures suos ceciderat, restitutus est : nec fuit immemor beneficiorum in se gestorum, sed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permisit uti : & in aureo

lecto, quo solis Parthorum regibus licet dormire, concessit: deditq; ei maximam, et optimam regionem regis Armeniorum, cuius terrae nomen est Nisibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniam nuncupauerunt. His itaque muneribus à rege Parthorum Izates honoratus est. Post paululum uerò tempus Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is enim ueniens ad Izatem, suadebat ei, ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium, cui tamen persuadere non potuit. Izates enim Romanorum sciens potentiam, atque fortunam, putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinque filios aetate nouellos, ut linguam nostrae patriae et eruditionem sub integritate condiscerent, sed et matrem, ut templum sicut praediximus adoraret: segnior erat ad bellandum. Sed et Bardanem saepius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, et credens eum per talia uerba terrere, quatenus à desiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo Parthorum rex indignatus, bellum aduersus Izatem repente pronuntiavit. Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, deo scilicet spem eius annihilante. Agnoscētes enim Parthi Bardanis uoluntatem, et quia contra Romanos bellum suscipere decreuisset, illum quidem extinxerunt, principatum uerò Gotarzi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato, successit frater Vologeses, qui duobus ex eodem patre germanis suis praebuit potestatem: Pacoro quidem seniori Medorum, Tyridati uerò iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter et eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt et ipsi desiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis solennitatibus obedirent. Horum nisus fuit subiectus ualde in-

gratus

gratus, & in hoc procures indignati, iram equidē retinebant expectantes opportunum tempus, ut in eis ulciscerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ scripserunt, multas se datuos pecunias promittentes, si contra eorum regem castra moueret: simulq; professi sunt circa primam congressionem cum se quoque deferere: quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat, pœnas exoluere. Dictis ergo sacramento firmatis, festinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipsa prima congressione, antè quàm ad manus accederent, facto signo omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorsum hostibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, sed consilium proditiōis agnoscens à primatibus factum, & ipse cum exercitu discessit: causamq; requirens, ut agnouit constitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uerò die congressus, plurimos occidit, omnes autem simul in fugam uertit: ipsumq; regem persequens, in quodam castro Arsanum nomine circūclusit. Quo tamē forti dimicatione præualuit, captoq; castro, dum Abiam regem non inuenisset uiuum, quoniam seipsum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta, in Adiabenorum regressus est regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum procures non ualentes aduersus regem, deo scilicet eos eius potestati tradente, neque tunc quiescere uoluerunt: sed scripserunt Parthorum regi Vologesi, rogantes eum, ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente constitueret: dicentes se odio habere proprium regem, qui iura patriæ destruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus est ad bellum: & cum iustam belli non inueniret occasionem, datos ei à patre honores repetit, & resistenti bellum se

inferre minatus est. His auditis, Izates non mediocriter turbatus est: & iudicans turpitudinem sibi fore, si propter metum collatis honoribus cedere uideretur, sciens insuper, quia etiam si his cederet, Parthorum rex ab eius inimicijs non cessaret; decreuit magis deo curatori omnium, anime sue pericula committere: cumq; maximum habere se arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges constituit in munitissimis locis, cunctaq; frumenta & fœnum, & pabula congregauit. Quibus gestis, hostium sustinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege, cum exercitus sui multa uirtute, pedestrium pariter & equestrium, & cum magna uelocitate faciente uallum circa fluuium, Medorum scilicet & Adiabienorum prouinciã terminantem, etiam Izates castra posuit non procul ab eo, habens circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto, uenit ad Izatem nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorum uirtutem ediceret, quomodo ab Euphrate fluuius usque ad Bactrorum terminos resideret: simul & subiectos reges ei adesse dicens: interminatus pariter, quia pœnas Izates exolueret, eò quod circa suum dominum esset ingratus: à cuius manibus neq; deus eum posset quem colebat eruere. Hac dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitum suo abundantius potiorum: sciendum tamen quia cunctis hominibus potentior esset deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationem dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens, cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans deum, atque dicens: Dominator domine, si non frustra me tue dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ulturus in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda presumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repente deus exaudiuit.

Oratio

exaudiuit. Ea nanque nocte Vologeses accepit epistolam, in quibus scriptum erat, quia Dacæ, & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius absentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deuenissent. Quapropter nihil agens, retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, deo prouidente, Parthici regis interminationem effugit. Post paululum uerò tempus, cum quinquagesimum quintum ætatis, & uicesimum quartum regni compleisset annum, relinquens filios masculos uigintiquatuor, & filias uigintiquatuor, uita priuatus est. Successionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repensans ei, quia per eius absentiam post mortem patris, regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauitè quidem tulit, & sicut potuit mater, quæ pijsimū filium uidebatur amisisse: ueruntamen consolata est, audiens regni successionem ad seniore suum filium fuisse perductam: ad quem etiam pergere festinabat. Cumq; uenisset ad regionem Adiabenorum, non multo tempore super filium Izatem uixit. Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens, in Hierosolymis sepelire præcepit in Mausoleis, quæ mater tribus procursu stadijs ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uitæ suæ tempore gesserit, postea declarabimus.

De Theodamago, & pseudopropheta. CAP. IIII.

Igitur dum Fadus Iudeam prouinciam gubernaret, quidā uir magus, nomine Theodas, populo multa suasit, ut sumētes substantias suas, sequerentur eum ad Iordanem fluuium: semetipsum asserens esse prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facili transitum præberet. Hæc ergo dicens, seduxit quidem multos: non tamen permisit eos Fadus ad experimentum suæ insipientiæ peruenire, sed repenti cohortem misit equestrum super eos: quæ inopinabiliter irruens, mul-

tos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit : ipsum quæ Theodam comprehendentes, capitis sectione multauerunt. Hæc sunt ergo, quæ Iudeis contigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

De Iudæ Galilæi filiis.

C A P. V.

VENITq; Fado successor Tiberius Alexander, Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salis, genere diuitijsq; Alexandrinorum cunctos excellens : sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis solennitatibus non permanserit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Aegypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum, atque Symonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præside, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Anania Nibidei contribuit. Tiberio autem Alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusq; est Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens : Aristobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, et ex Beronice fratris filia Beronicianum, et Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæsar Agrippæ iuueni dedit.

De seditione orta in diebus azymorum ob impudentiam militis.

C A P. VI.

Seditione igitur incidete in Hierosolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione consisteret, multi Iudeorum perempti sunt : sed primum causam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Instante festiuitate Paschæ, in qua mos est nobis azyma offerre : dum undique ad festi

ad festiuitatem hanc populus conuenisset, metuens Cumanus, ne qua per multitudinem turba aut res uel actio nasceretur, iussit militibus, ut unam aciem armatorum faciētes, circa porticus templi cōsisterent: ut si fortē aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præsides Iudææ in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis excessisset, quidam militum reuelauit genitalia sua, & populo demonstrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti sunt: non semetipsos contumeliam passos, sed in deo impietatem gestam esse dicentes. Quidam uerò procaciores, Cumanum blasphemabant, asserentes militem ab eo summissum. Cumanus autem audiens, & ipse non mediocriter prouocatus est. Veruntamen hortabatur eos à seditione quiescere, ne in festiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset, & illi ad blasphemias magis accederent, iussit omnes milites arma sumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum, sicut prædiximus, suprapositum templo. Multitudo siquidē uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent, per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti milia enim dinumerati sunt, qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro festiuitate luctus: & omnes obliti orationum atque sacrificiorum, ad lamentationes lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo passionēs unius militis lasciuia generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuo super eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaserant, uia publica uenientes, quasi centum stadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæsaris seruum iter agentem more latrocinij spoliantes, omnem eius diripere substantiam. Audiens hoc Cumanus, milites continuo destinauit,

navit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad se uinctos adduci. Igitur uastatione facta, quidam militum leges Moseos in quodam uico reperiens, easq; sumens cunctis uidentibus rupit, & multas blasphemias atque contumelias eis imposuit. Iudæi uerò hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Casaream descēderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes : non se, sed deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum : se autem nolle uiuere, dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, suadētibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, securi percussos, occasionem secundæ seditionis abruptit.

Alia seditio orta inter Samaritas & Iudæos. CA. VII.

Post hæc igitur inter Samaritas atque Iudeos inimicitie huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat Galileis, tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum nomine Ginais, inter Samariā & campum maximum constitutum, quidam conferentes litem, multos eorum interemerunt. Primi siquidem Galilæorum audiētes, quæ gesta fuerant, ad Cumanū uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinē excitauere Iudæorum, ut arma sumerent, & suam defenderent libertatem : seruitutem amarissimam esse dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uerò eorum, eos cōpescere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus nō acquiescentes, ad arma progressi sunt : & sumentes in auxilium Eleazarum Dinci, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendentes, cuncta diripuerunt. Cu-

manus

manus autem hoc audiens, atque sumens Sebastenorum cohortem, & pedestrium quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, super Iudæos egressus est: factaq; congreſſione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uerò Hierosolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent, induti saccis, & cinere capita sua complentes, omnino eis qui resolutauerant, ut quiescerent, supplicabant: ponentes ante oculos eorum subuertendam propriam regionem & templum pariter concremandum, uxorū ac filiorū captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proijcientes arma quiescerent, & de cetero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij recesserunt, latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis Iudæa latrocinijs est impleta.

De diffensione Iudæorū & Samaritanorū. CA. VIII.

Samaritanorum uerò primates, ad Numidium Quadratum Syria præsidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accusauere Iudæos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant, non tantum se dolere dicebant, nisi quia Romanorum contempserint potestatem: ad quorum iudiciū debuerant pro sua, si quæ fuisset, læsione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices nō haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudæi uerò & seditionis, & litis autores Samaritæ fuisse dicebant, & ante omnia Cumanum munerū oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audisset, distulit iudicare, dicens tunc se sententiam prolaturum, cum in Iudæam ueniēs ueritatem subtiliter indagasset. Et illi quidē nihil agētes reuertebantur. Post paululum

lulum uerò tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorū ac Iudeorum indisciplinatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, sedens in tribunali, & secundo Samaritas audiens, à quodam Samareo didicit, quomodo quidam primus Iudeorum nomine Dortus, & aliqui cum eo iuuenū, numero quatuor, populo suassissent, ut à Romanorum potestate recederēt. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uerò pontificem, & Anianum magistrū alligans, Romam direxit, quatenus de his que gesta fuerant, redderēt Cesari Claudio rationem: iussitq; primatibus Samaritanorum atque Iudeorum, pariter & Cumanus, & Celeri tribuno, & uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter se questionibus audiendis. Ipse uerò metuens ne multitudo Iudeorum seditionem iterum excitaret, Hierosolymam uenit: inuenitq; urbem in pace degentem, & festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrociniū Cumanus & Samaritæ libertorū Cesaris, & pariter amicorū, qui scilicet præualere poterant contra Iudeos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, & primos Iudeorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinam suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audiēs, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstructus causam audiēs, dum agnouisset malorum principes fuisse Samaritas, eos quidem
qui

qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autē in exilium egit: Celerem uerò tribunum præcepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

De Agrippa iuniore, qui præside Felice, donatus est à Cæsare tetrarchia Philippi, alijsq; regionibus. CA. IX.

Misit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudeam præsidem, qui rebus in regione Iudææ præsideret. Cumq; decimū principatus compleisset annū, Agrippæ Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, unā cum Abela, quæ fuerat de tetrarchia Lysaniæ. Chalcidem uerò ei abstulit, cui quatuor præfuerat annis. Agrippa uerò sumens donationē Cæsaris, Aziazo regi Emesorum, uolenti se circumcidere, sororem Drusillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolens Iudeorum solennitates sequi, licet hoc factum se eius compromiserit patri. Mariam uerò dedit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsata: quibus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiæ siquidem inter Drusillam & Aziazum celebratæ, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutæ sunt. Dum Felix in Iudeam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellentem, eius speciem cōcupiuit: & quendam Iudeum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittēs ad eam, suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eius non despiceret thorum. Illa uerò non benefaciens, & declinare uolens inuidiam Beronices sororis propter pulchritudinem suam, transcendere paternam solennitatem flexa est, & Felicis nuptias est secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iuuenis cum uxore per incendium

Vesuij

Vesuvij montis tēporibus Titi Cæsaris deperierit, postea declarabimus. Beronice uerò post Herodis mortem, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasisit Polemoni regi Lyciæ, ut circumcisus eam haberet uxore. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autē flexus est, maxime propter diuitias eius. Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, etiam solēnitates Iudæorū pariter dereliquit. Eodem uerò tēpore & Maria repudians Archelaū, coniuncta est Demetrio Alexādrino, Iudeo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filiū, Agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis horū subtiliter postea declarabimus.

De Nerone suffecto & matre occisa.

C A P. X.

Claudius interea Cæsar defunctus est, cum imperasset annis tribus & decem, & mensibus octo, diebusq; uiginti. Est autem sermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæsaris frater: uir autem eius Domitius Aenobarbus nobilissimus Romanorum. Quo moriente, uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentem filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ, Messalinam peremit uxore, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octauiam. Erat autē ei & Antonia filia senior, quā ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiam itaque desponsauit Neroni: sic enim eum postea uocitauit, cum Cæsar eum filium adoptasset. Agrippina autem metuens, ne Britannicus crescens regnum à patre perciperet, & uolens imperium suo filio preparare, de morte Claudij, sicut erat sermo, tractauit. Quo mortuo, repente misit principem
militiæ

militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de castris Neronem, & cum more principis adorarent. Nero siquidem hoc modo principatu sumpto, Britannicū quidem ueneno latenter occidit, matrem uerò propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non solum pro matris officio, sed etiam quòd ei suis machinamenti Romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam suam uxorem, multosq; uiros insignes, quasi insidias ei fecissent. Sed de his quidem desino plura narrare. Multi nanque de Nerone historiam conscripserunt: quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alij uerò propter odium & eius inimicitias, sic impudenter mendacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Mirandi tamen à me non sunt, qui de Nerone mētiti esse noscuntur: dum neque priorum gesta conscribentes, ueritatem uideantur historie custodisse: licet circa eos neque odium habuisse noscantur, cū longis post eos tēporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem historie præuidere nolunt, liceat scribere sicut uolunt. Probātur enim hoc habere gratissimum. Nos autem propositum ueritatis habentes, perfectionē præsentis negotij breuiter comprehendere nitimur, & quæ nobis Iudeis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

De Iudea latronibus & seductoribus populi referta.

C A P V T

X I.

Reuertar igitur ad narrationem casuum gentis nostræ. Primo itaque imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emesorum rege, eius frater successit in principatu, & minoris Armeniæ præsulatus Aristobulo Herodis regis Chalcidensis filio à Nerone commissus est. Sed & Agrippæ donauit Cesar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ: præcipiens,

præcipiens, ut ei esset subiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatem trans fluuium constitutam, & uicos circa eam positos quatuordecim. Res itaque Iudeorum clementum semper ad peiora suscipiebant. Latronum namq; denuo & magorum hominum turba populum seducentium est repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei filium, qui latronum ordinem instituerat, per insidias cepit uiuum. Dans enim ei fidem, quia nihil mali sustineret, flexit eum ad se uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cæsarem. Habens autem simultatem Felix cum pontifice Ionatha, eò quòd esse pius ab eo merneretur, ut rebus Iudeorum melius præficeret, ne querelam à plebe susciperet: cum populus petisset à Cæsare, ut ipse in Iudeam dirigeretur administrator, occasionem quærebat per quam remoueret eum, qui uideretur ei sæpius importunus. Graue namq; est nocere uolentibus, si crebrius arceantur. Pro hac igitur causa Felix, fidelissimum amicorū Ionathæ quendam, nomine Ioseph, genere Hierosolymitam, multarū pecuniarum promissione flexit, ut super Ionathan latrones induceret, qui eum uita priuarēt. Ille autē sumpto cōsilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit: Ascēderunt quidā eorum ad ciuitatem, quasi adoraturi deum: gladiosq; sub ueste portantes, & permixti populis, peremerūt eum. Cumq; mors eius inulta remansisset, de cætero cum omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendebant, & gladios absconditos habentes, quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant, & non solum in reliqua ciuitate, sed etiā in tēplo quosdam interimebant. Nam & ibi sæpius cedes facere præsumpserūt, nihil se agere impietatis existimātes. Ob quam causam arbitror etiam deum auersatū nostram urbē & templū, uelut nequaquā suo habitaculo mundum, tradidisse Romanis, & ut purgatio fieret

feret ciuitatis, ignem & seruitū intulisse, dum uellet nos cum uxoribus atq; filijs crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronū hoc implebant scelere ciuitatem. Magi uerò & seductores populo suadebant, ut eos in eremū sequeretur, dicentes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi, supplicia pertulerunt: quoniam dum ad hoc acceffissent, à Felice puniti sunt.

De Aegypto quodam propheta, uelut seductore populi à Felice occiso. CAPVT XII.

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Aegypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam: & populari multitudini persuasit, uti cum eo ad montē, qui dicitur Oliuariū, positum ē diuerso ciuitatis procul stadijs quinq; cōscenderēt, uelle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorum muri corruerent, unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix autem dum hæc audisset, iussit militibus ut arma sumerent. Quo facto cum multis equestribus impetu facto ab Hierosolymis, irruit super eos: & quadringentos quidē eorū gladijs interemit, ducētos uerò uiuos cepit: ipse autem Aegyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaq; latrones populū cōtra Romanorū praelia concitabant, suadentes ne eis subiacerent, & sibi resistentium uicos incendebant atq; diripiebāt.

De contentione Cæsareę orta inter Iudæos & Syros, deq; alia inter pōtīfices & sacerdotes. Felix etiā à Iudæis accusatur, succedente illi Portio Festo. CAP. XIII.

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæsareę, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi namq; primos se esse dicebant, eò quòd conditor Cæsareę rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uerò de Herode quidem ita esse profitebantur: dicebant autem Cæsaream Stratōnis turrim primū uocitatam, & tunc nullum habitorem ipsius

ipsius ciuitatis fuisse Iudæum. Hæc audientes præfecti prouincie, sumentesq; ex utraq; parte seditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempestatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, & propterea spernentes Syros, blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uerò pecunijs quidem minores, sed sapientia fortiores, dum multi Casariensium & Sebastenorum sub Romanis ibidem militarent, paucis tempore & ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerunt, donec ex utraque parte uulnerati conciderent: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autem cum uidisset belli modo eorum esse certamen, metuens petebat Iudæos, ut à lite cessarent. Quibus non audientibus, milites armatos immisit, & multos quidem eorum peremit, plurimos autem uiuos cepit, & domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorum uerò modestiores, & dignitate nobiliores, metuentes pro semetipsis, rogauere Felicem, ut milites missa tuba reuocaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaëli filio Siab. Exorta est enim & pontificum contentio, contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Vnusquisque enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conferentes semetipsos ad lites, alterutris derogabant, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præfule, audaci potestate ab omnibus talia gererentur. Tantam siquidem impudentiam atque præsumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad aras destinare præsumperint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent.

Sic enim

Sic enim inquietorum uis, oppressa iustitiæ gravitate, præualuerat. Portio siquidem Festo directo à Nerone pro successione Felicis, primi Iudeorum Cæsaream habitantes, ascenderunt Romam accusaturi Felicem. Qui sine dubio poterat penas exoluere pro læsione Iudeorum, nisi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulisset, cui tunc honorem maximum impendebat.

Cōtentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogus, deq; mago quodam seductore populi.

CAPVT

XIIII.

Interea primates Syrorū Cæsariensium, Beryllo pedagogo Neronis, qui officium super Græcos habebat, per epistolas multis pecunijs suaserunt, ut à Nerone peteret, daret eis epistolam, per quā ius ciuitatis, quod cum eis habebant Iudæi cōmuniter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo imperatorem rogauit, atq; promeruit ut huiusmodi scriberetur epistola, quæ tamen genti nostræ postea ingentiū malorum fuit occasio. Agnoscētes namq; Iudæi Cæsarienses, quæ fuerant scripta pro Syris, tantas suscitauere seditiones, donec bella succederēt. Festo igitur in Iudæā ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uastaretur, & uici omnes incenderētur: præcipue namq; sicarij tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine similibus Persicorū ensium, cum summitatibus obuncis, & quales sunt Romanorū sica, à quibus etiam uocabulū sicariorum latrocinantes habuerūt. Hi namq; latenter permixti, in festiuitatibus populorum, sicut prius diximus, ad ciuitatē pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebāt. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebāt, & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinē destinauit equestrium atq; pedestrium super populos, qui decepti fuerant à quodam mago,

KK

2

salutem

salutem eis & malorum requiem promittente, si eum sequi in desertum contenderent. Quo facto, & ipsum seductorem & seductos irruentes qui missi sunt, occiderunt.

De pariete circa templum ædificato, & Anano sacerdos dote.

CAPVT XV.

HOc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hierosolymorum, iuxta theatrum. Quod palatium factum est olim à filiis Asamonei, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem despicere, delectabilem conferebat aspectum: unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hec itaque uidentes Hierosolymorum primates, grauitè habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensarentur, aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietem excelsum ædificauerunt circa exedram, quæ erat in interiori sacrario ad occidentem conuersa. Hic ergo paries non solum triclinij regalis aspectum abstulit, sed etiam Occidentalis porticus, quæ erat in exteriori templo, ubi custodias in festiuitatibus propter templum habere Romani solebant. In his igitur indignatus rex Agrippa, & præcipue Festus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatum repente destruerent. At illi rogauerunt, ut eis potestas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem, dicentes non se uitam habituros, si quædam pars templi destrueretur. Tunc permittente Festo, miserunt de suis primatibus decem, simul & Ismaëlem pontificem, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non solum ueniam gesti operis condonauit, sed etiam ædificium manere permisit, hoc beneficium Pompeæ coniugi religiose pro Iudeis supplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire præcepit, Helchiam uerò & Ismaëlem obsidum loco retinuit. Rex igitur

igitur hæc agnoscens, pontificatum dedit Ioseph, filio Simonis pontificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porro Cæsar misit Albinum in Iudeam præfectum, mortem Festi cognoscens. Rex autem denuo Ioseph quidem pontificatu priuauit, et Anani filio, qui et ipse Ananus uocabatur, eius successionem dedit. Hunc etenim seniore Ananum dicunt fuisse felicissimum: filios nanque habuit, qui omnes dei pontificatu sunt functi, dum et ipse primitus hunc honore plurimis temporibus habuisset, quod nulli pontificum apud nos prouenisse dignoscitur. Ananus autem iunior cum pontificatum suscepisset, erat uehementer asperimus et audax, sectæ Sadduceus, qui circa iudicia sunt ultra omnes Iudeos ualde crudeles, sicut iam declarauimus.

De Iacobo fratre domini lapidato sub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus, sacerdotum decimas rapuit. Deq; Cæsarea illustrata, & pontificum dissidio. CAP. XVI.

Cum ergo huius sectæ Ananus esset, credens se inuenisse tempus opportunum, Festo mortuo, et Albino in itinere constituto, concilium fecit iudicum, et quosdam deducens ad semetipsum, inter quos et fratrem IESU, qui dicitur Christus, nomine IACOBUM, quasi contra legem agentes accusans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi esse ciuitatis, et circa legis integritatem habere sollicitudinem, grauius hoc tulere: miseruntq; latenter ad regem, rogantes eum, ut scriberet Anano, ne talia perpetraret, cum neq; prius recte fecisset. Quidam uero eorum etiam Albino occurrerunt, ab Alexandria uenienti, eumq; docuerunt, quia non liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus, cum iracundia scripsit Anano, interminatus eum poenas exoluere. Quapropter et rex Agrippa, sublato ei pontificatu, quæ tribus habuerat men-

sibus, Iesum Dannaï filium in eius locum cōstituit. Cumq; Albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem, omni prouidentia natus est, ut prouincia pacem haberet: & ideo sicariōrum plurimos interemit. Pontifex igitur per singulos dies ad meliorem gloriam conscendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat enim locuples, & quotidie Albinū atq; pontifices muneribus complacabat. Habuit autē famulos ualde laboriosos, qui cum procacibus conuersati uiris pergentes ad areas sacerdotum, decimas accipiebant, uim facientes & nō abstinentes à cæde non-dantium. Sed etiam alij pontifices similia seruorum illius peragebant, cum nullus utiq; prohiberet. Quapropter sacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur sicarij, festiuitatis tempore, noctu ciuitatem ingredientes, comprehenderunt unū scribam magistratus, Eleazarum filium Ananiæ pontificis, & alligantes eduxerunt è ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita sese scribam remissuros ad eum, si Albino suaderet, ut decem uiros, quos ex eis ceperat, & uinctos habebat, absolueret. Ananias autem propter necessitatem Albino ut hoc faceret persuasit, quòd opus maximorum malorum fuit initium. Latrones namq; semper moliebantur ut aliquos famulorum caprent Ananiæ: quos non aliter, nisi quosdam sicariōrū reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accrenisset, capta fiducia rursus prouinciam affligebant. Hoc itaq; tempore rex Agrippa, Philippi Cæsaream amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit, & Berytijs theatrum pecunijs multis instructum, annalibus spectaculis condonauit, innumeras illic expensas efficiens. Frumenta namq; populo copiosa, & oleum opulenter exhibuit, & omnem pariter ciuitatem statuarum pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penè omne decus regum ibi mi

ibi migravit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorum, eo quod illorum pompam auferens, ornaret extraneam ciuitatem. Iesus autem Gamalielis filius, à rege successionem pontificatus accepit, Iesu Dannei honore priuato: & propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes etenim collectionem prauorum hominum, frequenter usq; ad lapides blasphemijs precedentibus inciderunt. Ananias autem præcebat eos, quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabant, cum essent genere regio, & propter Agrippæ cognitionem populi fauorem haberent, uiolenter scilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis, cum utique res eius ad peiora prouerentur.

De hymnidicis, & ædificio templi ac ciuitatis.

C A P V T

X V I I.

Albinus itaque cum audisset sibi successorem Gesium Floarum fuisse directum, uolens aliquid Hierosolymitis præstare, producens uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere, pecunijs sumptis abire præcepit. & ita factum est, ut carcer quidem purgaretur à noxijs, sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores, persuaserunt regi, ut facto concilio eis concederet, quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant, hymnidicis hoc concessit, ut posita ueste prima, linea sicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur: quibus spretis, non poterant penè non solui. Igitur

K K 4 cum

cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum, & ciues conspicerent artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore, indigentes unde mercedes acciperet, quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur, pecuniasque repositas propter timorem Romanorum habere non ualeret: tunc habito concilio, ut cura haberetur artificum, & eis potius liceret expendi thesauros: quando si una hora quilibet operaretur, mercedes acciperet: regi persuaferunt, ut Orientalem porticum altius eleuaret. Erat autem haec porticus in exteriori templo posita, in conualle profunda, quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboque constructa: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti, altitudo uero sex, opus Salomonis regis, qui primum templum omne construxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuisset cura commissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis, instructio uero difficilis: & praecipue ad hanc porticum, & tempore & copiosis pecunijs opus esset: hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uero sterni albo lapide non prohibuit. Iesu autem filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorem Matthiae Theophilis: sub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudeos sumpsit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudeorum ab Aaron usque ad destructionem templi, & de Floro praefide. C. A. XVIII.

Necessarium inter haec credo, & historiae praesenti esse conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, & quibus fungi hoc honore permissum est, & quanti fuerunt usque ad belli finem. Primum itaque omnium dicunt Aaron fratrem Moyses pontificatum sumpsisse diuinum: quo moriente successisse mox filios, & alios eorum denuo liberis honorem unius distributum. Vnde legitimum est, nullum posse pontifi

pontificatum percipere, nisi de sanguine fuerit Aaron. Ex alio nanque genere, neque si in regno constitutus sit, pontificatum potest adipisci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (sicut diximus) primo, usque ad Dinasum, qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est, numero octogintatres. Ex quibus, in deserto temporibus Moseos consistente tabernaculo, quod Moses deo dicauit, usque dum ad Iudeam populus aduenisset, ubi Salomon rex deo edificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanque donec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorem, postea uero etiam uiuentibus successio praebebatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron existentes ex genere, per successionem sumebant honorem. Fuit autem Hebraeorum respublica primo quidem sub populi potestate, post hoc autem sub unius principatu sita, tertio uero sub regibus. Tempus ergo quo isti tredecim habuere principatum, à die qua Aegyptum patres nostri Mose duce reliquerunt, usque ad edificationem templi, quod Salomon rex Hierosolymorum in urbe construxit, fuit annorum duodecim et sexcentorum. Post illos itaque tredecim pontifices, decem et octo alij hanc tenuere potestatem, à Salomonis regis temporibus Hierosolymis sibi met succedentes, usque ad aduentum Nabuchodonosor Babyloniorum regis, qui castrametatus aduersus urbem, templum quidem concremauit, gentem uero nostram in Babyloniam migravit, et pontificem Iosedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum sexaginta sex fuit annorum, mensium sex, dierumque uiginti, cum utique iam Iudei sub regibus essent constituti. Post tempus autem annorum septuaginta captiuitatis gestae per Babylonios, Cyrus Persarum rex dimisit ex Babylonia Iudeos ad propriam remeare terram, atque concessit templum edificare captiuis. His itaque

remeantibus, Syson pontificatum sumpsit, & ex eius genere alij quindecim, usque ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere praesulatum. Conuersabantur autem populari potestate annis quadringentis quatuordecim: primusq; Antiochus, quem praediximus, & princeps militiae eius Lysias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu deposuerunt, perimeptes eum in Berœa, & constituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex ista domo. Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Aegyptum, Ptolemei Philometoris amicus effectus & Cleopatrae eius uxoris, suasisit eis ut in Heliopolitica praefectura deo construerent templum, Hierosolymitano simile, & eum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud Aegyptum aedificato, saepius declarauimus. Ioachim uero cum tribus annis habuisset pontificatum, defunctus est: cui nemo successit, sed per annos septem ciuitas fuit sine pontifice. Rursus autem descendentes ex genere filiorum Asamonei, commissa sibi potestate gentis, arma sumentes aduersus Macedones, Ionathan septem annis constituere pontificem. Quo per insidias moriente, dolo Tryphonis, sicut superius iam quodam loco narrauimus, accepit hunc honorem Simon germanus eius. Huic quoque per dolum generi in conuiuio morienti, filius successit Hyrcanus. Qui cum tenuisset pontificatum annis triginta & uno, Aristobulum filium successorem habuit, in senectute moriens, qui cum & pontificatum tenuisset & regnum (is nanque primus usus est anno uno diademate) heredem fratrem reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum constituit in regno. Alexander autem cum & regnasset, & sacerdotium tenuisset annis uiginti septem, uita priuatus est: Alexandra coniugi praecipiens, ut ipsa pontificem ordinaret. Quae pontificatum

tificatum quidem Hyrcano suo filio dedit, regnum uerò ipsa
 retinens annis nouem defuncta est. Cuius filius Hyrcanus per
 tempus pontificatum obtinuit. Post mortem nanque Alexan-
 dra, dimicauit aduersus eum frater Aristobulus, & dum uicif-
 set, illum quidem pontificatu remouit : ipse uerò & regnum
 tenuit, & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, mense
 similiter tertio, ueniens Pompeius, & Hierosolymitarum ci-
 uitatem forti dimicatione deuincens, ipsum quidem Roman
 cum filiis uinctum misit, Hyrcanum uerò denuo in pontifica-
 tum restituit : quem gentis quidem praesidatum habere per-
 misit, diademate uerò uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus
 hanc potestatem super nouem priores, alios annos uiginti-
 tres. Barsabarnes autem & Pacorus Parthiae potentes transe-
 antes Euphratem, & pugnantes aduersus Hyrcanum, ipsum
 quidem ceperunt : Aristobuli uerò filium Antigonum consti-
 tuere regem. Qui dum tribus annis & mensibus totidem te-
 nuisset regnum, Sosius & Herodes obsederunt eum : Antonius
 autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uerò, com-
 misso regno sibi met à Romanis nequaquam constituit ex ge-
 nere Asamonæi pontifices : sed quibusdam ignobilibus, &
 qui solummodo de sacerdotibus essent, præter Aristobulum tri-
 buit hunc honorem. Aristobulum nanq; filium Hyrcani, qui à
 Parthis captus fuerat, pontificem constituens, sororē eius Ma-
 riammen duxit uxorem : ob quam rem fauorem populi sibi met
 collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne
 cuncti ad Aristobulum declinarent, eum in Hierico suffocari
 dolo machinatus est cum nataret, sicut iam declarauimus. Post
 hunc autem nequaquam alicui ex genere Asamonæi pontifi-
 catus tribuit potestatem. Similia quoq; gessit in constitutio-
 ne sacerdotum Archelaus Herodis filius : pariter & Romani,
 postea super Iudeos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri
 qui ab

qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, usq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti simul uigintinouem. Tempus autem horum, anni sunt centum & septem. Quorum quidam conuersati sunt sub Herodis regno & filij eius Archelai. Post horum uerò mortem, populi quidem potestate cuncta regebantur: presulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta sufficiant. Gessius itaq; Florus, missus à Nerone successit Albino, qui plurimis malis Iudeos attriuit. Erat nanque genere Clasonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum esset amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius insulas huius dignitatis adeptus est. Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinū quasi beneficij largitorem Iudæi laudarent. Ille nanque malignitate celabat, & ne penitus deprehēderetur à turba quodammodo providebat. Gessius autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate portabat, neque direptioni parcens, neque modam iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudæi, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogebantur à proprijs solennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans, citius quàm paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem

Neronis

Neronis imperij. Sed ea quidem quæcunq; aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

P E R O R A T I O.

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historię, post quam etiam bellum cœpi cōscribere. Continet autem hoc opus à primi hominis natiuitate traditionem, usq; ad decimum annum Neronis imperij. Ea siquidem quæ nobis Iudæis prouenerunt in Aegypto, & Syria atq; Palæstina, & quæcunque perpessi sumus ab Assyrijs & Babylonijs, uel circa nos Persæ seu Macedones egerunt, & post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pontificum conseruare, qui per annos duo milia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorum & conuersationes. enuncians, & monarchiarum potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio cōtinetur. Hoc enim in principio historię me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatem habuerit, neq; Iudæus, neq; alienigena, potuit hoc negotium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximam eruditionem nostræ prouinciæ, etiam Græcas studui literas adipisci. Artis nanque grammaticæ experimentum sumpsi, integritatem uerò prolationis uerborum possidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiant eos, qui elocutionem multarum gentium didicisse noscuntur, eò quòd commune putent hoc officium non liberis tantummodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiam uerò illos tantummodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, & uirtutem sacrarum literarum interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidem aut tres

aut tres adepti, & laborum fructum repente potiti sunt. Non
 erit forsan inuidiosum, etiam de genere meo, & uitæ actibus
 postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de an-
 tiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habenti-
 bus uerò sexaginta milia uersuum. Et si diuinitas concesserit,
 per discursum quidem commemorabo rursus & causas belli,
 & eorum quæ ad præsentem pertinent diem, quæ est tertij
 decimi quidem anni Domitiani Caesaris principatus:

nubi autem à natiuitate quinquagesimi & sexti.

Proposui quoq; uobis conscribere etiam no-
 stras, id est, Iudæorum sectas, in quatuor
 libris: de deo eiusq; substantia, & de
 legibus, & cur secundum eas
 aliud facere permitti-
 mur, aliud pro-
 hibemur.

FINIS.

